

საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის

ბრძანება №494

2006 წლის 21 ივნისი

ქ. თბილისი

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის და აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცების თაობაზე

„დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის (პარლამენტის უწყებანი, №003, 27.03.96, გვ. 27) მე-15 მუხლის მე-4 პუნქტის საფუძველზე, ამავე პუნქტით დადგენილი სამართლებრივი ნორმების შესრულების მიზნით, **ვბრძანებ:**

1. დამტკიცდეს თანდართული „ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის და აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმა“.
2. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის და აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმით საქართველოს მხარის მიერ გასაწევი ხარჯების დაფინანსება განხორციელდეს „საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნათა შესაბამისად, საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროსათვის განსაზღვრული მოცულობის ფარგლებში.
3. ეს ბრძანება ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

გ. პაპუაშვილი

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის და აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმა

წინასიტყვაობა

ქობულეთის ჭარბტენიანი ტერიტორია ჯერ კიდევ წარმოადგენს საქართველოში და, საერთოდ, მთელ კავკასიაში, ყველაზე სამხრეთით შემორჩენილ, ბოტანიკური თვალსაზრისით მეტად მნიშვნელოვან სფაგნუმიან-ბალახოვან ჭაობებს. გამოთქმულია მოსაზრება¹, რომ აღნიშნულ ტერიტორიაზე მდებარეობს მსოფლიოში ერთადერთი პერკოლაციური ტიპის ისპანის ჭაობი.

XX ს.-ის მეორე ნახევრიდან სულ უფრო და უფრო მზარდი ანთროპოგენური ფაქტორის ზემოქმედების შედეგად (ფართომასშტაბიანი სამელიორაციო სამუშაოების ჩატარება, ტყეების ინტენსიური გაჩეხვა, უკონტროლო ნადირობა და ა.შ.), დაიწყო აღნიშნული ჭარბტენიანი ეკოსისტემების დეგრადაციის შეუქცევადი პროცესი. ბუნებრივი ან ბუნებრივთან მიახლოებული ჭარბტენიანი ლანდშაფტი შემორჩენილია მხოლოდ „ისპანი-2“ სფაგნუმიან-ბალახოვანი ჭაობის სახით. ეს ჭაობი ამჟამად აშკარად იმყოფება ძლიერი ანთროპოგენიზაციის საშიშროების წინაშე და აუცილებლად მკაცრ დაცვას მოითხოვს. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის შექმნის წინაპირობის არსიც სწორედ ამაში მდგომარეობს.

ქობულეთის უნიკალური ჭარბტენიანი ეკოსისტემების, როგორც მაღალი ღირებულების ბუნებრივი მემკვიდრეობის, გადარჩენის მიზნით, სპეციალურად ჩატარებული კომპლექსური გამოკვლევების საფუძველზე, 1995 წელს შეიქმნა „კოლხეთის ჭარბტენიანი დაცული ტერიტორიების

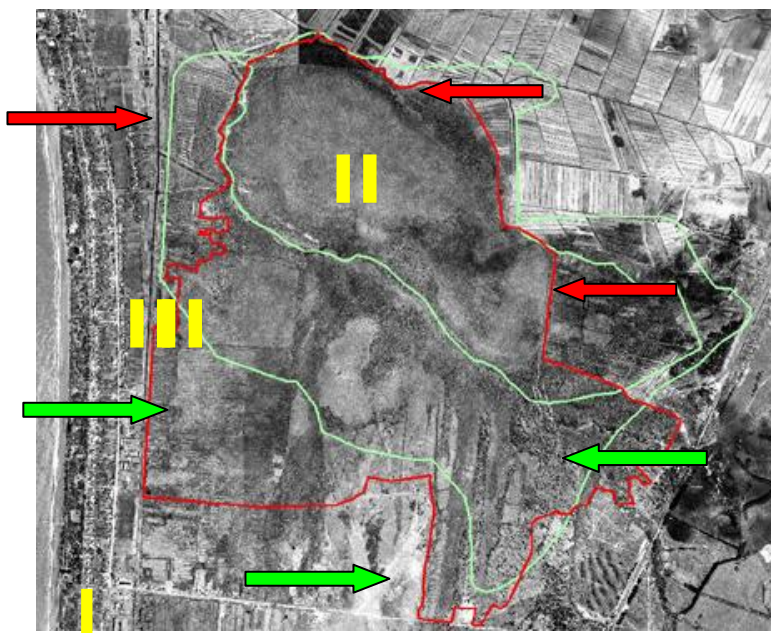
¹ კავკე, ა; კოუვენბერგი, ჯ; იოსტენი, ჰ; მაჩუტაძე, ი & შულცი, ჯ. (2000): ისპანი II: მსოფლიოში პირველი პერკოლაციური ტორფიანი ჭაობი

მენეჯმენტის სახელმძღვანელო დოკუმენტი“. ქობულეთის ჭარბტენიან ტერიტორიებს (513 ჰა), კოლხეთის ეროვნულ პარკთან ერთად, 07/02/1997 წ-ს მინიჭა საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი ტერიტორიების სტატუსი.

საქართველოს პარლამენტმა 1999 წელს მიიღო კანონი „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“, რომლის მიხედვითაც, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ქობულეთის რაიონის ზღვისპირა ვაკის ის უბანი, სადაც ბუნებრივი და სხვადასხვა ხარისხით სახეშეცვლილი ჭარბტენიანი ეკოსისტემებია შემორჩენილი, კოლხეთის დაცული ტერიტორიების ნაწილად ითვლება (მუხლი 7-10). ამავე კანონით აღნიშნულ ტერიტორიაზე გათვალისწინებული იყო ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ქობულეთის აღკვეთილის შექმნა საერთო ფართობით 770 ჰა. აქედან, სახელმწიფო ნაკრძალი მოწყობილი იყო 331,25 ჰა-ზე, აღკვეთილი – 438,75 ჰა-ზე.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალმა და აღკვეთილმა ფუნქციონირება დაიწყო – 2002 წლის 1 იანვარს.

წარმოდგენილი მენეჯმენტის გეგმის მომზადების საწყისი ეტაპისათვის (2001 წ.) მდგომარეობა შეიცვალა. ჩატარდა კომპლექსური გამოკვლევა, რის შედეგად მოხდა ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიების შეფასება დღევანდელი მდგომარეობის გათვალისწინებით.

სქემა ა. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი და აღკვეთილი

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ჩრდილო-აღმოსავლეთი ნაწილი – სოფ. ოჩხამურის მიმდებარე ტერიტორია (100 ჰა) და დასავლეთი ნაწილი (50 ჰა) ათვისებული აღმოჩნდა ადგილობრივი მაცხოვრებლების მიერ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით (იხ. სქემა ა. მინიშნებულია წითელი ისრებით). ნაწილი ამ ტერიტორიებისა ათვისებული იყო აღნიშნული კანონის ამოქმედებამდე, მაგრამ არ არსებობდა სწორი ინფორმაცია ამ ტერიტორიებზე მიწათსარგებლობისა და მიწის საკუთრების შესახებ. ნაწილი კი, კანონის ამოქმედების მერე იქნა ათვისებული.

იმის გამო, რომ ზემოაღნიშნული ტერიტორიები ვერ აკმაყოფილებს დაცული ტერიტორიის კრიტერიუმებს, საჭირო გახდა მათთვის ამ სტატუსის მოხსნა. მიმდებარე ტერიტორიაზე შეირჩა აღდგენის პოტენციალის მქონე საკომპენსაციო ფართობები (სქემაზე მინიშნებულია მწვანე ისრებით).

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმა შესრულებულია არასამთავრობო ორგანიზაცია „საქართველოს დაცული ტერიტორიების პროგრამის“ მიერ სანაპირო ზონის ინტეგრირებული მართვის ცენტრის დაკვეთით. მენეჯმენტის გეგმა დამუშავდა საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს მხარდაჭერითა და საერთო კოორდინირებით.

„საქართველოს სანაპიროს ინტეგრირებული მართვის პროექტის“ დასაფინანსებლად საქართველოს მთავრობამ, გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს ეგიდით, მოიპოვა საერთაშორისო განვითარების ასოციაციის (IDA) კრედიტი და გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის (GEF) გრანტი. პროექტის განხორციელებას უძღვება სანაპიროს ინტეგრირებული მართვის ცენტრი, რომელიც შექმნილია საქართველოს პრეზიდენტის 1999 წლის 15 აპრილის №144 ბრძანებულების შესაბამისად.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმის შექმნას სამართლებრივ საფუძვლად დაედო კონვენცია „საერთაშორისო მნიშვნელობის, განსაკუთრებით წყლის ფრინველთა საბინადროდ ვარგისი ტერიტორიების შესახებ“ (რამსარი, ირანი, 1971); საქართველოს კანონები „საქართველოს დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ (1996) და „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ (1999).

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმის ტექნიკურ საფუძვლს წარმოადგენს „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის სახელმძღვანელო დოკუმენტი“ (1995).

მენეჯმენტის გეგმა უზრუნველყოფს მის საზღვრებში და მიმდებარე ტერიტორიებზე უნიკალური ჭარბტენიანი ეკოსისტემების და ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა-შენარჩუნებას, ტრადიციული რესურსდამოკიდებული მდგრადი მეურნეობის განვითარებას, ადამიანისა და ბუნებრივი გარემოს ჰარმონიულ თანაარსებობას.

მენეჯმენტის გეგმაში, ბუნებრივი რესურსების და სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის აღწერისა და გაანალიზების საფუძველზე, გამოკვეთილია ბუნებრივი გარემოს დაცვის, ეკოლოგიური უსაფრთხოებისა და ბუნებათსარგებლობის ძირითადი მიმართულებები, დადგენილია სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის საზღვრები და მოცემულია მათი ფუნქციური გეგმარება.

მენეჯმენტის გეგმაში დასახული მიზნების მიღწევისათვის მოცემულია შესაბამისი ღონისძიებების ეტაპობრივი დანერგვა მომავალი 6 წლის განმავლობაში და აუცილებელ ქმედებათა ოპერატიული გეგმები – საწყისი პირველი ორი წლისათვის. აღნიშნული პერიოდის შემდეგ, დაგეგმილი ქმედებების განხორციელებით მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე და არსებული სიტუაციის გათვალისწინებით, მოხდება მენეჯმენტის გეგმის განახლება.

I. აღწერა

1.1. ზოგადი ინფორმაცია

1.1.1. მდებარეობა

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი და აღკვეთილი მდებარეობს საქართველოს სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში – აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის შავი ზღვის სანაპირო ზოლის ჩრდილო უბნის გასწვრივ. ტერიტორიის გეოგრაფიული კოორდინატებია: ჩრ. გ. 41°52' 18' ' ; 41°51' 03' ' და აღმ. გრძ. 41°47' 27' ' ; 41°49' 30' ' (იხ. სქემა 1.1.). სახელმწიფო ნაკრძალის ფართობი 365.44 ჰა; აღკვეთილის ფართობი – 238.03 ჰა ქობულეთის ჭარბტენიან ტერიტორიას ჩრდილოეთით ესაზღვრება მდ. ტოგონი, აღმოსავლეთით – ქობულეთსა და ოზურგეთს შორის დამაკავშირებელი გზატკეცილი,

სამხრეთი საზღვარი გადის მდ. შავი ღელის კალაპოტიდან სამხრეთით, საშუალოდ 1,8–2,2 კმ მანძილზე, ხოლო დასავლეთი საზღვარი – ქობულეთის აღმოსავლეთი კიდის გასწვრივ, მისგან 0,2-0,3 კმ-ის დაშორებით.

სურათი 1.1. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი და ალკვეთილი საქართველოს დაცული ტერიტორიების სისტემაში

1.1.2. დღევანდელი მდგომარეობა

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი და ალკვეთილი შედის კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შემადგენლობაში და მოიცავს ქობულეთის ზღვისპირა ვაკის ჩრდილოეთ ნაწილს.

ქობულეთის ჭარბტენიანი ტერიტორია ფართობრივი შეზღუდულობის მიუხედავად (603.47 ჰა) მნიშვნელოვანი ღირებულების ლანდშაფტური მემკვიდრეობის ობიექტს წარმოადგენს. იგი, უპირველეს ყოვლისა, ბოტანიკური თვალსაზრისით იქცევს ყურადღებას. მისი ტერიტორიის თითქმის ნახევარი, პირველადი, ან თითქმის პირველადი სახით დღემდე შემორჩენილ, ფლორისტული თვალსაზრისით მეტად საინტერესო სფაგნუმიან-ბალახოვან ჭაობს – „ისპანი“-2-ს უკავია. ეს ჭაობი გამოირჩევა ტორფის ბალიშების განვითარებით, რომლებიც სფაგნუმის ხავსებითა და მათზე არსებული ბალახეული მცენარეთა სინუზიებითაა შექმნილი. „ისპანი“-2 ჭაობს გარკვეულად თვითმყოფადობას ანიჭებს მის მცენარეულ საფარში, ერთი მხრივ, ბორეალური (ტუნდრის და ტაიგის) ფლორის ელემენტების (*Sphagnum imbricatum*, *S. palustre*, *S. auriculatum*; *Drosera rotundifolia*, *Rhynhospira alba*, *Carex lasiocarpa* და სხვ.), ხოლო, მეორე მხრივ, კოლხური ფლორის ისეთი ელემენტები, როგორიცაა: *Rhododendron ponticum*, *R. luteu*.

„ისპანი“-2 ჭაობის მცენარეული საფარის ბუნებრივ მდგომარეობაში დღემდე შემორჩენის მიზეზის არსი მის მიუდგომლობაშია. ამ ჭაობში ტორფის ერთიანი ჰორიზონტის სისქე 5-9 მ საზღვრებში ცვალებადობს. აღნიშნულის გამო, ეს ჭაობი გაუვალია და მას ადგილობრივი მოსახლეობა საძოვრად

და სათიბად ვერ იყენებს. „ისპანი“-2 ჭაობთან უშუალოდ მიმდებარე ტერიტორიები საკმაოდ ინტენსიურად გამოიყენება არა მარტო სამოვრებად და სათიბებად, არამედ სახნავ-სათესად. ბედნიერი შემთხვევის წყალობით, „ისპანი“-2 ჭაობი გადაურჩა ტორფის კარიერად გამოყენებას. ტორფის მოპოვებას და დაშრობის მიზნით ჩატარებულ სამელიორაციო სამუშაოებს ადგილი ჰქონდა „ისპანი“-1 და „ისპანი“-3 ჭაობების ტერიტორიებზე. ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, ლანდშაფტის დღევანდელი მდგომარეობის მიხედვით, ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის ტერიტორია ორ ნაწილად იყოფა. მისი ჩრდილოეთი ნაწილი „ისპანი“-2 ჭაობს უკავია. სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში მდებარეობს „ისპანი“-1 ჭაობი. აღნიშნული ჭაობების პერიფერიებზე, აგრეთვე მდ. ტოგონისა და შავი ღელის გასწვრივ ალაგ-ალაგ აღინიშნება მეორადი ტყე-ბუჩქნარების ვიწრო ზოლი.

„ისპანი“-1 ჭაობი, სამელიორაციო სამუშაოების ჩატარების შედეგად, ძლიერ დეგრადირებულია. იგი დასერილია წყალსაწრეტი და წყალსადინარი არხებით. ჭაობის ძველი ზედაპირი ალაგ-ალაგ დაკორდებულია და ადგილობრივი მოსახლეობა მას სათიბ-სამოვრად იყენებს.

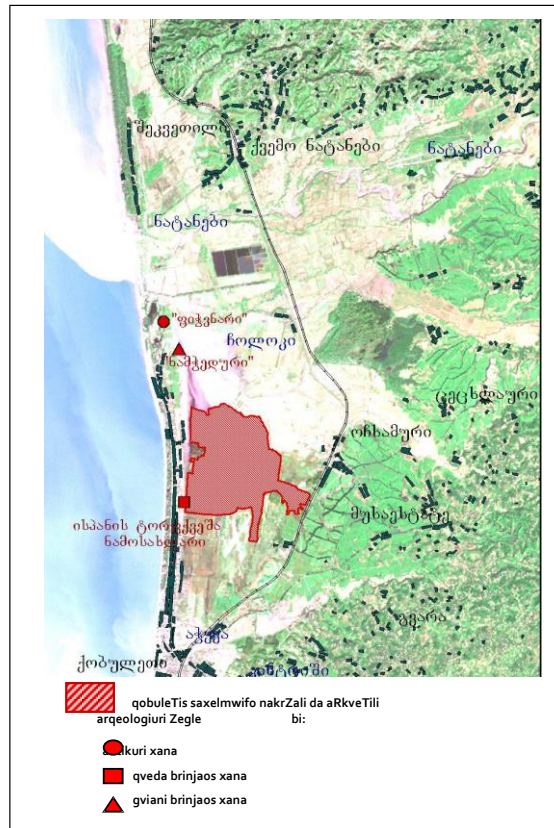
ურბანიზებული ზოლის უშუალო სიახლოვე ქობულეთის ჭარბტენიან ტერიტორიასთან საშიშროებას უქმნის ამ უკანასკნელის პირველად და ასევე, სხვადასხვა ხარისხით სახეშეცვლილ ეკოსისტემებს. რიგი მცენარეული სახეობებისა კი, რომლებიც წითელ წიგნშია შეტანილი (*Drosera rotundifolia*, *Osmunda regalis*, *Pterocarya pterocarya* და სხვ.), აშკარად დგანან გადაშენების პირას.

1.1.3. ეროვნული და რეგიონული კონტექსტი

უკანასკნელ ხანებში საქართველოში გაჩნდა ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირის პერიოდში შექმნილი დაცული ტერიტორიების სისტემის კრიტიკული გადახედვისა და ადგილობრივ პირობებს მორგებული, საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი, ახალი დაცული ტერიტორიების შექმნის შესაძლებლობა. ამას საკანონმდებლო საფუძველი შეუქმნა კანონმა „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ (1996 წელი). ამ კანონის ერთ-ერთ უმთავრეს მიზანს წარმოადგენს საქართველოს საკანონმდებლო სივრცეში ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის (IUCN) მიერ შემუშავებული საერთაშორისო დაცული ტერიტორიების კატეგორიების ადაპტირება. „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის 1-ლი პუნქტის თანახმად, საქართველოში შესაძლებელია დაცული ტერიტორიების 6 კატეგორიის – სახელმწიფო ნაკრძალის, ეროვნული პარკის, ბუნების ძეგლის, ალკვეთილის, დაცული ლანდშაფტისა და მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიის შექმნა. გარდა ამისა, დასაშვებია არსებობდეს დაცული ტერიტორიების საერთაშორისო ქსელში ჩართული სამი კატეგორია – ბიოსფერული რეზერვატი, მსოფლიო მემკვიდრეობის უბანი და საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი ტერიტორია.

საქართველოში დაცული ტერიტორიები იქმნება უმნიშვნელოვანესი ეროვნული მემკვიდრეობის – უნიკალური და იშვიათი ეკოსისტემების, მცენარეთა და ცხოველთა სახეობების და კულტურული მემკვიდრეობის დასაცავად; სამეცნიერო-საგანმანათლებლო საქმიანობის და ბუნებრივი რესურსების დამზოგავი მეურნეობის განვითარების მიზნით.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის ტერიტორიასთან უშუალოდ მიმდებარე ზღვისპირა ვაკე არქეოლოგიური და ისტორიული მასალების მიხედვით განუწყვეტლივ იყო დასახლებული უკანასკნელი 5-6 ათასი წლის განმავლობაში (ძვ. წელთაღრიცხვით III ათასწლეულით დათარიღებული „ისპანის“ ტორფქვეშა ადრებრინჯაოს ხანის ნამოსახლარი; „ნამჭედურის“ შუაბრინჯაოს ნამოსახლარი და ანტიკური ხანის ნაქალაქარი „ფიჭვნარი“). რაც შეეხება ქობულეთის ჭარბტენიან ტერიტორიასთან მიმდებარე გორაკ-ბორცვიანი და წინამთების ზოლს, იგი ათვისებული იყო უფრო ადრე – ნეოლითის ხანაში – 8-10 ათასი წლის წინ (ნეოლითური ხანის არქეოლოგიური ძეგლი მდ. კინტრიშის ხეობაში – სოფელ ხუცუბანთან).

სქემა 1.2. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი და აღკვეთილი

ქობულეთის ზღვისპირა ვაკეზე დღემდე აღმოჩენილი არქეოლოგიური ძეგლების განლაგების სქემა მოწმობს, რომ ქობულეთის ვაკის ძველი მოსახლეობა აღნიშნული ვაკის სამეურნეო ათვისების პროცესში ითვალისწინებდა ჭარბტენიანი ლანდშაფტების, კერძოდ, ჭაობების სპეციფიკას.

თანამედროვე პირობებში განსახლების სისტემა ძირითადად ხაზობრივ-დისპერსიულ ხასიათს ატარებს. უნდა აღინიშნოს ქობულეთის საკურორტო ზონა „ფიჭვნარი“, რომელიც ქობულეთის ჭარბტენიანი ტერიტორიიდან სამხრეთით და სამხრეთ-დასავლეთით მდებარეობს და მჭიდრო-ხაზოვანი განსახლების ტიპურ მაგალითს წარმოადგენს. აღკვეთილთან სამხრეთ-დასავლეთ მიმდებარე ზღვისპირა ვაკის ზედაპირი, რომელიც ინტენსიურად იყო დაჭაობებული, XX საუკუნის 50-იანი წლებიდან დაშრობილ იქნა სამელიორაციო სამუშაოების ჩატარების შედეგად. აქ გაყვანილი იქნა რამდენიმე წყალსადინარი და მრავალი წყალსაწრეტი არხი. ამჟამად, დაშრობილი ტერიტორიების ნაწილი დაკორდებულია, ნაწილი კი სხვადასხვა ინტენსივობით ხელახალ (მეორადი) დაჭაობებას განიცდის.

კოლხეთის ჭარბტენიანი ეკოსისტემების დაცვის და მოვლა-პატრონობის მიზნით, საქართველო 1996 წლის 30 აპრილს მიუერთდა რამსარის კონვენციას „საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი, განსაკუთრებით წყლის ფრინველთა საბინადროდ ვარგისი, ტერიტორიების შესახებ“.

ამავე მიზნით, საქართველოს კანონის „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ შესაბამისად, 1999 წლის 1 იანვარს შეიქმნა ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი და აღკვეთილი, რომელმაც ფუნქციონირება დაიწყო 2002 წლის 1 იანვრიდან.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალთან და აღკვეთილთან, ქობულეთის ადმინისტრაციული რაიონის საზღვრებში, აჭარა-იმერეთის ქედის სამხრეთ ფერდობზე, მდებარეობს კინტრიშის სახელმწიფო ნაკრძალი, რომელიც დაარსდა 1959 წელს 13 893 ჰა ტერიტორიაზე, კოლხური მთის რელიქტური ფლორის დაცვის მიზნით.

სოფლის მეურნეობის განვითარების თვალსაზრისით, სახელმწიფო ნაკრძალთან და აღკვეთილთან მიმდებარე ტერიტორიები ძირითადად დაკავებულია სიმინდის ნათესებით, ციტრუსებისა და ხეხილის ბაღებით, ბოსტნებით. მეცხოველეობაში ძირითადად მისდევენ მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის მოშენებას. განსაკუთრებით მაღალი რეკრეაციული პოტენციალით გამოირჩევა ზღვისპირა ზოლი, რომელიც თითქმის 11 კმ მანძილზეა გაჭიმული ზღვის სანაპირო ხაზის გასწვრივ. აქ დამახასიათებელია საკურორტო-ტურისტული დაწესებულებების სიუხვე.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალთან და აღკვეთილთან მიმდებარე ტერიტორიები გადაკვეთილია ორი საავტომობილო და ერთი სარკინიგზო მაგისტრალით. რკინიგზის მაგისტრალი და მის პარალელურად გაჭიმული საავტომობილო გზა აღმოსავლეთით გაუვლის დაცულ ტერიტორიას, ხოლო მეორე საავტომობილო გზა მის დასავლეთ მხარეზე – ქობულეთის საკურორტო ზონაზე გადის.

ახალი სატრანსპორტო მაგისტრალების მშენებლობა ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მეზობლად მდებარე ტერიტორიებზე ჯერჯერობით გათვალისწინებული არ არის. რაც შეეხება საზღვაო ტრანსპორტს, ზღვის სანაპიროს 1-2 კმ სიგანის ზოლი არ გამოიყენება მძლავრი მცურავი საშუალებების მოძრაობის მიზნით. ქობულეთის სანაპირო ზონაში ახლო წარსულში ფუნქციონირებდა „პირსი“ ტიპის ნავმისადგომი, რომელიც გამოიყენებოდა დამსვენებელთა ზღვაზე გასასეირნებლად. ამჟამად, აღნიშნული „პირსი“ მწყობრიდან არის გამოსული და შეკეთებას მოითხოვს.

დაახლოებით ასეთ ეროვნულ-რეგიონალურ კონტექსტში უნდა განხორციელდეს ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ფუნქციონირება.

1.1.4. საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ინფორმაცია

1.1.4.1. საკანონმდებლო ჩარჩო

კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნასა და მართვასთან დაკავშირებული ურთიერთობების მოწესრიგების სფეროში საქართველოს სახელმწიფო ხელისუფლების უმაღლეს ორგანოთა, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლების და საქართველოს ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორგანოთა კომპეტენცია განისაზღვრება საქართველოს კანონმდებლობით. კომპეტენცია ეფუძნება საქართველოს კონსტიტუციას, გარდა ამისა კონვენციებს: „ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ“ (რიო-დე-ჟანეირო, 1992); „საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი, განსაკუთრებით წყლის ფრინველთა საბინადროდ ვარგისი ტერიტორიების შესახებ“ (რამსარი, 1971); „გადაშენების პირას მყოფი ველური ფაუნითა და ფლორით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ“ (CITES, ვაშინგტონი, 1973); შავი ზღვის რეაბილიტაციისა და დაცვის სტრატეგიულ გეგმას (სტამბული, 1996) და სხვა საერთაშორისო ხელშეკრულებასა და შეთანხმებას, რომელთაც მიუერთდა საქართველო და რამაც შექმნა ბიომრავალფეროვნების სფეროში მოქმედებათა გააქტიურებისა და საერთაშორისო თანამშრომლობის გაფართოების საფუძვლები; საქართველოს კანონებს: „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“, „კოლხეთის ეროვნული პარკის შექმნისა და მართვის შესახებ“ „გარემოს დაცვის შესახებ“, „ცხოველთა სამყაროს შესახებ“, „წყლის შესახებ“, „გარემოსდაცვითი

ნებართვების შესახებ“, „წილის შესახებ“, „საქართველოს ტყის კოდექსი“, „სახელმწიფო ეკოლოგიური ექსპერტიზის შესახებ“ და სხვა საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიულ აქტებს (იხ. დანართი 1; თავი 1.1 და 1.2). აღნიშნულმა კანონებმა საფუძველი ჩაუყარა საქართველოს კანონმდებლობას გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსებით რაციონალური სარგებლობის სფეროში.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ამჟამად ფაქტობრივად არ არსებობს სივრცითი დაგეგმვის მარეგულირებელი კანონმდებლობა, უკანასკნელ წლებში ადგილი ჰქონდა ზონირების გზით საკანონმდებლო ვაკუუმის გარკვეულ წილად შევსებისა და ქვეყნის უსისტემო განვითარების შეზღუდვის რამდენიმე მცდელობას. სამწუხაროდ, ამ მიზნით მიღებული ნორმატიული აქტები ხანდახან ერთმანეთსაც ეწინააღმდეგება და საჭიროებს შემდგომ სრულყოფას.

ამრიგად, როცა დგება დაცული ტერიტორიების მართვის საკითხი, უნდა ვხელმძღვანელობდეთ არა მხოლოდ ორგანული კანონებით, არამედ საქართველოს მთელი კანონმდებლობით, რომლის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს საერთაშორისო ხელშეკრულებები და შეთანხმებები.

1.1.4.2. ინსტიტუციური მოწყობა

საქართველოში დაცულ ტერიტორიებს მართავს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება – დაცული ტერიტორიების დაპარტამენტი.

„დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის 1-ლი პუნქტის მიხედვით „დაცული ტერიტორიების სისტემის დაფუძნების, ფუნქციონირებისა და მართვის სახელმწიფო პოლიტიკას, ქმედებათა კოორდინირებასა და კონტროლს ახორციელებს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო“.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ინსტიტუციური მოწყობა კოლხეთის ეროვნული პარკის ანალოგიურია.

1.1.4.3. იურიდიული სტატუსი

აღკვეთილის მართვას ახორციელებს საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსის მქონე ადმინისტრაცია. ასეთი სტატუსი ქობულეთის აღკვეთილის ადმინისტრაციას საშუალებას აძლევს მოახდინოს საკუთარი შემოსავლების გენერირება (რისი საშუალებებიც ამ დაცულ ტერიტორიებს უდავოდ გააჩნია, იხ. თავი ფინანსური სტრატეგია). ეს, თავის მხრივ, შეავსებს იმ დეფიციტს, რომელიც არსებობს და სავარაუდოდ იარსებებს მომავალშიც (თვით ყველაზე განვითარებულ ქვეყნებშიც კი დაცულ ტერიტორიებს სჭირდებათ საკუთარი შემოსავლების გენერირება).

1.1.4.4. ადმინისტრაციული მოწყობა

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ადმინისტრაცია შეიქმნა შესაბამისი კანონის თანახმად და ფუნქციონირებს 2002 წლის 1 იანვრიდან. ქვემოთ მოცემულია ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მოქმედი საშტატო განრიგი (იხ.ცხრ.1.1).

ცხრილი 1.1.

№	თანამდებობის დასახელება	საშტატო ერთეული
1	დირექტორი	1
2	დაცვის სამსახურის უფროსი	1
3	კვლევა-მონიტორინგის სპეციალისტი	1
4	მთავარი ბუღალტერი	1
5	უბნის უფროსი	1
6	მცველი (რეინჯერი)	2
7	მძღოლი	1
8	დამლაგებელი	1
სულ		9

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის დირექტორის მოვალეობას ასრულებდა კინტრიშის სახელმწიფო ნაკრძალის დირექტორი. 2005 წლის დეკემბრიდან აღნიშნულ დაცულ ტერიტორიებს ეყოლებათ ცალ-ცალკე ადმინისტრაცია.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ადმინისტრაცია განთავსებულია ქ. ქობულეთში (ლესელიძის 4), დაცული ტერიტორიის შესასვლელიდან 10 კმ-ის მანძილზე.

1.2. ინფორმაცია გარემოს შესახებ

1.2.1. ბუნებრივი გარემო

1.2.1.1. რელიეფი

გეომორფოლოგიური თვალსაზრისით, ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილისთვის ტერიტორია მოიცავს ქობულეთის ზღვისპირა ვაკის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილს. თავის მხრივ, ქობულეთის ზღვისპირა ვაკე კოლხეთის აკუმულაციური დაბლობის უკიდურეს სამხრეთ-დასავლეთ დაბოლოებას წარმოადგენს. აღნიშნული ტერიტორიის ზედაპირი, ერთი შეხედვით, იდეალურად ბრტყელია და თითქმის არ არის დანაწევრებული. სინამდვილეში საკმაოდ არის დახრილი ზღვის ნაპირისკენ. ასე მაგალითად, ტერიტორიის უკიდურესი აღმოსავლეთი ნაწილის ზედაპირის აბსოლუტური სიმაღლე 6 მ-ს აღემატება, დასავლეთი ნაწილისა კი მხოლოდ 2,1–2,5 მ-ის საზღვარში ცვალებადობს. აქვე აღვნიშნავთ, რომ ტერიტორიის განვრცობა აღმოსავლეთიდან დასავლეთისკენ (ზღვისკენ) სულ 3 კმ-ს შეადგენს. აღნიშნული ტერიტორიის უდიდესი ნაწილი, როგორც ცნობილია, ტორფიან ჭაობს უკავია, რომლის ჩრდილო-აღმოსავლეთი და სამხრეთ-დასავლეთი უბნები ძნელად შესამჩნევ ტორფიან გუმბათებს წარმოადგენს. ეს უბნები 1–3 მ-ით არიან ამალღებული ტორფიანი ჭაობის პერიფერიულ ზოლთან შედარებით.

ქობულეთის ჭარბტენიანი ტერიტორიის ზედაპირი უმნიშვნელოდ არის დანაწევრებული მდინარეების შავი ღელესა და ტოგონის კალაპოტებით, აგრეთვე რამდენიმე წყალსაწრეტი არხით.

მდინარეებისა და არხების ჩაჭრის სიღრმე ტერიტორიის ზედაპირში 1-1,5 მ-ს არ აღემატება, ხოლო მათი სიგანე 2,5 – 5 მ-ის საზღვრებში ცვალებადობს.

ტერიტორიას, რელიეფის ხასიათის მიხედვით, ესაზღვრება: აღმოსავლეთით ჩაქვის ქედის ჩრდილო-აღმოსავლეთი კალთის გორაკ-ბორცვიანი ზოლი; ჩრდილოეთით – შავი ზღვისკენ უმნიშვნელოდ დახრილი, ბრტყელი ზედაპირის მქონე ნატანების ალუვიური ვაკე; სამხრეთით – წარსულში ტორფის კარიერად გამოყენებული ძლიერ დეგრადირებული ჭაობი, ხოლო დასავლეთით – ზღვის ნაპირის გასწვრივ გაჭიმული ქვიშა-კენჭოვანი ზვინულების ზოლი. ამ უკანასკნელის სიგანე 200–300 მ-ს შეადგენს, ხოლო სიმაღლე 4–6 მ-ს აღწევს. სანაპირო ზვინულების ზედაპირზე ქობულეთის განაშენიანებაა.

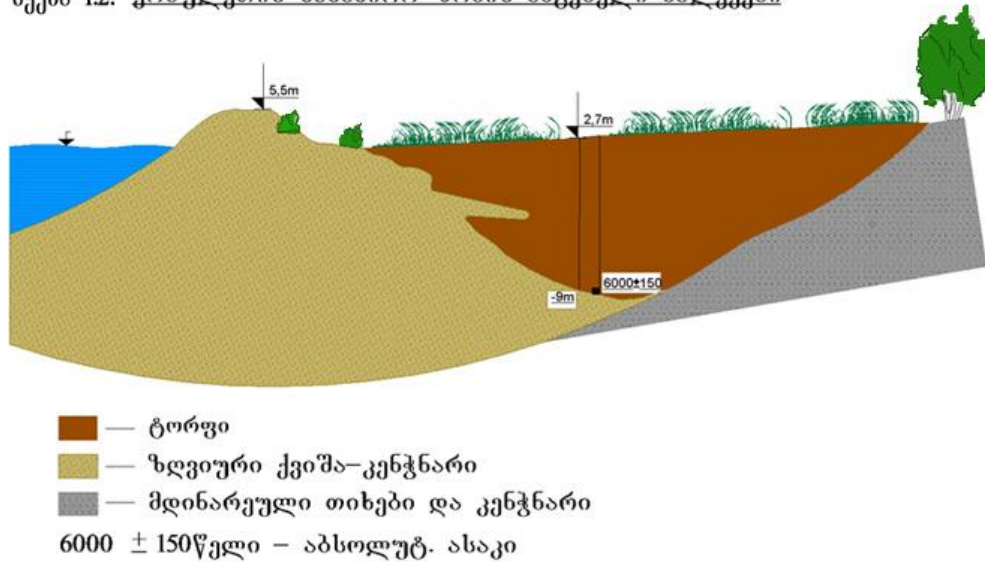
1.2.1.2. გეოლოგია

ტერიტორიის უდიდესი ნაწილი, როგორც უკვე აღინიშნა, ტორფიან ჭაობს უკავია. აქ ჩატარებული გეოლოგიური გაბურღვების შედეგად მოპოვებული მასალების ანალიზი მოწმობს, რომ ჭაობი ტორფის ერთიანი ჰორიზონტისგან შედგება, რომლის სიმძლავრე 5 – 9 მ-ის საზღვრებში ცვალებადობს. ტორფის ძირითადი მასა ამ ჭაობში სფაგნუმის ხავსებით წარმოქმნილი ტორფითაა წარმოდგენილი. ამ მასაში თხელი ფენების სახით აღინიშნება ბალახისა და ხის ტორფის განვითარება. რადიოკარბონული მეთოდის გამოყენებით ჭაობში ყველაზე ღრმად მდებარე (9 მ სიღრმეზე) ტორფის ფენის აბსოლუტური ასაკი 4480 ± 200 და 5000 ± 300 წლით არის განსაზღვრული. საყურადღებოა აღინიშნოს, რომ ტორფის ჰორიზონტის ქვეშ, ბურღვის მასალების მონაცემებით დაფიქსირებულია სანაპირო-ზღვიური ფაციესის ნალექების ქვიშის, ხვინჭის და თიხნარის განვითარება.

ქობულეთის ჭარბტენიანი ტერიტორიის პერიფერიაზე მდებარე უბნები აგებულია დანალექი ქანების საკმაოდ რთული პოლიგენეტური კომპლექსით. კერძოდ, სანაპირო ქვიშიან-კენჭიანი ზვინულის აგებულებაში ზედაპირიდან 10 – 12 მ-ის სიღრმემდე მონაწილეობს სხვადასხვა გრანულომეტრიული შედგენილობის ქვიშები, ხვინჭა, წვრილი და საშუალო დიამეტრის კენჭები. იმავე სიღრმემდე ჭაობის ჩრდილო და აღმოსავლეთ უბნებზე ძირითადად მდინარული წარმოშობის ნალექებია განვითარებული (მოყვითალო ფერის ქვიშა-თიხები, ლამიანი ქვიშები, წვრილი კენჭების და როჯკის შემცველობის).

ჭაობის სამხრეთით მდებარე ტერიტორია, როგორც ზემოთ ითქვა, საკმაოდ ვრცელ ტორფიან მასივს ეკავა, რომელიც ახლო წარსულში ტორფის კარიერად იყო გამოყენებული. სადაზვერვო გეოლოგიური სამუშაოების მასალები (რაც მოპოვებულ იქნა აღნიშნული კარიერის გახსნამდე) მოწმობს, რომ ამ ტერიტორიაზე განვითარებული იყო ტორფის ჰორიზონტი, რომლის მაქსიმალური სიმძლავრე 8 მ-ს აღწევდა. ტორფის ჰორიზონტის ქვეშ 12-14 მ სიღრმემდე ბურღვის მასალების მიხედვით სანაპირო ზღვიური ფაციესის ქვიშებია დაფიქსირებული (იხ. გეოლოგიური ჭრილი, სქემა 1.2).

სქემა 12. ქობულეთის სანაპირო ზონის ამგებელი ნალექები

ჰიდროსპეცგეოლოგიის მე-7 ჰიდროგეოლოგიური პარტიის მიერ 1981-1986 წლებში ჩატარებული გეოლოგიური გამოკვლევებით,² 14 C (რადიოკარბონული) მეთოდის გამოყენებით ისპანის ჭაობის 6,5 მეტრ სიღრმეზე მდებარე ხის ტორფის ფენის აბსოლუტური ასაკი 5120 ± 55 წლით იქნა განსაზღვრული. იმავე მეთოდის გამოყენებით, გრეის-ვალდის უნივერსიტეტის თანამშრომლების მიერ ისპანის ჭაობის ყველაზე ძველი (დრმად მდებარე) ტორფის ფენის ასაკი განსაზღვრულ იქნა 1773 ± 34 წ წვენს წელთაღრიცხვამდე, ხოლო, ტორფის ქვეშ არსებული ტბიური ნალექებისა – 4605 ± 39 წ წვენს წელთაღრიცხვამდე.

1.2.1.3. კლიმატი

ქობულეთის მეტეოროლოგიური სადგურის მონაცემებით სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე და მეზობლად მდებარე ვაკე-დაბლობზე და გორაკ-ბორცვიან ზოლში კლიმატი არის ზღვის ნოტიო სუბტროპიკული. ჰაერის საშუალო წლიური ტემპერატურა $13,5^{\circ}-14^{\circ}\text{C}$ -ია; ყველაზე თბილი თვის – აგვისტოს საშუალო თვიური ტემპერატურა $22^{\circ}-23,5^{\circ}\text{C}$ შეადგენს, ხოლო ყველაზე ცივი თვის (იანვრის) $6^{\circ}-6,5^{\circ}\text{C}$ უდრის. ტემპერატურის აბსოლუტური მაქსიმუმი 41° -ია; აბსოლუტური მინიმუმი -17°C . ატმოსფერული ნალექების წლიური ჯამი 2500 მმ. შეადგენს. ნალექები ძირითადად წვიმის სახით მოდის. წლიური სეზონებიდან უფრო უხვნალექიანია შემოდგომა და ზამთარი.

ცხრ.1.3. ჰაერის ტემპერატურის საშუალოთვიური და საშუალოწლიური მაჩვენებლები ცელსიუსით ($^{\circ}\text{C}$)

მეტეოსადგური	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	წლიური
ქობულეთი	4,8	5,5	7,6	10,9	15,4	19,5	22,4	22,6	19,5	15,4	10,7	6,7	13,4

² საქართველოს შავი ზღვისპირეთის სტაბილიზაციისათვის ქობულეთის რაიონში ჩატარებული ღონისძიებების დასაბუთების კომპლექსური საინჟინრო-გეოლოგიური გამოკვლევების შედეგები. ტ. I. 1986 წ.

ცხრ.1.4. ატმოსფერული ნალექების წლიური ჯამი (მმ) მეტეოროლოგიურ სადგურებზე

მეტეოსადგური	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	წლიური
ქობულეთი	212	182	148	98	85	144	168	215	318	276	247	222	2315

წელიწადის დიდ ნაწილზე გაბატონებულია დასავლეთის რუმბის ქარები. ცივ სეზონში ჭარბობს აღმოსავლეთის ქარები. ქარის საშუალო წლიური სიჩქარე 2,6 მ/წ.-ს უდრის. ქარის მაქსიმალური სიჩქარე, რომელიც სანაპირო ზონისთვის ექსტრაპოლაციის მეთოდით არის მიღებული 26 მ/წ. აღწევს. ძლიერი ქარები უფრო ხშირია ცივ სეზონში. ღრუბლიანი დღეების რაოდენობის საშუალო წლიური მაჩვენებელი 70-80-ის ფარგლებში ცვალებადობს, ჰაერის შეფარდებითი ტენიანობა საკმაოდ მაღალია და 74-83% უდრის.

1.2.1.4 ჰიდროლოგია

ტორფიანი ჭაობები

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის და მიმდებარე ტერიტორიების ჰიდროგრაფიული ქსელის უმნიშვნელოვანეს ობიექტს ისპანის ჭაობი წარმოადგენს, რომლის უდიდესი ნაწილი დღემდე თითქმის პირველად მდგომარეობაშია შემონახული, მცირე ნაწილი კი სხვადასხვა ხარისხით არის დეგრადირებული ანთროპოგენური ფაქტორის ზეგავლენით. „ისპანი-2“ ჭაობის საზრდოობაში გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს (ისევე როგორც იმნათის, ნაბადას, ჭურიის და ანაკლიის ჭობებისათვის) ატმოსფერულ ნალექებს. ნაკლები როლი ენიჭება გრუნტის წყლებს, ასევე უნიშვნელოა მდინარეების (ტოგონი, შავი ღელე) კალაპოტებიდან წყალდიდობების დროს გადმოსული წყლების მოცულობა, რაც მხოლოდ აღნიშნული ჭაობის ვიწრო პერიფერიულ ზოლში ვრცელდება.

ისპანის ტორფიანი ჭაობი

ცნობილია, რომ პერკოლაციურ ჭაობებში, სხვა ჭაობებისაგან განსხვავებით, სადაც წყალი, ძირითადად, გაედინება ჭაობის ზედაპირზე, ან მხოლოდ მის ზედა ფენებში, წყლის ჩაქონვა ტორფის მთელ მასაში ხდება. ზედაპირული წყლის ნაკადის უქონლობის გამო, ისპანის ჭაობის გუმბათოვანი ზედაპირი მოსწორებულია, ყოველგვარი კოლბოხებისა და ჩაღრმავებების გარეშე (რაც ტიპურია სხვა ჭაობებისათვის). ისპანის ჭაობში წყლის მარაგი თანაბრადაა განაწილებული დროში, ხოლო წყლის დანაკარგი (აორთქლებისა და ჩამონადენის ხარჯზე) არასოდეს აღემატება მის მარაგს. ამ „პერკოლაციური ჭაობისათვის“ შედგენილ იქნა შემდეგი სახის ფენომენოლოგიური მოდელი:

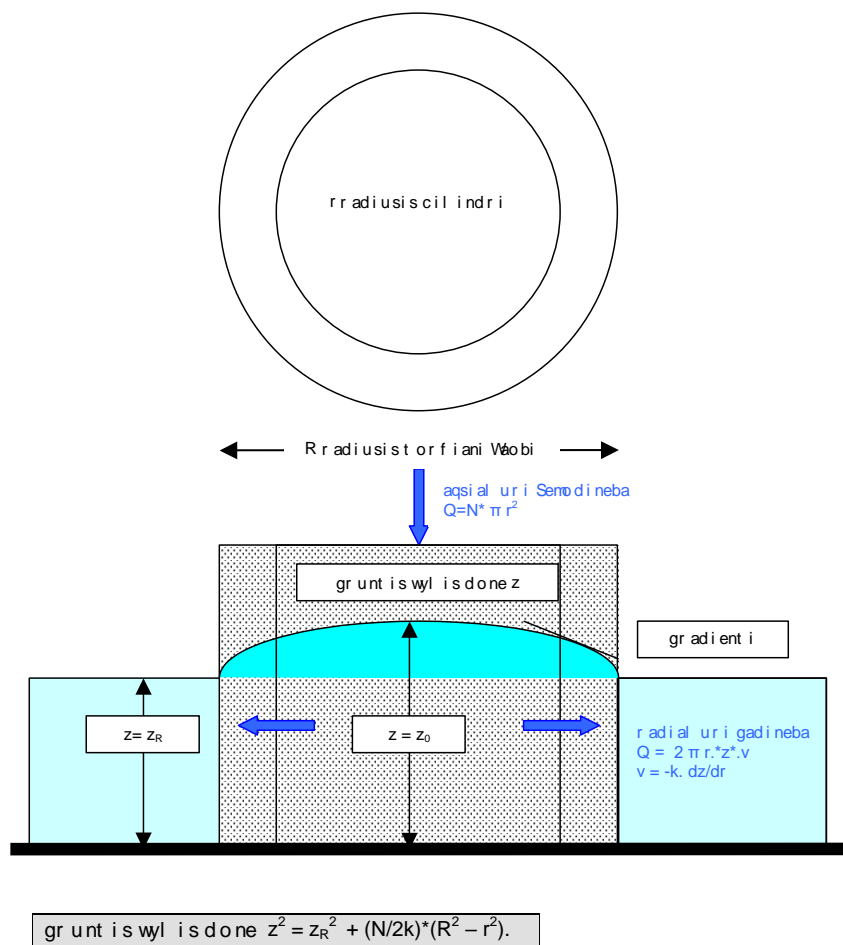
მთელი წლის განმავლობაში თანაბრად განაწილებული უხვი ნალექები;

- ჭაობის ზედაპირის ომბროგენული ხასიათი, რაც მისი ამობურცულობით არის განპირობებული;

- ჭაობური ჰორიზონტის მონოლითური ხასიათი მკვეთრად გამოხატული ტორფის ფენების გარეშე. ნაწილობრივ ეს იმით არის გამოწვეული, რომ ჭაობის ზედაპირის დანაწევრება – კოლბოხებისა და მცირე ჩაღრმავებების განვითარება ძირითადად ზედაპირული წყლის ნაკადების მოქმედებით არის განპირობებული.

- ჭაობის მცენარეული საფარი გარკვეულწილად მჭავე გარემოსთან შეგუებულია; სავარაუდოა, რომ რეოტროპული ეფექტის გამო, იგი უფრო მდიდარია საკვები ნივთიერებებით, ვიდრე „ჩვეულებრივი“ ჭაობი.

აღნიშნული ტიპის ტორფიანი ჭაობის თეორიული ჰიდროლოგიური მოდელი, რაც ქვემოთაა შემოთავაზებული, შემუშავებულ იქნა „საქართველოს დაცული ტერიტორიების პროგრამის“ მიერ. ჰიდროლოგიური პროცესები ახსნილია გამარტივებული თეორიული მოდელის გამოყენებით, რაც ქვემომოყვანილ ნახაზზეა ნაჩვენები.

დავუშვათ, რომ გვაქვს წრიული ჭაობი R დიამეტრით და ატმოსფერული ნალექების თანაბარი ოდენობით (N მ/წმ.). წარმოვიდგინოთ ვერტიკალური ცილინდრი ჭაობის შუაში გამავალი ღერძითა და r რადიუსით. თუ გამოვრიცხავთ წყლის ზედაპირულ ნაკადსა და მის შემოდინებას ჭაობში სხვა წყაროებიდან, მაშინ წყლის მოცულობა Q , რომელიც გაედინება ცილინდრის კიდეზე, უდრის ნალექების მოცულობას, რომელიც ცილინდრის თავზე მოდის.

წყლის შემოდინება უდრის

$$Q = N * \pi r^2;$$

სადაც:

N არის ნალექების ოდენობა მ/წმ.-ში.

r – ცილინდრის რადიუსი მ-ში.

გამავალი ნაკადი (გადინება) ტოლია

$$Q = 2 \pi r * z * v,$$

სადაც:

z არის გრუნტის წყლების დონე r მანძილზე, ცილინდრის კიდეზე, გამოსახული მ-ში.

v – პერკოლაციის სიჩქარე მ/წმ.-ში.

დარსის კანონის თანახმად, სიჩქარე v ტოლია

$$v = -k \cdot dz/dr,$$

სადაც:

k არის გამტარობის კოეფიციენტი (მ/წმ),

dz/dr – გრუნტის წყლების გრადიენტი.

შენაცვლების შემდეგ დიფერენციალური განტოლება გრუნტის წყლების დონისათვის შემდეგია

$$-Z \cdot dz = (N/2k) \cdot r dr,$$

ხოლო საზღვრები:

$$Z = Z_0 \text{ ცენტრში, სადაც } r = 0.$$

$$Z = Z_R \text{ წყლის დონე ღია სივრცეში ჭაობის ნაპირზე.}$$

ინტეგრაციის შემდეგ გრუნტის წყლის სარკის ფორმა განისაზღვრება შემდეგი ფორმულის გამოყენებით:

$$Z^2 = Z_R^2 + (N/2k) \cdot (R^2 - r^2).$$

ეს ფორმულა ტიპურია ამობურცული ფორმის პერკოლაციური ჭაობისათვის.

წყლის დონის მაქსიმალური სიმაღლე z_0 მოცემულია ფორმულაში:

$$Z_0^2 = Z_R^2 + (N/2k) \cdot R.$$

თუ R ჭაობის სიგანის ნახევარია, მაშინ მართკუთხედის ფორმის ჭაობისათვისაც იგივე ფორმულა შეიძლება იქნეს გამოყენებული.

აღნიშნული მოდელის მიხედვით, $N/2k$ მუდმივი უნდა იყოს, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს გრუნტის წყლის სტაბილური დონე და წყლის თანაბარი ნაკადი ჭაობში. თუ დროთა განმავლობაში N შეიცვლება, შესაბამისად, შეიცვლება გრუნტის წყლის სარკის ფორმაც. იმის გამო, რომ ისპანის ჭაობში წყლის მარაგის შექმნის უნარი მაღალია, ინერციის ეფექტი მნიშვნელოვანია და N -ის მოკლევადიანი ცვლილებები მხედველობაში არ მიიღება. მოდელი ადასტურებს, რომ ამ მოდელის მიხედვით, აღნიშნული ტიპის ჭაობის უწყვეტი ფუნქციონირებისათვის ატმოსფერული ნალექები უნდა იყოს უხვი და თანაბრად განაწილებული მთელი წლის განმავლობაში, როგორც ეს ქობულეთშია. უფრო მეტიც, მოდელი აჩვენებს, რომ N (ნალექების ოდენობა) უნდა იყოს მაღალი k - გამტარობასთან შედარებით, რათა შეიქმნას ჭაობის ამობურცული ფორმა (რასაც ადგილი აქვს ჩვენს შემთხვევაში). კრიტიკული მაჩვენებლები მაინც დამოკიდებულია რადიუს R -ზე. ცხადია, რომ ისპანის ჭაობის პარამეტრები შეესაბამება ამ მოთხოვნებს, რაც შეიძლება წარმოადგენდეს მისი არსებობისა და უნიკალურობის ერთ-ერთ მიზეზს.

ზემოთქმული ეხება გრუნტის წყლის დონეს ჭაობში, მაგრამ შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ჭაობის ზედაპირი შეესაბამება გრუნტის წყლის დონეს, ვინაიდან მშრალი უბნები უფრო ადვილად განიცდის ეროზიას. უფრო მეტიც, მცენარეული საფარი იმეორებს გრუნტის წყლის სარკის ფორმას, რათა უზრუნველყოფილ იყოს წყლის საკმარისი ოდენობა.

მდინარეები

ქობულეთის ჭარბტენიან ტერიტორიაზე და მასთან ჩრდილოეთით და სამხრეთით მიმდებარე ზღვისპირა ვაკეზე გაედინება მდინარეები: ნატანები, ოჩხომური, ჩოლოკი, შავი ღელე, ტოგონი, აჭკვა და კინტრიში. ამ მდინარეებიდან საკუთრივ სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის ტერიტორიას

მიეკუთვნება ტოგონი და შავი ღელე. ორივე ეს მდინარე ჭაობის ტიპისაა, სათავეს იღებენ გორაკ-ბორცვიან ზოლში და მათი წყალშემკრები აუზების მცირე ფართობის გამო თხიერი ჩამონადენის უმნიშვნელო მოცულობებით ხასიათდება. ჰიდროგრაფიული ქსელის სხვა ობიექტებიდან უნდა აღინიშნოს რამდენიმე წყალსაწრეტი არხი, რომლებიც ძირითადად სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიის დასავლეთ, სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში და მიმდებარე უბნებში არის გაყვანილი.

1.2.1.5. ნიადაგები

უხვი ატმოსფერული ნალექების და ვაკე რელიეფის პირობებში ქობულეთის ზღვისპირა ვაკეზე ჭარბობს ჰიდრომორფული და ალუვიური წარმოშობის ნიადაგები. საკუთრივ სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე თითქმის მთლიანად ჭაობის ტორფიანი და ლამიან-ჭაობური ნიადაგებია განვითარებული. ჩრდილო და აღმოსავლურ მოსაზღვრე უბნებზე ძირითადად ეწერი და ალუვიურ-ჭაობური ნიადაგი გვხვდება; ზღვისპირა ქვიშიან-კენჭოვანი ზვინულების ზოლში, ზედაპირული წყლების უკეთესი დრენაჟის პირობებში მიმდინარეობს ალუვიურ-ქვიშიანი, თიხიანქვიშიანი და ნაწილობრივ მდელოს გაეწრებული კორდიანი ნიადაგების განვითარების პროცესი. ქობულეთის ჭარბტენიან ტერიტორიასთან მიმდებარე გორაკ-ბორცვიან ზოლში წითელმიწა ნიადაგი ჭარბობს.

1.2.1.6. ჰაბიტატები

ქობულეთის აღკვეთილში და მასთან უშუალოდ მიმდებარე ტერიტორიებზე განვითარებულია ბუნებრივი და ანთროპოგენური შემდეგი სახის ლანდშაფტის კომპონენტები:

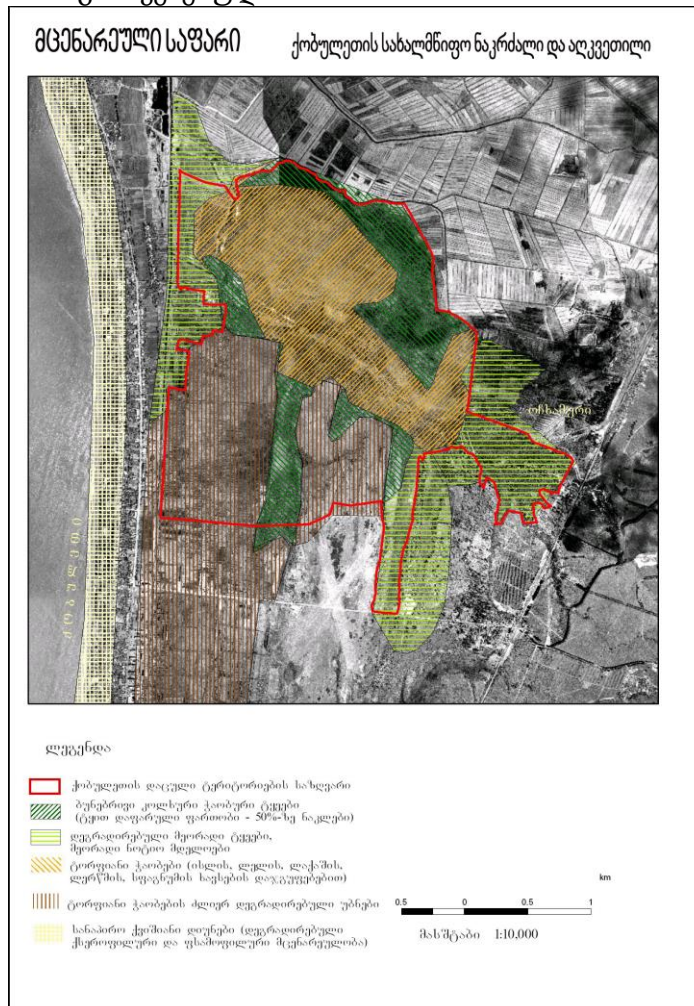
1. ბალახოვან-სფაგნუმიანი ჭაობი. ბუნებრივი სახით ლანდშაფტის ეს კომპონენტი შემორჩენილია „ისპანი“-2 ზედაური ტიპის ჭაობში, მისი პერიფერიული ზოლის გამოკლებით. „ისპანი“-2 ჭაობის ზედაპირის დიდი ნაწილი ტორფის გუმბათს წარმოადგენს, რომლის ცენტრალური უბანი პერიფერიული ზოლიდან 2-4 მ-ზე არის ამალღებული. აღნიშნული ლანდშაფტის ძირითად იერ-სახეს ჰქმნის სფაგნუმის ხავსებით (*Sphagnum imbricatum*, შ. *პაპილოსუმ*, და სხვა) დაფარულ კოლბოხებიან (ბორცობებიან) ზედაპირზე განვითარებული ბალახოვანი სინუზიები. „ისპანი“-2-ის ჭაობის ზედაპირი აგებულია სუსტად გახრწნილი სფაგნუმის ტორფით, რომლის გახრწნის ხარისხი 5-7%-ს არ აღემატება. ტორფის გახრწნის ხარისხი სიღრმეში მატულობს, მაგრამ ყველაზე ღრმად მაინც არ აღემატება 20-30%-ს. ტორფის ჰორიზონტი ზედაპირზე წყლით არის გაჯერებული, რადგან ჭაობის ზედაპირზე წლიურად მოსული ატმოსფერული ნალექების რაოდენობა უფრო მეტია იმავე ზედაპირზე წლის განმავლობაში აორთქლებული წყლის მოცულობაზე. უნდა აღინიშნოს, რომ ჭაობის ზედაპირიდან 4 მ-ის სიღრმემდე ტორფის დაგროვება რადიოკარბონული მეთოდის გამოყენებით მიღებული შედეგების მიხედვით მიმდინარეობდა უკანასკნელი 1000 წლის განმავლობაში.

2. სხვადასხვა ხარისხით დეგრადირებული ტორფიანი ჭაობი. ამ სახის ლანდშაფტის კომპონენტები განვითარებულია „ისპანი“-2 ჭაობის სამხრეთით მდებარე „ისპანი“- 1 და „ისპანი“-3 ჭაობებში. ამ ჭაობების პირველადი სტრუქტურა საფუძვლიანად არის დარღვეული XX ს.-ის 50-იანი წლებიდან აქ ჩატარებული სამელიორაციო სამუშაოებისა და ტორფის მოპოვების შედეგად. კერძოდ, „ისპანი“- 1 ჭაობის ბუნებრივი სახე აბსოლუტურად წაშლილია მისი ტორფის კარიერად გამოყენების გამო. ამჟამად, „ისპანი“-1 ჭაობი ანთროპოგენურად ძლიერ სახეშეცვლილ ჭარბტენიანი ლანდშაფტის კლასიკურ მაგალითს წარმოადგენს. მის ზედაპირზე განვითარებულია მეორადი ტენიანი მდელოები მეორადი დაჭაობებული ტერიტორიები, მოლამული წყალსაწრეტი არხებით. „ისპანი“-1-ის პერიფერიული ზოლი გამოყენებულია საძოვრებად, იშვიათად ადგილობრივი მოსახლეობა მას იყენებს ბალ-ბოსტნებად. რაც შეეხება „ისპანი“- 3 ჭაობს, მისი ცენტრალური და სამხრეთი ნაწილი

ახლო წარსულში გამოიყენებოდა ნაგავსაყრელად. ამჟამად დიდი მოცულობის ნაგავი ჩაძირულია ტორფის ფენაში და გრუნტის წყლების ეკოლოგიური დაბინძურების მძლავრ კერას წარმოადგენს.

3. ძლიერ დეგრადირებული ტენიანი მურყნარები. ასეთი სახის ლანდშაფტის კომპონენტი ცალკეული ფრაგმენტების სახით განვითარებულია „ისპანი“- 2 ტორფიანი ჭაობის ჩრდილო და სამხრეთი კიდეების გასწვრივ. იგი წარმოდგენილია მდინარეების ტოგონის და შავი ღელის კალაპოტების გასწვრივ, სადაც დაახლოებით ხუთი ათეული წლის წინ განვითარებული იყო დაჭაობებული მურყნარების კარგად შემონახული მასივები. ამჟამად ამ მასივების ადგილზე ძირითადად ბუჩქნარებია შემორჩენილი.

4. ხელოვნური ტყის ლანდშაფტი ხელოვნური ტყე განვითარებულია ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში და მიმდებარე ტერიტორიაზე. ლანდშაფტი ამ სახის კომპონენტი XXს.-ის. 50-იან წლებში აქ ხელოვნურად გაშენებული ევკალიპტების ნარგავებითაა წარმოდგენილი. უკანასკნელ წლებში აღნიშნული ნარგავები ნაწილობრივ გაჩეხილი იქნა მერქნის დამზადების მიზნით. ამჟამად, ხელოვნური ტყის ლანდშაფტი ნაწილობრივ სამოვრებად არის გამოყენებული.

5. მეორადი მდელოები და მდელო-ბუჩქნარები. ლანდშაფტის ასეთი კომპონენტები ძირითადად გვხვდება „ისპანი“-2 ჭაობის ცენტრალური ნაწილის სამხრეთით უშუალოდ მიმდებარე ტერიტორიაზე. აღნიშნული ლანდშაფტი შექმნილია ადრე აქ არსებული ბუნებრივი ნოტიო მურყნარი ტყის ადგილზე.

6. სასოფლო-სამეურნეო ტერიტორიები – მარცვლოვანი კულტურების (ძირითადად სიმინდის) და ბალ-ბოსტნების ლანდშაფტის კომპონენტის სახით აღინიშნება „ისპანი“-2 ჭაობის ჩრდილო და ჩრდილო-დასავლეთ მომიჯნავე ტერიტორიებზე.

7. ანთროპოგენურ-აქვალური ტერიტორიები. მდინარეების ტოგონისა და შავი ღელეს არხებად გადაქცეული კალაპოტების და ცალკეული არხების გასწვრივ ცალკეული უბნებზე საკმაოდ ფართოდ არის წარმოდგენილი წყალმარჩხი წყალსატევების და მდორე მდინარეების მცურავი ან წყალში ჩაყვინთული წყლის მცენარეების დაჯგუფებები: *Lemna minor*, *Salvinia natans*, *Trapa cochica*, *Potamogeton pusillus*, *P. natans*, და სხვა.

1.2.1.7. ფლორა

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორია, უპირველეს ყოვლისა, ფლორისტული შედგენილობის თავისებურებით, განსაკუთრებულობით და სათუთობით იქცევის ყურადღებას. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ საკმაოდ ურბანიზებული ზოლის უშუალო სიახლოვის მიუხედავად (ტერიტორიის სამხრეთი კიდიდან ქობულეთის საკურორტო ზონამდე მანძილი 3 კმ-ს არ აღემატება), ხოლო მისი აღმოსავლეთი კიდე უშუალოდ ეკვრის სოფლებს ოჩხამური, ცეცხლაური, მუხაესტატეს მაცხოვრებელთა კარმიდამოებს და სავარგულებს. ტერიტორიის მნიშვნელოვან ნაწილზე ჭაობის მცენარეული საფარი თითქმის ხელუხლებლად არის შემონახული. ამის ძირითადი მიზეზი არის ჭაობში ტორფის ერთიანი ჰორიზონტის დიდი სისქე (5 –9 მ), რაც ჭაობის ზედაპირს გაუვალს ხდის და მოსახლეობა მას სამოვრად ვერ იყენებს. ქობულეთის ჭარბტენიან ტერიტორიაზე პირველადი სახით შემორჩენილია ბალახოვან-სფაგნუმიანი ჭაობი, რომელშიც საკმაოდ არის გავრცელებული იმერული ისლის (*MOLINIA LITORALIS*); ჭაობის ზედაპირის ზოგიერთ მცირე უბანზე დომინანტია ისლის რომელიმე სხვა სახეობა (*Carex lasiocarpa*; *Carex riparia* და სხვ.). ისლიანები და სხვა ბალახეულთა სინუზიები განვითარებულია სფაგნუმის ხავსებით შექმნილ ერთიან საფარზე. სფაგნუმიან საფარს კი ქობულეთის ჭაობში ძირითადად ქმნის *Sphagnum papillosum*, *Sphagnum imbricatum* და *Sphagnum palustre*-ს სახეობები.

სფაგნუმის ხავსები

ბალახოვანი სინუზიებში იშვიათია მრგვალოფოთლა დროზერა (*DROSERA ROTUNDIFOLIA*), სამეფო გვიმრა (*OSMUNDA REGALIS*) და სხვ. ქობულეთის ჭარბტენიან ტერიტორიაზე შემონახულტორფიან ჭაობს თვითმყოფადობას ანიჭებს იელის (*Rhododendron luteum*) და შქერის (*Rhododendron ponticum*) არსებობა მის მცენარეულ საფარში, აგრეთვე ჭაობის საერთო ზედაპირიდან უმნიშვნელოდ

ამაღლებული ტორფის ბალიშები (გუმბათები), რომლებიც სფაგნუმის ხავსებით არიან შექმნილი. ჭაობის პერიფერიულ ზოლში ყურადღებას იპყრობს ხეჭრელი (*FRANGULA ALNUS*).

მრგვალფოთლა დროშერა (*DROSER A ROTUNDIFOLIA*)

მდინარეების ტოგონის და შავი ლელის გასწვრივ რომლებიც „ისპანი“-2-ის ჭაობის ჩრდილო-აღმოსავლეთ და სამხრეთ-დასავლეთ მხარეს გაედინებიან, 4-5 ათეული წლის წინ დაჭაობებული მურყნარის კარგად შემონახული მასივები იყო 200-600 მ-ის სიგანის ზოლებად განვითარებული. ამჟამად მათ ადგილზე ძლიერ დეგრადირებული, მეტწილად ბუჩქოვანი ფრაგმენტებია შემორჩენილი, რომლებიც შეიცავენ მურყანის (*ALNUS BARBATA*), ლაფანის (*PTEROCARYA PTEROCARYA*), იმერული მუხის (*QUERCUS IMERETINA*), ნეკერჩხლის (*ACER CAMPECTRE*), ჭყორის (*Ilex colchica*), იმერული ხეჭრელის (*FRANGULA ALNUS*) დაბუჩქულ ეგზემპლარებს ისინი გადაბარდულია მაყვლით, ეკალიქით (*Smilax excelsa*), ღვედკეცით (*PERIPLOCA GRAECA*), *VITIS SYLVESTRIS*, სუროთი (*HEDERA COLCHICA*) და სხვა ლიანებით.

1.2.1.8. ფაუნა

ქობულეთის ჭაობები საკმაოდ მდიდარია ფაუნით. აქ მსხვილი ძუძუმწოვრებიდან ბინადრობს: წავი (*Lutra lutra*), ტურა (*Canis aureus*), ტყის კატა (*Felis silvestris*), ნუტრია (*Myocastor coypus*), მაჩვი (*Meles meles*). ზამთრობით შეიძლება შეგვხვდეს მგელი (*Vulpes vulpes*) და შველი (*Capreolus capreolus*). წვრილი ძუძუმწოვრებიდან: აღმოსავლეთ ევროპული ზღარბი (*Erinaceus concolor*), კავკასიური თხუნელა (*Talpa caucasica*), რუხი ვირთაგვა (*Rattus norvegicus*), აქ შესაძლოა აგრეთვე შემდეგი სახეობების არსებობა: ვოლნუხინის ბიგა (*Sorex volnuchini*), გრძელკუდა კბილთეთრა (*Crocidura russula*), წვეტყურა მღამიობი (*Myotis blythii*), ჯუჯა ღამურა (*Pipistrellus pipistrellus*), წყლის მემინდვრია (*Arvicola terestris*), კავკასიური ტყის თაგვი (*Silvimu silvaticuss*), სახლის თაგვი (*Mus musculus*), შავი ვირთაგვა (*Rattus rattus*).

სახელმწიფო ნაკრძალი, აღკვეთილი და მიმდებარე ტერიტორიები მნიშვნელოვანია როგორც დასასვენებელი ადგილები გადამფრენი წყლისა და ჭაობის ფრინველებისათვის. აქ შეიძლება შევხვდეთ ყველა იმ ფრინველს, რომელიც გვხვდება კოლხეთის დაბლობზე. მათ შორის: *Anas strepera*, *Anser anser*, *Melanitta fusca*, *Scolopax rusticola* და *Netta rufina*, ასევე მოზუდარი – *Aquila pomarina*, *Accipiter nisus*, *Ardea cinerea*, *Circus aeruginosus*, *Egretta garzetta*, *Gallinago gallinago*, *Lymnocyptes*

minimus. დამატებით შეიძლება ითქვას, რომ აქ დიდი რაოდენობით გვხვდება მოზამთრე (*Circus cyaneus*) და გადამფრენი (*C. pygargus* და *C. macrourus*) სახეობები ძელქორებისა.

ქვეწარმავლების სახეობრივი რაოდენობა აქ მცირეა და შემოიფარგლება ჭაობის კუთი (*Emys orbicularis*), მარდი (*Lacerta agilis*) და საშუალო ხვლიკებით (*Lacerta media*), წყლისა (*Natrix tessellata*) და ჩვეულებრივი ანკარათი (*Natrix natrix*) და ესკულაპის მცურავით (*Elaphe longissima*). ამფიბიებიდან აქ გვხვდება ჩვეულებრივი (*Triturus vulgaris*) და სავარცხლიანი ტრიტონი (*Triturus cristatus*), ტბის ბაყაყი (*Rana ridibunda*), ჩვეულებრივი ვასაკა (*Hyla arborea*), მწვანე (*Bufo viridis*) და კავკასიური გომბეშო (*Bufo verucosissima*). ტეროტირია მდიდარია უხერხემლოებით, რომლებიც სადღეისოდ არ არის სათანადოდ შესწავლილი. მდინარეებში აღინიშნება თევზების შემდეგი სახეობები: *Silurus glanis*, *Leuciscus cephalus*, *Cyprinus carpio*, *Castanea sativa*.

1.2.2. კულტურული და სოციალურ-ეკონომიკური გარემო

1.2.2.1. ისტორიულ-კულტურული და არამატერიალური ძეგლები

არქეოლოგია

არქეოლოგიური გათხრების შედეგად მოპოვებული მასალების ანალიზის შედეგები მოწმობს, რომ ქობულეთის ვაკე და მიმდებარე მთათაწინეთის ზოლი ადამიანის მიერ დასახლებული იყო ჯერ კიდევ ნეოლითის ეპოქაში 8-10 ათასი წლის წინ. ამას ადასტურებს აღნიშნული ვაკის სამხრეთით – მდ. კინტრიშის ხეობაში, სოფ. ხუცუბანთან მოკვლეული და შესწავლილი ნეოლითის მატერიალური კულტურის ნაშთების შემცველი ძეგლი. ძეგლი ამჟამად მიწაყრილით არის ამოვსებული, ხოლო მისი გათხრის შედეგად მოპოვებული მასალის ნაწილი (კაჟისა და ობსიდიანის იარაღები) დაცულია აჭარის სახელმწიფო მუზეუმში. უშუალოდ ქობულეთის დაცული ტერიტორიების სიახლოვეს, სამელიორაციო სამუშაოების ჩატარების (დასაშრობი არხის გაყვანის) დროს აღმოჩენილ იქნა 2,5 მ-ის. სისქის ტორფის ჰორიზონტის ქვეშ ბრინჯაოს ხანის ნამოსახლარი „ისპანი“. ამ ნამოსახლარის შესწავლით დადგინდა, რომ ქობულეთის ზღვისპირა ჭაობების ადგილზე 5-6 ათასი წლის წინ დასახლებულა ადამიანი, მაშინ, როცა ეს ადგილი არ იყო დაჭაობებული. არქეოლოგიური მასალის ანალიზით ირკვევა, რომ ამ ადგილზე ადამიანს რამდენიმე საუკუნის მანძილზე უცხოვრია და დაჭაობების პროცესის გაძლიერების შედეგად მიუტოვებია იგი.

ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ჩრდილო-დასავლეთ მხარეზე, დაახლოებით 2კმ-ის დაშორებით, შუაბრინჯაოს ხანის (დაახლოებით 3500-4500 წლის წინანდელი დრო) საინტერესო ნამოსახლარი „ნამჭედური“ და ანტიკური ეპოქის ნაქალაქარი „ფიჭვნარი“. ეს უკანასკნელი ძვ. წ. II საუკუნეში დაუარსებიათ და მისი არსებობა ახ.წ. II საუკუნემდე გაგრძელდა. „ფიჭვნარის“ მოსახლეობა მისდევდა მიწათმოქმედებას, თევზაობას, მაგნეტიტური ქვიშებისგან რკინის გამოდნობას. ამ ნაქალაქარის კვალი არქეოლოგიური გათხრების შემდეგ გამოჩნდა და დღემდე შეიძლება მისი გაცნობა. რაც შეეხება „ნამჭედურის“ და „ფიჭვნარის“ არქეოლოგიურ მასალას, იგი დაცულია აჭარის სახელმწიფო მუზეუმში.

არქიტექტურა

ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მოსაზღვრე ტერიტორიებზე რამდენიმე საინტერესო ხუროთმოძღვრების ძეგლია. მათ შორის უნდა აღინიშნოს ნინოწმინდის საყდარი სოფელ დიდვაკეში; ელიას ციხის ნანგრევები სოფ. აჭყვაში; მამუკას ციხე სოფ. ალამბარასთან; პეტრას ციხის ნანგრევები ციხისძირის კონცხთან; ასევე დიდ ინტერესს იმსახურებს თაღოვანი ხიდები მდ. კინტრიშზე.

ეთნოგრაფია

არქეოლოგიური და ეთნოგრაფიული გამოკვლევებით, აგრეთვე ძველი დროის ავტორთა აღწერილობებით ირკვევა, რომ უძველესი მოსახლეობა ქობულეთის ჭარბტენიან ტერიტორიებს ძირითადად საქონლის სამოვრებად, თევზჭერისა და ნადირობის მიზნით იყენებდა. უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ კოლხეთის დაბლობის ჭარბტენიანი ტერიტორიების უდიდესი ნაწილი შუა საუკუნეებში ეკუთვნოდა ეკლესიებს, ან საერო ფეოდალებს. აღნიშნულ ტერიტორიებზე ნადირობა და თევზაობა ნაწილობრივ შეზღუდული იყო. ნადირობა და თევზაობა გარკვეულ წესებს ექვემდებარებოდა.

ნადირობა ატარებდა სეზონურ ხასიათს. მარხვების განმავლობაში ნადირობისაგან თავს იკავებდნენ. ნადირობის ერთ-ერთი ძირითადი ფორმა იყო ბაზიერობა, ანუ გაწვრთნილი მტაცებელი ფრინველებით ნადირობა. გურიაში დღემდე შემორჩენილია მიმინოს გაწვრთნის წესები. მიმინოს (*Accipiter nisus*), ქორს (*Accipiter gentilis*), მარჯანს (*Falco subbuteo*), შევარდენს (*Falco peregrinus*) იყენებდნენ მწყერზე (*Coturnix coturnix*), გვრიტზე (*Streptopelia turtur*), გარეულ მტრედზე (*Columbia livia*), ტყის ქათამზე (*Scolopax rusticola*), ხოხობზე (*Phasianus colchicus*) სანადიროდ. ნადირობა წარმოებდა ბუნების დამზოგავი დამხმარე საშუალებებით (ბადე, მახე, კაკანათი და სხვა).

1.2.2.2 .მიწათსარგებლობა

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიის ძირითადი ნაწილი სახელმწიფოს საკუთრებაა, მისი სასოფლო-სამეურნეო მიზნით გამოყენება არ ხდება. მოსახლეობა მხოლოდ იყენებს პერიფერიულ ზოლს სამოვრებად.

1.2.2.3. სოციალურ-ეკონომიკური აღწერა

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი და აღკვეთილი მდებარეობს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ჩრდილო ნაწილში – ქობულეთის ადმინისტრაციული რაიონის საზღვრებში. ქობულეთის რაიონი მთელი აჭარის ტერიტორიის $\frac{1}{4}$ შეადგენს. რაიონის ტერიტორია მოიცავს ზღვისპირა ვაკეს და მასთან აღმოსავლეთით მიმდებარე გორაკ-ბორცვების და დაბალი მთების ზოლს. ბუნების მრავალფეროვნებით ქობულეთის რაიონი საკმაოდ გამორჩეულია. მისი ტერიტორიის მნიშვნელოვანი ნაწილი ზღვისპირა ვაკეს უკავია, რომელიც დაახლოებით 30კმ მანძილზე არის გაჭიმული ზღვის ნაპირის გასწვრივ. ზღვისპირა ვაკეს, რომლის მნიშვნელოვანი ნაწილი კულტურულ ლანდშაფტს (დასახლებული პუნქტები, მოსახლეობის კარ-მიდამოები, სახნავ-სათესი ფართობები და სხვა) უკავია, აღმოსავლეთით აკრავს ფოთლოვანი ტყეებით და ტყე-ბუჩქნარებით შემოსილი გორაკ-ბორცვების და დაბალი მთების ზოლი. აღნიშნული ზოლის საზღვრებში ცალკეული მოზრდილი ფრაგმენტების სახით ჩართულია სხვადასხვა სახის კულტურული ლანდშაფტი.

შავი ზღვა, როგორც აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკისათვის, ისე ქობულეთის რაიონისათვისაც უმნიშვნელოვანეს რესურსულ სიმდიდრეს წარმოადგენს. ბუნებრივი პირობების თავისებურებამ, კერძოდ, თბილი შავი ზღვის სანაპიროს გასწვრივ მდებარეობამ, ნოტიო და თბილი სუბტროპიკული კლიმატის კომფორტულობამ და ა.შ. განსაზღვრა ქობულეთის რაიონის სამეურნეო პროფილი – საკურორტო მეურნეობის (გულსისძარღვთა, სუნთქვის, ნერვული სისტემების დაავადების მკურნალობა და სხვა) და აგროპროდუქციის გადამამუშავებელი მრეწველობის მაღალ დონეზე განვითარება.

დემოგრაფია

2002 წლის მონაცემებით, ქობულეთის რაიონის მოსახლეობის რაოდენობა 85 300 კაცს შეადგენს. ქობულეთის რაიონში მდებარეობს ერთი ქალაქი (ქობულეთი), ორი დაბა (ოჩხამური, ჩაქვი) და 47 სოფელი. განსახლების სისტემა ძირითადად ხაზობრივ-დისპერსიულ ხასიათს ატარებს. უნდა აღინიშნოს ქობულეთის საკურორტო ზონა, რომელიც სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილიდან სამხრეთით და სამხრეთ-დასავლეთით მდებარეობს და მჭიდრობაზოვანი განსახლების ტიპურ მაგალითს წარმოადგენს. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ უშუალოდ სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის დასავლეთით – ზღვის ნაპირის გასწვრივ მდებარე რამდენიმე ასეული მეტრის სიგანის ზოლი ინტენსიურად არის ათვისებული საკურორტო-ტურისტული დანიშნულების ნაგებობებით. XXს.-ის 30-40-იან წლებიდან ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მომიჯნავე ტერიტორიებზე, კერძოდ, ქ. ქობულეთსა და დაბა ოჩხამურში იმატა ურბანიზაციის პროცესის ტემპმა.

ქობულეთის რაიონის მოსახლეობის საშუალო სიმჭიდროვე 122 კაცს შეადგენს 1კმ². ქობულეთის რაიონში ზოგადად სოფლების საშუალო ხალხმრავლობა 2002 წლის მონაცემებით 1151 შეადგენს. მეტწილ სოფლებში მოსახლეობის საშუალო რაოდენობა 200-500-მდე ცვალებადობს. თუმცა, ზოგიერთ დიდ სოფელში (ზედა დაგვა, ჩაის უბანი, ხუცუბანი) მოსახლეობის რაოდენობა 3000 კაცს აღემატება. დაბა ჩაქვის მოსახლეობა 8100 შეადგენს, ხოლო დაბა ოჩხამურისა – 5 026. რაც შეეხება ქ.ქობულეთს, აქ 2002 წლის 1 იანვრის მონაცემებით სახლობს 18,6 ათასი კაცი.

მეურნეობა

სოფლის მეურნეობა. სოფლის მეურნეობა ადგილობრივი მოსახლეობის შემოსავლის ძირითადი წყაროა. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის აღმოსავლეთით და ჩრდილოეთით მიმდებარე ტერიტორიები მოსახლეობას გამოყენებული აქვს ძირითადად მარცვლეული კულტურების სახნავ-სათესად. უმნიშვნელო ფართობებს მოსახლეობა იყენებს სათიბად. ქობულეთის რაიონის სახალხო მეურნეობის ტრადიციულ დარგს სუბტროპიკული სოფლის მეურნეობა წარმოადგენს. დამუშავებული მიწების საერთო ფართობის 60%-ზე მეტი მოდის რაიონის ზღვისპირა ტერიტორიებზე, სადაც ძირითადად განლაგებულია მრავალწლიანი ნარგავების ფართობები. რაიონის სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთი მაპროფილებელი დარგია მეჩაიეობა. ჩაის პლანტაციების მეტი წილი რაიონის გორაკ-ბორცვიან ზონაშია წარმოდგენილი. უკანასკნელ წლებში რაიონში საგრძნობლად შემცირდა და ხარისხობრივად გაუარესდა ჩაის წარმოება, რაც პლანტაციების მეჩხერეობის ზრდით და აგროტექნიკური ღონისძიებების დაქვეითებით არის განპირობებული, აგრეთვე მსოფლიო ბაზარზე ინდური, ცეილონური და ჩინური იაფი და უფრო მაღალხარისხოვანი ჩაის არსებობით. აღსანიშნავია აგრეთვე მეციტრუსეობა, რომელიც XX ს.-ის მეორე ნახევარში ქობულეთის რაიონის აგროსპეციალიზაციის ერთ-ერთ წამყვან დარგად ითვლებოდა. ამჟამად ციტრუსები (მანდარინი – 85%) ადგილობრივი მოსახლეობის შემოსავლის უმნიშვნელოვანესი წყაროა. უკანასკნელ წლებში განსაკუთრებით რენტაბელური გახდა კაკალისა და თხილის წარმოება.

ქობულეთის რაიონის სოფლის მეურნეობაში დაქვემდებარებული მდგომარეობა აქვს მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის მოშენებას, რომელიც ძირითადად სარძეო-სახორცე მიმართულებისაა.

რეკრეაციული მეურნეობა. ქობულეთის ხელსაყრელი ბუნებრივი პირობების ბაზაზე სულ უფრო და უფრო ვითარდება რეკრეაციული მეურნეობა. XX ს.-ის 90-იან წლებში აფხაზეთისა და კოლხეთის საკურორტო-ტურისტული მეურნეობის გაჩანაგების შემდეგ, აჭარა და კერძოდ ქობულეთის რაიონი საქართველოს მოსახლეობის საზღვაო დასვენების უმთავრეს რეგიონად გადაიქცა. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ქობულეთის რაიონის რეკრეაციული მეურნეობის სფეროში აქტიურად ჩაერთო კერძო სექტორი, რამაც საგრძნობლად აამაღლა მომსახურების ხარისხი. ამ გარემოებამ გარკვეული

წინაპირობა შექმნა საკურორტო მეურნეობის შემდგომი განვითარებისათვის. ამჟამად, საკმაოდ ინტენსიურად მიმდინარეობს ტურისტული სასტუმროების, კაფე-რესტორნების და კერძო პანსიონატების მშენებლობა.

გაჭრობა და მრეწველობა. XX ს.-ის 80-იან წლებში ქობულეთის რაიონში ფუნქციონირებდა ოჩხამურის ტუნგის ზეთსახდელი ქარხანა, ქობულეთის, ჩაქვის, ხუცუბნის ჩაის ფაბრიკები, ქობულეთის საკონსერვო ქარხანა, ოჩხამურის საშენი მასალების ქარხანა.

XX ს.-ის 90-იან წლებში საქართველოში მიმდინარე პოლიტიკურმა და სოციალურ-ეკონომიკურმა მოვლენებმა, მეურნეობის სოციალისტური სისტემის მოშლასთან ერთად, განაპირობა ქობულეთის რაიონის მრეწველობის დაქვეითება – სამრეწველო პროდუქციის მოცულობის და ასორტიმენტის შემცირება. ამ არასახარბიელო ვითარების მიუხედავად, აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში, კერძოდ კი ქობულეთის რაიონში, ამჟამად აღინიშნება საკმაოდ აქტიური მცდელობა მრეწველობის განვითარების მიზნით. სოფ. გვარას მიდამოებში მიმდინარეობს თბოსადგურის მშენებლობა (75 მეგავატის სიმძლავრე). მუშაობა განაახლა ქობულეთის საკონსერვო კომბინატმა.

სასარგებლო წიაღისეული. ქობულეთის რაიონი სასარგებლო წიაღისეულით ღარიბია. აღსანიშნავია ცეცხლგამძლე თიხების მნიშვნელოვანი მარაგი სოფ. ცეცხლაურის მიდამოებში. საინტერესოა აღინიშნოს, რომ XX ს.-ის 50-იან წლებში დაიწყო ტორფის მოპოვება ისპანის ჭაობებში. იმ დროს ტორფი ითვლებოდა ქობულეთის რაიონის მნიშვნელოვან წიაღისეულად. სწორედ ასეთი წარმოდგენების შედეგმა მიაყენა უდიდესი ეკოლოგიური ზიანი ქობულეთის ტორფიან ჭაობებს.

სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მიმდებარე ტერიტორიები გადაკვეთილია ორი საავტომობილო და ერთი სარკინიგზო მაგისტრალით. რკინიგზის მაგისტრალი და მის პარალელურად გაჭიმული საავტომობილო გზა აღმოსავლეთით გაუვლის ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილს, ხოლო მეორე საავტომობილო გზა დასავლეთით – ქ. ქობულეთზე გადის.

მიმდებარე ტერიტორიებზე ახალი ავტომაგისტრალის მშენებლობის შესახებ დაზუსტებული ინფორმაცია ჩვენ მიერ 2004 წლამდე ვერ იქნა მოძიებული, რის გამოც სრულფასოვნად ვერ იქნა გაანალიზებული დოკუმენტის წარმოდგენილ სამუშაო ვარიანტში³.

რაც შეეხება საზღვაო ტრანსპორტს, მიმდებარე სანაპიროს 1-2 კმ სიგრძის ზოლი არ გამოიყენება მძლავრი მცურავი საშუალებების მოძრაობის მიზნით. უახლოესი პორტები ფოთსა და ბათუმში, შესაბამისად, დაშორებულია 46 და 30 კილომეტრით ქობულეთიდან. უშუალოდ ქობულეთის სანაპირო ზონაში ახლო წარსულში ფუნქციონირებდა „პირსის“ ტიპის ნავმისადგომი, რომელიც გამოიყენებოდა დამსვენებელთა ზღვაზე გასასეირნებლად. ამჟამად, აღნიშნული „პირსი“ მწყობრიდან არის გამოსული და შეკეთებას მოითხოვს.

1.2.2.4. დაინტერესებული მხარეები

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილისადმი პროფესიული ინტერესი აქვთ საერთაშორისო, სახელმწიფო, კერძო და არასამთავრობო ორგანიზაციებს ადგილობრივ, რეგიონალურ და ეროვნულ დონეზე. ადგილობრივ მოსახლეობასთან ერთად, რომელსაც უფრო პირადი ინტერესი აქვს, ისინი წარმოადგენენ დაინტერესებულ მხარეებს (იხილეთ ცხრ.1.4.).

³ ამჟამად, აღნიშნული საკითხი ჩვენ მიერ დაზუსტების სტადიაშია, რაც ასახული იქნება დოკუმენტის შემდეგ – საპროექტო ვარიანტში.

**ცხრილი 1.4. ძირითადი ინტერესებისა და ინსტიტუციონალური დონის მიხედვით
დაჯგუფებული დაინტერესებული პირები და ჯგუფები**

	მიწათსარგებლო ობა	რესურსები ით სარგებლობა	კონსერვაცია, დაცვა	ინფორმაცია/ მეცნიერება	მმართვე ლობა	დონორები
საერთაშორისო	ადამიანი და ბიოსფერო (MAB) KfW/GTZ (კადასტრი)	ადამიანი და ბიოსფერო (MAB); ტორფის საერთაშორისო საზოგადოება	რამსარის კონვენცია, ადამიანი და ბიოსფერო (MAB) ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდი (IUCN) საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციები ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდი (WWF) ტორფის გლობალური პროექტი (GPI)	რამსარის კონვენცია; ადამიანი და ბიოსფერო (MAB); ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდი (IUCN); საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციები; ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდი (WWF); უნივერსიტეტები; გრინსვალდის უნივ.	საერთაშორისო კონვენციები და შეთანხმებები; რამსარის კონვენცია, ბუჰარესტის კონვენცია, შავი ზღვის დაცვის რეგიონული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა	მსოფლიო ბანკი (WB); გარემოსდაცვითი გლობალური ფონდი (GEFGEF); ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდი (WWF); EU-TACIS
ეროვნული	ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო; იუსტიციის სამინისტრო; საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო; სოფლის მეურნეობის სამინისტრო; სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება _ მიწის მართვის დეპარტამენტი	ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო; საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო; საქ. გარ. დაცვ. და ბუნ. რეს. სამინისტროს სახელმწიფო	საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო; საქ. გარ. დაცვ. და ბუნ. რეს. სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება დაცული ტერიტორიების დეპარტამენტი; შრომის, ჯანმრთ. და სოც. დაცვის სამინისტრო; ეროვნული არასამთავრობო ორგანიზაციები	კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის სამინისტრო; განათლების სამინისტრო; ეროვნული უნივერსიტეტები; მეცნიერებათა აკადემია	პრეზიდენტი პარლამენტის გარემოს დაცვის კომიტეტი საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო საქ. გარ. დაცვ. და	სანაპირო ზონის ინტეგრირებული მართვის ცენტრი

		საქვეუწყებო დაწესებულება სატყეო მეურნეობის დეპარტამენტი; სოფლის მეურნეობის სამინისტრო			ბუნ. რეს. სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება – დაცული ტერიტორიების დეპარტამენტი შინაგან საქმეთა სამინისტრო	
რეგიონალური	საქ. გარ. დაცვ. და ბუნ. რეს. სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება – სატყეო მეურნეობის დეპარტამენტი; რაიონული სამსახურები		კინტრიშის სხელმწიფო ნაკრძალი	რეგიონალური უნივერსიტეტები; (ბათუმი) სამეცნიერო- კვლევითი ინსტიტუტები (ბათუმი, ქობულეთი) კინტრიშის სხელმწიფო ნაკრძალი	საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო; რეგიონული სამმართველოები რეგიონალური და რაიონული ხელისუფლება	
ადგილობრივი/ სახელმწიფო ნაკრძალისა და ადკვეთილის საზღვრებს გარეთ		ტორფის მწარმოებლები; მეთევზეები ; კოოპერატი ვები; ტუროპერა	ეროვნული არასამთავრობო ორგანიზაციები		სოფლების საკრებულოები	

		ტორები				
ადგილობრივი/ სახელმწიფო ნაკრძალისა და ადგილობრივი საზღვრებში		ადგილობრივი მაცხოვრებლები; ადგილობრივი ფერმერები	ადგილობრივი მაცხოვრებლები; ადგილობრივი ფერმერები; ადგილობრივი მეთევზეები; ადგილობრივი მონადირეები; ადგილობრივი ბიზნესმენები	ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციები; სკოლები; ადგილობრივი მუზეუმი ბათუმში, ქობულეთში	სახელმწიფო ნაკრძალის ა და ადგილობრივი ადმინისტრაცია	ადგილობრივი ბიზნესმენები

1.3. ლიტერატურა

1. გრიგოლია გ. ქ. ფაზისის ლოკალიზაციისათვის, სამეცნიერო სესია მიძღვნილი ქ. ფაზისის ლოკალიზაციის პრობლემებისადმი, 1973.
2. კოლხეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის სახელმძღვანელო დოკუმენტი, 1995, თბილისი;
3. საქართველოს კანონი – კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ, 1998.
4. ჩიქოვანი ო. კოლხეთის დაბლობის ამოშრობის ისტორია, 1982.
5. ჯავახიშვილი შ. საქართველოს კლიმატოგრაფია, 1981.
6. Джанелидзе Ч. П. Палеогеография Грузии в голоцене, 1980.
7. Геоморфология Грузии. 1971.
8. Гидроспецгеология. Отчет о результатах комплексных исследований для обоснования мероприятий по стабилизации береговой зоны в районе г. Кобuleти. т. I. Тбилиси, 1986 г.
9. Колаковский А. А. Растительный мир Колхиды, 1961.
10. Колхидская Низменность, Природные условия и социально-экономические аспекты. 1989,
11. Колхидская Низменность, Научные предпосылки освоения. 1990.
12. Лалиев А. Г. К вопросу геотектонической природы и истории геологического развития Колхидской низменности, 1957.
13. Опасные гидрометеорологические явления на Кавказе, 1990.
14. Осушение и освоение Колхидской низменности, 1974.
15. Уклеба Д. Б. Антропогенные Ландшафты Грузии, 1983.
16. Флеров А. Ф. Растительность Колхидской низменности, 1951.
17. Kaffke, A., Couwenberg, J., Joosten, H., Matchutadze, I. & Schulz, J. (2000): Ispani II: The world's first percolation bog. Arbeitskreis Vegetationsgeschichte der Reinhold-Tüxen-Gesellschaft, Basel, 27 – 30 Oktober 2000
18. Matthias Krebs, Katja Resagk. Einfluss von Rinderbeweidung auf das RegenDurchstromungsmoor „Ispani II“, 2001, Greifswald. Germany.
19. A. Kaffke, I. Matchutadze, J. Couwenberg & H. Joosten (2002): Early 20th century Russian peat scientists as possible vectors for the establishment of *Calluna vulgaris* in Georgian *Sphagnum* bogs. In: Suoseura – Finnish Peatland Society, 53(2).).
20. Guidelines for management planning for Ramsar sites and other wetlands (COP8 – DR 14) 2002.
21. Barbie

II. ზოგადი შეფასება

2.1. ეკოლოგიური შეფასება (ჰაბიტატები, სახეობები, ბუნებრივი პროცესები)

2.1.1. ტერიტორიული საკმარისობა

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიის აღმოსავლეთი საზღვრის უშუალო სიახლოვეს გვიანი შუასაუკუნეებიდან არსებობენ სოფლები (მუხაესტატი, ოჩხამური და სხვა). ამ სოფლების მოსახლეობა გამუდმებით იყენებდა მიმდებარე ტერიტორიებს სავარგულებად (სახნავი მიწები, საძოვრები, სათიბები). XX საუკუნის დასაწყისიდან სწრაფად ფართოვდება დ. ოჩხამური, ხოლო ქ. ქობულეთი, მძლავრ საკურორტო ზონად გადაიქცა. ამრიგად, XX საუკუნის 30-40-იან წლებისათვის ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორია აღმოჩნდა ურბანიზებული ტერიტორიის მომიჯნავედ. მიუხედავად ამისა, ჭაობების ძნელადმისადგომი პირობების გამო, მისმა

ჭარბტენიანმა ეკოსისტემებმა მრავალი ათეული წლის მანძილზე შეინარჩუნეს პირველადი სტრუქტურა და თვითმყოფადობა. ამ ეკოსისტემების ძლიერი დეგრადაცია დაიწყო სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში XX საუკუნის 50-იან წლებში, რაც უპირველესად ყოვლისა, ფართომასშტაბიანი სამელიორაციო სამუშაოების განხორციელებამ და ტორფის მოპოვებამ განაპირობა.

შეიძლება დაბეჯითებით ითქვას, რომ სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიის ფართობის შეზღუდულობის მიუხედავად, ბუნებრივი კლიმატურ-ნიადაგური პირობების ხელშეწყობით, მის ჭარბტენიან ეკოსისტემებს დღემდე შემორჩათ თვითრეგულირებადი განვითარების და, შესაბამისად, ბუნებრივ-ეკოლოგიური წონასწორობის შენარჩუნების უნარი. აქედან გამომდინარე, სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიის ფართობი, შესაბამისი დაცვის რეჟიმის განხორციელების პირობებში, შესაძლებელს ხდის შენარჩუნებული იქნეს მისი პირველადი ეკოსისტემების სიცოცხლისუნარიანობა; ასევე აღდგენილი და შემდგომში დაცული იქნეს ბუნებრივთან მიახლოებული სტრუქტურის მქონე მეორადი ჭარბტენიანი ეკოსისტემები.

2.1.2. ბიომრავალფეროვნება

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი და აღკვეთილი ნოტიო და თბილი კლიმატის, ბრტყელზედაპირიანი რელიეფის და ჭარბტენიანი ნიადაგების განვითარების პირობებში, საკმაოდ მაღალი ბიომრავალფეროვნებით გამოირჩევა. უპირველესად ყოვლისა, ეს ითქმის მის მცენარეულ საფარზე.

ურბანიზებულ ზონასთან უშუალო სიახლოვის მიუხედავად სახელმწიფო ნაკრძალის ლანდშაფტში ჯერ კიდევ შემორჩენილია პირველადი ჭაობური ეკოსისტემა „ისპანი“-2 ჭაობის სახით. ამ ჭაობში, რომლის ფართობიც 238.03 ჰა-ს არ აღემატება, ტორფის ერთიანი, ღრმა წყლით გაჯერებული ჰორიზონტის (მაქს. სიღრმე 9 მ) არსებობის გამო, რაც მას ძნელადმისადგომს და ძნელადგასავლელს ხდის, ხარობს ერთიმეორისაგან მკვეთრად განსხვავებული მცენარეული დაჯგუფებები. პირველ რიგში ეს ითქმის ბორეალურ (ტუნდრისა და ტაიგის) ფლორისათვის დამახასიათებელ სახეობებზე, როგორიცაა სფაგნუმის ხავსები (*Sphagnum imbricatum*, *S. acutifolium*, *S. papillosum*), მრგვალოფოთოლა დროშერა (*DROSEROTUNDIFOLIA*); რინხოსპორა (*Rhynhospora alba*, *R. caucasica*); ტორფის ისლი (*Carex lasiocarpa*). სფაგნუმთან ხავსებით შექმნილ ზედაპირზე ძირითადად ბალახოვან მცენარეთა სინუზიებია განვითარებული, სადაც ძირითადად წარმოდგენილია ისლი (*Carex riparia*), იმერული ისლი (*MOLINIA LITORALIS*), სამეფო გვიმრა (*OSMUNDA REGALIS*), და სხვა. აქვე, ალაგ-ალაგ ხარობს კოლხური ფლორის ისეთი საინტერესო ელემენტები, როგორიცაა საშუალო და მაღალმთიანი სარტყლებისათვის დამახასიათებელი იელი (*Rhododendron luteum*) და შქერი (*R. ponticum*). აღსანიშნავია აგრეთვე დაჭაობებული მეორადი მურყნარის ფრაგმენტები ენდემური და რელიქტური სახეობებით: მურყანი (*ALNUS BARBATA*), ლაფანი (*PTEROCARYA PTEROCARYA*), იმერული მუხა (*QUERCUS IMERETINA*), ხართვისის მუხა (*Q. HARTWISSIANA*), იმერული ხეჭრელი (*Rhamnus imeretina*), და სხვა.

ქობულეთის ჭარბტენიან ლანდშაფტს საბინადროდ იყენებს ორნითოფაუნის ზოგიერთი წარმომადგენელი. მათ შორის გოჭა (*GALLINAGO MEDIA*), რომელიც ევროპის წითელ ნუსხაშია შეტანილი; ჩიბუხა (*GALLINAGO GALLINGO*), ჭყინპო (*LYMNOCRYPTES MINIMUS*) და სხვა.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის უშუალო სიახლოვეს მჭიდროდ ურბანიზებული სივრცის არსებობა საფრთხეს უქმნის მის ბიომრავალფეროვნებას. მისი სამხრეთი და სამხრეთ-დასავლეთი ნაწილის ეკოსისტემები განიცდიან ანთროპოგენური ფაქტორის მავნე ზეგავლენას (დრენაჟი, სოფლის მეურნეობა, მოვება, ნადირობა, ხანძარი და სხვ.), რაც პირველ რიგში, ფიტოცენოზების დეგრადაციას იწვევს. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის შექმნით და

ფუნქციონირებით შენარჩუნებული იქნება მისი ტერიტორიის ბიომრავალფეროვნება, რაც მნიშვნელოვან ბუნებრივ მემკვიდრეობას წარმოადგენს.

2.1.3. ბუნებრიობა

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე წარმოდგენილია ბუნებრივი და სხვადასხვა ხარისხით სახეშეცვლილი ჭარბტენიანი ლანდშაფტების ერთობლიობა.

პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს „ისპანი“-2 ჭაობი, რომლის მცენარეული საფარი თითქმის ხელუხლებელი სახითაა შემორჩენილი.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სამხრეთით არსებული ჭარბტენიანი ლანდშაფტი ანთროპოგენური ფაქტორის ზემოქმედების შედეგად (წყალსაწრეტი არხები, საქონლის ძოვება, თიბვა და სხვა) სხვადასხვა ხარისხით არის სახეშეცვლილი. კერძოდ, „ისპანი“-3-ის მცენარეული საფარის სტრუქტურა საგრძნობლად არის დარღვეული. მასში შეჭრილია რიგი ინვაზიური სახეობებისა (*MISCANTHUS SINENSIS* და სხვ.). უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი რომ, ისპანი-3 ჭაობის ნაწილი გამოყენებული იყო ნაგავსაყრელად. „ისპანი“-1 ჭაობის ბუნებრივი სახე აბსოლუტურად დეგრადირებულია მისი ტორფის კარიერად გამოყენების გამო. მის ზედაპირზე განვითარებულია მეორადი ტენიანი მდელოები, მეორადი დაჭაობებული ტერიტორიები, მოლამული წყალსაწრეტი არხები. მისი პერიფერიული ზოლი გამოყენებულია სამოვრებად და ბაღ-ბოსტნებად.

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე ალაგ-ალაგ, განსაკუთრებით მდინარეების – შავი ღელესა და ტოგონის გასწვრივ, აღინიშნება ძლიერ დეგრადირებული დაჭაობებული ტყის ფრაგმენტები, რომლებიც ძირითადად ბუჩქნარების სახით არის წარმოდგენილები.

ასევე საგრძნობლად სახეშეცვლილია სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე, ან მის საზღვრებთან უშუალო სიახლოვეს გამდინარე ჭაობის მდინარეთა ბუნებრივი ჰიდროლოგიური რეჟიმი. აღნიშნული მდინარეები ჩართულია უკანასკნელ ათწლეულებში გაჭრილი არხების სისტემაში. თანამედროვე ლანდშაფტების ანალიზის შედეგები მოწმობს, რომ ანთროპოგენური ფაქტორის ზეგავლენის მიუხედავად, ამ ეკოსისტემებს აქვთ თვითრეგულირებადი განვითარების და აღდგენის საკმაოდ მაღალი პოტენციალი.

2.1.4. იშვიათობა

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე არსებული ეკოსისტემების იშვიათობა, კოლხეთის დაბლობის ჭარბტენიანი ეკოსისტემების მსგავსად, უპირველეს ყოვლისა, განპირობებულია იმით, რომ აქ შემორჩენილია მესამეული პერიოდის ბიოცენოზების ნაშთი. განსაკუთრებით უნიკალურია ბორეალური ტიპის ჭაობები, რომლებშიც განვითარებულია სუბტროპიკული განედებისათვის მეტად უჩვეულო ბორეალური ტიპის სფაგნუმიან-ბალახოვანი მცენარეულობა. კერძოდ, *Sphagnum imbricatum*, *S. acutifolium*, *S. papillosum*, *DROSER ROTUNDIFOLIA*, *Rhynhospora alba*, *Carex lasiocarpa*, და აგრეთვე იელი (*Rhododendron luteum*) და პონტოს შქერი (*R. ponticum*), რომლებიც ჩვეულებრივ მთის შუა და მაღალ სარტყლებში გვხვდება.

ზემოაღნიშნული სახეობების უმრავლესობა შეტანილია საქართველოს წითელ წიგნსა და IUCN-ის ნუსხაში (იხ. დანართი 2).

2.1.5. სათუთობა/მოწყვლადობა

ქობულეთის ჭარბტენიანი ეკოსისტემები, ცალკეული ფიტოცენოზები და მცენარეული სახეობები ადამიანის საქმიანობის მიმართ მაღალი მგრძნობიარობით გამოირჩევიან. ეს ნათლად ჩანს „ისპანი“-3 ჭაობის ეკოსისტემების და მდ.მდ ტოგონისა და შავი ღელეს ნაპირების გასწვრივ არსებულ მეორადი ტყე-ბუჩქნარების მაგალითზე. სამელიორაციო სამუშაოების (წყალსაწრეტი და წყალგამტარი არხების გაჭრა) ჩატარების შედეგად „ისპანი“-3 ჭაობის მცენარეულმა საფარმა და აღნიშნული მდინარეების

გასწვრივ ადრე არსებული დაჭაობებული მურყნარების მასივებმა ძლიერი დეგრადაცია განიცადა. სამელიორაციო სამუშაოების დაწყებამდე, აღნიშნული ჭაობი საკმაოდ ვრცელ ტორფის გუმბათს წარმოადგენდა, რომელიც სფაგნუმის ხავსების უწყვეტი ზეწრით იყო დაფარული. ამჟამად, მისი პირველადი სტრუქტურა მთლიანად მოშლილია. იგივე ითქმის მდ. მდ. ტოგონისა და შავი ღელეს ნაპირების გასწვრივ წარსულში არსებულ ბუნებრივ ტყეებზე. საქონლის ინტენსიური მოვების, თიბვის და ხემცენარეების გაჩეხის შედეგად, ფაქტობრივად მოისპო დაჭაობებული მურყნარის ბუნებრივი მასივები. მათ ნაცვლად დღემდე მხოლოდ ძლიერ დეგრადირებული ტყე-ბუჩქნარების ფრაგმენტები შემორჩა. აქვე უნდა აღინიშნოს რუსი მკვლევარების მიერ მე-20 საუკუნის დასაწყისში ისპანის სფაგნუმთან ჭაობში შემთხვევით შემოტანილი უცხო სახეობა *Calluna vulgaris*⁴.

ბუნებრივი ფაქტორების უარყოფითი ზეგავლენა სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის ეკოსისტემაზე არ არის დაფიქსირებული. კატასტროფულ წყალდიდობებს სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის ტერიტორიაზე არ აქვს ადგილი. ნოტიო სუბტროპიკული ჰავის პირობებში არ შეინიშნება ხანგრძლივი ძლიერი გვალვები, რასაც შეუძლია ზიანი მიაყენოს ადგილობრივ ჭარბტენიან ეკოსისტემებს. აჭარის ზღვისპირა ვაკის მიდამოებში კი ჰაერის უარყოფითი ტემპერატურა -17°C დაბლა არასოდეს დაფიქსირებულა მეტეოროლოგიური დაკვირვებების პერიოდში (100 წელზე მეტი ხნის მანძილზე).

პალეოგეოგრაფიული გამოკვლევებით დადასტურებულია, რომ ქობულეთის ჭაობური ეკოსისტემების განვითარება განუწყვეტლივ მიმდინარეობდა ოპტიმალურ პირობებში უკანასკნელი 5000–6000 წლის მანძილზე. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ბუნებრივი ფაქტორების უარყოფითი ზეგავლენა ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის ეკოსისტემაზე არ შეინიშნება.

2.1.6. უნიკალურობა

ქობულეთის ისპანის ჭაობის უნიკალურ თვისებებზე შემდეგი ფაქტორი მიუთითებს:

1. იგი არის დედამიწის ჩრდილო ნახევარსფეროს სუბტროპიკულ სარტყელში დღემდე მიკვლეული და შესწავლილი ერთადერთი ჭაობი, რომელიც ფლორისტული შემადგენლობით ბორეალური (ტუნდრისა და ტაიგის) ტიპის ჭაობებთან ამჟღავნებს მსგავსებას. ეს ფაქტი ფრიად უჩვეულო მოვლენაა სუბტროპიკული სარტყლის ჭაობური ეკოსისტემებისათვის.

2. ზღვისპირა ვაკეზე, საშუალოდ 1-3 მეტრის სიმაღლეზე ზღვის დონიდან განლაგებული ჭაობის მცენარეულ საფარში გვხვდება მთის ფლორის ისეთი ელემენტები, როგორიცაა: იელი (*Rhododendron*) და შქერი (*Rhododendron*). ეს ფაქტიც გარკვეულ წილად ადასტურებს აღნიშნული ჭაობის თვითმყოფადობას და უნიკალურობას.

3. ქობულეთის ჭაობის უნიკალურობაზე მეტყველებს აგრეთვე ის ფაქტი, რომ ერთ-ერთი ძალიან იშვიათი პერკოლაციური ჭაობი, რომელიც მხოლოდ ატმოსფერული ნალექებით (წვიმის წყლით) საზრდოობს⁵. აღნიშნული ჭაობის მიდამოებში წლის განმავლობაში დაახლოებით 2500 მმ ნალექი მოდის, რაც თითქმის თანაბრად ნაწილდება სეზონების მიხედვით. წლის განმავლობაში სეზონების მიხედვით თანაბრად განაწილებული ჭარბი ატმოსფერული ნალექები ქობულეთის ტორფიანი ჭაობის გუმბათისებური (ამობურცული) ფორმის განვითარების და მისი უნიკალურობის მთავარი ფაქტორია.

2.1.7. გაუმჯობესების /აღდგენის პოტენციალი

თბილი, ჭარბტენიანი სუბტროპიკული ჰავის, ხშირი ჰიდროგრაფიული ქსელის და ხმელეთის ზედაპირის ქვეშ რამდენიმე ათეული მეტრის სისქის სანაპირო-ზღვიური და მდინარეულ-ჭაობური

⁴ ა. კავკე, ი. მაჩუტაძე, ი. კაუვენბერგი და ჰ. იოსტენი, 2002. რუსი მეცნიერები როგორც *Calluna vulgaris*-ის შესაძლებელი შემომტანები საქართველოს სფაგნუმთან ჭაობებში მე-20 საუკუნის დასაწყისში. *Suouseura* – ტორფიანი ჭაობების ფინური ასოციაცია, 53 (2).

⁵ კავკე, ა.; კოუვენბერგი, ჯ.; იოსტენი, ჰ.; მაჩუტაძე, ი. & შულცი, ჯ. (2000): ისპანი II: მსოფლიოში პირველი პერკოლაციური ტორფიანი ჭაობი

წარმოშობის თიხების განვითარების პირობებში ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ლანდშაფტები მაღალი სიცოცხლისუნარიანობით, შესაბამისად აღდგენისა და თვითრეგულირებადი განვითარების მაღალი პოტენციალით გამოირჩევა. აღნიშნულიდან გამომდინარე, დაცულ ტერიტორიებზე მკაცრი დაცვის (სახელმწიფო ნაკრძალში) და მართვადი დაცვის (აღკვეთილში) რეჟიმის უზრუნველყოფა, ნებისმიერი სხვა პრაქტიკული ღონისძიებების ჩატარების გარეშე, სრულიად საკმარისია იმისათვის, რომ ბუნებრივ მდგომარეობაში იქნეს შენარჩუნებული „ისპანი“-2 ჭაობი. ამასთან ერთად, თბილი და ტენიანი ჰავის პირობებში, ისპანი“-3 ჭაობი 15-20 წლის განმავლობაში ბუნებრივთან მიახლოებულ მდგომარეობას დაუბრუნდება, ვინაიდან, სფაგნუმის ხავსებს აქვთ სწრაფი განახლების უნარი. ამ ჭაობში ტორფის განახლების პროცესი ძირითადად *Sphagnum palustre*-ის აღდგენით დაიწყება. საკმაოდ სწრაფად მიმდინარეობს. ასევე მოხდება მდ. მდ. ტოგონის და შავი ლელეს ნაპირების გასწვრივ ჭარბტენიანი მურყნარის ზოლის აღდგენა.

2.2. სოციალურ-ეკონომიკური შეფასება

2.2.1. სოციალურ-ეკონომიკური ღირებულებები

წარსულში ბუნებრივი ტერიტორიები ფასდებოდა ეკონომიკური პრინციპების გამოყენებით, რაც ბუნებრივი რესურსების მხოლოდ საბაზრო ღირებულების გათვალისწინებას გულისხმობდა. ამ თვალსაზრისით, არ ხდებოდა დიფერენციაცია განახლებადსა და არაგანახლებად რესურსებს შორის.

ამის საწინააღმდეგოდ არსებობდა ეკოლოგიაზე მიმართული მიდგომა, რომელიც განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებდა ბუნებრივი რესურსების უნიკალურობას. ამ მიდგომის თანახმად, სრულიად დაუშვებელი იყო ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობა.

მენეჯმენტის გეგმაში გამოყენებულია რამსარის კონვენციის მიერ რეკომენდებული შუალედური ეკოლოგიური მიდგომა, რომელიც მთლიანი სოციალურ-ეკონომიკური ღირებულების შეფასებისას ითვალისწინებს როგორც ეკოლოგიურ, ასევე ეკონომიკურ ასპექტებს – მდგრადი განვითარების რეჟიმის განხორციელებას, რაც ხელს შეუშლის რესურსების გადარიბებას; მარეგულირებელი პროცესების მოშლას და ეკოსისტემების დეგრადაციას.

ფაქტორები, რომლებიც ზემოაღნიშნული მიდგომის თანახმად უნდა იქნეს გათვალისწინებული სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მთლიანი სოციალურ-ეკონომიკური ღირებულებების დადგენისათვის განხილული იქნება ცხრილ 2.1 -ში.

ცხრ. 2.1. სოციალურ-ეკონომიკური ღირებულებები

გამოყენებადი ღირებულება			არაგამოყენებადი ღირებულება
პირდაპირი სარგებლობის ღირებულება ⁶	არაპირდაპირი სარგებლობის ღირებულება	შესაძლებელი სარგებლობის ღირებულება	არსებობის ღირებულება

⁶ აღსანიშნავია, რომ, ქობულეთის აღკვეთილში, განსაკუთრებით კი მისი მკაცრი დაცვის ზონაში, ბუნებრივი რესურსებით პირდაპირი სარგებლობა, მეფუტკრეობის გარდა, აკრძალულია.

მოვება	საკვები ელემენტების	გენეტიკური რესურსები	ბიომრავალფეროვნება
შემის ჭრა	აკუმულირება	მეცნიერული კვლევა და	გადამფრენი ფრინველების
ნადირობა	ნახშირბადის	განათლება	ჰაბიტატი
თევზჭერა	აკუმულირება	ტურიზმი და რეკრეაცია	ბუნებრივი მემკვიდრეობის
მეფუტკრეობა	წყლის ფილტვრა	ნახშირბადით	ღირებულება
კენკრის	გრუნტის წყლების	„ვაჭრობა“ ⁷	პეიზაჟების ესთეტიკური
შეგროვება	რეგულაცია		ღირებულება

გამოყენებადი ღირებულება ბუნებრივი და კულტურული რესურსების მახასიათებელია როგორც პირდაპირი და არაპირდაპირი, ასევე შესაძლებელი სარგებლობის შემთხვევაში.

□ **პირდაპირი სარგებლობის ღირებულება** გულისხმობს განახლებადი ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობას სასიცოცხლო მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების და ეკონომიკური საქმიანობების განვითარების მიზნით. ადამიანის მიერ გამოყენებული ბუნებრივი რესურსების მოცულობები და სარგებლობის ტემპები გაცილებით ნაკლები უნდა იყოს შესაბამისი რესურსის ბუნებრივ პროდუქტიულობასთან შედარებით. არაგანახლებადი რესურსებით სარგებლობა სრულიად დაუშვებელია.

□ **არაპირდაპირი სარგებლობის ღირებულება** სხვადასხვა მარეგულირებელი პროცესებით არის განპირობებული და შედარებით ნაკლებად შესაძრწევია. ასეთია მაგალითად, ჭარბტენიანი ეკოსისტემების წყლის რეგულირების და ფილტვრის, ჰაერის ხარისხის გაუმჯობესების და სხვა ფუნქციები. საჭიროა დადგინდეს ეკოსისტემის პოტენციური ტევადობა, რათა ზუსტად განისაზღვროს ამ ფუნქციის გამოყენების ზღვარი.

□ **შესაძლებელი სარგებლობის ღირებულება** განისაზღვრება ალტერნატიული სარგებლობით, რაც შეიძლება არ იყოს განსაზღვრული აწმყოში, მაგრამ აშკარად გამოვლინდეს მომავალში. შესაძლებელი სარგებლობის ღირებულებები მოიცავს ბუნებრივი რესურსებით დამზოგავ სარგებლობას, რაც შეიძლება რეკრეაციისა და ეკოტურიზმის საფუძველი გახდეს. ადამიანის მიერ რესურსებით სარგებლობა შეზღუდულია ეკოსისტემის პოტენციური ტევადობის, ანუ მაქსიმალური დატვირთვის მიხედვით.

არაგამოყენებადი ღირებულებები ადარებენ მემკვიდრეობით ღირებულებას, რომელსაც, როგორც ბუნებრივ კაპიტალს, აწმყო უნახავს და გადასცემს მომავალ თაობებს. ასეთი ღირებულებები შეიძლება მოიცავდეს გამოყენებადი ღირებულებების თითოეულ კატეგორიას, იმ განსხვავებით, რომ ახლანდელი თაობები არ სარგებლობენ ამ ღირებულებებით.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ძირითადი მიზანია ლანდშაფტის ბუნებრივი და კულტურული კომპონენტების არსებობის ღირებულების შენარჩუნება, რასაც ხშირად ბუნებრივ კაპიტალს უწოდებენ.

მდგრადი გამოყენების პრინციპების გათვალისწინების შემთხვევაში დღევანდელი თაობების მიერ შესაძლებელია ამ კაპიტალის გონივრული გამოყენება. ქვემოთ განხილულია მენეჯმენტის გეგმით განსაზღვრული გონივრული გამოყენების კონცეფციის შედეგები.

⁷ შზადდება ცვლილებები ტორფიანი ჭაობების თაობაზე კიოტოს პროტოკოლში (რის მიღწევასაც ცდილობს ზოგიერთი ქვეყანა, მათ შორის, კანადა). ლაპარაკია, იმაზე რომ, ტორფიანი ჭაობების როგორც ფოტოსინთეზის მეშვეობით ნახშირბადის აკუმულატორების (ისევე როგორც ეს ხდება ნახშირორჟანგის ნახშირბადად და ჭანგბადად გარდამქმნელების – ტყეების მაგალითზე) ხელუხლებლად შენარჩუნების შემთხვევაში სახელმწიფო ღებულობს ყოველწლიურ დივიდენდს მსოფლიო გარემოსდაცვითი ფონდებიდან, ან ხდება სახელმწიფო ვალუების გასწორება.

2.2.2. არსებობის ღირებულება

2.2.2.1. ესთეტიკური და ისტორიულ-კულტურული ღირებულება

მსოფლიოში ერთ-ერთი პირველი პერკოლაციური ტიპის ტოფიანი ჭაობი, ბორიალური და კოლხური ფლორის ელემენტებით, რომლების შეიცავს ენდემურ და რელიქტურ მცენარეულ სახეობებს, წარმოადგენს ბუნებრივი მემკვიდრეობის უქველ ნიმუშს.

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მიმდებარე ტერიტორიები უაღრესად საინტერესოა ისტორიულ-კულტურული თვალსაზრისითაც. უნდა აღინიშნოს, ბრინჯაოს და ანტიკური ხანის არქეოლოგიური ძეგლები – ბრინჯაოს ხანის ქობულეთის ტორფქვეშა ნამოსახლარი, „ნამჭედური“, ანტიკური ხანის „ფიჭვნარის“ ნაქალაქარი და სხვ.

ქობულეთის ჭარბტენიან ტერიტორიებს განუმეორებელ ელფერს სძენს ტორფიანი ჭაობებში მოყვითალო-მოვარდისფრო ყვავილებით შემკობილი იელისა და შქერის ბუჩქები, ასევე წლის სეზონების მიხედვით ცვალებადი შეფერილობის სფაგნუმის ხავსების ხალიჩა. შთაბეჭდილებას კიდევ უფრო აძლიერებს მესხეთის ქედის თოვლით დაფარული მწვერვალების ფონი.

2.2.2.2. განვითარების ისტორია

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის ტორფიან ჭაობებში განვითარებული სხვადასხვა ასაკის ტორფის ფენები შეიცავენ მეტად საინტერესო პალეობოტანიკურ მასალას. ტორფის ფენებში განამარხებულია როგორც მაკრობოტანიკური წარმონაქმნები, ისე მცენარეული სპორები და მტვერი. აღნიშნული მასალის პალეობოტანიკური და რადიოკარბონული მეთოდით შესწავლა საფუძველს იძლევა დადგინდეს, თუ რა გზით მიმდინარეობდა ქობულეთის ზღვისპირა ვაკის ჭარბტენიანი ლანდშაფტების განვითარება ახლო გეოლოგიურ წარსულში. მცენარეული საფარის განვითარების ზუსტი ანალიზი, ამავე დროს, საშუალებას იძლევა მიახლოებით გაირკვეს კლიმატური პირობების ცვალებადობის სურათი უკანასკნელი 5000–6000 წლის განმავლობაში. აღვნიშნავთ, რომ „ისპანი“-2 ჭაობში ყველაზე ღრმად მდებარე ტორფის ფენის აბსოლუტური ასაკი, რადიოკარბონული მეთოდის გამოყენებით, განსაზღვრულია 5500–6000 წლის წინანდელი დროით.

2.2.3. შესაძლებელი სარგებლობის ღირებულება

2.2.3.1. შემეცნებით-საგანმანათლებლო და ტურისტულ-რეკრეაციული პოტენციალი

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი და აღკვეთილი მდიდარია იშვიათი და მრავალფეროვანი ფლორითა და ფაუნით. უპირველეს ყოვლისა, ეს ითქმის სახელმწიფო ნაკრძალის ფიტოცენოზებზე, რომლებშიც წარმოდგენილია, ერთი მხრივ, საქართველოსთვის და მთლიანად, კავკასიისთვის უცხო ბორიალური ფლორის ელემენტები და მეორე მხრივ, კოლხური ფლორის ელემენტები, რომელთა ნაწილი ამჟამად გადაშენების პირას იმყოფება. აქ არსებული მცენარეული დაჯგუფებები შეიცავენ ენდემურ და რელიქტურ სახეობებს, რომელთა საფუძვლიანი შესწავლით მიღებულ შედეგებს დიდი შემეცნებითი მნიშვნელობა აქვს.

ქობულეთის („ისპანი“ 2) ჭაობი წარმოადგენს პერკოლაციურ ჭაობს (ძირითადად საზრდოობს ატმოსფერული ნალექებით). იგი, მიმდებარე ტერიტორიებთან ერთად, არის მოზამთრე და გადამფრენი ფრინველების მრავალი სახეობის ჰაბიტატი. მათგან საერთაშორისო მნიშვნელობის სახეობებს წარმოადგენს: *LIMNOCRYPTES MINIMUS*, *GALLINAGO MEDIA* ისევე, როგორც მტაცებელთა მრავალი სახეობა, როგორიცაა: *HALIAEETUS ALBICILLA*, *Circus spp.* და *AQUILA POMARINA*.

კოლხეთის დაბლობი, რომლის ნაწილსაც წარმოადგენს ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი და აღკვეთილი, მრავალი ისტორიული და კულტურული საგანძურის სამშობლოა. ბერძნული მითების მიხედვით, კოლხეთში გამოემართნენ არგონავტები ოქროს საწმისის მოსაპოვებლად. აქედან

გამომდინარე, ტურიზმი ამ კუთხის კულტურული და ბუნებრივი რესურსების გამოყენების ოპტიმალურ საშუალებას იძლევა. კერძოდ, ქობულეთის ჭაობის ეკოსისტემები როგორც საფუძველი ეკოტურიზმის განვითარებისა, სოფლის მეურნეობასთან ერთად, ადგილობრივი მოსახლეობის შემოსავლის წყაროდ გადაიქცევა. აღნიშნული, შედეგად შემცირდება ადამიანის საქმიანობის მავნე ზემოქმედება გარემოზე. ტურიზმის განვითარება ასევე შეუწყობს ხელს მოსახლეობის შემეცნების ამაღლებას ბუნებისა და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის საკითხებში, რასაც დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მომავალი თაობებისათვის ამ მემკვიდრეობის შენარჩუნების საქმეში.

ამჟამად, ეკოტურიზმის განვითარება ჩანასახის სტადიაზეა. უნდა აღინიშნოს, რომ ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებას თან ერთვის ნაგვის გადაყრა, ტყის გაჩეხვა, ჭაობების დაშრობა, დაბინძურება, ინვაზიური სახეობების შემოტანა და ა.შ.

ტურიზმის საქმიანობის წარმატებული განვითარებისათვის საჭიროა გეგმების კეთილგონიერად შემუშავება და განხორციელება. აღნიშნული გეგმები სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილის და მასთან მიმდებარე ტერიტორიის სეზონური და ცვალებადი გარემო პირობების გათვალისწინებით უნდა იქნეს შემუშავებული (როგორც ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების ზოგადი სტრატეგიის ერთ-ერთი ნაწილი). ტურისტული საქმიანობა მით უფრო წარმატებული იქნება, თუ იგი დაეფუძნება ადგილობრივ ტრადიციებსა და გამოცდილებას. ამ შემთხვევაში ადგილობრივ მოსახლეობაში წარმოიშობა პროექტი მონაწილეობის სურვილი. ტურიზმის განვითარების ინიციატივა სახელმწიფო მხარდაჭერას საჭიროებს, რომელიც გამოვლინდება ადგილობრივი მოსახლეობის სათანადო შემოსავლის წყაროებით უზრუნველყოფაში. დაბოლოს, შესაბამისმა საგანმანათლებლო მუშაობამ და წვრთნებმა მნიშვნელოვანი როლი უნდა შეასრულოს იმ მიზნით, რომ ადგილობრივმა მოსახლეობამ გააცნობიეროს, თუ რა უნიკალური და განუმეორებელი ბუნებრივი რესურსები აქვს ქვეყანას.

საქართველოში ტურიზმის განვითარების პრიორიტეტული მიმართულებაა ეკოტურიზმი, რომელიც დადებით როლს შეასრულებს უნიკალური ეკოსისტემების შესანარჩუნებლად, უზრუნველყოფს რა ადგილობრივ მოსახლეობას სათანადო კომპენსაციით. იგი ხელს შეუწყობს ტრადიციული ხელსაქმის განვითარებას, ადგილობრივი კულტურული მემკვიდრეობისა და ბუნებრივი გარემოს შენარჩუნებას, მოსახლეობაში ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის აუცილებელი საჭიროების შეგნების ამაღლებას და გააუმჯობესებს ბავშვების ეკოლოგიური განათლების პირობებს. ეკოტურიზმის მეშვეობით მიღებული შემოსავალი გამოყენებულ იქნება სიღარიბის დასაძლევად, ბუნებრივი რესურსებისა და გარემოს შესანარჩუნებლად.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის შექმნით და მისი სწორი ფუნქციონირებით შეიქმნება კარგი პირობები შემეცნებითი ტურიზმის განვითარებისთვის როგორც სპეციალური, საშუალო სასწავლებლების მოსწავლეობის და უმაღლესი სასწავლებლების სტუდენტობის, ასევე მოსახლეობის ფართო ფენების ეკოლოგიური განათლებისთვის.

ზემოაღნიშნულის შესახებ დღეისათვის მოსახლეობა ნაკლებად არის ინფორმირებული. ეს ხარვეზი დაძლეული იქნება სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ინფრასტრუქტურის შექმნით (საგანმანათლებლო ბილიკების, ფრინველთა დაკვირვებისთვის საჭირო სათვალთვალოების მოწყობით, საინფორმაციო ცენტრის დაარსებით და სხვ.).

2.2.3.2. მეცნიერული კვლევის პოტენციალი

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ჭარბტენიანი ეკოსისტემები – სფაგნუმთან-ბალახოვანი ჭაობების, მეორადი დაჭაობებული ტყე-ბუჩქნარები და მდინარეების ტოგონისა და შავი ლელის კალაპოტების გასწვრივ არსებული წყლის მცენარეები შეიცავენ მდიდარ ბიოგეოგრაფიულ და პალეოგეოგრაფიულ ინფორმაციას. განსაკუთრებით უნიკალურია სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე განლაგებული ბორეალური ტიპის ჭაობები, რაც დამახასიათებელია მხოლოდ უფრო

მაღალი განედებისათვის და სხვაგან არსად არ გვხვდება. ამ ინფორმაციის ბოტანიკური, პალეობოტანიკური და პალეოგეოგრაფიული ანალიზის შედეგად შეიძლება სასურველი სიზუსტით დადგინდეს აღნიშნული ჭარბტენიანი ლანდშაფტის თანამედროვე ხასიათი, სტრუქტურა და მომავალში მისი განვითარების პროგნოზი. ამასთან, შესაძლებელი ხდება დადგენილ იქნეს მცენარეული საფარის განვითარების ისტორია ახლო გეოლოგიურ წარსულში. როგორც ზემოთ აღინიშნა, მცენარეული საფარის განვითარების ისტორიის შესწავლის შედეგები წარმატებით შეიძლება იქნეს გამოყენებული წარსულში კლიმატური პირობების ცვლილებების დადგენის საქმეში.

1999 წლიდან გრეისფალდის (გერმანია) და საუფჰამპტონის (ინგლისი) უნივერსიტეტები, ბათუმის ბოტანიკური ბაღის მეცნიერ თანამშრომლებთან ერთად აწარმოებენ ისპანი 2-ის კომპლექსურ (ჰიდროლოგიურ, ბოტანიკურ და სხვ.) კვლევას.

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიის ეკოსისტემები მეტად მოწყვლადი, სათუთი წარმონაქმნებია და მათი მეცნიერული კვლევის ობიექტად გამოყენება განსაკუთრებულ მდგომარეობას საჭიროებს, რაც აუცილებლად უნდა იქნეს გათვალისწინებული ინფრასტრუქტურის ორგანიზაციის პროცესში.

2.2.4. არაპირდაპირი გამოყენების ღირებულება

2.2.4.1. მარეგულირებელი ფუნქციები

საერთოდ, ცნობილია, რომ ჭაობები დიდ გავლენას ახდენს ჭარბტენიან ტერიტორიებზე განვითარებულ სხვადასხვა ბუნებრივ პროცესებზე, მათ შორის – ბიოქიმიურ ციკლებზე, კვებით ჯაჭვებზე, ჰიდროლოგიურ პროცესებზე, წყლის ხარისხზე და ა.შ. ქობულეთის ჭაობების შეზღუდული ფართობის გამო, პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს მათი წყალმარეგულირებელი და წყალშემკავებელი ფუნქცია. ზედაპირული წყლების ინტენსიური შეწოვის შედეგად, ქობულეთის ჭაობები მდინარეებს ეკოლოგიურად სუფთა წყლით ასაზრდოებენ. ისინი თავად წარმოადგენენ ზედაპირული და გრუნტის წყლების რეზერვუარებს და ამით საგრძნობლად ასუსტებენ წყალმოვარდნების სიძლიერეს და იცავენ მეზობლად მდებარე სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებს დატბორვისაგან. ქობულეთის ჭაობების დაშრობა და განადგურება გამოიწვევს მათი ზემოაღნიშნული ფუნქციების მოშლას.

ტორფიან ჭაობებს უმნიშვნელოვანესი როლი აქვთ ნახშირბადის წარმოქმნის ციკლში. ჭაობის მცენარეების მიერ ატმოსფეროდან ნახშიროჟანგის შთანთქმის შედეგად ტორფნარებში აკუმულირდება სხვადასხვა ორგანულ ნაერთებთან დაკავშირებული ნახშირბადის დიდი რაოდენობა. ტორფიანი ჭაობების დაშრობა და განადგურება გამოიწვევს მათში განამარხებული დიდი მოცულობის ნახშირბადის გარდაქმნას ნახშიროჟანგად. აღნიშნულის გამო მკვეთრად გაიზრდება ნახშიროჟანგის კონცენტრაცია ატმოსფეროში და ნულამდე იქნება დაყვანილი მისი შესაძლებელი სარგებლობის ღირებულება – ე.წ. „ნახშირბადით ვაჭრობა“ მომავალი თაობებისათვის.

2.2.5. პირდაპირი გამოყენების ღირებულება

2.2.5.1. სოციალურ-ეკონომიკური პოტენციალი

განახლებადი რესურსების მდგრადი გამოყენების რეჟიმის დროს მათი კონტროლირებადი გამოყენება შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, თუ მომხმარებლის მიერ გათვალისწინებულია ეკოსისტემის ტევადობის დადგენილი ზღვარი. ქობულეთის აღკვეთილში შესაძლოა დაშვებულ იქნეს მეფუტკრეობა, რადგან იგი მხოლოდ დადებითად მოქმედებს ეკოსისტემაზე. სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში უნდა იქნეს აკრძალული ძოვება, ნადირობა, საშეშე მერქნის მოპოვება.

2.3. ღირებულებებისა და ინტერესების კონფლიქტი

2.3.1. ბუნებრივ ფაქტორთან დაკავშირებული პრობლემები

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ჭარბტენიანი ეკოსისტემები ძალიან მგრძნობიარეა სხვადასხვა სახის ცვლილებების მიმართ. აქედან გამომდინარე, აუცილებელია ფლორისა და ფაუნის საფუძვლიანი მონიტორინგი იმ მიზნით, რომ დროულად გამოვლინდეს მათი განვითარების არასასურველი ტენდენციები. ასე მაგალითად, ინვაზიური სახეობების სუპრესია რეალურ საფრთხეს წარმოადგენს წინააღმდეგობის ნაკლებად გაწევის უნარის მქონე ავტოქტონური სახეობებისათვის.

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორია საკმაოდ კარგადაა დაცული ბუნებრივი კატასტროფებისაგან, ზღვის შტორმული ტალღები და მდინარეებზე ჩავლილი წყალმოვარდნები ვერ ახდენენ უარყოფით ზეგავლენას მის ეკოსისტემებზე.

2.3.2. ანთროპოგენურ ფაქტორთან დაკავშირებული პრობლემები

ტერიტორიის შედარებით მცირე ფართობის გამო, ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ეკოსისტემები საგრძნობლად მოწყვლადია ანთროპოგენური ზემოქმედების მიმართ. დასახლებული პუნქტების, და შესაბამისად, სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების ზრდა-გაფართოების ტენდენციამ, შესაძლოა, კიდევ უფრო შეამციროს ჭარბტენიანი ეკოსისტემების ფართობი, რაც მათ განადგურების საფრთხის წინაშე დააყენებს. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიასთან ახლოს ნაგავსაყრელის არსებობის გამო, მისი ადმინისტრაცია ახლო მომავალში გრუნტის წყლების დაბინძურების პრობლემის წინაშე აღმოჩნდება.

ტორფიან ჭაობებთან მიმდებარე ტერიტორიებზე დღეისთვის თითქმის შემორჩენილია მეორადი დეგრადირებული ტყეები და ტყე-ბუჩქნარები. ბუნებრივია, შეშის დამზადების მიზნით ტყის ჭრა საბოლოოდ მოსპობს ამ ეკოსისტემას.

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორია და მიმდებარე პერიფერიული ზონები საქონლის ძოვებით არ არის ძლიერ გადატვირთული, საქონლის რიცხოვნობა დაბალია. ამის მიუხედავად, ტორფიანი ჭაობების ფიზიკურ და ბიოლოგიურ თვისებებში უკვე აღინიშნება ცვლილებები⁸. ძოვებით გამოწვეული ტორფის დატკეპვნა აუარესებს მასში წყლის გამტარუნარიანობას და, შესაბამისად, აფერხებს გრუნტის წყლების მოძრაობას. ძოვება აშიშვლებს ტორფის ზედაპირს, რომელიც შემდგომში ადვილად ექვემდებარება ქარით და წყლით გამოწვეულ ეროზიას. საქონლის ძოვებას შეუძლია გამოიწვიოს ზოგიერთი მცენარეული სახეობის გადამენება და ბიომრავალფეროვნების გაღარიბება. გარდა ამისა, ძოვების დროს საქონელმა შეიძლება შემოიტანოს მცენარეთა არაავტოქტონიკური, უცხო სახეობები.

სხვა ჭარბტენიანი ტერიტორიების მსგავსად, ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილშიც ნადირობა პოპულარულია. ეს საფრთხეს უქმნის ფაუნას. მენეჯმენტის გეგმის დანერგვასთან ერთად აიკრძალება ნადირობა. აღნიშნულის სანაცვლოდ სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ადმინისტრაციამ მომიჯნავე ტერიტორიებზე ორგანიზაცია უნდა გაუკეთოს სამონადირეო მეურნეობის მოწყობის საქმეს.

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე გვიან შემოდგომაზე პერიოდულად ჩნდება ხანძარი, რაც ძლიერ უარყოფით ზეგავლენას ახდენს მის ფლორასა და ფაუნაზე.

⁸ Matthias Krebs, Katja Resagk. Einfluss von Rinderbeweidung auf das RegenDurchstromungsmoor "Ispani II", 2001, Greifswald. Germany.

2.3.3. მენეჯმენტის შედეგები

ზემოაღნიშნული მოსაზრებები ასახულ უნდა იქნეს მენეჯმენტის მიზნებში და შესაბამის მენეჯმენტის სტრატეგიებსა და პროგრამებში. მათში გათვალისწინებულ უნდა იქნეს შემდეგი ასპექტები:

ბუნებრივ გარემოსთან დაკავშირებული ასპექტები:

- უნიკალური ტორფიანი ჭაობების და შესაბამისი ფლორისა და ფაუნის დაცვა/შენარჩუნება;
- გარემოს მდგომარეობის მონიტორინგი;
- სხვადასხვა ხარისხით დეგრადირებული ეკოსისტემების თვითრეგულირების პოტენციალის მაქსიმალური გამოყენება.

ანთროპოგენურ ზემოქმედებასთან დაკავშირებული ასპექტები:

- ანთროპოგენური ზემოქმედების შედეგების მონიტორინგი;
- ვიზიტორთა ნაკადების რეგულირება ტერიტორიის ეკოლოგიური ტევადობის გათვალისწინებით;
- რესურსების გამოყენების კონტროლი (მცენარეების შეგროვება) და სხვა;
- ნადირობის ალტერნატიული გზების ძიება (მომიჯნავე ტერიტორიებზე სამონადირო მეთურნობების მოწყობა);
- რისკების (ხანძრები) შეფასება.

III. მენეჯმენტის მიზნები/კონცეფცია

3.1. მისია

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის დანიშნულებას მათი ეკოსისტემების შესწავლა, დაცვა და აღდგენა, მათ შორის, მსოფლიოში ერთ-ერთი იშვიათი პერკოლაციური ტორფიანი ჭაობი, დღეისათვის სათანადოდ არ არის შესწავლილი. მათი დეტალური შესწავლა შუქს მოჰფენს ბიოგეოგრაფიის, ეკოლოგიის, ჰიდროლოგიის და სხვა პრობლემებს. ადამიანის სამეურნეო საქმიანობის შედეგად, აღკვეთილში ძლიერ დეგრადაციას განიცდის ეკოსისტემები, თუმცა, მის ცალკეულ უბნებზე, ჯერ კიდევ შემორჩენილია ერთიმეორისაგან მკვეთრად განსხვავებული მცენარეული დაჯგუფებები, რაც თავისწილად განაპირობებს ამ ეკოსისტემის უნიკალურობას. ტორფიანი ჭაობების შრეებში განამარხებული მცენარეული მტკერი, აგრეთვე უახლეს გეოლოგიურ ნალექებში (ტორფი, ქვიშები, თიხები) შემორჩენილი არქეოლოგიური მასალის განადგურება საშიშროებას უქმნის ლანდშაფტებისა და საზოგადოების განვითარების სრულყოფილ შესწავლას. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მისიაა:

- უნიკალური ეკოსისტემების დაცვა და შენარჩუნება;
- გარემოსდაცვითი განათლების ხელშეწყობა;
- ადგილობრივი მოსახლეობის ცხოვრების დონის გაუმჯობესების ერთ-ერთი ძირითადი პირობის – ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენებისა და ეკოტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა.

ამ მისიის განხორციელების მიზნით, აღნიშნულ ტერიტორიას მიენიჭა სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სტატუსი. IUCN-ის კრიტერიუმების შესაბამისად, აღნიშნული დაცული ტერიტორიის მიზანია:

- უნიკალური ეკოსისტემების დაცვა და ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნება;
- ეკოსისტემების თვითრეგულირების უნარის შენარჩუნება;
- გენეტიკური რესურსების დაცვა;
- რეკრეაციული და ტურისტული მომსახურების უზრუნველყოფა;
- მეცნიერული კვლევების ჩატარების ხელშეწყობა;

- ველური ბუნების ესთეტიკური ღირებულებების დაცვა;
- აღკვეთილთან მიმდებარე ტერიტორიებზე რესურსების მდგრადი გამოყენებისა და მეურნეობის რაციონალური განვითარების ხელშეწყობა.

ეს არის ეროვნული და საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულება – დაცულ იქნეს საქართველოს, როგორც ევრაზიის ნაწილის, დიდი ღირებულების მქონე ბუნებრივი მემკვიდრეობა.

3.2. მენეჯმენტის გრძელვადიანი მიზნები

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ფუნქციონირებისათვის საჭიროა შემდეგი გრძელვადიანი მიზნების განხორციელება:

ბუნებრივ გარემოსთან დაკავშირებული მიზნები:

- ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის, როგორც საქართველოს დაცული ტერიტორიების სისტემის შემადგენელი ნაწილის, განვითარება;
- ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე ბუნებრივი სახით შემორჩენილი სფაგნუმიან-ბალახოვანი ჭაობის დაცვა და შენარჩუნება;
- სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე სხვადასხვა ხარისხით ხელოვნურად სახეშეცვლილი ჭაობური ეკოსისტემის ბუნებრივ ან ბუნებრივთან მიახლოებულ მდგომარეობაში აღდგენა შესაბამისი დაცვის რეჟიმის განხორციელებით, ხელოვნური ღონისძიებების ჩატარების გარეშე;
- აღკვეთილის ტერიტორიაზე არსებული მეორადი (ანთროპოგენური) დაჭაობებული ტყე-ბუჩქნარების აღდგენა ბუნებრივი დაჭაობებული მურყნარების აღდგენა და დაცვა;
- სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე არსებული ბუნებრივი რესურსების შენარჩუნება და აღდგენა;
- ბუნებრივი კატასტროფების შედეგების შერბილება (ხანძრები ტორფიან ჭაობებზე).

ანთროპოგენურ გარემოსთან დაკავშირებული მიზნები:

- საზოგადოების ინფორმირება ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის, როგორც განსაკუთრებული ბუნებრივი მემკვიდრეობის შესახებ;
- ვიზიტორთა ნაკადების გარემოზე გავლენის შერბილება;
- დაინტერესებულ მხარეებთან საქმიანი ურთიერთობის განვითარება და ეკონომიკური პოტენციალის ამაღლება;
- საზოგადოების საგანმანათლებლო და მეცნიერული კვლევის პოტენციალის განვითარება.

მენეჯმენტის პროცესთან დაკავშირებული მიზნები:

- ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სრულფასოვანი ფუნქციონირება.

3.3. დასახულ მიზანთა მიღწევის რეალობის შეფასება

ზემოაღნიშნულ მიზანთა მიღწევადობა დამოკიდებულია მრავალ შიდა და, ნაწილობრივ, გარეშე ფაქტორზე. გეგმაში მოცემულია ძირითადად შიდა ფაქტორების მენეჯმენტის სტრატეგიები. სტრატეგიებში მაქსიმალურად არის გამოყენებული შიდა დადებითი ფაქტორები და დასახულია უარყოფით ფაქტორთა ზეგავლენის შემცირების გზები. რაც შეეხება გარეშე ფაქტორებს, მათმა უარყოფითმა გავლენამ შეიძლება რისკის ქვეშ დააყენოს მენეჯმენტის მიზნების განხორციელება.

ქვემოთ აღნიშნულია ის ფაქტორები, რომლებიც მენეჯმენტის გეგმით განსაზღვრული მიზნების მიღწევაზე ახდენენ ზეგავლენას (იხ.ცხრ. 3.1.).

ცხრ3.1. ფაქტორები, რომლებმაც შესაძლოა ზეგავლენა მოახდინონ მენეჯმენტის გეგმით დასახული მიზნების მიღწევაზე

მიზნები	შიდა ბუნებრივი ფაქტორები	შიდა ანთროპოგენური ფაქტორები	გარე ბუნებრივი ფაქტორები	გარე ანთროპოგენური ფაქტორები	კანონმდებლობასთან დაკავშირებული ფაქტორები
<i>A: ბუნებრივ გარემოსთან დაკავშირებული მიზნები</i>					<i>დადებითი:</i> საერთაშორისო კონვენციები დაშეთანხმებები
▪ ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის, როგორც საქართველოს დაცული ტერიტორიების სისტემის, შემადგენელი ნაწილის განვითარება;		<i>დადებითი:</i> კვალიფიციური შტატი		<i>დადებითი:</i> საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება დაცული ტერიტორიების დაპარტამენტი	<i>დადებითი:</i> კანონი დაცული ტერიტორიების შესახებ.
▪ სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე ბუნებრივი სახით შემორჩენილი სფაგნუმიან- ბალახოვანი ჭაობის დაცვა და შენარჩუნება	<i>დადებითი:</i> ეკოსისტემები ნაწილობრივ დეგრადირებუ ლია. მათი აღდგენა კვლავ შესაძლებელია, რადგან აქვთ თვითაღდგენი სა და თვითრეგული რების მაღალი უნარი. <i>უარყოფითი:</i> წყალმოვარდნე ბი ცალკეულ სახეობათა მასობრივი	<i>დადებითი:</i> ადგილობრივი მოსახლეობის გარემოსდაცვით ი ცნობიერება. <i>უარყოფითი:</i> რესურსებით სარგებლობასთან დაკავშირებული ინტერესთა კონფლიქტი	<i>დადებითი:</i> გრუნტის წყლების ფილტრაცია <i>უარყოფითი:</i> ჰავის ცვლილებები	<i>დადებითი:</i> საზოგადოების მაღალი გარემოსდაცვით ი ცნობიერება, მათ შორის, ტურისტები <i>უარყოფითი:</i> უარყოფითი: დასახლებული პუნქტების სიახლოვე და მასთან დაკავშირებული ანთროპოგენური დატვირთვა	<i>დადებითი:</i> კანონი „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“, მსოფლიო ბანკისა და გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის მოკლევადიანი მხარდაჭერა. საქ. სანაპიროს ინტეგრირებული მართვის 1 კომპონენტის შედგენი. ბევრი სახეობა შეტანილია ეროვნულ და

	აფეთქება.				საერთაშორისო წითელ წიგნებში. <i>უარყოფითი:</i> გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის სისუსტეები. სუსტი ფინანსური სტრუქტურა.
<ul style="list-style-type: none"> სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე სხვადასხვა ხარისხით ხელოვნურად სახეშეცვლილი ჭაობური ეკოსისტემის ბუნებრივ ან ბუნებრივთან მიახლოებულ მდგომარეობაში აღდგენა შესაბამისი დაცვის რეჟიმის განხორციელებით, ხელოვნური ღონისძიებების ჩატარების გარეშე 	<p><i>დადებითი:</i></p> <p>თვითაღდგენისა და თვითრეგულირების მაღალი უნარი</p> <p>ნაკრძალის ტერიტორიის მიუდგომლობა .</p>				
<ul style="list-style-type: none"> აღკვეთილის ტერიტორიაზე არსებული მეორადი (ანთროპოგენური) დაჭაობებული ტყე-ბუჩქნარების ადგილზე ბუნებრივი დაჭაობებული მურყნარების აღდგენა და დაცვა 		<p><i>უარყოფითი:</i></p> <p>რესურსებით სარგებლობასთან დაკავშირებული ინტერესთა კონფლიქტი</p>	<p><i>უარყოფითი:</i></p> <p>ჰავის ცვლილებები</p>	<p><i>უარყოფითი:</i></p> <p>დასახლებული პუნქტების სიახლოვე და მასთან დაკავშირებული ანთროპოგენური დატვირთვა</p>	
<ul style="list-style-type: none"> სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე არსებული ბუნებრივი რესურსების შენარჩუნება და აღდგენა; 		<p><i>უარყოფითი:</i></p> <p>რესურსების გამოყენების ტრადიციული ფორმების შეცვლა</p>		<p><i>უარყოფითი:</i></p> <p>მძიმე სოც.-ეკონომიკური სიტუაცია</p> <p>შესაძლებელი ინტერნაციონალური ინტერესი ნადირობის ტურიზმში და ტორფის</p>	

				ამოღებაში	
<ul style="list-style-type: none"> ბუნებრივი კატასტროფების შედეგების შერბილება (ხანძრები ტორფიან ჭაობებზე). 	<i>უარყოფითი:</i> სახელმწიფო ნაკრძალის ძირითადი ტერიტორიის მიუდგომლობა	<i>უარყოფითი:</i> ხელოვნურად გამოწვეული ხანძრები (ნადირობისა თუ ძოვების გასაადვილებლად).	<i>უარყოფითი:</i> ჰავის ცვლილება		
B: ანთროპოგენურ გარემოსთან დაკავშირებული მიზნები:					
<ul style="list-style-type: none"> საზოგადოების ინფორმირება ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის, როგორც განსაკუთრებული ბუნებრივი მემკვიდრეობის შესახებ 		<i>დადებითი:</i> ადგილობრივი მოსახლეობის დადებითი დამოკიდებულება.		<i>დადებითი:</i> დახმარება სახელმწიფოს მხრიდან, განსაკუთრებით ზაფხულის თვეებში დამსვენებლების გან	
<ul style="list-style-type: none"> ვიზიტორთა ნაკადების გარემოზე გავლენის შერბილება; 					
<ul style="list-style-type: none"> დაინტერესებულ მხარეებთან საქმიანი ურთიერთობის განვითარება და ეკონომიკური პოტენციალის ამაღლება; 		<i>დადებითი:</i> ადგილობრივი მოსახლეობის დადებითი დამოკიდებულება.			
<ul style="list-style-type: none"> საზოგადოების საგანმანათლებლო და მეცნიერული კვლევის პოტენციალის განვითარება 					

C: მენეჯმენტის პროცესთან დაკავშირებული ფაქტორები					
სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სრულფასოვანი ფუნქციონირების უზრუნველყოფა შესაბამისი ადმინისტრაციული და ფიზიკური ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბების გზით.	დადებითი: მცირე ფართობი	დადებითი: სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის კვალიფიციური შტატი უარყოფითი: არასაკმარისი პროფესიული გამოცდილება. კანონის მკაცრი გატარება გამოიწვევს კონფლიქტს			უარყოფითი: გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის სისუსტეები. სუსტი ფინანსური სტრუქტურა.

3.3.1. შიდა და გარეშე ბუნებრივი ფაქტორები

3.3.1.1. წყალმოვარდნები

სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე გამდინარე მდინარეები, რომელთა ხეობების ზედა ნაწილი ციცაბო ფერდობებით ხასიათდება, წყალმოვარდნებს იწვევენ გაზაფხული-შემოდგომის პერიოდში. წყალდიდობების დროს მდინარეებში წყლის დონის სწრაფი ამაღლების შედეგად იტბორება ჭაობების პერიფერიული ვიწრო ზოლი.

3.3.1.2. სახეობათა სწრაფი და მასობრივი გამრავლება

ცალკეულ სახეობათა პერიოდული მასობრივი გამრავლება (მაგ., მურყნარები *ALNUS BARBATA*), ერთ-ერთი ან რამდენიმე სახეობის თანდათანობით დომინირება და სხვა, ან თავისთავად რეგულირდება (ბუნებრივი გზით პირველყოფილი სახის დაბრუნება), ან ბუნებრივ-ეკოლუციურ ტენდენციებს ექვემდებარება.

ბუნებრივი ფაქტორები ძირითადად უმართავია.

3.3.2. შიდა და გარეშე ანთროპოგენური ფაქტორები

3.3.2.1. ეკონომიკური პრობლემები

ადამიანის სხვადასხვა სახის სამეურნეო საქმიანობის შედეგად (განსაკუთრებით XX საუკუნის მეორე ნახევრიდან), შესამჩნევად გაიზარდა ანთროპოგენური ფაქტორის უარყოფითი გავლენა ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის და მიმდებარე უბნების ეკოსისტემებზე. კერძოდ, უნდა აღინიშნოს:

- ჭაობების დაშრობა, მათ ზედაპირზე წყალსაწრეტი და წყალგამტარი არხების გაყვანა, ჭაობის მდინარეთა დაკლაკნილი კალაპოტების გასწორება;

- ტყეების გაჩეხა;
- ნადირობა გადამფრენ და მოზამთრე ფრინველებზე;
- მდინარეების დაბინძურება;
- ხანძრები ტორფიან ჭაობებზე;
- ინვაზიური სახეობების გავრცელება;
- ძოვება;
- ჭარბტენიანი მიწების ათვისება სასოფლო-სამეურნეო მიზნით.

XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან ქვეყანაში შექმნილი მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური პირობების გამო ანთროპოგენური ფაქტორის უარყოფითი ზეგავლენა სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ეკოსისტემებზე გარკვეულწილად გაიზარდა.

3.3.3. კანონმდებლობასთან დაკავშირებული ფაქტორები

3.3.3.1. ხელშემწყობი ფაქტორები

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მენეჯმენტის მიზნების შესრულებას ხელს უწყობს ეროვნული საკანონმდებლო ბაზა, საერთაშორისო და რეგიონული კონვენციები და ხელშეკრულებები, რომლებთანაც მიერთებულია საქართველო. კერძოდ, კონვენცია „საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი, განსაკუთრებით წყლის ფრინველთა საბინადროდ ვარგისი ტერიტორიების შესახებ“, „ბიომრავალფეროვნების კონვენცია“, კონვენცია „მიგრირებად ველურ ცხოველთა სახეობების შესახებ“, „შავი ზღვის დაბინძურებისაგან დაცვის ბუქარესტის კონვენცია“, „შავი ზღვის დაცვის

რეგიონული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა“. საქართველოს ხელისუფლების გადაწყვეტილებაა ჩაერთოს იუნესკოს პროგრამაში „ადამიანი და ბიოსფერო“ – ბიოსფერული რეზერვატების ქსელში.

საქართველოს კანონები „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“, „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“, „წყლის შესახებ“ და სხვა სამართლებრივი აქტები ქმნიან საკანონმდებლო ბაზას ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ჭარბტენიანი ეკოსისტემების კონსერვაციისა და მდგრადი გამოყენების უზრუნველსაყოფად.

3.3.3.2. ხელშემშლელი ფაქტორები

საქართველოს ეროვნულ კანონმდებლობაში ჯერ კიდევ სათანადოდ არ არის ასახული საერთაშორისო სამართლებრივი აქტებით განსაზღვრული ვალდებულებები. არ არსებობს სივრცითი დაგეგმვის მარეგულირებელი კანონმდებლობა. ამასთან ერთად, კანონები და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები საჭიროებენ ურთიერთშესაბამისობაში მოყვანას. არასრულყოფილია კანონმდებლობა მიწათსარგებლობისა და მიწის საკუთრების სფეროში. მიწის რეფორმის პირველ ეტაპზე ჩატარებული მიწის ნაჩქარევად განხორციელებული პრივატიზაციისა და სრულყოფილი საკადასტრო სისტემების არარსებობის შედეგად, ხშირად გვხვდება სიტუაცია, როცა დაცული ტერიტორიების ფარგლებში აღმოჩნდება ფიზიკური და იურიდიული პირების საკუთრებაში მყოფი, ან იჯარით გაცემული მიწის ნაკვეთები, რომელთა შესახებ ზუსტი დოკუმენტაცია ხელმიუწვდომელია.

3.3.4. ფინანსური და ინსტიტუციური ფაქტორები

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სრულყოფილი ფუნქციონირებისათვის საჭიროა გარკვეული მოცულობის ფულადი სახსრები. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის დაფინანსება ხდება „საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-13 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“, „დ“ და „ე“ ქვეპუნქტების საფუძველზე, სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილს უფლება აქვს მიიღოს გრანტები და სხვა არასაბიუჯეტო დაფინანსება⁹. ამასთანავე, გრანტები და მსოფლიო ბანკისა და გარემოს დაცვის გლობალური ფონდის ფინანსური მხარდაჭერა არ ითვალისწინებს სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ადმინისტრაციის თანამშრომლების დაფინანსებას. ორმხრივი საერთაშორისო ხელშეკრულების საფუძველზე, რომელიც დაიდო ამ პროექტის განსახორციელებლად, თანამშრომლების შრომითი ანაზღაურება განსაზღვრულია გრანტის თანადაფინანსების ასპექტისაქართველოს ბიუჯეტის ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში მოსამსახურეთა შრომის ანაზღაურება 2003 წლამდე ძალზე დაბალი იყო მინიმალურ სამომხმარებლო კალათის ღირებულებასთან შედარებით (ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება – სტატისტიკის დეპარტამენტის 2000 წლის მონაცემებით იგი შეადგენს 114,5 ლარს ერთ კაცზე), რომელიც საკმაოდ შორს იყო რეალურ საარსებო მინიმუმთან. 2005 წლიდან მნიშვნელოვნად გაიზარდა დაცული ტერიტორიების თანამშრომლების შრომითი ანაზღაურება (ქობულეთის ადმინისტრაციისათვის საშუალო ხელფასი გახდა 175,56 ლარი). ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში მსოფლიო ბანკისა და გარემოს გლობალური ფონდის მიერ განხორციელებული პროექტის ეფექტურობა მნიშვნელოვნად იქნება დამოკიდებული სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მომსახურე პერსონალის მიერ თავისი მოვალეობის სრულფასოვან შესრულებაზე.

დღეისათვის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის დაცვის თანამშრომელთა არასაკმარისი რაოდენობა ამწელებს კანონიერების ეფექტურ დაცვას.

⁹ „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ კანონის მე-19 მუხლი.

3.3.5. ტრადიციებთან დაკავშირებული ფაქტორები

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მომიჯნავე ტერიტორიებზე ისტორიულად ჩამოყალიბებული ნადირობის ტრადიციული ჩვევები (სეზონურობა, და სხვა) გარკვეულწილად განაპირობებდა აქ ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებას¹⁰.

ქობულეთის რაიონში ძველი ტრადიციების და ამჟამად მოქმედი კანონმდებლობის უგულბელობით აღინიშნება ბუნებრივი რესურსების უკონტროლო ექსპლუატაცია (ბრაკონიერობა, მოვება და სხვა). ასეთი ვითარება სერიოზულ საფრთხეს უქმნის მენეჯმენტის მიზნების შესრულებას.

3.3.6. ფიზიკური და შემზღუდავი ფაქტორები

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის შიგნით მოქმედ ფაქტორთაგან ფიზიკურ-გეოგრაფიულ პირობებს გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება (გეოგრაფიული მდებარეობა, კლიმატი, რელიეფი და სხვა). ასევე დიდი მნიშვნელობა აქვს იმ ფაქტს, რომ ჭარბტენიანი ტერიტორიების მთელი რიგი უბნები ძნელად მისადგომია, რის შედეგადაც დღემდე შემორჩა ბუნებრივთან მიახლოებული ჭარბტენიანი ეკოსისტემები. მეორე მხრივ, აღნიშნული ბუნებრივი ფაქტორები ართულებენ დაცული ტერიტორიის კონტროლს, განსაკუთრებით რთულია ხანძრების კონტროლი.

3.4. ოპერატიული მიზნები

3.4.1. ბუნებრივ გარემოსთან დაკავშირებული მიზნები:

1. „ისპანი“-2 სფაგნუმიან-ბალახოვანი ბუნებრივი ჭაობის თვითრეგულირებად მდგომარეობაში განვითარება და მისი მდგრადობის შენარჩუნება;
2. ისპანი“-3 ტორფიანი ჭაობის სხვადასხვა ხარისხით ხელოვნურად სახეშეცვლილი ეკოსისტემის ბუნებრივ ან ბუნებრივთან მიახლოებული სახით აღდგენა;
3. აღკვეთილის ტერიტორიაზე არსებული მეორადი დაჭაობებული ტყე-ბუჩქნარების ბუნებრივი ან ბუნებრივთან მიახლოებული სახით აღდგენა;
4. სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე არსებული, სუბტროპიკული განედებისათვის უჩვეულო, გადამენების პირას მყოფი ბორიალური სახეობების (დროზერა – *DROSER A ROTUNDIFOLIA*; რინხოსპორა – *Rhynhospora caucasica*; ტორფის ისლი – *Carex lasiocarpa*; სფაგნუმის ხავსები – *Sphagnum imbricatum*, *S. acutifolium*, *S. papillosum*) დაცვა-შენარჩუნება;
5. სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე განადგურების პირას მყოფი კოლხური ფლორის (ლაფანი – *PTEROCARYA PTEROCARYA*; ჭყორი –; იმერული მუხა – *QUERCUS IMERETINA*; იმერული ხეჭრელი – *FRANGULA ALNUS*; იელი – *Rhododendron luteum*; შქერი – *Rhododendron ponticum*; და სხვ.) დაცვა-შენარჩუნება;
6. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე გადამფრენი მოზამთრე და მოზუდარი ფრინველების დაცვა-შენარჩუნება;
7. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე იშვიათი ჭარბტენიანი ეკოსისტემების, ფიტოცენოზების და მცენარეული სახეობების შესახებ მონაცემთა ბაზის შექმნა.

3.4.2. ანთროპოგენურ გარემოსთან დაკავშირებული მიზნები:

8. მოსახლეობის გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლება;
9. ეკოტურიზმის განვითარება;
10. აღკვეთილის ტერიტორიაზე საინფორმაციო ცენტრისა და ბილიკების მოწყობა;
11. ხანძარსაწინააღმდეგო პროცედურების შემუშავება;

¹⁰ იხ. თავი 1.2.2.1. ისტორიულ-კულტურული და არამატერიალური ძეგლები, ეთნოგრაფია.

12. გრძელვადიანი კოოპერაციის განხორციელება სამეცნიერო დაწესებულებებთან და არასამათავრობო ორგანიზაციებთან;

13. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის საზღვრებს გარეთ სამონადირეო მეურნეობების ჩამოყალიბება.

3.4.3. მენეჯმენტის პროცესთან დაკავშირებული მიზნები:

14. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სრულფასოვანი მართვისათვის ადმინისტრაციული და ფიზიკური ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბება;

15. ხელსაყრელი ადეკვატური და მდგრადი ფინანსური გარემოს შექმნა;

16. საერთაშორისო გარემოსდაცვითი და დონორი ორგანიზაციების ქსელში ჩართვა.

IV. მენეჯმენტის სტრატეგიები

მენეჯმენტის სტრატეგიები შემუშავდა ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე არსებული რეალობის გათვალისწინებით და ასევე საერთაშორისო (ძირითადად რამსარის) კრიტერიუმების დაცვით.

არსებულ ლიტერატურულ წყაროებზე დაყრდნობით, საველე რეკონოსცირების ეტაპზე კრიტიკულ ადგილებში მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე წარმოჩენილი პრობლემების ანალიზის შედეგად ჩამოყალიბდა სხვადასხვა რესურსის მიმართ თავისებური მიდგომა – სტატუტორულ-ტერიტორიული რეჟიმის მისადაგება და მართვის სპეციალური ღონისძიებების შემუშავება.

რესურსების მართვის სტრატეგია შეესაბამება სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილის დანიშნულებას – ეკოსისტემის მთლიანობის შენარჩუნებასა და რესურსების, ძირითადად, არაპირდაპირ გამოყენებას, აგრეთვე ზოგიერთი განახლებადი რესურსის დამზოგავ მოპოვებას, იმის გათვალისწინებით, რომ ზუსტად გაირკვეს მათი მდგომარეობა, დადგინდეს კვოტები.

ვიზიტორთა სტრატეგია ითვალისწინებს სამეცნიერო-საგანმანათლებლო და ეკოტურიზმის განვითარების ხელშეწყობას.

მოსახლეობასთან და ბიზნესწრებთან ურთიერთობის სტრატეგია ითვალისწინებს მოსახლეობის გათვითცნობიერებას და მის ჩართვას იმ ბიზნესში, რომელიც შესაძლოა განვითარდეს სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილის გარშემო.

ინფრასტრუქტურის განვითარებისა და ადმინისტრაციის სტრატეგიების საფუძველზე მოხდება იმ მექანიზმების განვითარება, რაც საჭიროა სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სათანადო მართვისა და ვიზიტორთა მოთხოვნილებების უზრუნველსაყოფად.

სტატუტორულ-ტერიტორიული რეჟიმის განსაზღვრის შემდეგ გრძელვადიანი მიზნების განხორციელებისათვის აუცილებელი მენეჯმენტის ღონისძიებები დასახულია როგორც სახელმწიფო ნაკრძალის, ასევე აღკვეთილისათვის. გრძელვადიანი მიზნების ხასიათიდან გამომდინარე ეს ღონისძიებები დაჯგუფებულია შემდეგნაირად:

- ☐ ბუნებრივ გარემოსთან დაკავშირებული ღონისძიებები;
- ☐ ანთროპოგენურ გარემოსთან დაკავშირებული ღონისძიებები;
- ☐ მენეჯმენტის პროცესთან დაკავშირებული ღონისძიებები.

ცხრ 4.1. ბუნებრივ, ანთროპოგენურ და მენეჯმენტის პროცესებთან დაკავშირებული ღონისძიებების ნუსხა

კატეგორიები	ბუნებრივ გარემოსთან დაკავშირებული ღონისძიებები	ანთროპოგენურ გარემოსთან დაკავშირებული ღონისძიებები	მენეჯმენტის პროცესთან დაკავშირებული ღონისძიებები
სახელმწიფო ნაკრძალი	დაცვა აღდგენა კვლევა მონიტორინგი	მეცნიერული კვლევის და საგანმანათლებლო პოტენციალის განვითარება	კანონიერების დაცვა შესაბამისი ინფრასტრუქტურის განვითარება
აღკვეთილი	დაცვა აღდგენა კვლევა მონიტორინგი	მეცნიერული კვლევის და საგანმანათლებლო პოტენციალის განვითარება რესურსების გამოყენება ვიზიტორთა მომსახურება არქეოლოგიური ღირებულების დაცვა მოსახლეობასთან და საქმიან წრეებთან ურთიერთობის განვითარება	კანონიერების დაცვა შესაბამისი ინფრასტრუქტურის განვითარება ვიზიტორთა მომსახურების ინფრასტრუქტურა

4.1. ბუნებრივ გარემოსთან დაკავშირებული ღონისძიებები

4.1.1. ბუნებრივი რესურსების მართვის სტრატეგია

ბუნებრივი რესურსების მართვის სტრატეგიის მიზანია ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში ბუნებრივი და სხვადასხვა ხარისხით სახეცვლილი ეკოსისტემების დაცვა, აღდგენა და შენარჩუნება, ბუნებრივი პირობების ოპტიმიზაცია და ანთროპოგენური მიზეზით გამოწვეული უარყოფითი ზეგავლენის შემარბილებელი ღონისძიებების დასახვა. ამ ღონისძიებების განსახორციელებლად აუცილებელი პროგრამები მოცემულია შემდგომ თავში (იხ. V თავი. მენეჯმენტის პროგრამები).

ბუნებრივი რესურსების მართვის აუცილებელი პირობაა კვლევა-მონიტორინგი, დამატებითი ინფორმაციის მოპოვება სრული საინფორმაციო ბანკის შექმნის მიზნით. ამასთან, საჭიროა ბუნებრივი პროცესების, ცალკეულ სახეობათა და პოპულაციების შესახებ ძირითადი მონაცემების მუდმივი განახლება, ინფორმაციული „თეთრი ლაქების“ შევსება. მიღებული მონაცემები შემდგომში უნდა აისახოს მენეჯმენტის გეგმაში, კერძოდ, რესურსების მართვის პროგრამის კვლევისა და მონიტორინგის ქმედებებში. აღსანიშნავია, რომ დასაშვები, მაგრამ არაპრიორიტეტული სამეცნიერო საქმიანობები რესურსების არაპირდაპირი მოხმარებიდან შემოსავლის მიღების ერთ-ერთ წყაროს წარმოადგენს. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილისათვის მნიშვნელოვანი კვლევები კი პროგრამების განსახორციელებელი თანხებით დაფინანსდება (მაგ., ფაუნის მონიტორინგის წარმოება ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში, რომელიც უნდა მიმდინარეობდეს დებულებების: „ცხოველთა სამყაროსა და მისი ობიექტებით სარგებლობის სახელმწიფო აღრიცხვის, ცხოველთა სამყაროს სახელმწიფო კადასტრის შედგენის, იმ სახეობათა ჯგუფების ნუსხის განსაზღვრის წესების შესახებ, რომლებიც სახელმწიფო აღრიცხვას და სახელმწიფო კადასტრში შეტანას ექვემდებარებიან, აგრეთვე აღრიცხვისა და კადასტრის შედგენისათვის საჭირო მონაცემების

წარდგენის წესების შესახებ“ და „სახელმწიფო აღრიცხვას და სახელმწიფო კადასტრში შეტანას დაქვემდებარებულ გარეულ ცხოველთა სახეობების ჯგუფების ნუსხის“ შესაბამისად).

ბუნებრივი რესურსების მართვისთვის დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ინვაზიური სახეობების შესწავლას.

აღსანიშნავია, რომ რესურსების პირდაპირი თუ არაპირდაპირი მოხმარება სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილისათვის შემოსავლების მიღების შესაძლებლობას იძლევა. ამასთან, რესურსების მოხმარებიდან და დატვირთვიდან მიღებული შემოსავალი უნდა დაუბრუნდეს რესურსების მართვის საქმიანობას.

4.1.1.1. ჰაბიტატები

ა) ჭაობები

ქობულეთის ზღვისპირა ტორფიანი ჭაობები, რომელთა ნაწილი ანთროპოგენური გავლენის გამო დეგრადირებულია, მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ სხვადასხვა სახის ბუნებრივი პროცესების რეგულირებაში, ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებაში და სხვა. ამასთან, მათ დიდი სამეცნიერო მნიშვნელობა აქვთ.

ბუნებრივი და სხვადასხვა ხარისხით სახეცვლილი ჭაობების დაცვის, აღდგენისა და შენარჩუნებისათვის საჭიროა სხვადასხვაგვარი მიდგომა:

ხელოვნებელი ჭაობი – „ისპანი“-2 – კონსერვაციის მიზნით უნდა დაწესდეს განსაკუთრებული მკაცრი დაცვის რეჟიმი.

ასეთი ქმედება უზრუნველყოფს ამ ჭაობის ბუნებრივი ეკოლოგიური მდგომარეობის შენარჩუნებას. ჭაობის ფართობი იძლევა ბუნებრივი პროცესების თვითრეგულირებად მდგომარეობაში შენარჩუნების შესაძლებლობას.

შესაბამისი ღონისძიებები:

- მკაცრი დაცვა;
- ზედაპირული და გრუნტის წყლების ჰიდროლოგიური რეჟიმისა და ჰიდრობიოლოგიური და ჰიდროქიმიური შედგენილობის მონიტორინგი;
- მეცნიერული კვლევა – უნდა განხორციელდეს ჭაობის ეკოსისტემაზე მინიმალური ზემოქმედებით;
- ბუნებრივთან მიახლოებული ჭაობისათვის შერჩეულ მცენარეთა ინდიკატორი სახეობების მონიტორინგი.
- **სახეცვლილი ჭაობი** – „ისპანი“-3 – კონსერვაციის მიზნით უნდა დაწესდეს მართვადი დაცვის რეჟიმი.
- ეს უზრუნველყოფს სახეცვლილი ეკოსისტემის ბუნებრივი გზით აღდგენას. ამ ჭაობის ფართობი იძლევა ბუნებრივი პროცესების თვითრეგულირებად მდგომარეობაში განვითარების საშუალებას.

შესაბამისი ღონისძიებები:

- ზედაპირული და გრუნტის წყლების ჰიდროლოგიური რეჟიმისა და ჰიდრობიოლოგიური და ჰიდროქიმიური შედგენილობის მონიტორინგი;
- ინვაზიური სახეობების (მაგ. MISCANTHUS SINENSIS და სხვ.) შესწავლა-მონიტორინგი – უნდა ჩატარდეს ამ სახეობების პოპულაციის მდგრადობის ანალიზი ეკოსისტემიდან მათი გამოყვანის მიზნით;
- საგანმანათლებლო – სამეცნიერო და რეკრეაციული ეკოტურიზმი;

- ბუნებრივთან მიახლოებული ჭაობისათვის შერჩეული მცენარეთა ინდიკატორი სახეობების მონიტორინგი;
- დასაშვებია ველური (სამკურნალო) და კენკროვანი მცენარეების რესურსდამზოგავი შეგროვება.

ბ) ტყეები

ძლიერ დეგრადირებული და ჭაობებულის ტყე-ბუჩქნარები – მდინარეების: ტოგონისა და შავი ლელის გასწვრივ – მათი დაცვისა და აღდგენის მიზნით უნდა დაწესდეს მართვადი დაცვის რეჟიმი.

შესაბამისი ღონისძიებები:

- დაცვა, ბუნებრივად განახლების ხელშეწყობის მიზნით (ტყის გაჩეხის, მოვებისა და თიბვის აკრძალვის შემთხვევაში, აღნიშნულ ტერიტორიებზე სწრაფად მოხდება აღდგენითი სუქცესია);
- აღდგენითი ღონისძიებების ჩატარება – რიგ შემთხვევებში (საწყის ეტაპზე – ტერიტორიის გაწმენდა მეორადი ბუჩქნარისგან);
- ინვაზიური სახეობების (მაგ., ამორფა) შესწავლა-მონიტორინგი და მათი აღკვეთის ღონისძიება.

გ) ტყის გაჩეხის, ჭაობის დაშრობის და მოვების შედეგად წარმოქმნილი მეორადი ტენიანი მდელოები

მდ. შავი ლელის მარცხენა ნაპირის გასწვრივ (ყოფილი აეროდრომის ჩრდილო-დასავლეთ, ჩრდილო და ჩრდილო-აღმოსავლეთ მიმდებარე ტერიტორიებზე, “ისპანი”-3 ჭაობის დაშრობილ უბნებზე) – მათი დაცვისა და აღდგენის მიზნით უნდა დაწესდეს მართვადი დაცვის რეჟიმი.

შესაბამისი ღონისძიებები:

- დაცვა, ტყეებისა და ჭაობების ბუნებრივად განახლების ხელშეწყობის მიზნით (მოვებისა და თიბვის აკრძალვის შემთხვევაში, აღნიშნულ ტერიტორიებზე სწრაფად მოხდება აღდგენითი სუქცესია);
- მეორადი ტყე-ბუჩქნარების დეტალური ინვენტარიზაცია რეალური ეკოლოგიური მდგომარეობის დადგენის მიზნით;
- აღდგენითი ღონისძიებების მეთოდის განსაზღვრა და განხორციელება;
- ერთიანი კარტოგრაფიული და საინფორმაციო დოკუმენტაციის შექმნა აღსადგენი ტრანსექტების დაზუსტების მიზნით.

4.1.1.2 სახეობები

ფლორა

შესაბამისი ღონისძიებები:

- იშვითი, რელიქტური, წითელ წიგნის და IUCN -ის წითელი ნუსხის სახეობების დაცვა;
- ინვაზიური სახეობების შესწავლა.

ფლორის დამატებითი გამოკვლევის მიზნით საჭიროა:

- მისი ორიგინალურობის, მცენარეთა პოპულაციური მდგომარეობის გამოვლენა;
- საერთაშორისო ნორმატივებით დადგენილი სტატუსის მითითება ყველა სახეობისათვის;
- მცენარეთა განსახლების ოპტიმალური ეკოლოგიური პარამეტრების დადგენა;
- იშვიათი, მცირერიცხოვანი პოპულაციების ბუნებაში შეუფერხებელი კვლავწარმოების (*in situ*) გზების მიგნება.

ფაუნა

შესაბამისი ღონისძიებები:

- გადამფრენი და მოზამთრე ფრინველების დაცვა და კონსერვაცია;
- მონიტორინგის წარმოება;
- გადამფრენი ფრინველების დასვენების და მოზამთრეთა საცხოვრებელი ადგილების დაცვა;
- ნადირობის აკრძალვა.
- ინვაზიური სახეობების შესწავლა.

4.2. ანთროპოგენურ გარემოსთან დაკავშირებული ღონისძიებები

4.2.1. ისტორიულ-კულტურული რესურსების მართვის სტრატეგია

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილის სამხრეთ საზღვართან ბრინჯაოს ხანის ტორფქვეშა ნამოსახლარი „ისპანის“ სრულფასოვანი დაცვის მიზნით, მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად, კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის სამინისტროს კულტურული მემკვიდრეობის დეპარტამენტმა უნდა უზრუნველყოს შესაბამისი სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოების საფუძველზე დამცავი ზონების შექმნა. დაცვის ძირითადი პრინციპი იმ თვისებებისა და გარემოს შენარჩუნებაა, რაც განაპირობებს ამ ძეგლის ისტორიულ და სამეცნიერო ღირებულებას. „ისპანის“ ტორფქვეშა ნამოსახლარზე დასაშვებია მხოლოდ კონსერვაციის მიზნით სამუშაოების ჩატარება; სამეცნიერო-კვლევითი ან საპროექტო-სადიებო სამუშაოების ჩატარებისას გათვალისწინებულ უნდა იქნეს აღკვეთილის რეჟიმი.

ანალოგიური ღონისძიებები საჭიროა გატარდეს სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ჩრდილო-დასავლეთ მხარეზე მდებარე „ფიჭვნარის“ ანტიკური ნაქალაქარის და „ნამჭედურის“ ბრინჯაოს ხანის ნამოსახლარის მიმართ.

4.2.2. ვიზიტორთა მომსახურების სტრატეგია

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ჭარბტენიანი ეკოსისტემები მაღალი ბიომრავალფეროვნებით, ენდემური და რელიქტური მცენარეული სახეობებით, მასთან მიმდებარე ტერიტორიის მდიდარი კულტურული მემკვიდრეობით (ნეოლითური, ბრონჯაოსა და ანტიკური ეპოქების არქეოლოგიური ძეგლები) სხვადასხვა კატეგორიის ვიზიტორთათვის საინტერესო და მიმზიდველი ობიექტია და შემეცნებითი პოტენციალის სრული განვითარების საშუალებას იძლევა.

ამ იშვიათი ბუნებრივი და ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის წარმატებული მოხილვა და აღქმა შესაძლებელია მხოლოდ სწორად ჩამოყალიბებულ ვიზიტორთა მომსახურების სტრატეგიის განხორციელების პირობებში, რომლის უმთავრესი მიზანია ამ საქმიანობის კლასიფიკაციის და სპეციფიური მოთხოვნების ზუსტი განსაზღვრა.

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილისათვის უნდა შემუშავდეს საინტერპრეტაციო გეგმა, იმ მიზნით, რომ განსაზღვრულ იქნეს ახსნა-განმარტებითი, საგანმანათლებლო და საორიენტაციო მიმართულებები, რომლებიც დაეხმარება ტურისტებს, ემოციურად და შინაარსობრივად აღიქვან ბუნებრივი და ისტორიულ-კულტურული გარემო და მასთან ერთად უნდა გააცნობიერონ უნიკალური ეკოსისტემების მოვლისა და მომავალი თაობებისათვის ამ საგანძურის შენარჩუნების აუცილებლობა.

ქობულეთის ჭაობების დაცულ ტერიტორიად გამოცხადება ხელს შეუწყობს ქვეყნის ეროვნული მემკვიდრეობის სათანადო დაცვასა და შენარჩუნებას.

ზემოაღნიშნულ საინტერპრეტაციო გეგმას უნდა გაეცნონ როგორც ადგილობრივი და რეგიონალური, ასევე ეროვნული და უცხოელი დამთვალიერებლები.

4.2.2.1. ვიზიტორთა კლასიფიკაცია

ვიზიტორთა მომსახურების სტრატეგია გათვლილია ადგილობრივ, საერთაშორისო, განსაკუთრებულ, სამეცნიერო და ინვალიდ ვიზიტორებზე.

ვიზიტორების თითოეული კატეგორიისათვის განსაზღვრულია მომსახურების შესაბამისი ფორმა, სპეციფიკური ინფრასტრუქტურა, შეღავათები და გადასახადის მოცულობა.

ადგილობრივ ვიზიტორებში იგულისხმება საქართველოს მოსახლეობა. გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების და დაცული ტერიტორიის მიმართ მხარდაჭერის უზრუნველყოფის მიზნით, აგრეთვე მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური პირობების გათვალისწინებით, ისინი სხვა კატეგორიის ვიზიტორებისაგან განსხვავებით, უნდა სარგებლობდნენ გარკვეული შეღავათებით:

ადგილობრივი ვიზიტორების მოზიდვა ხორციელდება სხვადასხვა საინფორმაციო საშუალებებით (ტელევიზია, რადიო, პრესა, სარეკლამო დაფები და ა.შ.).

საერთაშორისო ვიზიტორების მოზიდვის მიზნით სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ადმინისტრაციამ უნდა გამოიყენოს მსოფლიო ბანკისა და სხვა გარემოსდაცვითი საერთაშორისო ფონდების საშუალებლო შესაძლებლობები. ამასთან, თავადაც უნდა უზრუნველყოს საინტერნეტო საინფორმაციო გვერდის სისტემატური განახლება, სარეკლამო დაფების განთავსება ქ. თბილისის და ბათუმის მნიშვნელოვან ადგილებზე და ა.შ. ვიზიტორთა მოზიდვაზე ადმინისტრაციასთან შეთანხმებით ზრუნავენ ადგილობრივი და საერთაშორისო ტუროპერატორები. ინვალიდები ვიზიტორთა განსაკუთრებული კატეგორიაა, რომელთაც სჭირდებათ სპეციფიკური ინფრასტრუქტურა (სპეციალური ბილიკები და სხვა) და მომსახურება. მათთვის უნდა მოქმედებდეს ადმინისტრაციის მიერ დადგენილი შეღავათები (უფასო შესვლა, რიგგარეშე მომსახურება და სხვა).

4.2.2.2 ტურიზმის სახეები

ქ. ქობულეთი ერთ-ერთი მთავარი საკურორტო ადგილია საქართველოს შავი ზღვის სანაპიროზე. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი და აღკვეთილი, კინტრიშის სახელმწიფო ნაკრძალთან ერთად დამსვენებლებისათვის ზღვის, მზისა და პლაჟის გარდა, საგანმანათლებლო-შემეცნებითი და რეკრეაციული ხასიათის მარშრუტების მოწყობის შესაძლებლობას იძლევა.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ბუნებრივი გარემოს თავისებურებებიდან გამომდინარე (ძნელადგასავლელი ან თითქმის გაუვალი ჭაობი, ლიანებით გადაბურდული დაჭაობებული ტყე-ბუჩქნარები, ჭაობის მდინარეები), ვიზიტორები დაშვებული იქნებიან საფეხმავლო მარშრუტებზე. ტურიზმი შესაძლებელია მთელი წლის მანძილზე.

სარეკრეაციო ტურიზმი

სარეკრეაციო ტურიზმის მოყვარულთათვის ბილიკები მოეწყობა სახელმწიფო ნაკრძალის გარშემო (იხ. სქემა 4). ამ ბილიკების გაყვანის დროს გათვალისწინებული იქნება ტერიტორიის თავისებურებანი. კერძოდ, ტორფიანი ჭაობების, ნოტიო ტყე-ბუჩქნარის, ჭაობის მდინარეების და სხვათა არსებობა. ბილიკები გაყვანილი იქნება:

- ორკილომეტრიანი ბილიკი, სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილის დასავლეთი საზღვარის გასწვრივ¹¹.

- ცხრა კილომეტრის სიგრძის ბილიკი – ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის ირგვლივ, ორი დასასვენებელი პუნქტით.

დაჭაობებულ და ძლიერ დატბორილ უბნებზე დაგებულ იქნება ფიცარნაგები, რომელზეც მთელი წლის განმავლობაში იქნება შესაძლებელი მოძრაობა.

¹¹ ბილიკის ალტერნატიული მარშრუტი შემოთავაზებულ იქნა ჰალკოუს მიერ.

პირველი ბილიკის დანიშნულებაა ვიზიტორთათვის ქობულეთის ჭარბტენიან ტერიტორიებზე ზოგადი შთაბეჭდილების შექმნა. ამ ბილიკის ძირითადი მიზნებია:

- ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და ალკვეთილის დათვალიერების მიმართულების მიცემა;

- ვიზიტორთა ინფორმირება ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის ტერიტორიისა და ადმინისტრაციის, ასევე რამსარის კონვენციის შესახებ;

- ვიზიტორთათვის ინფორმაციის მიწოდება ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის და მასთან მიმდებარე ტერიტორიების ძირითადი ჰაბიტატების შესახებ (მაგ.: ჭაობის მდინარეები, ტყე-ბუჩქნარები, ტყეები, შავი ზღვის სანაპირო ზონა და სხვ.);

- ვიზიტორთა ინფორმირება საქართველოს დაცული ტერიტორიების შესახებ;

- ვიზიტორთა ინფორმირება ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილისა და მიმდებარე ტერიტორიების მდიდარი ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ.

ბილიკის გავლის შემდეგ ვიზიტორები:

- გაეცნობიან სახელმწიფო ნაკრძალსა და ალკვეთილის ტერიტორიას;

- გაეცნობიან ჭარბტენიან ჰაბიტატებს;

- გაეცნობიან შემოსავლის მისაღებად ბუნებრივი რესურსების გონივრული გამოყენების ტრადიციას;

- გაეცნობიან საქართველოს კანონმდებლობას დაცული ტერიტორიების შესახებ;

- გაეცნობიან სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის, როგორც საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი ტერიტორიის მნიშვნელობას;

- გაეცნობიერებენ სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის მდიდარ ბუნებრივ და კულტურულ მემკვიდრეობას.

- მეორე ბილიკის დანიშნულება იქნება ტყე-ბუჩქნარებისა და ტორფიანი ჭაობების ჰაბიტატთა გაცნობა. ამ ბილიკის ძირითადი მიზნებია:

- ვიზიტორთა მიერ სახელმწიფო ნაკრძალსა და ალკვეთილის ტყე-ბუჩქნარის ხილვა;

- ვიზიტორთა ინფორმირება სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის ტორფიან ჭაობებში მიმდინარე ბუნებრივი პროცესებისა და მათი სახეობრივი შემადგენლობის შესახებ;

- ვიზიტორთა ინფორმირება ალკვეთილის ბუნებრივი რესურსების ტრადიციული გამოყენების შესახებ;

- ვიზიტორთა ინფორმირება მოზამთრე და გადამფრენი ფრინველების შესახებ.

- ბილიკის გავლის შემდეგ ვიზიტორები:

- გაეცნობიან ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და ალკვეთილის ტყე-ბუჩქნარს და შესაძლებლობა მიეცემათ ამოიცნონ ხის რამდენიმე სახეობა მაინც;

- გაეცნობიერებენ, თითქმის მთლიანად ატმოსფერული საზრდოობის მქონე ქობულეთის ჭაობის ფუნქციონირების პირობებს;

- შეეძლებათ ჭაობის მცენარეთა რამდენიმე სახეობის ამოცნობა;

- განეწყობიან იმ შეგნებით, რომ არ მოახდინონ უარყოფითი ზეგავლენა ჭაობურ ეკოსისტემებზე;

- დარწმუნდებიან გადამფრენი ფრინველების მიერ ზამთრობით ამ ჭაობების გამოყენების შესაძლებლობაზე.

სასწავლო-შემეცნებითი ტურიზმი

სასწავლო-შემეცნებითი ტურიზმის მარშრუტები ძირითადად მოეწყობა ალკვეთილის დასავლეთი საზღვრის გასწვრივ – „ისპანი“-3 მეორადი ჭაობის პერიმეტრზე. მოსწავლეებს, სტუდენტებს

საშუალება მიეცემათ საფუძვლიანად გაეცნონ ჭარბტენიან ეკოსისტემებს – ტორფიან ჭაობებს, დაჭაობებულ ტყე-ბუჩქნარებს, ჭაობის მდინარეებს; აწარმოონ დაკვირვება წყლისა და ჭაობის ფრინველებზე.

სამეცნიერო-კვლევითი ტურიზმი

სახელმწიფო ნაკრძალის ჭარბტენიანი ლანდშაფტები შეიცავს საინტერესო პალეოგეოგრაფიულ, ბიოგეოგრაფიულ და ლანდშაფტურ ინფორმაციას, რომლის მოძიება და ანალიზი საშუალებას იძლევა გაირკვეს ამ რაიონის ბუნებრივი გარემოს თავისებურება, მისი განვითარების ისტორია და განვითარების პროგნოზი. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ მეცნიერული კვლევა შესაძლებელია საზიანო აღმოჩნდეს ამ ხელშეუხებელი ბუნებრივი სისტემისათვის. სავარაუდოა, რომ რუსმა მეცნიერებმა „ისპანის“ ჭაობის ტერიტორიაზე შემოიტანეს ინვაზიური სახეობები¹².

ეკოსისტემის ბუნებრიობას, იშვიათობასა და კომპაქტურობას ნაკლებად სახეცვლილი გარემოსტრუქტურის ფონზე, მეცნიერ-მკვლევართა დაინტერესების დიდი პოტენცია აქვს. მეცნიერული კვლევები, რომლებიც სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის ადმინისტრაციისათვის არაპრიორიტეტულია, უნდა განხორციელდეს სპეციალური ნებართვით და შესაბამისი კონტრაქტით განისაზღვროს სათანადო ორმხრივი ვალდებულებები. ამგვარ კვლევაზე ნებართვა ფასიანია. ადმინისტრაციამ უნდა არეგულიროს მეცნიერული კვლევების ინტენსივობა და დაადგინოს ტერიტორიის საზღვრები მათი ჩატარებისათვის. ამ შემთხვევაში, გარემოზე უარყოფითი ზემოქმედება, გარკვეულწილად, ზღუდავს კვლევის ჩატარების მასშტაბებს.

ფრინველთა დაკვირვება

სახელმწიფო ნაკრძალსა და ალკვეთილში, ძირითადად ვიზიტორთათვის, საინტერესოა რამდენიმე სახეობის გადამფრენი ფრინველი: გოჭა (*GGGALLINAGO MEDIA*), ჩიბუხა – (*GGGALLINAGO GALLINAGO*), ჭყინპო – (*LYMNOCRYPTES MINIMYS*), აგრეთვე ზოგიერთი მტაცებელი სახეობა – ჭაობის ძელქორი (*Circus melanoleus*), მიმინო (*ACCIPITER NISUS*) და სხვა.

გადამფრენ ფრინველებზე დაკვირვების დრო მარტი-მაისით და აგვისტო-ოქტომბრით განისაზღვრება. ადგილობრივ ფრინველებზე დაკვირვება მთელი წლის განმავლობაშია შესაძლებელი.

4.2.2.3. ვიზიტორთა მომსახურების ინფრასტრუქტურა

ბუნებრივი პირობების თავისებურებების, მისი დაცვის და მთელი წლის მანძილზე ვიზიტორთა დასაშვები რაოდენობის გათვალისწინებით სახელმწიფო ნაკრძალსა და ალკვეთილისთვის უნდა შეიქმნას და მოეწყოს ინფრასტრუქტურის შემდეგი ობიექტები:

▪ შესასვლელი/საინფორმაციო ცენტრი

სახელმწიფო ნაკრძალსა და ალკვეთილის უკიდურეს დასავლეთ ნაწილში, ქ. ქობულეთთან მიმდებარე ტერიტორიაზე.

იგი შემდეგ ძირითად მიზნებს ემსახურება:

- ვიზიტორთა დახვედრა და მიმართულების მიცემა;
- საგანმანათლებლო და განმარტებითი პროგრამების, გამოფენების ჩატარება;
- ადგილობრივი მნიშვნელობის ღონისძიებებისა და ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და ალკვეთილთან დაკავშირებული შეკრებების მასპინძლობა.

¹² ა. კაფკე, ი. მაჩუტაძე, ი. კაუცენბერგი და ჰ. იოსტენი, 2002. რუსი მეცნიერები, როგორც *Calluna vulgaris*-ის შესაძლებელი შემომტანები საქართველოს სფაგნუმიან ჭაობებში, მე-20 საუკუნის დასაწყისში. *Suoseura* – ტორფიანი ჭაობების ფრინველთა ასოციაცია, 53 (2) .

საინფორმაციო ცენტრში გამართული გამოფენები და პროგრამები მიზნად ისახავს საზოგადოების ყურადღების მიქცევას. საინფორმაციო ცენტრის წარმატებული და ინტერაქტიული ვარიანტი, უპირველეს ყოვლისა, უნდა უზრუნველყოფდეს ვიზიტორთა ბუნების კონსერვაციის მომხრეებად გადაქცევას.

საინფორმაციო ცენტრის შენობა გამოყენებულ უნდა იქნეს ადგილობრივი მოსახლეობის შესაგრებად, ინფორმაციის გასაცვლელად და მათი ეკოლოგიური გაცნობიერების მიზნით, ბუნებრივი რესურსების მართვის პრონციპების გასაცნობად და ა.შ. პერსონალი ვიზიტორების წინაშე უნდა წარმოჩნდეს როგორც კვალიფიციური და გულმოდგინე პროფესიონალების გუნდი, რომელიც ერთგულად ემსახურება ჭარბტენიანი ეკოსისტემების დაცვას, მოვლას და განვითარებას.

▪ **ორი ტურისტული ბილიკი**

ა) 2 კმ სიგრძის ბილიკი სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილის დასავლეთი საზღვრის ცენტრალურ მონაკვეთზე¹³;

ბ) 9 კმ სიგრძის ბილიკი სახელმწიფო ნაკრძალის გარშემო, ორი შესასვენებელი ადგილით.

დაჭაობებულ ადგილებში და ადგილებში, რომელიც ხშირად იტბორება, გამოყენებულ იქნება ხიმიწებებიანი ხის ბოგირები და ფიცარნაგები.

▪ **ორი შესასვენებელი ადგილი 9 კმ სიგრძის მარშრუტზე**

ა) სამხრეთი საზღვრის ცენტრალურ უბანზე;

ბ) ჩრდილო საზღვრის უბანზე.

დეტალური ინფორმაცია ვიზიტორთა მომსახურების ინფრასტრუქტურის ხასიათისა და განლაგების შესახებ მოცემულია ინფრასტრუქტურის სტრატეგიაში, თავი 4.3.2.

▪ **ფრინველთა ორი სათვალთვალო**

ფრინველებზე დაკვირვება უნდა მოხდეს სპეციალური შენიღბული სათვალთვალოებიდან, რომლებიც უნდა მოეწყოს:

ა) მდ. ტოგონის მარცხენა ნაპირის გასწვრივ არსებული ტყე-ბუჩქნარის ზოლში;

ბ) მდ. შავი ლელის მარჯვენა ნაპირის გასწვრივ არსებული ტყე-ბუჩქნარის ზოლში.

4.2.2.4. მომსახურების სტატუსი (სამეურნეო და საკონცესიო)

ვიზიტორთა ოპტიმალური მომსახურების მიზნით ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ადმინისტრაცია სამეურნეო წესის (საკუთარი შტატის დასაქმების) გარდა, საკონცესიო წესით პერიოდულად, გარკვეული ვადით, ირჩევს ყველა ტიპის საქმიანობის (ეკოტურიზმის, სამეგზუროს, სასტუმრო და საველე კვების ობიექტების მომსახურების) სხვადასხვა განმახორციელებელს. აქედან გამომდინარე, მენეჯმენტის გეგმის დანერგვის მთლიან პერიოდში შესაძლებელია მოქმედებდეს ორივე ზემოაღნიშნული ფორმა (მაგალითად, სასწავლო-შემეცნებითი ტურიზმის ძირითადი განმახორციელებელი შესაძლებელია იყოს სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ადმინისტრაცია, საველე კვების მომსახურება კი შესაძლებელია გასწიოს კონცესიონერმა).

საკონცესიო მომსახურების პირობების დარეგულირება ხდება სათანადო კონტრაქტით. კონტრაქტი ფორმდება სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ადმინისტრაციასა და დაინტერესებულ იურიდიულ ან ფიზიკურ პირთან. ვიზიტორთა მომსახურების ყველა საქმიანობის სტატუსი (საკონცესიო თუ საკუთარი შტატის დასაქმება), საკონკურსო წესით შემსრულებელთა ვინაობა და ა.შ განისაზღვრება ადმინისტრაციის გადაწყვეტილებით.

¹³ „ალტერნატიული ბილიკი შემოთავაზებულ იქნა „ჰალკროუს“ მიერ.

4.2.3. მოსახლეობასთან და საქმიან წრეებთან ურთიერთობის განვითარების სტრატეგია

მოსახლეობასთან ურთიერთობის სტრატეგიის შემუშავება მიზნად ისახავს ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის მხარდამჭერთა აქტიური ფენის ჩამოყალიბებას მათი ინტერესების გათვალისწინებით; ურბანიზებული ტერიტორიების მეზობლად (ქ. ქობულეთი, ს.ქობულეთი, ს.ოჩხამური და სხვა) სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის დაარსება გარკვეულწილად ზღუდავს მისი ბუნებრივი რესურსების ინტენსიური ათვისების შესაძლებლობებს (მოვება, თიბვა, და სხვა). აქვე იქმნება შესაძლებლობა განვითარდეს რესურსდამზოგავი, ბუნებისადმი ლმობიერი დამოკიდებულების მქონე ბიზნესი. ცხადია, რომ საქმიანი ადამიანებისა და მოსახლეობის დიდ ნაწილს უჭირს წლების მანძილზე ჩამოყალიბებული ზოგიერთი სახის საქმიანობების შეცვლა და ახალი საქმის წამოწყება. მოსახლეობაში სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის დაარსების მიმართ ადგილი აქვს არაერთგვაროვანი (ხშირ შემთხვევაში საპირისპირო) აზრის ჩამოყალიბებას. ამიტომ, მოსახლეობასთან და საქმიან წრეებთან ურთიერთობის სტრატეგია უნდა ითვალისწინებდეს მოსახლეობის გათვითცნობიერებას და მის ჩართვას პერსპექტიული მიმართულების მქონე ბიზნესში, რომელიც შესაძლოა განვითარდეს სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის გარშემო.

მოსახლეობასთან ურთიერთობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა მისი გათვითცნობიერება იმ მოთხოვნებსა და თავისებურებებში, რაც გათვალისწინებულ უნდა იქნეს ბუნებისადმი კეთილგანწყობილი ბიზნესის განვითარების დროს. ეს ეხება როგორც ეკოლოგიურ, ისე მარკეტინგისა და საბაზრო ურთიერთობების იურიდიულ საკითხებს.

მოსახლეობის ეკოლოგიური განათლების მიზნით დიდი მნიშვნელობა აქვს აგრეთვე სხვადასხვა ღონისძიებების ჩატარებას (ეკობანაკების მოწყობა, სემინარები დაინტერესებული ჯგუფებისა და მოსწავლეებისათვის, უფასო ექსკურსიები და სხვა). ასეთი ღონისძიებების განხორციელება უზრუნველყოფს ადგილობრივ მოსახლეობაში (განსაკუთრებით კი მოზარდ თაობაში), ბუნებისადმი მზრუნველი დამოკიდებულების ჩამოყალიბებას.

4.2.3.1. სამომსახურებო ბიზნესი

სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის ადმინისტრაციამ მოსახლეობას ორმხრივად ხელსაყრელი მომსახურების ბიზნესში ჩართვა უნდა შესთავაზოს. ასეთი შეიძლება იყოს:

- ☐ ☐ საგამყოლო მომსახურება;
- ☐ ☐ საოჯახო სასტუმროები;
- ☐ ☐ საველე-სამზარეულო მომსახურება.

საგამყოლო-სამაშველო მომსახურება (მეგზურობა)

სახელმწიფო ნაკრძალსა და ალკვეთილში ვიზიტორთა ნაკადის სიხშირის მიხედვით დგინდება ვიზიტორთა მოძრაობის სქემა, მათი გადაადგილების გრაფიკი და მეგზურთა რაოდენობა. გამყოლების სპეციალურ მომზადებას ადგილობრივ და საერთაშორისო საწვრთნელ კურსებზე უზრუნველყოფს სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის ადმინისტრაცია. გამყოლი შესაძლოა იყოს მცველი ან საკონტრაქტო პირობებზე ადგილობრივი მოსახლეობის წარმომადგენელი.

სასტუმრო მომსახურება

ვიზიტორების მიერ ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის იშვიათი ბუნების სრულყოფილად აღქმისათვის, საჭიროა მათი უზრუნველყოფა კვალიფიციური სასტუმრო მომსახურებით. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და ალკვეთილთან უშუალო სიახლოვეს განლაგებულია ქ. ქობულეთის საკურორტო კომპლექსი სხვადასხვა ტიპის სასტუმროებით (მათ შორის საოჯახო), რომელიც გამოყენებული იქნება ვიზიტორების მიერ. აქედან გამომდინარე,

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის საზღვრების გასწვრივ სასტუმროების, მათ შორის ახალი საოჯახო სასტუმროების და ვიზიტორთა თავშესაფრების ორგანიზება საჭირო არ იქნება.

ადმინისტრაციამ რეკომენდაცია უნდა გაუწიოს ისეთ სასტუმროებს, რომლებიც ვიზიტორთა მომსახურების პროცესში იხელმძღვანელებენ გარემოსდაცვაზე ორიენტირებული პრინციპებით. ტურისტულ მარშრუტზე ვიზიტორთა მომსახურება უნდა წარიმართოს კონცესიონერებთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ადმინისტრაციის მხრივ საჭირო იქნება რეკლამა გაეწიოს ასეთ სასტუმროებს.

საველე სამზარეულო მომსახურება

ქ. ქობულეთთან სიახლოვის გამო, ეს საქმიანობა მინიმალური სახით უნდა ჩამოყალიბდეს, კერძოდ, ვიზიტორებს შესაძლებლობა უნდა ექნეთ აღკვეთისლის შესასვლელთან შეიძინონ ეკოლოგიურად სუფთა გამაგრებელი სასმელი და კომპაქტურად შეფუთული, ნაკლებად ფუჭებადი ტრადიციული საკვები. ბუნებრივია, უნდა მოხდეს ნაგვის შეგროვებისა და გატანის ორგანიზება.

4.2.3. 2. ეკოპროდუქტების წარმოების ბიზნესი

სამომსახურებო ბიზნესის განვითარებასთან ერთად, ძალზე მნიშვნელოვანია სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მიმდებარე ტერიტორიებზე რესურსდამოზოგავი ტექნოლოგიებისა და ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტების (ბიოეკოლოგიურ მეურნეობაში მოყვანილი ხილ-ბოსტნეული, სიმინდი, ჯემი, მურაბა, ხილის წვენი, ჩურჩხელა და სხვა) წარმოების რეკლამირების და დანერგვის ხელშეწყობა. ასეთი ბიზნესის წარმოება, ეკონომიკური ინტერესებიდან გამომდინარე, მოსახლეობაში ავითარებს ბუნებრივი რესურსისადმი გონივრული დამოკიდებულების შეგრძნებას. ამიტომ, მოსახლეობა თვითონ ხდება ბუნების დამცველი. საზოგადოებაში ასეთი ადამიანების არსებობა გარკვეულ გარანტიას ქმნის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ეკოსისტემებისა და ადგილობრივი მოსახლეობის ჰარმონიული თანაარსებობისათვის.

4.2.3.3. პოლიგრაფიული/აუდიო-ვიზუალური პროდუქციის და სუვენირების წარმოების ბიზნესი

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ფუნქციონირების საწყის ეტაპზე ადმინისტრაციამ შეიძლება მონაწილეობა მიიღოს რომელიმე სახის ბიზნესში (მაგალითად, საინფორმაციო პოლიგრაფიული და აუდიო-ვიზუალური პროდუქციის წარმოება; სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სიმბოლოებით გაფორმებული სუვენირების წარმოება და სხვა). შემდგომში კი ასეთი საქმიანობის წარმართვის უფლება აუცილებლად უნდა გაიცეს კონცესიებზე.

4.3. მენეჯმენტის პროცესთან დაკავშირებული ღონისძიებები

4.3.1. ადმინისტრაციულ-ინსტიტუციური მართვის სტრატეგია

4.3.1.1. ინსტიტუციური განვითარება

სამეცნიერო-საკონსულტაციო საბჭო უნდა შეიქმნას „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის 28-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად.

4.3.1.2. ადმინისტრაციის ორგანიზაციული სტრუქტურა

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მართვის განხორციელების მიზნით ქობულეთის ადმინისტრაციას სასურველია დაემატოს 3 სრული სამტატო ერთეული. ბუნებრივია

ამგვარი ცვლილება გამოიწვევს არსებული საშტატო პერსონალის სტრუქტურისა და ფუნქციების ცვლილებას, რომელიც უნდა განხორციელდეს უახლოეს მომავალში.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ადმინისტრაციული სტრუქტურა წარმოდგენილია შემდეგი სახით:

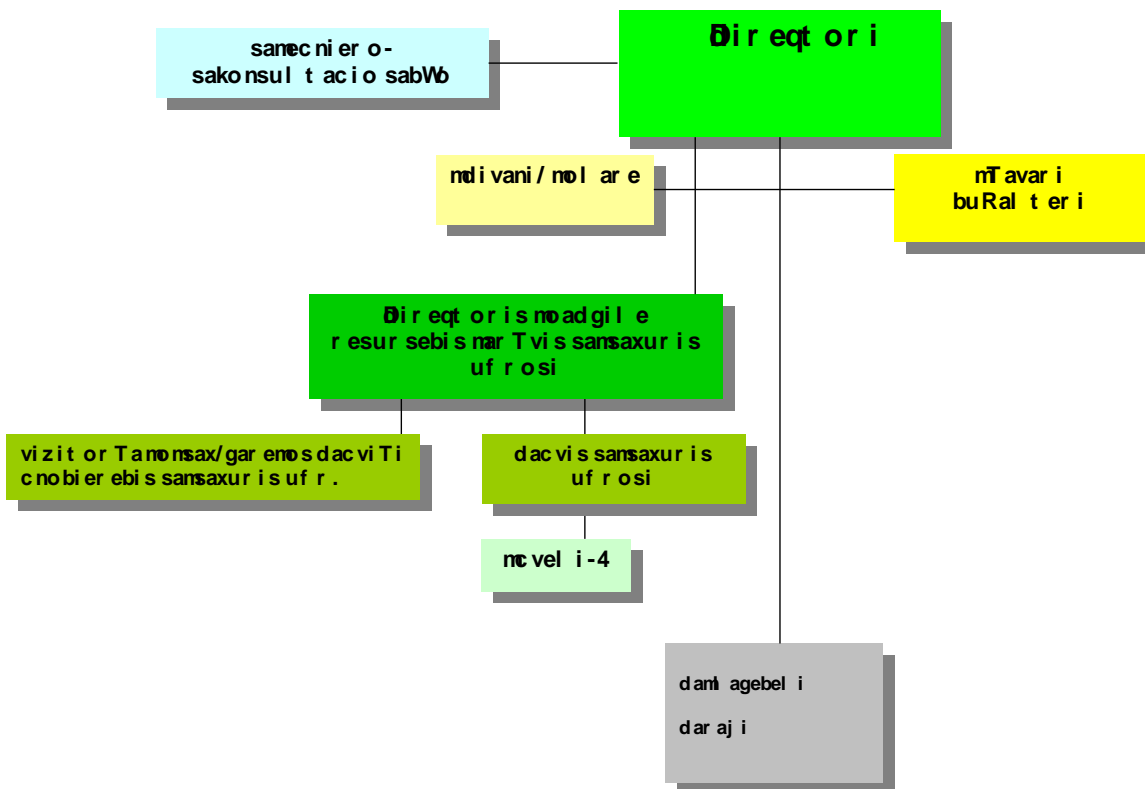
ა) მართვის ჯგუფი – დირექტორი და დირექტორის მოადგილე (უკანასკნელი, ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის რეასურსების მართვის სამსახურის უფროსია);

ბ) ტექნიკური ბლოკი – ვიზიტორთა მომსახურებისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების სამსახურის უფროსი, დაცვის სამსახურის უფროსი და 4 მცველი;

გ) ადმინისტრაციის დამხმარე პერსონალი – მდივანი/მოლარე, მთავარი ბუღალტერი;

დ) დამხმარე ტექნიკური პერსონალი – დარაჯი, დამლაგებელი.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ადმინისტრაციის სტრუქტურა

4.3.1.3 პროფესიული უნარ-ჩვევების ამაღლება

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის თანამშრომლებისთვის პროფესიული უნარ-ჩვევების ამაღლების მიზნით მიზანშეწონილია სპეციალური წვრთნებისა და სასწავლო კურსების ჩატარება. მათ შორის: ზოგადი კურსები კომპიუტერში და უცხო (ინგლისურ) ენაში შეძლებისდაგვარად ჩატარდება მთელ შტატს (დამხმარე ტექნიკური ჯგუფის გარდა), ხოლო, კომპიუტერული საბუღალტრო კურსები და ასევე გეოინფორმაციის სისტემისა და ციფრული ფოტოების დასამუშავებელი პროგრამების (მაგ. ArcView, Photoshop -ი) შემსწავლელი სპეციალიზებულ კურსები, მხოლოდ სპეციალისტებს.

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიებზე მცველები ახორციელებენ როგორც დაცვით და სამაშველო ღონისძიებებს, ასევე ეკოსისტემის ცალკეული კომპონენტების მონიტორინგს. აღნიშნული საქმიანობის შესრულება მოითხოვს დაცვის თანამშრომელთა სპეციალურ მომზადებას. დაცვის თანამშრომლებისათვის აუცილებელია სამაშველო საქმიანობის გამოცდილების დაუფლება. მონიტორინგის წარმოებისათვის საჭირო წრთვნებს მცველები გაივლიან სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში ჩატარებული კვლევითი სამუშაოების პარალელურად. მნიშვნელოვანია აგრეთვე საინფორმაციო ცენტრის თანამშრომელთა (ინტერპრეტატორების) წრთვნები.

4.3.2. ინფრასტრუქტურის ქსელის შექმნისა და განვითარების სტრატეგია

4.3.2.1. ინფრასტრუქტურის ელემენტების პროექტირების ასპექტები

ინფრასტრუქტურის ქსელის შექმნის ძირითადი მიზანია მის ტერიტორიაზე მენეჯმენტის გეგმით განსაზღვრული დაცვის, ვიზიტორთა მომსახურებისა და ადმინისტრაციის პროგრამების ეფექტიანი და სრულფასოვანი რეალიზაცია.

აღნიშნული მიზნის მისაღწევად სივრცული დაგეგმარების პროცესში არქიტექტურულ-ლანდშაფტური ანალიზისა და ფუნქციური გეგმარების საფუძველზე, მენეჯმენტის პროგრამების სპეციფიკის გათვალისწინებით, დამუშავდა ინფრასტრუქტურის ცალკეული ელემენტების განთავსების ოპტიმალური ქსელი. მისი მოწყობა მოხდება ეტაპობრივად, იმ მიზნით, რომ გათვალისწინებულ იქნეს მომხმარებლის ცვალებადი მოთხოვნილებები. მაგალითად, შენობების რაოდენობა შესაბამისობაში იქნება მოყვანილი რეალურ მოთხოვნილებებთან, ინფრასტრუქტურის ელემენტების განვითარება შეიძლება ხდებოდეს დინამიურად – იაფი დროებითი ნაგებობებიდან სრულფასოვან-კაპიტალურ მუდმივ შენობებამდე. ინფრასტრუქტურის მოწყობის დეტალური გეგმა მოცემულია მენეჯმენტის პროგრამებში, ხოლო მისი ცალკეული ელემენტები აღწერილია ქვემოთ მოყვანილ ცხრ. 4.2.

ცხრ. 4.2. ინფრასტრუქტურის ელემენტები

	დასახელება	ერთეული	შენიშვნები
1.	ადმინისტრაციის პროგრამის ინფრასტრუქტურა		
1.1.	ადმინისტრაციული შენობა ¹⁴	1	მდებარეობს ქ. ქობულეთში, ლესელიძის 4.
2	კანონიერების დაცვის პროგრამის ინფრასტრუქტურა		
2.1	საზღვრების დემარკაცია ¹⁵		სანაპირო ზონის ინტეგრირებული მართვის პროექტის ფარგლებში განხორციელდა „ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის საზღვრების გამიჯვნა და მიღება-ჩაბარების პროცედურების

¹⁴ მოხდა არსებული შენობის რეკონსტრუქცია ს.ს.ი.მ. პროექტის ფარგლებში

¹⁵ შესრულებული იქნა „გეოგრაფიკის“ მიერ ს.ს.ი.მ. პროექტის ფარგლებში

			უზრუნველყოფის“ პროექტი.
3.	ვიზიტორთა მომსახურების პროგრამის ინფრასტრუქტურა		
3.1	შესასვლელი/საინფორმ. ცენტრი	1	
3.2	ტურისტული ბილიკი ¹⁶	2	9 და 2 კმ სიგრძის
3.3	შესასვენებელი ადგილი	2	9კმ სიგრძის ბილიკზე
3.4	ფრინველთა სათვალთვალო	2	9კმ სიგრძის ბილიკზე

ინფრასტრუქტურის ობიექტების პროექტირება უნდა განხორციელდეს ეტაპობრივად, საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება დაცული ტერიტორიების დეპარტამენტის, სანაპიროს ინტეგრირებული მართვის ცენტრის და ქ. ობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ადმინისტრაციის მიერ ორგანიზებული კონკურსების საფუძველზე შერჩეული ორგანიზაციის მიერ.

პროექტირება-მშენებლობის დროს მიღწეულ უნდა იქნეს სისადავე და ხარისხი. ლანდშაფტური ჰარმონიზაციის აუცილებელი მოთხოვნაა ინფრასტრუქტურის ელემენტების (შენობა-ნაგებობების) მინიმალური აქტიურობა და ტრადიციული ბუნებრივი მასალების გამოყენება.

4.3.2.2. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის დაცვის ინფრასტრუქტურა

საზღვრების დემარკაცია

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სრულფასოვანი დაცვისა და მოვლა-პატრონობის მიზნით მოხდა მისი საზღვრების დემარკაცია, რაშიც იგულისხმება სასაზღვრო ნიშნების ადგილმდებარეობის განსაზღვრა. რიგ შემთხვევებში, იქ სადაც საზღვარი მიუყვება გარემოს ბუნებრივ (მდინარის), ან ხელოვნურ ელემენტებს (არხი), სასაზღვრო ნიშნების განლაგება რეკომენდებული იყო ცალკეული მონაკვეთების სულ ცოტა საწყის და ბოლო წერტილებში.

სასაზღვრო ნიშნის კონსტრუქცია და დიზაინი უნდა უზრუნველყოფდეს მის საიმედოდ დამონტაჟებას და გათვლილი უნდა იყოს ადგილობრივ კლიმატურ პირობებზე.

აღნიშნული სასაზღვრო ნიშნების გარდა, ცალკეულ კრიტიკულ მონაკვეთებზე შეიძლება საჭირო გახდეს მუდმივი ან დროებითი ხერგილებისა და ღობეების დამონტაჟება, შესაბამისი მოთხოვნების გათვალისწინებით.

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის აღმნიშვნელ სასაზღვრო ნიშნებზე დატანილ უნდა იქნეს შესაბამისი ორენოვანი ინფორმაცია (სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სქემა – ნიშნის ადგილმდებარეობის ჩვენებითა და კოორდინატებით).

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე გადაადგილებისა და ორიენტაციის გაადვილების მიზნით, რეკომენდებულია ციფრული რუკების შედგენა.

საერთოდ, სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის დაცვის სამსახურის სრულფასოვანი ფუნქციონირებისთვის საჭიროა მცველთა თავშესაფრის მოწყობა. სახელმწიფო ნაკრძალისა და

¹⁶ ალტერნატიული ბილიკი შემოთავაზებულ იქნა „ჰალკროუს“ მიერ.

აღკვეთილის ფართობის სიმცირის გამო, მიზანშეწონილია მცველთა თავშესაფრის განთავსება შესასვლელი/საინფორმაციო ცენტრის შენობაში.

მისი ადგილმდებარეობა განისაზღვრა დაცვის სტრატეგიის საფუძველზე. გათვალისწინებულ იქნა ანთროპოგენური ზეწოლის კრიტიკული ტერიტორიები და პატრულირების სავარაუდო მარშრუტი.

თავშესაფარი გათვლილია სადღეღამისო მორიგეობისთვის და ფაქტობრივად წარმოადგენს ადმინისტრაციული ცენტრიდან დაშორებული დაცვის თანამშრომელთა თავშეყრის ადგილს.

4.3.2.3. ინფრასტრუქტურა ვიზიტორთათვის

შესასვლელი/საინფორმაციო ცენტრი

დაცული ტერიტორიის და კონკრეტული მარშრუტის შესახებ ინფორმაციით ვიზიტორთა უზრუნველყოფის მიზნით, სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილის უკიდურეს დასავლეთ ნაწილში, ქ. ქობულეთის მიმდებარე ტერიტორიაზე, გათვალისწინებულია შესასვლელის/საინფორმაციო ცენტრის მოწყობა. მისი ადგილმდებარეობა განპირობებულია დაცული ტერიტორიის ფუნქციური გეგმარებით, ტურისტული ბილიკებითა და სატრანსპორტო მომსახურებით.

შესასვლელის/საინფორმაციო ცენტრის ფუნქციიდან გამომდინარე, გეგმარებითი, არქიტექტურული და კონსტრუქციული გადაწყვეტა, ინტერიერების, კეთილმოწყობისა და აღჭურვილობის ელემენტების დიზაინი, უნდა დაეფუძნოს ადგილობრივ ტრადიციებს და არქიტექტურულ-სამშენებლო თავისებურებებს. მშენებლობის პროცესში, რეკომენდებულია, გამოყენებულ იქნეს ადგილობრივი მასალები – ხე, აგური, კრამიტი, ისლი. საინჟინრო აღჭურვა უნდა განხორციელდეს დუბლირებული ალტერნატიული სისტემებით (ჰელიო სისტემები). შესასვლელთან გათვალისწინებულია ავტოსადგომი.

ტურისტული ბილიკი

ტურისტული მარშრუტების (ბილიკების) დაგეგმვის დროს გათვალისწინებული იქნა მატერიალური (ნიადაგის ტიპი, მცენარეული საფარი, ლანდშაფტები, ჰიდროგრაფიული ქსელი) და არამატერიალური (ეთიკურ-ესთეტიკური ელემენტები) ფასეულობები, იმ პრინციპით, რომ ვიზიტორების მიერ მათი აღქმა მოხდეს სრულფასოვნად, ბუნებრივი პროცესებისა და რესურსების მინიმალური დაზიანებითა და შეშფოთებით.

დაგეგმარების პროცესში გამოვლენილ იქნა სათუთი ადგილები და კომპონენტები (მაგ., გადამფრენ ფრინველთა დასასვენებელი და საბუდარი ადგილები). ყოველწლიური მონიტორინგის შედეგად, უნდა მოხდეს ვიზიტორთა მიერ გარემოზე მავნე ზემოქმედების შესწავლა და მისი შერბილება.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილის დასავლეთ ნაწილში დაგეგმილია 2 კმ სიგრძის წრიული საფეხმავლო მარშრუტის მოწყობა.

მეორე, 9 კმ სიგრძის მარშრუტი, მოეწყობა ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის გარშემო, რაც შესაძლებლობას მისცემს ვიზიტორებს სრულად აღიქვან სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ლანდშაფტის მრავალფეროვნება.

ბილიკები კეთილმოეწყობა და აღიჭურვება აუცილებელი ინფრასტრუქტურული ელემენტებით – საინფორმაციო სტენდებითა და დაფებით, მანიშნებლებით; რთულ მონაკვეთებზე ხის ტრადიციული კონსტრუქციისა და დიზაინის ხიდებით, მოაჯირებითა და ხის ხიმინჯებზე მოწყობილი საფეხმავლო ფიცარნაგებითა და ბაქნებით, რათა მაქსიმალურად იქნეს შენარჩუნებული ბუნებრივი გარემო.

შესასვენებელი ადგილები

ტურისტულ 9 კმ სიგრძის მარშრუტზე ვიზიტორთა ხანმოკლე შესვენებისა და კვების მიზნით, დაგეგმილია 2 შესასვენებელი ადგილის მოწყობა. ისინი აღიჭურვება მინიმალურად აუცილებელი კეთილმოწყობის ზემოაღნიშნული ელემენტებით, კონტეინერული ტუალეტებითა და სანაგვეებით.

ფრინველთა სათვალთვალოები

გადამფრენი და ადგილობრივი ფრინველების სათვალთვალოდ, ორნითოლოგებისა და ვიზიტორებისათვის, სპეციალურად შერჩეულ ადგილებში დაგეგმილია 2 სათვალთვალოს მოწყობა 9კმ სიგრძის მარშრუტზე. სათვალთვალოები მოეწყობა:

ა) მდ. ტოგონის მარცხენა ნაპირის გასწვრივ არსებული ტყე-ბუჩქნარის ზოლში;

ბ) მდ. შავი ღელის მარჯვენა ნაპირის გასწვრივ არსებული ტყე-ბუჩქნარის ზოლში.

ფრინველების შესაძლო შემფოთების თავიდან არიდების მიზნით, განსაკუთრებული ყურადღება მიექცა სათვალთვალოების ოპტიმალურ განლაგებას, მათი გარემოსთან მაქსიმალურ შერწყმას. ძირითადად გამოყენებული იქნება ხის მარტივი კონსტრუქციები. ამასთან ერთად, უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს ხელსაყრელი და უსაფრთხო პირობები.

4.4. გარეშე ფაქტორები

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მენეჯმენტის მიზნების განხორციელებაზე, ზემოთ განხილული სტრატეგიების გარდა, მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს გარე ფაქტორები. განსაკუთრებით ეს ეხება საკანონმდებლო და ინსტიტუციურ ასპექტებს.

4.4.1. ფინანსური სტრატეგია

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მენეჯმენტის ექვსწლიანი დაფინანსება უნდა განხორციელდეს მსოფლიო ბანკიდან და სახელმწიფო ხაზინიდან. მენეჯმენტის გეგმით დადგინდება როგორც მსოფლიო ბანკის, ასევე სახელმწიფოს წილობრივი ფინანსური მონაწილეობის მიზნობრიობა და მისი მოცულობა.

4.4.1.1. რეკომენდაციები ფინანსური გაუმჯობესებისათვის

საკუთარი შემოსავლების პერსპექტივა

საკუთარი შემოსავლების ფორმირებით ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ადმინისტრაციას შესაძლებლობა მიეცემა დამატებით დააფინანსოს ისეთი საქმიანობები, რომელიც მენეჯმენტის გეგმით არ ფინანსდება. გარდა ამისა, შესაძლებელია ძირითადი შტატისთვის ხელფასის დანამატის ფონდის შექმნა. მას სათანადო წესით განკარგავს ადმინისტრაცია. საკუთარი შემოსავლების ძირითადი წყარო იქნება ეკოტურიზმი (საფეხმავლო, სამეცნიერო, ფრინველთა დაკვირვება), აგრეთვე აღკვეთილში დაშვებული ბუნებრივი რესურსის მოპოვების საქმიანობა.

დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციამ, თავის სამოქმედო ტერიტორიაზე სხვადასხვა პროგრამების გამსახორციელებლად, მუდმივად უნდა აწარმოოს დამატებითი დაფინანსების წყაროების მოძიება ადგილობრივ და საერთაშორისო დონეზე.

საბუღალტრო-საფინანსო ანგარიშგების განახლება

დაცული ტერიტორიების დეპარტამენტის რეორგანიზაციის პროცესთან (გარემოს გლობალური ფონდი/მსოფლიო ბანკი – საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტი) დაკავშირებით და ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მენეჯმენტის დანერგვის ეფექტურობის გაზრდის მიზნით, საჭიროა ფინანსური აღრიცხვიანობა-ანგარიშგების პროგრესული

ფორმის დანერგვა. ბუღალტრული საქმიანობის ელექტრონული მომსახურების შემოღება-განვითარება. მენეჯმენტის დანერგვის ეტაპზე ამ მხრივ საჭიროა დაცული ტერიტორიების დეპარტამენტის მიერ სათანადო მარეგულირებელი ნორმატიული აქტის დამტკიცება.

4.4.1.2. ფინანსური მოწყობა

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს კანონის „საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ“ მე-13 მუხლის მიხედვით, ასეთი პირის დაფინანსების წყარო შეიძლება იყოს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყოფილი მიზნობრივი სახსრები და ხელშეკრულების საფუძველზე შესრულებული სამუშაოდან მიღებული შემოსავალი, ასევე საქართველოს კანონმდებლობით ნებადართული სხვა შემოსავლები. ამავე მუხლის მეორე პუნქტის შესაბამისად – „*მიღებული სახსრები და შემოსავლები მთლიანად ხმარდება საჯარო სამართლის იურიდიული პირის მიზნებისა და ფუნქციების განხორციელებას*“. ამდენად, მიღებული შემოსავლები სრულად მოხმარდება სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სრულფასოვან ფუნქციონირებას და მომსახურე პერსონალის შრომით ანაზღაურებას.

4.5. ტერიტორიულ-ფუნქციური ორგანიზაცია

4.5.1. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის საზღვრები და ფართობები

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის (ფართობი 603.47 ჰა) ორგანიზაციის და მისი ფუნქციონირების უპირველესი რიგის ამოცანაა მის ტერიტორიაზე ბუნებრივი სახით შემორჩენილი „ისპანი“-2 ჭაობის ეკოსისტემების, „ისპანი“-3 ჭაობის სხვადასხვა ხარისხით სახეშეცვლილი მცენარეული დაჯგუფებებისა და მეორადი დაჭაობებული ტყე-ბუჩქნარების თვითრეგულირებად მდგომარეობაში განვითარებისთვის საჭირო ოპტიმალური სასიცოცხლო გარემოს შექმნა-შენარჩუნება (მიზანი 1, 2, 3, 4, 5), ვიზიტორთა რეგლამენტირებული მომსახურება (მიზანი 8, 10), მეცნიერული კვლევა და მონიტორინგი (მიზანი 7).

4.5.2.1. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი

მდებარეობა და საზღვრები

მოიცავს „ისპანი“-2 ჭაობს მთლიანად, რომელიც შემოსაზღვრულია საკმაოდ მკვეთრად გამოხატული ბუნებრივი საზღვრით, რომლის სიგრძე 6.96 კმ-ს უდრის. ჩრდილოეთით, ჭაობის კიდე უშალო სიახლოვეს გასდევს მდ. ტოგონის ვიწრო კალაპოტი; ჩრდილო-აღმოსავლეთი საზღვარი გადის სახნავ-სათეს მიწებსა და ჭაობის კიდეს შორის გამავალ გრუნტის გზაზე, ხოლო აღმოსავლეთი საზღვარი – მდ. ტოგონის გასწორხაზოვნებულ კალაპოტზე, რომელსაც უშაუალოდ ეკვრის სასოფლო-სამეურნეო სავარგულები, სახელმწიფო ნაკრძალის სამხრეთი, სამხრეთ-დასავლეთი და დასავლეთი საზღვარი – მდ. შავილელის კალაპოტის თანხვედრილია.

ფართობი

238.03 ჰა.

მიზანი

სახელმწიფო ნაკრძალის საზღვრებში ბუნებრივი ან ბუნებრივთან მიახლოებული ჭარბტენიანი ეკოსისტემების შენარჩუნება, რიგი რელიქტური და ენდემური სახეობებით; აქ გავრცელებულ მცენარეთა და ცხოველთა სახეობების in situ კონსერვაცია. გადამფრენი ფრინველების დასვენებისა და ბუდობისათვის გამოყენებული ტერიტორიების დაცვა.

დასაბუთება

„ისპანი“-2 სფაგნუმიან-ბალახოვანი ჭაობის ხელუხლებელი უნიკალური მცენარეული დაჯგუფებების, გადაშენების პირას მყოფი ცალკეული მცენარეული სახეობების შენარჩუნება (მიზანი 1,4), ადგილობრივი და გადამფრენი ფრინველების დაცვა-შენარჩუნება (მიზანი 6) შესაძლებელია მკაცრი დაცვის რეჟიმის დაწესებით.

სახელმწიფო ნაკრძალის სრულყოფილი ფუნქციონირებისთვის საჭიროა „ისპანი“-2 ჭაობის ეკოსისტემების შესახებ ზუსტ მონაცემთა ბაზის შექმნა შესაბამისი მონიტორინგის წარმოებით (მიზანი 7). როგორც ხელუხლებელი ჭარბტენიანი ეკოსისტემების ობიექტი, „ისპანი“-2 ჭაობი უნდა იქნეს გამოყენებული მოსახლეობის ეკოლოგიური განათლების საქმიანობის წარმართვის მიზნით (მიზანი 8, 10). ვიზიტორები დაიშვებიან მხოლოდ „ისპანი“-2 ჭაობის პერიფერიული ზოლის გასწვრივ დაგეგმილი მარშრუტის გამოყენებით.

სახელმწიფო ნაკრძალში ნებადართულია მხოლოდ შემდეგი საქმიანობები:

- არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევა;
- საგანმანათლებლო საქმიანობა;
- მონიტორინგის სამუშაოების წარმოება;
- საკადასტრო სამუშაოები;
- სახელმწიფო ნაკრძალის კანონმდებლობით განსაზღვრული დაცვის რეჟიმის განხორციელებისათვის აუცილებელი ღონისძიებების გატარება (ფიზიკური დაცვა).

4.5.2.2 აღკვეთილი

მდებარეობა და საზღვრები

აღკვეთილში შედის: „ისპანი“-3 ტორფიანი ჭაობის ცენტრალური და ჩრდილო ნაწილი, ამ ჭაობის ჩრდილო კიდე, მდ. შავილელეს მარცხენა ნაპირსა და დასავლეთით მდებარე წყალსადინარ არხს შორის მოქცეული ჭარბტენიანი მდელო, „ისპანი“-3 ჭაობის აღმოსავლეთით არსებული დაჭაობებული მდელო და ამ მდელოსა და მდ. შავილელეს შორის მდებარე მეორადი ტყე-ბუჩქნარების ზოლი. აგრეთვე, სახელმწიფო ნაკრძალის სამხრეთ-აღმოსავლეთით არსებული ხელოვნური ტყე და ჭარბტენიანი მდელო.

საზღვარი გაუყვება აღკვეთილის ტერიტორიის დასავლეთ კიდის გასწვრივ გამავალ არხს. ჩრდილო საზღვარი ემთხვევა ამ არხისა და მდ. შავილელის დამაკავშირებელ მოკლე არხს, შემდეგ საზღვარი გაუყვება ჯერ სახელმწიფო ნაკრძალის სამხრეთ და სამხრეთ-აღმოსავლეთ საზღვარს (მდ. შავილელეს გასწვრივ), შემდეგ, აღმოსავლეთით საზღვარი კვლავ მდ. შავილელის კალაპოტს მიუყვება და ს. ოჩხამურთან, რკინიგზამდე 150 მეტრის დაშორებით, მკვეთრად უხვევს, ჯერ სამხრეთ-დასავლეთით, შემდეგ სამხრეთისაკენ – ს. ოჩხამურის ქ. ქობულეთთან დამაკავშირებელ გრუნტის გზამდე. აქედან, აღკვეთილის საზღვარი მკვეთრად უხვევს ჩრდილოეთისაკენ და დაახლოებით 900 მეტრის მანძილზე გაუყვება ყოფილი აეროდრომის ტერიტორიის აღმოსავლეთ კიდე. შემდეგ, აღკვეთილის საზღვარი უხვევს დასავლეთისაკენ და მიემართება ზემოაღნიშნული გრუნტის გზის პარალელურად აღკვეთილის დასავლეთი საზღვრის გადაკვეთამდე (წყალსაწრეტ არხამდე).

ფართობი

365.44 ჰა.

მიზანი

ნაწილობრივ დარღვეული და სახეცვლილი ეკოსისტემების, ცალკეული ცენოზების ფუნქციონირების უნარის შენარჩუნება და მათი სახეობრივი მრავალფეროვნების აღდგენა ბუნებრივი პროცესების მეცნიერულად დასაბუთებული მართვის მეთოდების (მანიპულაციების) გამოყენებით.

დასაბუთება

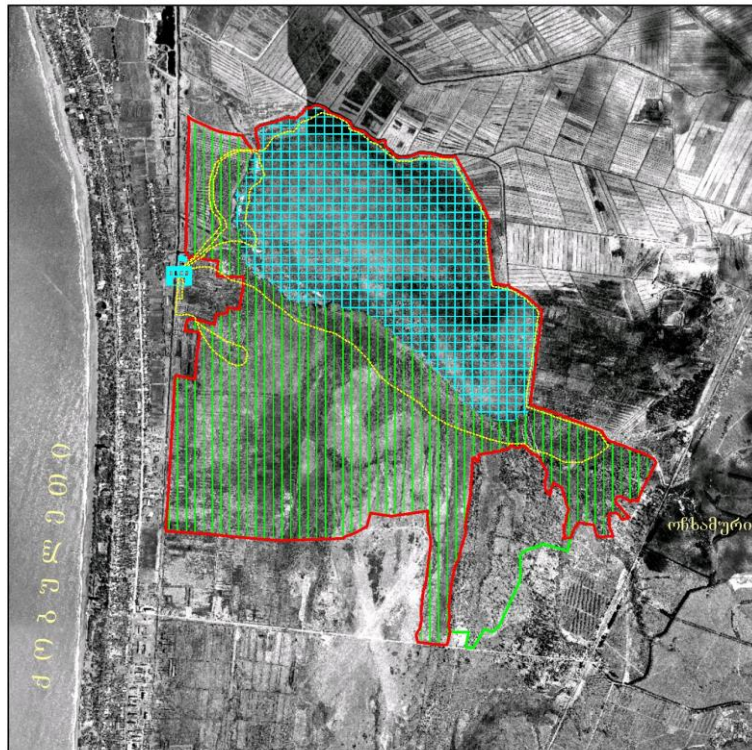
აღკვეთილში გაერთიანებული ტერიტორიების ბიოგეოცენოზები ანთროპოგენური ფაქტორის ზეგავლენით დეგრადაციას განიცდიან. აღნიშნული ნეგატიური პროცესი თანდათანობით უნდა შესუსტდეს და საბოლოოდ აღიკვეთოს, რადგან ამ ტერიტორიებზე ჯერ კიდევ არის შემორჩენილი, ბიომრავალფეროვნების თვალსაზრისით, მაღალი ღირებულების ცენოზები – რელიქტური და ენდემური სახეობები. ამ ეკოსისტემების თვითრეგულირებად მდგომარეობაში ბუნებრივად განვითარების უნარის შენარჩუნებისათვის საჭიროა მათი დაცვის, აღდგენითი და მოვლა-პატრონობის საქმიანობების ჩატარება.

„ისპანი“-3 ტორფიანი ჭაობის სხვადასხვა ხარისხით ხელოვნურად სახეცვლილი ეკოსისტემების ბუნებრივ მდგომარეობაში და თვითრეგულირებად რეჟიმში განვითარებისთვის ხელშემწყობი პირობების შექმნა, მისი ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნება, ცალკეულ, იშვიათ და გადაშენების პირას მყოფი ბორეალური მცენარეული სახეობების დაცვა-შენარჩუნება (მიზანი 2, 4), დეგრადირებული, მეორადი დაჭაობებული ტყე-ბუჩქნარების ბუნებრივი ან ბუნებრივთან მიახლოებული სახით აღდგენა (მიზანი 3), გადაშენების პირას მდგომი კოლხური ფლორის რიგი ელემენტების (ლაფანი, შქერი, იელი და სხვ.) დაცვა-შენარჩუნება (მიზანი 5) შესაძლებელია ამ ჭაობის ტერიტორიაზე აღკვეთილის შესაბამისი რეჟიმის განხორციელებით.

საჭიროა „ისპანი“-3 ჭაობის იშვიათი ფიტოცენოზების და ცალკეული მცენარეული სახეობების შესახებ მონაცემთა ბაზის შექმნა შესაბამისი მონიტორინგის განხორციელებით (მიზანი 7); მოსახლეობის ეკოლოგიური განათლების საქმიანობის წარმართვა (მიზანი 8, 10), ვიზიტორთა რეგლამენტირებული დაშვებით.

აღკვეთილში ნებადართულია მხოლოდ შემდეგი საქმიანობები:

- არამანიპულაციური და მანიპულაციური სამეცნიერო გამოკვლევები;
- საგანმანათლებლო საქმიანობა;
- ეკოტურიზმი;
- აღდგენითი ღონისძიებების განხორციელება;
- მონიტორინგი;
- საკადასტრო სამუშაოები;
- საგანგებო მდგომარეობის (სტიქიური მოვლენები და სხვა) და აღდგენითი სამუშაოების ჩატარების მიზნით ტრანსპორტით გადაადგილება;
- აღკვეთილის ფიზიკური დაცვის მიზნით აუცილებელი ღონისძიებების ჩატარება;
- ბუნებრივი რესურსების ლიმიტირებული გამოყენება – სამკურნალო და კენკროვანი მცენარეების შეგროვება, მეფუტკრეობა.
- ვიზიტორთა ყოფნა და გადაადგილება ხდება შესაბამის ბილიკებზე (ფეხით).

V. მენეჯმენტის პროგრამები

ზემოაღნიშნული მენეჯმენტის სტრატეგიები განხორციელდება შესაბამისი პროგრამების შესრულებით.

მენეჯმენტის პროგრამები განსაზღვრულია ექვსწლიანი დანერგვის პერიოდისათვის. პროგრამები შესრულდება ეტაპობრივად. მენეჯმენტის გეგმაში პროგრამების დანერგვის ქმედებები და დაფინანსება ექვსწლიანი დანერგვის პერიოდისათვის ზოგადად, ხოლო საწყისი ორწლიანი დანერგვის პერიოდისათვის – დეტალურად არის განსაზღვრული. პროგრამების ბიუჯეტის დეტალიზაცია და დაზუსტება მოხდება ყოველწლიური ოპერატიული გეგმების შემუშავების საფუძველზე, რაც უზრუნველყოფს მენეჯმენტის გეგმის ეფექტურ განხორციელებას.

მენეჯმენტის სტრატეგიების მიხედვით განსაზღვრულია შემდეგი პროგრამები:

1. რესურსების მართვისა და კვლევა/მონიტორინგის პროგრამა.
2. კანონიერების დაცვის პროგრამა.

3. ვიზიტორთა მომსახურებისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების პროგრამა.

4. ადმინისტრაციის პროგრამა.

5. ინფრასტრუქტურის პროგრამა.

მენეჯმენტის პროგრამებში მოცემული ქმედებები შეჯამებულია თანდართულ ცხრილებში (ცხრ.5.1), ხოლო პროგრამების დეტალური ანალიზი – მომდევნო თავებში.

ბუნებრივი გარემოს მართვასთან დაკავშირებული პროგრამები	1	რესურსების მართვის პროგრამა				
	1.1.	მეცნიერული კვლევა, მონაცემთა ბაზის შექმნა	1.2.	ეკოსისტემის აღდგენასთან დაკავშირ. სამეცნ. კვლევები	1.3.	მონიტორინგი
	1.1.1.	ძირითადი ჰაბიტატების ინვენტარიზაცია	1.2.1.	ტყის ეკოსისტემების აღდგენის სტრატეგიისა და პროექტის შემუშავება	1.3.1.	ძირითადი ჰაბიტატების მონიტორინგი
	1.1.1.1	ტყე-ბუჩქნარების ინვენტარიზაცია ლანდშაფტურ- ეკოლოგიურ საფუძველზე	1.2.2.	ტორფიანი ჭაობების აღდგენის პროექტის შემუშავება	1.3.1.1	ტყე- ბუჩქნარების მონიტორინგი
	1.1.1.2	ტორფიანი ჭაობების ლანდშაფტურ- ეკოლოგიური ინვენტარიზაცია	1.2.3.	შემდგომი კვლევების საჭიროების განსაზღვრა	1.3.1.2	ჭაობების მონიტორინგი
	1.1.2.	სახეობების ინვენტარიზაცია			1.3.2.	სახეობების მონიტორინგი
	1.1.2.1	ბოტანიკური კვლევები			1.3.2.1	ბოტანიკური ობიექტების მონიტორინგი
	1.1.2.2	ფაუნისტური კვლევები			1.3.2.2	ფაუნის მონიტორინგი
	ა	უხერხემლო ცხოველთა ინვენტარიზაცია და შეფასება			ა	უხერხემლო ცხოველთა მონიტორინგი
	ბ	ამფიბიებისა და ქვეწარმავლების კონსერვაციული სტატუსის დადგენა			ბ	ამფიბიებისა და ქვეწარმავლების მონიტორინგი
	გ	ფრინველების ინვენტარიზაცია			გ	საკვანძო ფრინველების მონიტორინგი

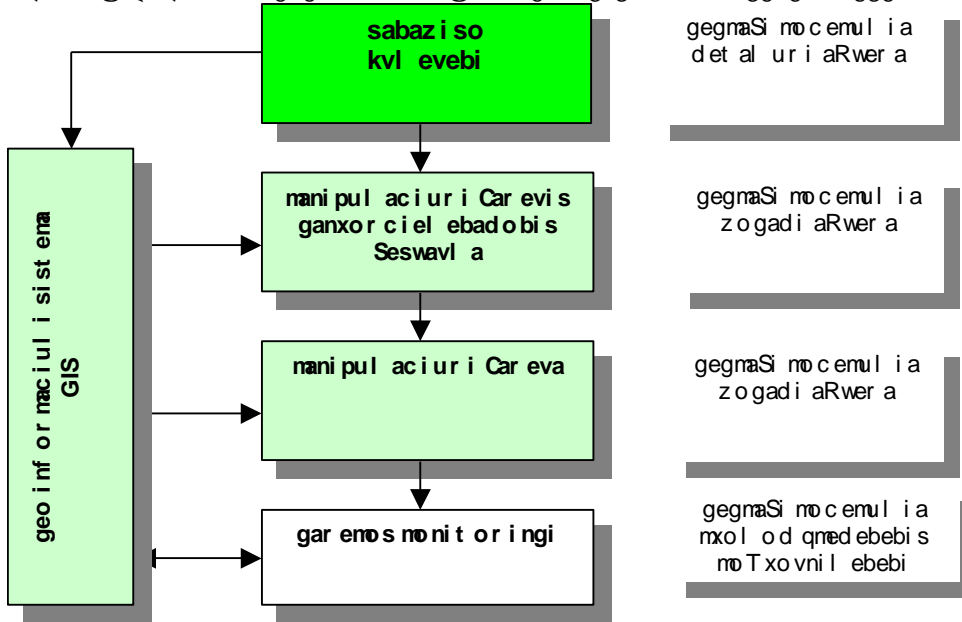
გარემოს მართვასთან დაკავშირებული პროგრამები	დ	ხმელეთის ძუძუმწოვრების ინვენტარიზაცია და პოპულაციების სტატუსის შეფასება			დ	ხმელეთის წვრილ ძუძუმწოვართა მონიტორინგი
	1.1.2.3	ფლორისა და ფაუნის ინვაზიური სახეობების ინვენტარიზაცია			1.3.2.3	ფლორისა და ფაუნის ინვაზიური სახეობების მონიტორინგი
	1.1.3.	ანთროპოგენური ფაქტორებით გამოწვეული ზემოქმედების ინვენტარიზაცია			1.3.3.	ჭაობების ჰიდრ. რეჟიმისა და წყლის შემადგ. მონიტორინგი
	1.3.1.1.	საფრთხეები			1.3.4.	ანთროპოგენური ფაქტორებით გამოწვეული ზემოქმედების მონიტორინგი
	1.3.1.2.	ვიზიტორები				
	2	ვიზიტორთა მომსახურებისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების პროგრამა	3	კანონიერების დაცვის პროგრამა		
	2.1.	ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ადკვეთილის პოპულარიზაცია მას.ინფ.საშ-ით	3.1.	დაცვის ოპერატიული გეგმის შემუშავება		
	2.2.	საინტერპრეტაციო მასალის შექმნა	3.2.	სხვა პროგრამებით დაგეგმილი საქმიანობის ხელშეწყობა		
	2.3.	ვიზიტორთა და საინფ. ცენტრებში საინტერპრეტაციო მასალების შექმნა	3.3.	კონტროლის დაწესება ბუნ. რეს. სარგებლობაზე		

	2.4.	ინტერნეტში სარეკლამო გვერდის შექმნა	3.4.	საინფორმაციო პოლიგრაფიული პროდუქციის წარმოება და გავრცელება		
	2.5.	ვიზიტორთა სტატისტიკა				
	2.6.	WEB გვერდი				
მენეჯმენტის პროცესთან დაკავშირებული პროგრამები	5	ადმინისტრაციის პროგრამა	4	ინფრასტრუქტურის პროგრამა		
	6.1.	ხელფასები	5.1.	დაცვის პროგრამის ინფრასტრუქტურა		
	6.2.	პროფესიული უნარ- ჩვევების ამაღლება	5.1.1.	საზღვრების დემარკაცია		
	6.3.	აღჭურვილობა	5.2.	ვიზიტორთა პროგრამის ინფრასტრუქტურა		
				ვიზიტორთა ცენტრი/შესასვლელი		
				ტურისტული ბილიკები		
				შესასვენებელი ადგილები		
				ფრინველთა სათვალთვალოები		

5.1. რესურსების მართვისა და კვლევა/მონიტორინგის პროგრამა

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ საქმიანობას წარმოადგენს მისი ბუნებრივი რესურსების მართვა. რესურსების მართვის პროგრამის ძირითადი მიზანია სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ეკოსისტემების დაცვა, მათი აღდგენა, კვლევა-მონიტორინგი.

აღნიშნულ ღონისძიებებს შორის ურთიერთკავშირი ნაჩვენებია ქვემოთ მოყვანილ სქემაზე.

სქემა: ურთიერთკავშირი რესურსების მართვის პროგრამის კომპონენტებს შორის

პროგრამის პირველ ნაწილში გათვალისწინებულია მეცნიერულ კვლევასთან და ინფორმაციის მოპოვებასთან დაკავშირებული ქმედებები. ასეთი ქმედებები აუცილებელია სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ეკოსისტემების დაცვის და სახეშეცვლილი ეკოსისტემების აღდგენის უზრუნველსაყოფად. ამ მიზნით, შესწავლილი იქნება სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ეკოსისტემები და შედგენილი იქნება მცენარეთა თანასაზოგადოებების და სახეობების სრული სია. განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა იშვიათ და საფრთხის ქვეშ მყოფ სახეობებს. პროგრამის ამ ნაწილში ასევე გათვალისწინებულია გადამფრენი და მობუდარი ფრინველების, უხერხემლო ცხოველების, ამფიბიებისა და ქვეწარმავლების ინვენტარიზაცია და შესწავლა. მიღებული ინფორმაცია შენახული იქნება მონაცემთა ბაზაში გეოსაინფორმაციო სისტემის (GIS) მეშვეობით. ეს ხელს შეუწყობს სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პერსონალს აღნიშნული რესურსების მართვაში.

პროგრამის მეორე ნაწილი ეხება ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის გასწვრივ ვიწრო ზოლად შემორჩენილი მეორადი ტყე-ბუჩქნარების აღდგენის ღონისძიებებს (ქმედებების განხორციელება და აღდგენითი პროცესების მონიტორინგი).

ქმედებათა მესამე ჯგუფი ეხება სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ბიოტური და აბიოტური ფაქტორების მონიტორინგს. აღნიშნულ მონიტორინგს წინ უსწრებს საბაზისო მონაცემების ინვენტარიზაცია და ბიოტური და აბიოტური ფაქტორების შემდგომი კვლევები და დაემატება მანიპულაციური ჩარევების ეფექტურობის შეფასება. მონიტორინგის ქმედებები დაიწყება პირველი ან მეორე წლის შემდეგ. მენეჯმენტის გეგმაში მოცემულია მხოლოდ ამ ქმედებების მოთხოვნილებები.

თავად ქმედებების შემუშავება და მათი პრაქტიკული განხორციელება შესრულდება ცალკე კონტრაქტის საფუძველზე.

პროგრამის განხორციელებისთვის საჭირო თანხა – 43 500 აშშ \$

5.1.1. მეცნიერული კვლევა, მონაცემთა ბაზის შექმნა

5.1.1.1. ძირითადი ჰაბიტატების ინვენტარიზაცია

ა) ტყე-ბუჩქნარების ინვენტარიზაცია ლანდშაფტურ-ეკოლოგიურ საფუძველზე

ლოგიკური დასაბუთება:

სახელმწიფო ნაკრძალის გასწვრივ ვიწრო ზოლად არსებული მეორადი ტყე-ბუჩქნარების ინვენტარიზაცია ლანდშაფტურ-ეკოლოგიურ საფუძველზე დღემდე არ ჩატარებულა. ინვენტარიზაციის მონაცემები საჭიროა ეკოსისტემების, მცენარეთა თანასაზოგადოებების და ცალკეული სახეობების მუდმივი მონიტორინგისათვის, მათი დაცვისა და აღდგენის ღონისძიებების განხორციელებისათვის. ეს საქმიანობა უნდა განხორციელდეს 150 ჰა ფართობზე.

ქმედების მიზანი:

- ტყე-ბუჩქნარების რეალური ეკოლოგიური მდგომარეობის განსაზღვრა;
- ერთიანი კარტოგრაფიული და საინფორმაციო დოკუმენტაციის შექმნა.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა-მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

მეთოდოლოგიის შემუშავება და ინვენტარიზაცია ველზე:

ველზე მუშაობის პირობებში სპეციფიკური პირობების გათვალისწინებით, ტყე-ბუჩქნარების ინვენტარიზაციის სპეციალური მეთოდიკით დადგენილი პარამეტრების მიხედვით, უნდა მოხდეს ტყე-ბუჩქნარების დეტალური აღწერა და აეროფოტოსურათებზე მათი კონტურების დემიფრირება, ტყე-ბუჩქნარებით დაკავებული ტერიტორიების ორგანიზაციის პროექტების შედგენა.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები.

სამუშაოს შესრულების დრო:

პირველი წელი

სპეციალისტ./ ხარჯები	სპეციალისტების რაოდენობა		ანაზღაურება თვეში (აშშ \$)		სამუშაოს ხანგრძლ. (თვე)		სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$) წლების მიხედვით			
	კონტრ. განმ-ში	მათ შორ. მივლინ	ხელფასი	სამივ. თანხა	კონტრ. ხანგრძლ.	მათ შორ. მივლინ.	I	II	III - VI	ჯამი
ბოტანიკოსი/ ეკოლოგი	1	1	500	600	1	1	1100			1100
მეტყევე	1	1	500	600	1	1	1100			1100
სხვა ხარჯები							2000			2000

ჯამი	4200	0	0	4200
------	------	---	---	------

მოსალოდნელი შედეგი:

დეგრადირებული ტყე-ბუჩქნარების აღდგენის და მონიტორინგის სისტემის მეთოდის შემუშავებით მონიტორინგის ღონისძიებების განხორციელების საფუძვლის შექმნა. ტყის ფონდის რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მახასიათებლების შესახებ მონაცემთა ბაზის შექმნა;

ბ) ტორფიანი ჭაობების ლანდშაფტურ-ეკოლოგიური ინვენტარიზაცია

ლოგიკური დასაბუთება:

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის საზღვრებში არსებული ტორფიანი ჭაობები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ სხვადასხვა სახის ბუნებრივი პროცესების რეგულირებაში, ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებაში და სხვა. ამ ჭაობების ფლორისტული და ფაუნისტური მონაცემების რაოდენობრივი და თვისობრივი ანალიზის საფუძველზე მათი სხვადასხვა ხარისხით სახეშეცვლილი ეკოსისტემების ზუსტი აღრიცხვა და კარტირება.

ქმედების მიზანი:

□□ „ისპანი“-2 და „ისპანი“-3 ჭაობების რეალური, ლანდშაფტურ-ეკოლოგიური პირობების განსაზღვრა;

□□ამავე ჭაობების ზედაპირული და გრუნტის წყლების ჰიდროლოგიური რეჟიმის, ქიმიური და ბიოგენური შემადგენლობის შესწავლა.

ქმედებები განხორციელდება წელიწადის სხვადასხვა დროს.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა-მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები.

სამუშაოს შესრულების დრო:

მეორე წელი.

სპეციალისტ. /ხარჯები	სპეციალისტების რაოდენობა		ანაზღაურება თვეში (აშშ \$)		სამუშაოს ხანგრძლ. (თვე)		სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$) წლების მიხედვით			
	კონტრ. განმ-ში	მათ შორ. მივლინ.	ხელფასი	სამივ. თანხა	კონტრ. ხანგრძლ	მათ შორ. მივლინ.	I	II	III - VI	ჯამი
ჭაობების ეკოლოგი	1	1	500	600	1	0,75		950		950
ჰიდროლოგი	1	1	500	600	0,5	0,50		550		550
ლანდშაფტმცოდნე	1	1	500	600	0,5	0,50		550		550
სხვა ხარჯები								500		500

ჯამი		2550	2550
------	--	------	------

მოსალოდნელი შედეგი:

ჭაობების თანამედროვე ეკოლოგიური მდგომარეობის შეფასება.

5.1.1.2. სახეობების ინვენტარიზაცია

ა) ბოტანიკური კვლევა

ფლორის ინვენტარიზაცია და ფიტოსოციოლოგიური კვლევა

ლოგიკური დასაბუთება:

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მცენარეთა სახეობების და მათი ეკოლოგიური პირობების განვითარების კანონზომიერებების შესახებ საწყის მონაცემთა ბაზის შექმნა იმ ცვლილებების გამოსავლენად, რომლებსაც ადგილი ექნება შემდგომი წლების განმავლობაში. ფიტოცენოზების დეტალური ინვენტარიზაციის საფუძველზე იშვიათი ფიტოცენოზონდის გამოვლენა და ფიტოცენოზების არსებული/პოტენციური დეგრადაციის მიზეზების დადგენა. მცენარეულობის ფიტოცენოლოგიური შინაარსისა და მცენარეული რესურსების მოპოვება-მოხმარების არსებული პრაქტიკის გარკვევა მათი სუქცესიური სტადიების დასადგენად.

ქმედების მიზანია:

- ფლორისტული შემადგენლობის დადგენა;
- კონკრეტული საკონსერვაციო ღირებულების სახეობების ეკოლოგიური პლასტიკურობის გამოვლენა.
- ☐ იშვიათი და მოწყვლადი ფიტოცენოზების გავრცელებისა და თანამედროვე მდგომარეობის განსაზღვრა;
- მაღალი საკონსერვაციო ღირებულების სახეობების სიმრავლის, დაფარულობის, შეხვედრიანობისა და ეკოფიტოცენოტიკური გავრცელების კანონზომიერებათა დადგენა;
- მცენარეთა გადაშენების საფრთხეთა კატეგორიების დადგენა;
- ძირითად მცენარეთა თანასაზოგადოებების სივრცობრივი განაწილებისა და სუქცესიური სტადიების კანონზომიერებების დაზუსტება.

კვლევა ჩატარდება გაზაფხულიდან შემოდგომის ჩათვლით. სავსე სამუშაო გაგრძელდება სამ-სამი კვირა, შედეგების ანალიზი და ანგარიშის მომზადება – ერთი კვირა.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა-მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები: ფლორისტი, ტაქსონომისტი, უმდაბლეს მცენარეთა სპეციალისტი.

სამუშაოს შესრულების დრო:

პირველი წელი.

სპეციალისტ. /ხარჯები	სპეციალისტების რაოდენობა		ანაზღაურება თვეში (აშშ \$)		სამუშაოს ხანგრძლ. (თვე)		სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$) წლების მიხედვით			
	კონტრ.	მათ შორ. მივლ.	ხელფ.	სამივ. თანხა	კონტრ. ხანგრ.	მათ შორ. მივლ.	I	II	III - VI	ჯამი
უმალლ. მცენარ. სპეც.	2	2	500	600	1,00	0,75	1900			1900
უმდაბლ. მცენარ. სპეც.	2	2	500	600	1,00	0,75	1900			1900
სხვა ხარჯები							700			700
ჯამი							4500			4500

მოსალოდნელი შედეგი:

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მცენარეთა სახეობების სრული ნუსხის მომზადება და ინფორმაციის დადგენა მათი გავრცელების შესახებ. აქ გავრცელებული ფიტოცენოზების სრული ნუსხის დადგენა, იშვიათი ცენოზების შემქმნელი სახეობებისა და მათი პოპულაციების მდგომარეობის გამოვლენა და, საჭიროებისამებრ, მათი დაცვის სპეციალური რეჟიმის შემუშავება, მცენარეულობის სამეურნეო მდგომარეობის შეფასება და ძირითადი ფიტოცენოზების დადგენა.

ბ) ფაუნისტური კვლევები

უხერხემლო ცხოველთა ინვენტარიზაცია და შეფასება

ლოგიკური დასაბუთება:

სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში და მიმდებარე ტერიტორიებზე უხერხემლო ფაუნა სრულყოფილად არ არის შესწავლილი. ქობულეთის ჭარბტენიან ტერიტორიაზე უხერხემლო ფაუნის რიგი სახეობები წყლის ინდიკატორის ფუნქციას ასრულებს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საჭიროა უხერხემლო ფაუნის სათანადო დონეზე შესწავლა.

ქმედების მიზანი:

- სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე გავრცელებული უხერხემლო ფაუნის სახეობრივი შემადგენლობის დაზუსტება;
- ინდიკატორული ჯგუფების დადგენა;
- საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების გამოვლენა და სტატუსის განსაზღვრა;
- კონსერვაციის სტრატეგიის შემუშავება და განხორციელება.

ინვენტარიზაცია უნდა ჩატარდეს სხვადასხვა სეზონში, კვლევას ჩაატარებს 2 ზოოლოგი. საველე სამუშაოს დასჭირდება სამი კვირა, ხოლო საბოლოო ანგარიშის მომზადებას ერთი კვირა.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა-მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები: ზოოლოგი.

სამუშაოს შესრულების დრო:
მეორე წელი

სპეციალისტ. /ხარჯები	სპეციალისტების რაოდენობა		ანაზღაურება თვეში (აშშ \$)		სამუშაოს ხანგრძლ. (თვე)		სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$) წლების მიხედვით			
	კონტრ. განმ-ში	მათ შორ. მივლინ.	ხელფასი	სამივ. თანხა	კონტრ. ხანგრძლ	მათ შორ. მივლინ.	I	II	III - VI	ჯამი
ზოოლოგი	2	2	500	600	1	0,75		1900		1900
სხვა ხარჯები								450		450
ჯამი								2350		2350

მოსალოდნელი შედეგი:

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის უხერხემლო ცხოველების სახეობათა ნუსხის დადგენა, სტატუსების განსაზღვრა, ინდიკატორული ჯგუფების გამოვლენა, მიზნობრივი პროექტების და კონსერვაციის სამოქმედო გეგმების მომზადება.

ამფიბიებისა და ქვეწარმავლების ინვენტარიზაცია, ეკოლოგიური პირობების შეფასება და მათი კონსერვაციული სტატუსის განსაზღვრა

ლოგიკური დასაბუთება:

ამფიბიები და ქვეწარმავლები ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში პრაქტიკულად შეუსწავლელია. ეს გადაუდებლად მოითხოვს თანამედროვე პირობებში მათი ეკოლოგიური მდგომარეობის გარკვევას.

ქმედების მიზანი:

- ამფიბიებისა და ქვეწარმავლების სახეობრივი შემადგენლობის, რიცხოვნობის დაზუსტება და სტატუსის დადგენა;
- მათი სასიცოცხლო ციკლისათვის მნიშვნელოვანი ადგილების გამოვლენა და კონსერვაცია;
- ძირითადი საფრთხეების შეფასება;
- საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობებისათვის დროული კონსერვაციული ქმედებების განხორციელება.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა-მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტი (ზოოლოგი).

სამუშაოს შესრულების დრო:

მეორე წელი.

სპეციალისტ. /ხარჯები	სპეციალისტების რაოდენობა		ანაზღაურება თვეში. (აშშ \$)		სამუშაოს ხანგრძლ. (თვე)		სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$) წლების მიხედვით			
	კონტრ. განმ-ში	მათ შორ. მივლინ.	ხელფასი	სამივ. თანხა	კონტრ. ხანგრძლ.	მათ შორ. მივლინ.	I	II	III - VI	ჯამი
ზოოლოგი	1	1	500	600	1	0,75		950		950
სხვა ხარჯები								500		500
ჯამი								1450		1450

მოსალოდნელი შედეგი:

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე ამფიბიებისა და ქვეწარმავლების სტატუსების დადგენა, მათი სასიცოცხლო ციკლისათვის მნიშვნელოვანი ადგილების გამოვლინება, მიზნობრივი პროექტებისა და კონსერვაციის გეგმების მომზადება.

ფრინველების ინვენტარიზაცია, ეკოლოგიური პირობების შეფასება და მათი კონსერვაციული სტატუსის განსაზღვრა

ლოგიკური დასაბუთება:

ფრინველების ინვენტარიზაცია და მათი კონსერვაციული სტატუსის განსაზღვრა შემოფარგლული იქნება სავარაუდოდ რამდენიმე საკვანძო სახეობით (ჩიბუხა – *GALLINAGO GALLINAGO*, ჭყინპო – *LYMNOCRYPTES MINIMUS*, გოჭა – *GALLINAGO MEDIA*, დიდი თეთრი ყანჩა – *EGRETTA GARZETTA* და სხვა).

ქმედების მიზანი:

- ფრინველთა სახეობრივი შემადგენლობის დაზუსტება, მათი რიცხოვნობის და სტატუსის დადგენა;
- გადამფრენ ფრინველთათვის ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მნიშვნელობის დადგენა;
- ფრინველთათვის ძირითადი საფრთხეების შეფასება სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის საზღვრებში;
- ფრინველთა მონიტორინგისათვის შესაძლებლობების გაფართოება.

არსებული ინფორმაციით, ფრინველების მიგრაცია უფრო ინტენსიურია შემოდგომის პირველ ნახევარში და ადრე გაზაფხულზე. მოწვეული 2 სპეციალისტი და სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის თანამშრომლები ერთი თვით, გაზაფხულსა და შემოდგომაზე, ამას გარდა, ზამთარში მოახდენენ მოზამთრე ფრინველების აღრიცხვას. ამასთან, მოხდება სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის თანამშრომლების მომზადება მათ მიერ შემდეგ წლებში მონიტორინგის წარმოების მიზნით. წლის ბოლოს, ექსპედიციის მასალების საფუძველზე, 1 კვირაში მომზად-დება ანგარიში.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა-მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები და სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის თანამშრომლები.

სამუშაოს შესრულების დრო:
პირველი წელი.

სპეციალისტ. /ხარჯები	სპეციალისტების რაოდენობა		ანაზღაურება თვეში (აშშ \$)		სამუშაოს ხანგრძლ. (თვე)		სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$) წლების მიხედვით			
	კონტრ. განმ-ში	მათ შორ. მივლინ.	ხელფასი	სამივ. თანხა	კონტრ. ხანგრძლ.	მათ შორ. მივლინ.	I	II	III - VI	ჯამი
ზოოლოგი	2	2	500	600	1,25	1,00	2450			2450
სხვა ხარჯები							600			600
ჯამი							3050			3050

მოსალოდნელი შედეგი:

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე ფრინველთა სახეობების სტატუსების დაზუსტება, მათი მიგრაციების ვადების და სამიგრაციო გზების დადგენა და შესაბამისი კონსერვაციის პროექტების და სამოქმედო გეგმების მომზადება და დანერგვა.

ძუძუმწოვრების ინვენტარიზაცია და პოპულაციების სტატუსის შეფასება

ლოგიკური დასაბუთება:

სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში და მიმდებარე ტერიტორიებზე არსებული მონაცემებით ბინადრობს რამდენიმე ძუძუმწოვრის სახეობა. დღეისათვის ნაკლებად არის შესწავლილი მათი თანამედროვე მდგომარეობა, ცალკეულ სახეობათა რიცხოვნობა და არსებობის ეკოლოგიური პირობები. აღნიშნულიდან გამომდინარე, აუცილებლად საჭიროა აღნიშნული ჯგუფის ინვენტარიზაცია და ცალკეულ სახეობათა პოპულაციების სტატუსის შეფასება.

ქმედების მიზანი:

▪ ძუძუმწოვართა სახეობრივი შემადგენლობის და რიცხოვნობის დაზუსტება და სტატუსის დადგენა;

▪ ძუძუმწოვართა სიცოცხლისუნარიანი პოპულაციების შენარჩუნება;

▪ საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობებისათვის დროული კონსერვაციული ქმედებების განხორციელება;

▪ ძუძუმწოვართა მონიტორინგისათვის შესაძლებლობების გაფართოება.

ძუძუმწოვრების აღრიცხვა მოხდება მეორე წელს. საექსპედიციო სამუშაოს დასჭირდება ერთი თვე, ანგარიშის მომზადებას – 1 კვირა. ძუძუმწოვრების აღრიცხვა მიმდინარეობს ზაფხულში.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა/მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტი: ძუძუმწოვრების სპეციალისტი.

სამუშაოს შესრულების დრო:

მეორე წელი.

სპეციალისტ. /ხარჯები	სპეციალისტების რაოდენობა		ანაზღაურება თვეში (აშშ \$)		სამუშაოს ხანგრძლ. (თვე)		სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$) წლების მიხედვით			
	კონტრ. განმ-ში	მათ შორ. მივლინ.	ხელფასი	სამივ. თანხა	კონტრ. ხანგრძლ	მათ შორ. მივლინ.	I	II	III -VI	ჯამი
ზოოლოგი	2	2	500	600	1	0,75		1900		1900
სხვა ხარჯები								500		500
ჯამი								2400		2400

მოსალოდნელი შედეგი:

დაცულ ტერიტორიაზე ძუძუმწოვართა სტატუსების განსაზღვრა, რიცხოვნობის დადგენა. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პერსონალის მომზადება მონიტორინგის დამოუკიდებლად ჩასატარებლად.

გ) ფლორისა და ფაუნის ინვაზიური სახეობების ინვენტარიზაცია და შეფასება

ლოგიკური დასაბუთება:

ინვაზიური სახეობები წარმოადგენს ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან საფრთხეს ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ბიომრავალფეროვნებისათვის. ადგილი აქვს ინვაზიური სახეობების მიერ ადგილობრივი სახეობების სუპრესიას. ეს, თავის მხრივ, განაპირობებს პირველადი ცნოზების ძლიერ დეგრადაციას და შესაბამისად ბიომრავალფეროვნების ხარისხობრივ და რაოდენობრივ დაქვეითებას. ინვაზიური სახეობების ადგილობრივ სახეობებზე და ეკოსისტემებზე ზეგავლენა სათანადოდ არ არის შესწავლილი.

ქმედების მიზანი:

- ფლორისა და ფაუნის ინვაზიური სახეობების (მცენარეებიდან: *AMORPHA FRUTICOSA*, *MISCANTHUS SINENSIS*, ცხოველებიდან – *MYOCASTOR COYPUS*) ეკოსისტემებზე გავლენის შეფასება;
- ინვაზიური და აბორიგენული სახეობების – განსაკუთრებით საფრთხის წინაშე მყოფი ტაქსონების, ურთიერთქმედების შესწავლა.
- ინვაზიური სახეობების ინვენტარიზაცია, მათი გავრცელების კანონზომიერების/ტენდენციების დადგენა და ინვაზიური სახეობების ჯამური ხვედრითი წილის გამოვლენა.

კვლევას განახორციელებს სხვადასხვა დარგის სპეციალისტები. საველე სამუშაო უნდა ჩატარდეს ყველა სეზონში.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა/მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები.

შესრულების დრო:
პირველი წელი

სპეციალისტ. /ხარჯები	სპეციალისტების რაოდენობა		ანაზღაურება თვეში. (აშშ \$)		სამუშაოს ხანგრძლ. (თვე)		სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$) წლების მიხედვით			
	კონტრ. განმ-ში	მათ შორ. მივლინ.	ხელფასი	სამივ. თანხა	კონტრ. ხანგრძლ.	მათ შორ. მივლინ.	I	II	III - VI	ჯამი
ზოოლოგი	1	1	500	600	1,25	1	1225			1225
ჰიდრობიოლოგი	1	1	500	600	0,75	0,5	675			675
ბოტანიკოსი	1	1	500	600	1,25	1	1225			1225
ეკოლოგი	1	1	500	600	0,75	0,5	675			675
სხვა ხარჯები							500			500
ჯამი							4300			4300

მოსალოდნელი შედეგი:

გამოვლინდება უცხო სახეობების გავრცელების ინტენსივობა, რაც ხელს შეუწყობს მათი რეგულირების სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის შემუშავებას.

5.1.1.3 ეკოსისტემებზე ანთროპოგენური ზემოქმედების შედეგების ინვენტარიზაცია

ლოგიკური დასაბუთება:

3.3.2. თავში მოცემულია პოტენციური ანთროპოგენური შიდა და გარე ფაქტორების ჩამონათვალი, რომელთაც შესაძლოა ზეგავლენა მოახდინონ მენეჯმენტის გეგმით დასახული მიზნების მიღწევაზე. აუცილებელია ამ ფაქტორების ზემოქმედების შედეგების ინვენტარიზაცია იმ მიზნით, რომ შემდგომში განხორციელდეს მუდმივი მონიტორინგი, რათა არასასურველი შედეგების შემთხვევაში შემუშავებულ იქნეს დროული ქმედებები. საჭიროა რეალური სიტუაციის გათვალისწინებით მოხდეს ამ ფაქტორების ზეგავლენის დეტალური ანალიზი.

ქმედების მიზანი:

- ანთროპოგენური ფაქტორებით გამოწვეული საფრთხეების შეფასება (მოვება, ხის ჭრა, ხანძრები)¹⁷ ;
- ვიზიტორების მიერ გამოწვეული დატვირთვის შეფასება სამუშაოს ჩატარებას დასჭირდება სამი კვირა.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა/მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

¹⁷ საშუალო მერყის დამახდებით და მოვებით გამოწვეული საფრთხეების ინვენტარიზაცია მოხდება პროგრამით, მორადი ტყეების, ტყე-ბუჩქნარების, მდელოებისა და მდელო-ბუჩქნარების ინვენტარიზაცია (იხ. 5.1.1.1^ა)

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები და სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის თანამშრომლები.

სამუშაოს შესრულების დრო:

მეორე წელი.

სპეციალისტ. /ხარჯები	სპეციალისტების რაოდენობა		ანაზღაურება თვეში. (აშშ \$)		სამუშაოს ხანგრძლ. (თვე)		სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$) წლების მიხედვით			
	კონტრ. განმ-ში	მათ შორის. მივლინ.	ხელფასი	მივლინ. თანხა	კონტრ. ხანგრძლ.	მათ შორის. მივლინ.	I	II	III - VI	ჯამი
მიწათმოქმედება	1	1	500	600	0,75	0,5		675		675
მეტყვე	1	1	500	600	0,75	0,5		675		675
სხვა ხარჯები								500		500
ჯამი								1850		1850

მოსალოდნელი შედეგი:

მოხდება სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ეკოსისტემებზე შიდა და გარე ანთროპოგენური ფაქტორების უარყოფითი ზემოქმედების ანალიზი და შედგება შესაბამისი ღონისძიებების გეგმა ანთროპოგენური ფაქტორის უარყოფითი ზემოქმედების შერბილების მიზნით.

5.1.2. ეკოსისტემის ბუნებრივთან მიახლოებულ მდგომარეობაში აღდგენასთან დაკავშირებული სამეცნიერო კვლევები

5.1.2.1 ტყის ეკოსისტემების აღდგენის სტრატეგიისა და პროექტის შემუშავება

ლოგიკური დასაბუთება:

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში ადრე არსებული ტყეები ძლიერ დეგრადირებულია და მათ ნაცვლად ამჟამად მდ.მდ. ტოგონისა და შავი ღელის გასწვრივ ტყე-ბუჩქნარების ვიწრო ზოლია წარმოდგენილი. მენეჯმენტის გეგმის მიხედვით საჭიროა მოხდეს ადრე არსებული ჭარბტენიანი ტყეების აღდგენა მიზანმიმართული და დროში განაწილებული კომპლექსური ღონისძიებების განხორციელებით. ტყე-ბუჩქნარების ინვენტარიზაციის მასალების საფუძველზე შემუშავდება სტრატეგია და კონკრეტული პროექტები ადრე არსებული ტყის აღსადგენად ავტოქტონური სახეობების (მურყანი, ლაფანი, ნეკერჩხალი, იმერული ხეჭრელი, იმერული მუხა, და სხვა) გამოყენებით.

ქმედების მიზანი:

- აღდგენას დაქვემდებარებული ტყე-ბუჩქნარებით დაკავებული ტერიტორიების კატეგორიების დადგენა;
- პირველადი ტყეების აღდგენის მიზნების, ღონისძიებებისა და ვადების განსაზღვრა.

ამ ქმედებების განხორციელება უნდა მოხდეს ტყის ინვენტარიზაციის შემდეგ. ქმედებები განხორციელდება წელიწადის სხვადასხვა სეზონში. სავსე სამუშაოები ჩატარდება ორი კვირის მანძილზე. წლიური ანგარიშის შედგენისათვის საჭირო იქნება 1 კვირა.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა/მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები და სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პერსონალი.

სამუშაოს შესრულების დრო:

მეორე წელი (ინვენტარიზაციის შემდეგ).

სპეციალისტ. /ხარჯები	სპეციალისტების რაოდენობა		ანაზღაურება თვეში. (აშშ \$)		სამუშაოს ხანგრძლ. (თვე)		სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$) წლების მიხედვით			
	კონტრ. განმ-ში	მათ შორ. მივლინ	ხელფასი	სამივ. თანხა	კონტრ. ხანგრძლ	მათ შორ. მივლინ.	I	II	III - VI	ჯამი
მეტყვე	1	1	500	600	0,75	0,50		675		675
ბოტანიკოსი	1	1	500	600	0,75	0,50		675		675
სხვა ხარჯები								500		500
ჯამი								1850		1850

მოსალოდნელი შედეგი:

ამჟამად არსებული მეორადი ტყე-ბუჩქნარების ადგილზე ბუნებრივთან მიახლოებული დაჭაობებული მურყნარების აღდგენა.

5.1.2.2 ტორფიანი ჭაობის აღდგენის პროექტის შემუშავება

დასაბუთება:

ისპანი მესამე ჭაობის ძლიერ დეგრადირებული უბნების (დაახლოებით 70 ჰა) აღდგენის პროექტების შემუშავება, სათანადო კვლევის შესრულებით. ამისათვის ნაწილობრივ გამოყენებული იქნება ჭაობის ინვენტარიზაციითა და მონიტორინგით მიღებული მასალა (იხ. თავი 5.1.1.1-ბ).

აუცილებელია გათვალისწინებულ იქნეს აღსადგენი ჭაობის სპეციფიკა. მეთოდის შემუშავებაში მონაწილეობას მიიღებს ერთი უცხოელი და ერთი ადგილობრივი სპეციალისტი. სავსე სამუშაოების, კვლევის შედეგების და ანალიზის საფუძველზე შემუშავდება დეგრადირებული ჭაობის აღდგენის მეთოდიკა და პროექტი.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

რესურსების მართვისა და კვლევა/მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები და კონსულტანტი.

სამუშაოს შესრულების დრო:
მეორე წელი

სპეციალისტ. /ხარჯები	სპეციალისტების რაოდენობა		ანაზღაურება თვეში. (აშშ \$)		სამუშაოს ხანგრძლ. (თვე)		სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$) წლების მიხედვით			
	კონტრ. განმ-ში	მათ შორ. მივლინ.	ხელფასი	სამივ. თანხა	კონტრ. ხანგრძლ	მათ შორ. მივლინ.	I	II	III - VI	ჯამი
ბიოლოგი	1	1	500	600	1	0,75		950		950
ეკოლოგი (საერ. ექსპ)	1	1	3000	600	1	0,75		3450		3450
სხვა ხარჯები								600		600
ჯამი								5000		5000

მოსალოდნელი შედეგი:

შეიქმნება ჭაობის აღდგენის პროექტი.

5.1.3. შემდგომი კვლევის საჭიროების განსაზღვრა

საბაზისო კვლევის ჩატარების შემდეგ გამოვლინდება ზოგიერთი მიმართულებით განსახორციელებელი დეტალური კვლევისა და აღდგენითი სამუშაოების აუცილებლობა. უნდა შემუშავდეს ეკოსისტემის ბუნებრივთან მიახლოებულ მდგომარეობაში აღდგენის პროექტები.

მენეჯმენტის გეგმის დანერგვისთვის გათვალისწინებულ ბიუჯეტში გამოყოფილ იქნება გარკვეული თანხები 10 000 აშშ \$ ფარგლებში, დაახლოებით 25 % რესურსების მართვის პროგრამისათვის გამოყოფილი საერთო თანხისა (მონიტორინგისთვის საჭირო თანხები აქ არ შედის).

5.1.4. მონიტორინგი და შეფასება

5.1.4.1. მონიტორინგის მიზნები და გეგმა

თავში 3.3. მოცემულია როგორც ბუნებრივი, ასევე ანთროპოგენური შიდა და გარე პოტენციური ფაქტორების ნუსხა, რომელთაც შეიძლება ზეგავლენა მოახდინონ ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმით დასახული მიზნების განხორციელებაზე.

იდეალურ შემთხვევაში, ბუნებრივ და სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოზე აღნიშნული ფაქტორების ზეგავლენის შეფასებისათვის საჭიროა მონიტორინგის ჩატარება, იმ მიზნით, რომ სხვადასხვა პროცესების არასასურველი განვითარების შემთხვევაში შემუშავებულ იქნეს დროული ქმედებები. აღნიშნული ქმედებების განხორციელება რეალურად შეუძლებელია. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ყურადღება გამახვილებულ იქნა ძირითადად ბუნებრივი გარემოს პარამეტრების (ინდიკატორების) მონიტორინგზე.

რაც შეეხება ვიზიტორთა ნაკადის ზემოქმედების მონიტორინგს, იგი სხვა, ვიზიტორთა პროგრამაშია განხილული, სადაც რეგულარულად იქნება აღრიცხული ვიზიტორთა რაოდენობა იმისათვის, რომ დადგინდეს კონკრეტული ტერიტორიების, განსაკუთრებით კი ტურისტული მარშრუტების ტევადობა. ეს მონაცემები გამოყენებული იქნება ვიზიტორთა დასაშვები რაოდენობის

განსაზღვრისათვის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილის კონკრეტულ ტერიტორიებზე სხვადასხვა პერიოდებში და სხვა.

ქობულეთის ჭარბტენიანი ეკოსისტემების ბუნებრივი განვითარებისა და მენეჯმენტის აღდგენითი ქმედებების გავლენის შესაფასებლად დიდი მნიშვნელობა აქვს ბუნებრივი გარემოს ინდიკატორების მონიტორინგს. მონიტორინგის ძირითად მიზანს წარმოადგენს დაკვირვებებით მოპოვებული მასალების ანალიზის შედეგების საფუძველზე ეკოსისტემების დაცვის, აღდგენისა და შენარჩუნების სტრატეგიის განსაზღვრა. უფრო კონკრეტული მონიტორინგის მიზნების დასადგენად გამოყენებული იქნება საერთაშორისო მნიშვნელობის და სხვა ჭარბტენიანი ტერიტორიების მენეჯმენტის დაგეგმვის სახელმძღვანელო დოკუმენტი და ინვენტარიზაციის შედეგები.

იმის გამო, რომ ქობულეთის ჭარბტენიანი ეკოსისტემების ინვენტარიზაცია ჯერ არ ჩატარებულა, მენეჯმენტის გეგმაში მონიტორინგის მიზნები მხოლოდ ზოგადად არის მოცემული. მონიტორინგის გეგმას საფუძვლად დაედო სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ეკოლოგიური მართვისათვის არსებული სათანადო ინფორმაცია. დეტალური ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის პროგრამა, შემუშავდა გარემოს, მეთევზეობის და აკვაკულტურის მეცნიერთა ცენტრის მიერ სანაპიროს ინტეგრირებული მართვის პროგრამის მესამე კომპონენტის ფარგლებში (იხ. ანგარიში „კოლხეთის ეროვნული პარკის და ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისათვის ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის პროგრამის შემუშავების წინასწარი ანგარიში“ გარემოს, მეთევზეობის და აკვაკულტურის მეცნიერთა ცენტრი (CEFAS), წინასწარი ანგარიში, სექტემბერი, 2004 წ.).

მენეჯმენტის პროცესის ეფექტურობისა და შედეგიანობის მონიტორინგს და შეფასებას „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით, ძირითადად ახორციელებს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო. მენეჯმენტის შედეგების რეგულარული შეფასება ხდება მსოფლიო ბანკის, ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის და ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის მიერ მომზადებული რეკომენდაციების საფუძველზე.

5.1.4.2 ძირითადი საკვანძო ჰაბიტატების მონიტორინგი

ა) ტყე-ბუჩქნარების მონიტორინგი

ლოგიკური დასაბუთება და ქმედების მიზანი:

სახელმწიფო ნაკრძალის გასწვრივ ვიწრო ზოლად არსებული მეორადი ტყე-ბუჩქნარების ეკოსისტემების მონიტორინგი აუცილებელია, რათა გამოვლენილ იქნეს კონკრეტული ბუნებისდაცვითი ღონისძიებებით (დაცვა, აღდგენა), ბუნებრივი სტიქიური მოვლენებით და ანთროპოგენური ფაქტორის ზემოქმედებით განპირობებული ტენდენციები. ამ ტენდენციების ანალიზის შედეგების საფუძველზე მოხდება ბუნებრივი რესურსების მართვის ღონისძიებათა გეგმის კორექცია და აღნიშნული ტყე-ბუჩქნარების ბუნებრივ მდგომარეობაში განვითარების ამსახველ ინდიკატორზე დაკვირვება.

მონიტორინგი განსაზღვრულია: ბუნებრივ აღდგენაზე, ბუნებრივი პროცესების მსვლელობაზე, სტიქიური მოვლენების შედეგებზე და ეკოსისტემების აღდგენის ღონისძიებებზე.

მონიტორინგი უნდა განხორციელდეს „ისპანი“-2 ჭაობის ირგვლივ ვიწრო ზოლად შემორჩენილ ტენიან ტყე-ბუჩქნარებზე. მონიტორინგი უნდა ჩატარდეს 5-10 წელიწადში ერთხელ.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა/მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტი და სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის თანამშრომლები.

სამუშაოს შესრულების დრო:

მეხუთე წელი.

მოსალოდნელი შედეგი:

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტყე-ბუჩქნარების განვითარებაში სხვადასხვა ბუნებრივი სტიქიური მოვლენებით, ანთროპოგენური ზემოქმედებითა და კონკრეტული ბუნებისდაცვითი ღონისძიებებით განპირობებული ტენდენციების გამოვლენა. ტყე-ბუჩქნარების ზოლის თანამედროვე ეკოლოგიური მდგომარეობის განსაზღვრა.

ბ) ჭაობების მონიტორინგი

ლოგიკური დასაბუთება და ქმედების მიზანი:

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ჭაობების (“ისპანი“-2, “ისპანი“-3) ზედაპირის მნიშვნელოვანი ნაწილი გამუდმებით განიცდის ანთროპოგენური ფაქტორის უარყოფით ზეგავლენას. ამასთან ერთად, უნდა აღინიშნოს, რომ ეს ჭაობები უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებენ სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე და მის მომიჯნავე უბნებზე მიმდინარე სხვადასხვა სახის ბუნებრივი პროცესების რეგულირებაში. აქედან გამომდინარე, გადაუდებლად საჭიროა ამ ჭაობების თანამედროვე ეკოლოგიურ მდგომარეობაზე ხანგრძლივი დაკვირვება. მონიტორინგი განხორციელდება აღნიშნული ჭაობების მთელ ზედაპირზე:

- ჭაობების თანამედროვე ეკოლოგიურ მდგომარეობის დასადგენად;
- ზედაპირული და გრუნტის წყლების ჰიდროლოგიური რეჟიმის, ქიმიური და ბიოგენური შემადგენლობის დასადგენად.

მონიტორინგი ჩატარდება წელიწადის სხვადასხვა დროს. მისი სიხშირე განსაზღვრული იქნება საჭიროებისამებრ. საველე სამუშაოები (სულ სამი კვირა) ჩატარდება 5-5 დღით, ლაბორატორიული სამუშაოები და ანგარიშის მომზადება – ბოლო ორი კვირის განმავლობაში.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა/მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები.

სამუშაოს შესრულების დრო :

მეორე-მეექვსე წელი.

მოსალოდნელი შედეგი:

„ისპანი“-2 და „ისპანი“-3 ჭაობებში ბუნებრივი სახით შემორჩენილი და სხვადასხვა ხარისხით სახეცვლილი უბნების მონიტორინგის საშუალებით დადგენილ იქნება ჭაობური ეკოსისტემების თანამედროვე ეკოლოგიური მდგომარეობა და ამ ეკოსისტემებზე ამჟამად ანთროპოგენური ფაქტორების მოქმედების ტენდენცია. შემუშავდება შესაბამისი სარეაბილიტაციო ღონისძიებები ჭაობების დაცვის, აღდგენისა და შენარჩუნებისათვის და მოხდება სხვადასხვა ხარისხით დეგრადირებული ჭაობის უბნების კარტირება.

5.1.4.3. სახეობების მონიტორინგი

ა) ბოტანიკური ობიექტების, იშვიათი და გადაშენების პირას მყოფი მცენარეთა სახეობების პოპულაციების მონიტორინგი.

ლოგიკური დასაბუთება და ქმედების მიზანი:

სპეციალური დებულებებისა და საერთაშორისო შეთანხმებების აუცილებელი გათვალისწინებით, IUCN -ის და საქართველოს წითელი წიგნის კატეგორიების იშვიათი, ენდემური და გადაშენების პირას მყოფი სახეობებისა (დროხერა, სამეფო გვიმრა, იმერული ისლი, ლაფანი, იმერული მუხა, და სხვა) და ცენოზებისათვის მონიტორინგის ჩატარება. ამისათვის საჭიროა:

- გადაშენების წინაშე მყოფი მცენარეთა სახეობებისა და იშვიათი ფიტოცენოზების დეგრადაციის პროცესებზე დაკვირვება ამ პროცესების გამომწვევი მიზეზების გარკვევის მიზნით;
- იშვიათი სახეობების ბუნებრივი განახლების (აღწარმოების), თესლმსხმოიარობისა და ყვავილობის ბიოლოგიური თავისებურებების, პოპულაციის ასაკობრივი სტრუქტურის, განვითარების ციკლის, სეზონური განვითარების რიტმის მდგომარეობაზე და თავისებურებებზე დაკვირვება.

მონიტორინგი ჩატარდება სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მთლიან ტერიტორიაზე.

ქმედებას განახორციელებს ორი მოწვეული სპეციალისტი სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის თანამშრომლებთან ერთად . მონიტორინგი დაიწყება მეორე წლიდან და ჩატარდება 4-5 წელიწადში ერთხელ – გაზაფხულ-შემოდგომაზე. ველზე კვლევას დასჭირდება 20 დღე, ანგარიშის მომზადებას – 10 დღე. მოწვეული სპეციალისტები ამავე დროს სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის თანამშრომლებს ჩაუტარებენ წვრთნას იმ მიზნით, რომ მათ შემდგომ წლებში დამოუკიდებლად შეძლონ მონიტორინგის ჩატარება.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა/მონიტორინგის სამსახურის უფროსი

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები და სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პერსონალი.

შესრულების დრო:

ბოლო ხუთი წელი

მოსალოდნელი შედეგი:

მცენარეთა სახეობების გადაშენების საფრთხეებისა და იშვიათი ფიტოცენოზების დეგრადაციის მიზეზების დადგენა და იშვიათი ფიტოცენოზონდისა და ფიტოცენოზონდის შენარჩუნებისათვის აუცილებელი ღონისძიებების შემუშავება.

ბ) ფაუნის მონიტორინგი

მონიტორინგი უნდა განხორციელდეს იმ სახეობებზე და იმ მეთოდით, რომლებიც განსაზღვრულია დებულებით “ცხოველთა სამყაროს სახელმწიფო აღრიცხვისა და სახელმწიფო კადასტრის შესახებ”¹⁸.

¹⁸ აღნიშნული დებულება ითვალისწინებს საქ. წითელ წიგნში, IUCN-ის და CITES-ის კატეგორიებით განსაზღვრულ სახეობებს.

უხერხემლო ცხოველთა მონიტორინგი

ლოგიკური დასაბუთება და ქმედების მიზანი:

როგორც ცნობილია უხერხემლო ფაუნის მთელი რიგი სახეობები ჭარბტენიანი ეკოსისტემებისა და, უპირველეს ყოვლისა, ზედაპირული წყლების ინდიკატორის ფუნქციას ასრულებენ. უნდა აღინიშნოს, რომ დღემდე სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის უხერხემლო ფაუნა თითქმის სრულიად შეუსწავლელია. აღნიშნულიდან გამომდინარე, აუცილებლად საჭიროა უხერხემლო ფაუნის სრულყოფილი შესწავლისათვის მათზე ხანგრძლივი დაკვირვების ჩატარება.

მონიტორინგი უნდა ჩატარდეს ყოველწლიურად თითო თვით. დაკვირვების სეზონი განისაზღვრება სახეობების სპეციფიკური თვისებების შესაბამისად. წლის ბოლოს ექსპედიციის მასალების საფუძველზე ერთ თვეში მომზადდება ანგარიში.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა/მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები (ზოოლოგები).

სამუშაოს შესრულების დრო:

მეორე წლიდან.

მოსალოდნელი შედეგი:

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში უხერხემლო ცხოველთა საკვანძო სახეობების ეკოლოგიური პირობების შესწავლისათვის აუცილებლად საჭირო მასალების მოპოვება მათი საკონსერვაციო ღონისძიებების შემუშავების მიზნით.

ამფიბიებისა და ქვეწარმავლების მონიტორინგი

ლოგიკური დასაბუთება და ქმედების მიზანი:

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში ბინადარი ამფიბიებისა და ქვეწარმავლების ეკოლოგიური პირობების, მათი სასიცოცხლო ციკლისათვის შესაბამისი ადგილების დაზუსტებისა და კონსერვაციისათვის, აგრეთვე საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობებისათვის დროული კონსერვაციული ქმედებების განხორციელებისათვის აუცილებლად საჭიროა მუდმივი დაკვირვებების ჩატარება.

მონიტორინგი უნდა ჩატარდეს ყოველწლიურად 20-20 დღით. დაკვირვების სეზონი განისაზღვრება სახეობების სპეციფიკური თვისებების შესაბამისად. წლის ბოლოს ექსპედიციის მასალების საფუძველზე ორ კვირაში მომზადდება ანგარიში.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა-მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები.

სამუშაოს შესრულების დრო:

მეორე წლიდან.

მოსალოდნელი შედეგი:

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში ამფიბიებისა და ქვეწარმავლების ეკოლოგიურ პირობებზე დაკვირვების შედეგად აუცილებლად საჭირო მასალების მოპოვება, მათი დროული საკონსერვაციო ღონისძიებების შემუშავების მიზნით.

ფრინველთა საკვანძო სახეობების მონიტორინგი

ლოგიკური დასაბუთება და ქმედების მიზანი:

ინვენტარიზაციის საფუძველზე დადგენილ ფრინველთა საკვანძო სახეობებზე მუდმივი დაკვირვების დაწესება, რაც აუცილებელია ამ სახეობების დროული კონსერვაციული ქმედებების განხორციელებისათვის.

მონიტორინგი უნდა ჩატარდეს ყოველწლიურად ორი თვით. დაკვირვების სეზონი განისაზღვრება სახეობების სპეციფიკური ეკოლოგიური თავისებურებების შესაბამისად. ექსპედიციის მასალების საფუძველზე წლის ბოლოს 20 დღეში მომზადდება ანგარიში.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა/მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები და სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის წვრთნავალილი თანამშრომლები.

სამუშაოს შესრულების დრო:

მეორე წლიდან.

მოსალოდნელი შედეგი:

ქობულეთის სახელმწიფო სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე ფრინველთა საკვანძო სახეობების კონსერვაციის პროექტების შედგენისა და დანერგვისათვის საფუძველის მომზადება.

ძუძუმწოვართა მონიტორინგი

ლოგიკური დასაბუთება და ქმედების მიზანი:

ინვენტარიზაციის საფუძველზე დადგენილი საფრთხის წინაშე მყოფი ძუძუმწოვრების სახეობებზე მუდმივი დაკვირვებების ჩატარება და შესაბამისი მასალების მოპოვება. მონიტორინგის ჩატარება აუცილებლად საჭიროა მათი დაცვის მიზნით დროული კონსერვაციული ქმედებების განხორციელებისათვის.

მონიტორინგი უნდა ჩატარდეს ყოველწლიურად 20-20 დღით. დაკვირვების სეზონი განისაზღვრება სახეობების სპეციფიკური თვისებების შესაბამისად. წლის ბოლოს ექსპედიციის მასალების საფუძველზე ორ კვირაში მომზადდება ანგარიში.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა/მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები: 2 ზოოლოგი – ძუძუმწოვრების სპეციალისტი.

სამუშაოს შესრულების დრო:
მეორე-მეექვსე წელი

მოსალოდნელი შედეგი:

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მუდმივმოვართა საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების კონსერვაციის პროექტების შედგენისა და დანერგვისათვის საფუძველის მომზადება.

გ) ინვაზიური სახეობების მონიტორინგი

ლოგიკური დასაბუთება და ქმედების მიზანი :

ინვენტარიზაციის საფუძველზე გამოვლენილ ინვაზიურ სახეობებზე მუდმივი დაკვირვების ჩატარება, ჭარბტენიანი ტერიტორიების ბუნებრივ ეკოსისტემებზე, განსაკუთრებით საფრთხის წინაშე მყოფ ტაქსონებზე, მათი უარყოფითი გავლენის შესახებ დეტალური ინფორმაციის მოპოვების მიზნით.

მონიტორინგი ჩატარდება სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მთელ ტერიტორიაზე წლის ყველა სეზონში ორ-ორი კვირით. ანგარიშის მომზადებას დასჭირდება 1 თვე.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:
კვლევა/მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები (ზოოლოგი, ჰიდრობიოლოგი, ბოტანიკოსი).

შესრულების დრო: მეორე წლიდან.

მოსალოდნელი შედეგი:

ინვაზიური სახეობების ადგილობრივ სახეობებზე უარყოფითი ზემოქმედების რეგულირების სტრატეგიის და მოქმედების გეგმის შემუშავება და ეფექტური მექანიზმების დანერგვა.

5.1.4.4 . ჭაობების ჰიდროლოგიური რეჟიმისა და წყლის შემადგენლობის მონიტორინგი

ქმედების მიზანი:

▪ ☐ ჭაობის წყლების შემადგენლობაზე (მავნე ქიმიურ და ბიოლოგიურ ელემენტებზე) მუდმივი დაკვირვება.

მონიტორინგის მოთხოვნილება:

წყლის სინჯები ანალიზისათვის აღებული უნდა იქნეს “ისპანი”-2 ჭაობის ბუნებრივი ზედაპირიდან, “ისპანი”-3 ჭაობის დეგრადირებული ზედაპირიდან და “ისპანი”-2 ჭაობის კიდეების გასწვრივ გამდინარე შავი ღელისა და ტოგონის კალაპოტებიდან.

წყლის შემადგენლობის მონიტორინგი განხორციელდება ყოველ წელიწადს სხვადასხვა სეზონში. სეზონებში სავსე სამუშაოები ჩატარდება 2-2 დღით (8 დღე), ლაბორატორიულ სამუშაოს მოხმარდება ერთი თვე, ანგარიშის მომზადებას – 10 დღე.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:
კვლევა/მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები (ქიმიკოსი და ჰიდრობიოლოგი).

სამუშაოს შესრულების დრო :

მეორე-მეექვსე წელი.

მოსალოდნელი შედეგი:

ჭაობების თანამედროვე ეკოლოგიური მდგომარეობის გარკვევა, მათი ეკოლოგიური პირობების გაუმჯობესებისათვის სპეციალური ღონისძიებების დაგეგმვის და განხორციელების მიზნით.

5.1.4.5. საფრთხეების მონიტორინგი

ლოგიკური დასაბუთება და ქმედების მიზანი:

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის და მათთან მიმდებარე ტერიტორიების ეკოსისტემებზე ბუნებრივი და ანთროპოგენური შიდა და გარე ფაქტორების უარყოფით ზეგავლენაზე მუდმივი დაკვირვების ჩატარება. კერძოდ, ეკოსისტემებზე ადამიანის სამეურნეო საქმიანობებით (ხის ჭრა, მოვება), ხანძრებით (ჭაობებზე და ბუჩქებზე) გამოწვეული ზემოქმედების მონიტორინგი. იმ მიზნით, რომ თავიდან იქნეს აცილებული ეკოსისტემების დეგრადაციის პროცესი და დროულად იქნას შემუშავებული შესაბამისი ქმედებები.

მონიტორინგის საფუძველზე განსაზღვრული იქნება:

- ჭაობების დაშრობის, მათ ზედაპირზე წყალსაწრეტი და წყალგამტარი არხების გაყვანის, ჭაობის მდინარეთა დაკლავნილი კალაპოტების გასწორების, მდინარეების დაბინძურების ზეგავლენა;
- ტყეების გაჩეხის, მოვების, ხანძრების, ფრინველებზე ნადირობის, ინვაზიური სახეობების გავრცელების ზეგავლენა;
- სასოფლო-სამეურნეო მიზნით ჭარბტენიანი მიწების ათვისების ზეგავლენა.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

კვლევა/მონიტორინგის სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის თანამშრომლები.

სამუშაოს შესრულების დრო:

მეორე წლიდან.

მოსალოდნელი შედეგი:

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ეკოსისტემებზე ანთროპოგენური ფაქტორების ზემოქმედების შეფასება შემარბილებელი ღონისძიებების დაგეგმვის მიზნით.

5.2. ვიზიტორთა მომსახურებისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების პროგრამა

ვიზიტორთა მომსახურებასთან დაკავშირებულ ქმედებათა ფართო სპექტრისა და მისი განხორციელების ოპტიმიზაციის გამო, ვიზიტორთა მომსახურებისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების პროგრამაში თემატური ნიშნის მიხედვით გადანაწილებულია მთელი რიგი ქმედებები:

ვიზიტორთა მომსახურებისათვის საჭირო ინფრასტრუქტურის შექმნა; მომსახურებისათვის საჭირო ინვენტარის, აღჭურვილობისა და ტრანსპორტის შეძენა, სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის

თანამშრომელთათვის საწვრთნელი კურსების ჩატარება. აღნიშნულის შედეგად ივსება საჭირო ქმედებათა სრული პაკეტი, ხოლო ინტერპრეტაციის სპეციფიური მოთხოვნების შესრულებითა და საქმიანობით ძლიერდება მომსახურების ეფექტი. ვიზიტორთა მომსახურების თითოეული ქმედების განხორციელების პროცესში სავალდებულოა საინტერპრეტაციო ელემენტის გათვალისწინება (სათანადო ინფრასტრუქტურის პროექტირება, სარეკლამო ფართო მოხმარების პროდუქციისა და ნებისმიერი საინფორმაციო მასალების მომზადება და სხვა). ამავე პროგრამის მიზანია მოსახლეობის გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლება, რომელიც მიმართულია მოსახლეობის ეკოლოგიური განათლებისა და ბუნებისადმი კეთილგანწყობილ ბიზნესში ჩართვისა და თანამონაწილეობისაკენ.

საინფორმაციო ცენტრში ვიზიტორები იხილავენ სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის უნიკალურობის, მისი მართვისა და კონსერვაციის მნიშვნელობის ამსახველ მასალებს, რომლის მიზანია საზოგადოებრიობის ინფორმირება, განათლება და მისი ჩართვის აუცილებლობა სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის დაცვის პროცესში.

გამოფენების გარდა, ვიზიტორთა მომსახურება გულისხმობს საზოგადოებრიობის მონაწილეობის პროგრამებს – ჭაობის ფესტივალებსა და ბუნებაში ჩატარებულ სხვა ღონისძიებებს, სასკოლო შეჯიბრებს, ტურისტულ ექსკურსიებს, ლაშქრობებს ფრინველებზე დაკვირვების მიზნით, ეკოლოგიურ სემინარებსა და ეკობანაკებს. პროგრამები გამიზნულია ფართო აუდიტორიისათვის – სტუდენტების, ადგილობრივი მოსახლეობის, თბილისიდან ჩამოსული ვიზიტორების, ჟურნალისტების, მოგზაურების, მწერლების, ტურისტული ბიუროებისა და ტურისტული ორგანიზაციების, საერთაშორისო ორნიტოლოგებისა და უცხოელებისათვის.

საზოგადოებრიობასთან მუშაობა უნდა ეფუძნებოდეს შემდეგ პრინციპებს:

- საზოგადოებრიობის ინფორმირების პროგრამები ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და ალკვეთილში მომავალზე უნდა იქნეს გათვლილი. საზოგადოებასთან ურთიერთობის ინიციატივები გამოყენებულ უნდა იქნეს, იმისთვის რომ, მოხდეს მასწავლებელთა ინფორმირება. სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის ადმინისტრაციამ უნდა ჩაუტაროს წვრთნები ადგილობრივ მასწავლებლებს, რომლებიც, თავისი მხრივ, შემდგომში ჩაატარებენ გარემოს დაცვაზე ორიენტირებული გაკვეთილებს. ეს საშუალებას მისცემს ადმინისტრაციას მეტი ყურადღება დაუთმოს სტრატეგიულად უფრო მნიშვნელოვან ამოცანებს (მაგ, ფონდების გაზრდას, პარტნიორების მოზიდვას და საჯარო კამპანიების ორგანიზებას რეგიონალურ და ეროვნულ დონეზე).

- ურთიერთობის დამყარება უნდა ემსახურობოდეს პროექტის სპეციფიკურ ამოცანებს. თითოეული პუბლიკაცია, პროდუქცია თუ ღონისძიება იმგვარად უნდა ჩატარდეს, რომ მოიტანოს სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის მართვის გეგმისათვის სასურველი შედეგი (მაგ, ფინანსური მხარდაჭერის მოპოვება ადგილობრივი ბიზნესიდან). ეს თავისი მხრივ, გააუმჯობესებს ვიზიტორთა მომსახურებას ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და ალკვეთილში და, საბოლოოდ, დადებით ზემოქმედებას მოახდენს ადგილობრივ ეკონომიკაზე.

- დაფინანსების სხვადასხვა გზის მოძიება.

- სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის მართვის პროგრამების განხორციელება, მისი ადმინისტრაციის და ყველა სხვა დაინტერესებულ მხარეს შორის თანამშრომლობის საფუძველზე.

- საზოგადოებრიობასთან ურთიერთობის გუნდის ჩამოყალიბება.

- აუდიტორიისა და მისი შესაბამისი მიზნების ზუსტი განსაზღვრა. სხვადასხვა პუბლიკაციისა და პროდუქციისათვის ინფორმაციის მიწოდებისა და რეკლამირების გეგმების შემუშავება.

- არსებული ორგანიზაციებისა და დაწესებულებების ჩართვა სახელმწიფო ნაკრძალისა და ალკვეთილის მართვის გეგმის განხორციელებაში.

შენიშვნა: პროგრამით დაგეგმილი ქმედებები შესაძლოა განვითარდეს საკონცესიო ურთიერთობებითაც.

პროგრამის განხორციელებისთვის საჭირო თანხა – 35 400 \$

5.2.1. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პოპულარიზაცია ინფორმაციის მასობრივი საშუალებებით

ქმედების დანიშნულებაა ადგილობრივი და ეროვნული პრესის, რადიოსა და ტელევიზიის საშუალებით ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის საქმიანობისა და მისი უნიკალური ეკოსისტემის შესახებ, რეგიონისა და მთლიანად ქვეყნის მოსახლეობის ინფორმირება. ამით ხელი შეეწყობა მოსახლეობაში სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პოპულარიზაციას და ამ მხრივ მოსახლეობის მხარდამჭერი ფენის ჩამოყალიბებას. განსაკუთრებული ყურადღება ქობულეთის ჭარბტენიანი ტერიტორიების პოპულარიზაციას დაეთმობა ზაფხულის პერიოდში, საკურორტო სეზონის დროს.

სამოქმედო გეგმის ერთ-ერთი სტრატეგიული მიზანია მოსახლეობის ეკოლოგიური ცნობიერების დონის ამაღლება, იმ მიზნით, რომ მან გამოიჩინოს მზრუნველობა და დაეხმაროს ადმინისტრაციას უნიკალური ბუნებრივი რესურსების მოვლა-შენარჩუნებაში. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ზაფხულის ტურიზმს. სამოქმედო გეგმა განუმარტავს ადგილობრივ მოსახლეობას სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მნიშვნელობას ბუნებრივი გარემოს დაცვის საქმეში, რაც უპირველეს ყოვლისა, გამიზნული იქნება კრიტიკულად განწყობილ აუდიტორიაზე, იმ მიზნით, რომ განავითაროს მათში სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მართვაში თანამონაწილეობის განცდა.

ამ სტრატეგიული მიზნიდან გამომდინარე, განხორციელებულ უნდა იქნეს შემდეგი სპეციფიკური ღონისძიებები:

I. საზოგადოებრიობასა და მასმედიაზე გამიზნული კამპანია:

- დაცული ტერიტორიის ამოსაცნობი ნიშნის შემუშავება – ლოგო, დევიზი და ა.შ.;
- ადგილობრივ მედიასთან თანამშრომლობა;
- ელექტრონული/ნაბეჭდი ინფორმაციული ბიულეტენის გამოცემა;
- ჟურნალისტების მიერ დაცული ტერიტორიების დათვალიერების ორგანიზება;
- ჟურნალისტებთან რეგულარული პრესრელიზებისა და შეხვედრების ორგანიზება;
- ვიდეობიბლიოთეკების შექმნა;
- დაცულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული სპეციფიკური ინფორმაციის გამოქვეყნება;
- შემეცნებითი კამპანიები ადგილობრივ, რეგიონალურ და ეროვნულ დონეზე გადაწყვეტილებების მიმღები პასუხისმგებელი პირებისათვის, პრეზენტაციები და ადგილზე გასვლები.

II. ეკოლოგიური განათლება:

- ადგილობრივ სკოლებსა და ზედამხედველობის ორგანოებთან თანამშრომლობა;
- სასკოლო პროგრამის სპეციფიკური ეკოლოგიური ელემენტების შემუშავება;
- მუზეუმებთან, ადგილობრივ გასართობ ცენტრებთან, რელიგიურ დაწესებულებებსა და ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა;
- ეკოლოგიურ განათლებასთან დაკავშირებული მასალების გამოქვეყნება.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

ვიზიტორთა მომსახურებისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები და სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პერსონალი.

სამუშაოს შესრულების დრო:
ექვსი წელი.

სამუშაოების დასახელება	სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$)			
	I	II	III-VI	ჯამი
სტატიები ადგილობ./ცენტრალურ პრესაში	200	200	600	1000
ინფორმაცია ადგილ./ცენტრ. ტელევიზიით	500	500	1500	2500
ჯამი	700	700	2100	3500

5.2.2 ვიზიტორთა და საინფორმაციო ცენტრებში საინტერპრეტაციო მასალის შექმნა

ამ ქმედების მიზანია სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის შესასვლელში არსებული ბუნებრივი ლანდშაფტის შესახებ საექსპოზიციო მასალის შექმნა.

აღნიშნული ქმედების განხორციელება ხელს შეუწყობს ვიზიტორების გათვითცნობიერებას.

განმარტებითი მასალების მომზადების მიზანია სტენდებისა და სპეციფიკური ნიშნების შემუშავება და მათი დამონტაჟება შესასვლელთან, მასთან მისასვლელ ძირითად გზაზე და ქ.ქ. ქობულეთსა და ფოთში. ნიშნები უნდა იყოს ეფექტური, დადებითი განწყობის შემქნელი და შემდეგი ინფორმაციის შემცველი:

- სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილი, მისი ღირშესანიშნაობანი;
- ღონისძიებათა აფიშა;
- დასასვენებელი შესაძლებლობები;
- სეზონური დახურვის დრო;
- სამუშაო საათები;
- სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის რუკა და ალტერნატიული დასასვენებელი პერსპექტივები მისი დახურვის შემთხვევაში.

დამატებითი განმარტებითი ნიშნები განთავსებულ უნდა იქნეს სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილის ტურისტული ბილიკების გასწვრივ. ისინი უნდა შეიცავდეს შემდეგ ინფორმაციას:

- სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის საერთაშორისო მნიშვნელობა;
- ქობულეთის ტორფიანი ჭაობები;
- სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიის ბიომრავალფეროვნება;
- საქართველოს ზღვის სანაპირო ჰაბიტატების მრავალფეროვნება;
- ბუნებრივი გარემოს დეგრადირების და ბუნებრივი რესურსების სამუდამო გაქრობის საფრთხეები;
- ტორფის მოპოვება და გამოყენება;

ტურისტული მარშრუტების გასწვრივ განთავსებული განმარტებითი ნიშნები ემსახურება შემდეგ მიზნებს:

- გარემოს ინტერაქტიული შემეცნების უზრუნველყოფა;
- დაცული ტერიტორიის მნიშვნელობის გაცნობიერება;

- ვიზიტორებში ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ლანდშაფტისადმი კუთვნილების განცდის გაღვივება;
- ვიზიტორთა განათლება ადამიანი-გარემოს ურთიერთზემოქმედების ფაქიზი სამყაროს სფეროში;
- ვიზიტორთათვის ინფორმაციის მიწოდება ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მხარდაჭერის საშუალებების შესახებ.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

ვიზიტორთა მომსახურებისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები და სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პერსონალი.

სამუშაოს შესრულების დრო:

ექვსი წელი.

სამუშაოების დასახელება	სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$)			
	I	II	III-VI	ჯამი
სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სივრცული მაკეტის დამზადება		1000		1000
ფოტომასალის შექმნა	1000	1000	900	2900
ჯამი	1000	2000	900	3900

შენიშვნა: ქმედებები კოორდინირებული იქნება სანაპირო ზონის მართვის ცენტრის გარემოსდაცვითი ცნობიერების სამუშაო ჯგუფთან.

5.2.3. საინფორმაციო პოლიგრაფიული პროდუქციის წარმოება და გავრცელება

ქმედების მიზანი:

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მცენარეთა და ცხოველთა სახეობებისა და აგრეთვე ტურისტული ინფრასტრუქტურის შესახებ ინფორმაციის მიწოდება, საინფორმაციო პოლიგრაფიული პროდუქციის (ბროშურების, ბუკლეტების, კალენდრებისა და პლაკატების) გამოშვების საშუალებით.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

ვიზიტორთა მომსახურებისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები და სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პერსონალი.

სამუშაოს შესრულების დრო:

ექვსი წელი.

სამუშაოების დასახელება	სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$)			
	I	II	III-VI	ჯამი
ბროშურების და ბუკლეტების შექმნის ხარჯები	1000	1000	1500	3500
კალენდრების შექმნის ხარჯები	1000	1000	2000	4000
პლაკატების შექმნის ხარჯები	1000	1000	1000	3000
ჯამი	3000	3000	4500	10500

შენიშვნა: ქმედებები კოორდინირებული იქნება სანაპირო ზონის მართვის ცენტრის გარემოსდაცვითი ცნობიერების სამუშაო ჯგუფთან.

5.2.4. საერთაშორისო საინფორმაციო ქსელში – ინტერნეტში სარეკლამო გვერდის შექმნა

ამ ქმედების მიზანია დაცული ტერიტორიის შესახებ ინფორმაციის გავრცელება და სამეცნიერო-საგანმანათლებლო პოტენციალის რეკლამირება ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე. კოლხეთის ეროვნულ პარკთან მჭიდრო თანამშრომლობით პირველ წელსვე შეიქმნება სარეკლამო გვერდი, რომელიც ყოველწლიურად განახლდება და სათანადოდ იქნება დაკავშირებული რამსარის ბიუროს, ევროპარკების, ბუნების კონსერვაციის საერთაშორისო კავშირის და სანაპირო მართვის ცენტრის ვებგვერდებთან.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

ვიზიტორთა მომსახურებისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები და სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პერსონალი.

სამუშაოს შესრულების დრო:

ექვსივე წელი

სამუშაოების დასახელება	სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$)			
	I	II	III-VI	ჯამი
სარეკლამო გვერდის შექმნა	1000			1000
ინფორმაციის განახლება		300	900	1200
ჯამი	1000	300	900	2200

5.2.5 ვიზიტორთა სტატისტიკა, გარემოზე ზემოქმედების შეფასების მიზნით

ქმედების მიზანი:

სახელმწიფო ნაკრძალის პერიფერიულ ზოლში და აღკვეთილში ვიზიტორთა დასაშვები რაოდენობა გაცილებით ნაკლები უნდა იყოს ბილიკების ტევადობაზე. განსაკუთრებული ყურადღება

უნდა მიექცეს ფრინველების გამრავლების და გადაფრენის სეზონის დროს ვიზიტორთა გადაადგილებას. ეს საჭიროა იმისათვის, რომ არ მოხდეს ფრინველთა შეშფოთება. ვიზიტორთა მიერ სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ეკოსისტემებზე ზემოქმედების შეფასების მიზნით, ყოველწლიურად (წელიწადის სხვადასხვა დროს – მთლიანად ერთი თვე) უნდა მოხდეს ვიზიტორთა ნაკადების მონიტორინგი. კონსულტანტი სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის თანამშრომლებთან ერთად განიხილავს მონიტორინგის შედეგებს და შეაფასებს ვიზიტორთა გარემოზე ზემოქმედების ხარისხს. ამ მონაცემებზე დაყრდნობით და სტატისტიკის მონაცემების გამოყენებით განისაზღვრება თითოეულ მარშრუტზე ვიზიტორთა დაშვების წლიური ლიმიტი.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

ვიზიტორთა მომსახურებისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის თანამშრომლები.

სამუშაოს შესრულების დრო:

მეორე წლიდან.

სამუშაოების დასახელება	სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$)			
	I	II	III-VI	ჯამი
მოწვეული სპეციალისტი		900	1000	1900
სამივლინებო ხარჯები		500	2000	2500
სხვა ხარჯები		200	300	500
ჯამი		1600	3300	4900

მოსალოდნელი შედეგი:

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ეკოსისტემებზე ანთროპოგენური ფაქტორების ზემოქმედების შეფასება შემარბილებელი ღონისძიებების დაგეგმვის მიზნით.

5.2.6. სემინარები მასწავლებლებისა და მოსწავლეებისათვის

ქმედებით გათვალისწინებულია სემინარების მოწყობა მასწავლებლებისა და მოსწავლეებისათვის ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ბიოლოგიური მრავალფეროვნების დაცვის აუცილებლობის შესახებ. აღნიშნული სემინარები მოეწყობა ორ ეტაპად – პირველად მასწავლებელთათვის, ხოლო შემდეგ, მათივე მონაწილეობით, მოსწავლეებისათვის. სემინარის ფარგლებში მოეწყობა ექსკურსიები, სადაც სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის თანამშრომლები მათ დაათვალიერებინებენ ჭარბტენიან ტერიტორიებს.

სემინარები მოეწყობა წელიწადში ორჯერ, ქალაქ ქობულეთსა და მიმდებარე სოფელ ოჩხამურში.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

ვიზიტორთა მომსახურებისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების სამსახურის უფროსი.

შემსრულებლები:
მოწვეული სპეციალისტები.

სამუშაოს შესრულების დრო:
პირველი და მეორე წელი.

სამუშაოების დასახელება	სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$)			
	I	II	III-VI	ჯამი
დაცული ტერიტორიების სპეციალისტი	1,350	1,350	1,400	2700
ეკოლოგი	1,350	1,350	1,400	2700
სხვა ხარჯები	700	700	800	1400
ჯამი	3,400	3,400	3,600	10400

5.3. კანონიერების დაცვის პროგრამა

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე დაცვითი ღონისძიებების განხორციელება უზრუნველყოფს სათუთი ბუნებრივი ეკოსისტემების შენარჩუნებას და აღდგენას. კვლევისა და მონიტორინგის შედეგად შემუშავებული რეკომენდაციების გათვალისწინებით დგინდება დაცვითი ღონისძიებების შესრულების ადგილი, დრო და პასუხისმგებელი პირები.

დაცვითი ღონისძიებები ითვალისწინებს:

- დაცვის ოპერატიული გეგმის შემუშავებას და განხორციელებას;
- სხვა დაგეგმილი საქმიანობის ხელშეწყობას;
- ბუნებრივი რესურსების მონიტორინგი და კონტროლი მათ გამოყენებაზე.

5.3.1. დაცვის ოპერატიული გეგმის შემუშავება და განხორციელება

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიის სიმცირე ერთი შეხედვით აადვილებს დაცვითი ღონისძიებების განხორციელებას, მაგრამ ეს ასე არ არის. სწორედ ტერიტორიის სიმცირე განაპირობებს ანთროპოგენური ფაქტორების უარყოფითი გავლენის სწრაფ და შეუფერხებელ გავრცელებას დაცულ ტერიტორიაზე. იმისათვის, რომ აღნიშნული ფაქტორების უარყოფითი ეფექტი მინიმუმამდე შემცირდეს, საჭიროა ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიულ-ფუნქციური რეჟიმის უმკაცრესი დაცვა.

დაცვით ღონისძიებებს გეგმავს ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის დირექტორის მოადგილე დაცვის სამსახურის უფროსთან ერთად, უშუალო შემსრულებელია დაცვის სამსახურის უფროსი, რომელსაც ეხმარება ოთხი მცველი. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ფარდობითად მცირე ტერიტორიაზე (603.47 ჰა) დაცვის თანამშრომელთა ასეთი რაოდენობა გამართლებულია იმით, რომ შემოვლა-პატრულირების სიხშირე ძალიან მაღალი უნდა იყოს (ყოველდღიურად ცხენებით, კვირაში ოთხჯერ მანქანით).

პატრულირების პარალელურად უნდა ჩატარდეს პროფილაქტიკური ღონისძიებები ადგილობრივ მოსახლეობასთან (საუბრები, შეხვედრები, სპეციალური სემინარები), რათა მოხდეს მათი გათვითცნობიერება სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიის საზღვრების, ტერიტორიულ ფუნქციური რეჟიმის და სხვა მათთვის საინტერესო საკითხების შესახებ.

უნდა წარმოებდეს დაცული ტერიტორიის გარშემო, პერიფერიულ ნაწილში და მხოლოდ უკიდურესი აუცილებლობის (კანონდარღვევის ან ბუნებრივი რესურსისათვის გარკვეული საფრთხის

შექმნის) შემთხვევაში უნდა მოხდეს ტერიტორიის სიღრმეში შესვლა, განსაკუთრებულად უნდა გამახვილდეს ყურადღება ტყის ჩეხვისა და მოვების ფაქტებზე. კანონდამრღვევის მხრიდან დაუმორჩილებლობის შემთხვევებში ინფორმაცია დაუყოვნებლივ მიეწოდება დირექტორის მოადგილეს, ამისათვის დაცვის თანამშრომლებისათვის შეძენილ უნდა იქნეს შესაბამისი აღჭურვილობა, სატრანსპორტო და საკომუნიკაციო საშუალებები.

ყოველი ცალკეული საპატრულო მარშრუტის შესრულების შემდეგ დაცვის სამსახურის უფროსი ავსებს სპეციალურ ფორმას, ეგრეთ წოდებულ შემოვლა-პატრულირების დღიურს, რომელშიც მითითებულია პატრულირების დაწყების დრო, მარშრუტის დასახელება, შემსრულებლები, კანონდარღვევების მოკლე აღწერა, გავლილი მანძილი და სხვა. დაცვის სამსახურის უფროსი შეესებულ ფორმას გადასცემს დირექტორის მოადგილეს, რომელიც აანალიზებს პატრულირების შედეგებს და მასზე დაყრდნობით ამზადებს ანგარიშს, რომელშიც მოკლედ მიმოიხილავს განვლილ თვეში ჩატარებულ ღონისძიებებს, კერძოდ:

აღნიშნული ანგარიშის პირველ ნაწილში (ჩატარებული ღონისძიებების აღწერა) აღწერილი უნდა იყოს, რამდენჯერ ჩატარდა პატრულირება, რამდენი თანამშრომელი მონაწილეობდა, რა ტიპის კანონდარღვევებს ჰქონდა ადგილი, რა დამსჯელი და პროფილაქტიკური ღონისძიებები გატარდა მათ წინააღმდეგ, რა რაოდენობის მასალები (ბენზინი, ფოტო და ვიდეომასალა და სხვა) დაიხარჯა საპატრულო მარშრუტებზე და ა. შ.

მეორე ნაწილში (სიტუაციის ანალიზი) გაანალიზებული უნდა იყოს ის ვითარება, რომელიც ჩამოყალიბდა სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე გატარებული დაცვითი ღონისძიებების შედეგად. ხაზი უნდა გაესვას დაცვითი ღონისძიებების ხელშემშლელ პირობებს, უარყოფით და დადებით ტენდენციებს, ცალკე უნდა აღინიშნოს დაცვის იმ თანამშრომელთა შესახებ, რომლებმაც გამორჩეულად კარგად იმუშავეს განვლილი თვის მანძილზე.

მესამე ნაწილში (რეკომენდაციები და წინადადებები) წარმოდგენილი უნდა იყოს რეკომენდაციები და წინადადებები დაცვითი ღონისძიებების გასაუმჯობესებლად, განხილული უნდა იყოს სამომავლო გეგმები და გათვლილი სიტუაციის შესაძლო პროგნოზი (ანალოგიური ანგარიში მზადდება წლის ბოლოსთვის, როგორც წლიური ანგარიში).

აღნიშნულ ანგარიშს დირექტორის მოადგილე წარუდგენს ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის დირექტორს, რომელიც ეცნობა წარმოდგენილ ანგარიშს და სამომავლო გეგმებს ამტკიცებს საერთო კრებაზე, რომელსაც ესწრებიან დირექტორის მოადგილე და ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის თანამშრომლები. შემოვლა პატრულირების დღიურის წარმოება და ყოველთვიური და წლიური ანგარიშის მომზადება სავალდებულოა, მათი მიხედვით ადმინისტრაცია აკონტროლებს არა მარტო ჩატარებული ღონისძიებების ხარისხს, არამედ დახარჯული მასალების (საწვავ-საცხები, ფოტო, ვიდეო და სხვა) რაოდენობასა და მიზნობრიობას, აანალიზებს დადებით და უარყოფით ტენდენციებს, გეგმავს ღონისძიებებს, რომელიც აუმჯობესებს რესურსების დაცვას სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე.

5.3.2. სხვა საქმიანობის ხელშეწყობა

დაცვითი ღონისძიებების განხორციელების ეფექტურობის ასამაღლებლად უაღრესად მნიშვნელოვანია სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე სადემარკაციო სამუშაოების ჩატარება¹⁹. ამ ქმედების უპირველესი ამოცანაა სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიის გამიჯვნა.

¹⁹ სადემარკაციო სამუშაოები განხორციელებულია საქართველოს სანაპიროს ინტეგრირებული მართვის პროექტის ფარგლებში "გეოგრაფიკის" მიერ.

არანაკლები მნიშვნელობა აქვს დაცვის თანამშრომელთა მონაწილეობას კვლევისა და მონიტორინგის მიზნით წარმოებული სამუშაოების შესრულებაში, რათა არ დაირღვეს ტერიტორიულ-ფუნქციური რეჟიმით გათვალისწინებული წესები, დაცული იქნეს მკვლევართა უსაფრთხოება და თვით დაცვის თანამშრომლებმა განივითარონ მონიტორინგის წარმოებისათვის აუცილებელი პრაქტიკული ჩვევები.

ვიზიტორთა მომსახურების თვალსაზრისით დაცვის პერსონალი ახორციელებს არა მხოლოდ მაკონტროლებელ, არამედ უსაფრთხოების წესების დაცვისა და საჭიროების შემთხვევაში გამყოლის ფუნქციასაც. შესაბამისად, დაგეგმილია დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნა (დამატებითი მცველების აყვანა, რაც განსაზღვრულია ადმინისტრაციის პროგრამით).

5.4. ადმინისტრაციის პროგრამა

ადმინისტრაციული მართვის თვალსაზრისით სამოქმედო გეგმა ითვალისწინებს:

- ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის საშტატო ერთეულთა სახელფასო განაკვეთის მომატებას;
- სამივლინებო და გაუთვალისწინებელი ხარჯების გამოყოფას;
- პროფესიული უნარ-ჩვევების ამაღლებისათვის საჭირო ღონისძიებების განხორციელებას;
- აღჭურვილობისა და მასალების შეძენას;
- ინფრასტრუქტურის და ტრანსპორტისა მოვლა/შენახვის, აგრეთვე საკომუნიკაციო და კომუნალური მომსახურებისათვის საჭირო ხარჯების გამოყოფას.

პროგრამის განხორციელებისთვის საჭირო ბიუჯეტი – 208 249 აშშ \$.

5.4.1. წლიური სახელფასო ფონდებით უზრუნველყოფა

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მართვაში დაკავებულ პერსონალს უნდა ჰქონდეს მინიმალურად საკმარისი ხელფასები, რათა ამაღლდეს სამენეჯმენტო გეგმით დაგეგმილი ღონისძიებების განხორციელების ეფექტურობა, ადგილი არ ჰქონდეს კვალიფიციური კადრების დენადობას.

ქვემოთ წარმოდგენილია ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის წლიური სახელფასო ფონდებით უზრუნველყოფის დინამიკა სამენეჯმენტო გეგმის განხორციელების ექვსივე წელიწადს.

ხელფასების ჯამური ცხრილი წარმოდგენილია ქვემოთ (ცხრ. 5.2.).

წლიური სახელფასო ბიუჯეტი ექვსი წლის განმავლობაში იზრდება 13 533 აშშ \$-დან 20 680 აშშ \$-მდე.

ცხრ.5.2. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის თანამშრომელთა ხელფასების ჯამური ცხრილი

წლიური სახელფასო ფონდი	I	13533	II	16240	III	17864	IV	18757	V	19695	VI	20680
სულ ექვსი წლის განმავლობაში	106769											

5.4.2 სატრანსპორტო საშუალებები, მასალები, აღჭურვილობა და წლიური მიმდინარე ხარჯები

ქმედება ითვალისწინებს: ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ეფექტური მართვის მიზნით, პროექტის განხორციელების ეტაპზე გამოყოფილი იქნეს სატრანსპორტო საშუალებების, აღჭურვილობისა და წლიური მიმდინარე ხარჯებისათვის აუცილებელი თანხები.

აღჭურვილობის შეძენისათვის საჭირო ხარჯები მთელი ექვსი წლისთვის შეადგენს – 45690 აშშ\$ (დეტალური ინფორმაციისათვის იხ. დანართი 3).

ოპერატიული ხარჯები მთელი ექვსი წლისთვის შეადგენს 19590 აშშ \$ (დეტალური ინფორმაციისათვის იხ. დანართი 3).

5.4.3. პროფესიული უნარ-ჩვევების ამაღლება

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის თანამშრომელთათვის მენეჯმენტის გეგმის განხორციელების საწყის ეტაპზე გათვალისწინებულია სპეციალური წრთვებისა და სასწავლო კურსების ჩატარება მათი პროფესიული უნარ-ჩვევების ამაღლების მიზნით (36,200 აშშ\$).

5.4.3.1. ზოგადი და სპეციალიზებული კურსები

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მართვის სრულყოფილად განსახორციელებლად, დაგეგმილია ზოგადი და სპეციალიზებული კურსების ჩატარება:

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

დირექტორის მოადგილე.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები.

სამუშაოს შესრულების დრო:

პირველი წელი.

ა) კომპიუტერული ტექნიკის შემსწავლელი კურსები

კომპიუტერული ტექნიკის შემსწავლელ კურსს გაივლის მართვის, დამხმარე და ტექნიკური პერსონალი, რათა მუშაობის პროცესში შესძლონ კომპიუტერული ტექნოლოგიების მთელი შესაძლებლობების გამოყენება, კერძოდ:

1. დოკუმენტების მომზადება და ტექსტებზე მუშაობა;
2. ელექტრონული ფოსტისა და ინტერნეტის გამოყენება;
3. ბუღალტრული და გეოგრაფიულ საინფორმაციო სისტემების გამოყენება;
4. ციფრული ფოტო და ვიდეოტექნიკის გამოყენება.

წრთვნები ჩატარდებათ:

კომპიუტერის შესწავლის ზოგადი კურსები (5 თანამშ.)

კომპიუტერული საბუღალტრო პროგრამების კურსები (1 თანამშ.)

კომპიუტერული ვიდეო და ფოტოპროგრამების კურსები (1 თანამშ.)

გეოგრაფიულ-საინფორმაციო სისტემების კურსები (1 თანამშ.)

სპეციალისტ./ხარჯები	სპეციალისტების რაოდენობა		ანაზღაურება თვეში. (აშშ \$)		სამუშაოს ხანგრძლივობა (თვე)		სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$)
	კონტრ.-ის განმავლ.-ში	მათ შორის მივლინ.-ში	ხელფასი	სამივლინ. თანხა	კონტრ.-ის ხანგრძლ.	მათ შორის მივლინ.	
ა)ზოგადი კურსი	1		150		1		150
ბ)საბუღალტრო. პრ/ა	1	1	150	600	2	2	1 500
გ)ვიდეო/ფოტო პრ/ა	1	1	100	600	1	1	700
დ) გეოგრაფ.საინფ.სის	1	1	300	600	2	2	1 800
სხვა ხარჯები							150
ჯამი							4 300

ბ) ინგლისური ენის შემსწავლელი კურსები

ინგლისური ენის შემსწავლელი კურსები ჩაუტარდებათ მართვისა და ტექნიკურ პერსონალს, რათა ისინი სრულყოფილად დაეუფლონ ინგლისურ ენას (განსაკუთრებით სპეციალურ ტერმინოლოგიას) გაეცნონ დაცული ტერიტორიის მართვის უახლეს საერთაშორისო გამოცდილებას, თავისუფლად მოახერხოთ უცხოელ კოლეგებთან და ვიზიტორებთან კომუნიკაცია, მონაწილეობა მიიღონ საერთაშორისო გარემოსდაცვით შეხვედრებში, სემინარებსა და საწავლო ტურებში.

ინგლისურ ენაში სასწავლო კურსები ჩაუტარდებათ ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის 7 თანამშრომელს.

სპეციალისტ. /ხარჯები	სპეციალისტების რაოდენობა	ანაზღაურება თვეში (აშშ \$)	სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$) წლების მიხედვით				
	კონტრ. განმ-ში	ხელფასი	კონტრ. ხანგრძლ	I	II	III -IV	ჯამი
ინგლისური ენის სპეც.	1	300	4	1200			1200
სხვა ხარჯები				100			100
ჯამი				1300			1300

5.4.3.2. კანონიერების დაცვის თანამშრომელთა წვრთნა

დაცულ ტერიტორიებზე მცველები ახორციელებენ როგორც დაცვით და სამაშველო ღონისძიებებს, ასევე ეკოსისტემის ცალკეული კომპონენტების მონიტორინგს, აღნიშნული საქმიანობის შესრულება მოითხოვს დაცვის თანამშრომელთა სპეციალურ მომზადებას. დაცული ტერიტორიების, განსაკუთრებით კი დაცვის თანამშრომლები, სამუშაო დროის ძირითად ნაწილს ველზე ატარებენ, ამიტომ მათთვის აუცილებელია სამაშველო საქმიანობის გამოცდილების დაუფლება, განსაკუთრებით, მცველებისათვის და ვიზიტორთა მომსახურებით დაკავებული პირების კვალიფიკაციის ამაღლების მიზნით. მონიტორინგის წარმოებისათვის საჭირო წრთვნებს მცველები გაივლიან სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში ჩატარებული კვლევითი სამუშაოების

პარალელურად. მნიშვნელოვანია აგრეთვე საინფორმაციო ცენტრის თანამშრომელთა (ინტერპრეტატორების) წრთვები, რომელსაც ასევე მოწვეული ექსპერტები ჩაატარებენ.

ა) სამაშველო საქმიანობა

მცველები სამუშაო დროის ძირითად ნაწილს ველზე ატარებენ. ამიტომ მათთვის აუცილებელია სამაშველო საქმიანობის გამოცდილების დაუფლება და ვიზიტიორთა მომსახურების კვალიფიკაციის ამაღლება.

წვრთნას გაივლიან შემდეგი მიზნით:

- სამაშველო საქმიანობის დაუფლება (5 თანამშ.)
- ოპერატიული ღონისძიებების გატარება (5 თანამშ.)

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

დირექტორის მოადგილე.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები.

სამუშაოს შესრულების ვადა:

მეორე წელი.

სპეციალისტ. /ხარჯები	სპეციალისტების რაოდენობა		ანაზღაურება თვეში (აშშ \$)		სამუშაოს ხანგრძლ. (თვე)		სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$) წლების მიხედვით			
	კონტრ. განმ-ში	მათ შორის მივლინ.	ხელფასი	სამივ. თანხა	კონტრ. ხანგრძლ.	მათ შორის მივლინ.	I	II	III - IV	ჯამი
დაც. ტერ. დაცვის ექსპერტი	1	1	500	600	1	0.5		800		800
სამაშველო საქ. ექსპერტი	1	1	300	600	1	0.5		600		600
სხვა ხარჯები								200		200
ჯამი								1600		1600

ბ) მონიტორინგი

მონიტორინგის წარმოებისათვის საჭირო წვრთნას მცველები გაივლიან სახელმწიფო ნაკრძალსა და ალკვეთილში ჩატარებული კვლევითი სამუშაოების პარალელურად²⁰.

წვრთნას გაივლიან შემდეგი აღრიცხვების შესწავლის მიზნით:

- ფრინველების მონიტორინგი (7 თანამშ.)
- იშვიათი მცენარეული თანასაზოგადოებების მონიტორინგი (4 თანამშ.)
- მეორადი ტყე-ბუჩქნარების მონიტორინგი (4 თანამშ.)
- ჭაობების მონიტორინგი

²⁰ ადმინისტრაციის პროგრამაში მონიტორინგის წარმოებისთვის საჭირო წვრთნებისთვის ცალკე ბიუჯეტი გამოყოფილი არ არის, რადგანაც მცველები ამ წვრთნებს გაივლიან კვლევა-მონიტორინგის პროგრამის განხორციელების განმავლობაში.

5.4.3.3. ვიზიტორთა მომსახურებისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების პროგრამების თანამშრომელთა წვრთნა

მნიშვნელოვანია აგრეთვე სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის თანამშრომელთა (ინტერპრეტატორების) წვრთნა, რომელსაც ასევე მოწვეული ექსპერტები გამართავენ. ინტერპრეტაცია და ვიზიტორთა მომსახურებაში წვრთნას გაივლის 4 თანამშრომელი.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:
დირექტორის მოადგილე.

შემსრულებლები:
მოწვეული სპეციალისტები.

სამუშაოს შესრულების ვადა:
მეორე წელი.

სპეციალისტ. /ხარჯები	სპეციალისტების რაოდენობა		ანაზღაურება თვეში (აშშ \$)		სამუშაოს ხანგრძლ. (თვე)		სამუშაოს ღირებულება (აშშ \$) წლების მიხედვით			
	კონტრ. განმ-ში	მათ შორის მივლინ	ხელფასი	სამივ. თანხა	კონტრ. ხანგრძლ.	მათ შორის მივლინ.	I	II	III - IV	ჯამი
ინტერპრეტატორი	1	1	300	600	1	0,5		800		800
სხვა ხარჯები								200		200
ქვეჯამი										1000

5.4.3.4. სპეციალური სასწავლო პროგრამები

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პერსონალისათვის უაღრესად მნიშვნელოვანია სასწავლო ტურებში მონაწილეობა, ვინაიდან გამოცდილების გაზიარების ასეთი ფორმა საშუალებას იძლევა საერთაშორისო სასწავლო ცენტრებში მომზადდეს უმაღლესი კვალიფიკაციის პროფესიონალი მენეჯერები. ამ ქმედებისთვის გამოყოფილია ერთიანი ბიუჯეტი 10 000 აშშ \$-ის ოდენობით.

5.4.3.5. ვიზიტები გამოცდილების გასაზიარებლად

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პერსონალისათვის განსაზღვრულია ვიზიტების ორგანიზება საქართველოსა და მსოფლიოს სხვადასხვა დაცულ ტერიტორიებში გამოცდილების ურთიერთგაზიარების მიზნით. ამ ქმედებისთვის გამოყოფილია ბიუჯეტი 18 000 აშშ \$-ის ოდენობით.

5.5. ინფრასტრუქტურის პროგრამა

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მდებარეობის გათვალისწინებით, დაგეგმილი იქნა ინფრასტრუქტურის შექმნის ღონისძიებები. შემდგომ ქვეთავებში მოცემულია ვიზიტორთა მომსახურებისთვის აუცილებელი პროგრამები და მათი განხორციელებისათვის საჭირო თანხები.

პროგრამის განხორციელებისთვის საჭირო თანხა – 37,700\$

5.5.1. დაცვის პროგრამის ინფრასტრუქტურა

5.5.1.1. საზღვრების დემარკაცია²¹

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიის სრულფასოვანი დაცვისა და მოვლა-პატრონობის მიზნით აუცილებელია საზღვრის დემარკაცია.

5.5.2. ვიზიტორთა მომსახურებისათვის საჭირო ინფრასტრუქტურა

5.5.2.1. შესასვლელი/საინფორმაციო ცენტრი „ისპანი“

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის უკიდურეს დასავლეთ ნაწილში, ქ. ქობულეთის მიმდებარე ტერიტორიაზე გათვალისწინებულია შესასვლელი/საინფორმაციო ცენტრის მოწყობა. მასში ასევე განთავსდება მცველთა თავშესაფარი. შესასვლელი/საინფორმაციო ცენტრის დანიშნულებაა სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის და ვიზიტორთა მარშრუტების შესახებ ინფორმაციით ვიზიტორთა უზრუნველყოფა.

რეკომენდებული სათავსებისა და ფართების საორიენტაციო ჩამონათვალი:

1. ვესტიბული, საინფორმაციო კუთხე, სუვენირების კიოსკი – 30 მ²
 2. სალარო – 4 მ²
 3. გასაქირავებელი ინვენტარის პუნქტი – 10 მ²
 4. სანიტარიული კვანძი – 6 მ²
 5. ელექტრონული ფარი (ავტ. წყაროს სათავსო) – 4 მ²
 6. საწყობი – 6 მ²
 7. მცველთა სამუშაო და დასასვენებელი ოთახი – 15 მ²
- საერთო ფართი 75 მ².

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

დაცვის სამსახურის უფროსი/გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების სპეციალისტი.

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები და სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პერსონალი.

სამუშაოს შესრულების დრო:

პროექტირება და მშენებლობა – პირველი წელი;

სამუშაოს დასახელება	ღირებულება (აშშ \$)			
	წელი I	წელი II	წელი III-VI	ჯამი
პროექტირება	1200			1200
მშენებლობის ხარჯები	18,800			18,800
შენობის შენახვის მიმდინარე ხარჯები			1000	1000

²¹ 2004 წელს საზღვრების დემარკაციის სამუშაოები დამთავრებული იქნა ს.ზ.ი.მ. პროექტის ფარგლებში „გეოგრაფიკის“ მიერ

ჯამი	20,000		1000	21, 000
------	--------	--	------	---------

5.5.2.2. ტურისტული ბილიკები

დაგეგმილია ორი, განსხვავებული დანიშნულების, სიგრძისა და აღჭურვის ბილიკის მოწყობა.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში დაგეგმილია 2 კმ სიგრძის წრიული საფეხმავლო მარშრუტის მოწყობა.

1. საფეხმავლო (წრიული)

მარშრუტის აღწერა:

მიმართულება: შესასვლელი „ისპანი“- ჭაობი „ისპანი“-2- ის დასავლეთი კიდე – შესასვლელი „ისპანი“.

სიგრძე –2 კმ

ხანგრძლივობა –2 საათი

მეორე, 9 კმ სიგრძის მარშრუტი მოეწყობა ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის გარშემო, რაც შესაძლებლობას მისცემს ვიზიტორებს სრულად აღიქვან სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ლანდშაფტის მრავალფეროვნება.

2. საფეხმავლო (წრიული)

მარშრუტის აღწერა:

მიმართულება:

შესასვლელი „ისპანი“- ჭაობი „ისპანი“-3- ის სამხრეთ – დასავლეთი ნაწილი – მდ. შავი ღელეს მარცხენა ნაპირი – „ისპანი“-2- ის სამხრეთ – აღმოსავლეთი კიდე – „ისპანი“-2- ის ჩრდილო – აღმოსავლეთი, ჩრდილოეთი და ჩრდილო – დასავლეთი კიდეების გასწვრივ – შესასვლელი „ისპანი“.

სიგრძე –9 კმ

ხანგრძლივობა –1 დღე

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

დაცვის სამსახურის უფროს/გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების სპეციალისტი

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები და სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პერსონალი;

სამუშაოს შესრულების დრო: – პროექტირება და მოწყობა – პირველი წელი;

2 მარშრუტზე გათვლილი სამუშაოების ღირებულება:

სამუშაოების დასახელება	სამუშაოს ღირებულება (აშშ\$)			
	წელი I	წელი II	წელი III-VI	ჯამი
პროექტირება	800			800
საფეხმავლო ბილიკი 2კმ	2000			2000
საფეხმავლო ბილიკი 9კმ	6000			6000

შენახვის მიმდინარე ხარჯები			2000	2000
ჯამი	8800		2000	10,800

5.5.2.3. ფრინველთა სათვალთვალეობი

გადამფრენი და ადგილობრივი ფრინველების სათვალთვალოდ ორნითოლოგებისა და ვიზიტორებისათვის დაგეგმილია 2 ფრინველთა სათვალთვალის მოწყობა.

1. მდ. ტოგონის მარცხენა ნაპირის გასწვრივ არსებული ტყე-ბუჩქნარების ზოლში;
2. მდ. შავი ღელის მარჯვენა ნაპირის გასწვრივ არსებული ტყე-ბუჩქნარების ზოლში.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

დაცვის სამსახურის უფროს/გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების სპეციალისტი

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები და სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პერსონალი;

სამუშაოს შესრულების დრო:

პროექტირება და მოწყობა – მეორე წელი;

ღირებულება გათვლილი 2 ობიექტზე:

სამუშაოს დასახელება	ღირებულება (აშშ \$)			
	წელი I	წელი II	წელი III-VI	ჯამი
პროექტირება		200		200
მშენებლობის ხარჯები		4,000		4,000
შენობის შენახვის მიმდინარე ხარჯები			400	400
ჯამი		4,200	400	4,600

5.5.2.4. შესასვენებელი ადგილები

ტურისტულ მარშრუტებზე ვიზიტორთა ხანმოკლე შესვენების მიზნით დაგეგმილია 2 შესასვენებელი ადგილის მოწყობა.

პასუხისმგებელი სამუშაოს შესრულებაზე:

დაცვის სამსახურის უფროს/გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების სპეციალისტი;

შემსრულებლები:

მოწვეული სპეციალისტები და სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პერსონალი;

სამუშაოს შესრულების დრო:

პროექტირება და მოწყობა – პირველი წელი;

სამუშაოს დასახელება	ღირებულება (აშშ \$)			
	წელი I	წელი II	წელი III-VI	ჯამი
პროექტირება	100			100
მშენებლობის ხარჯები	1,000			1,000
შენობის შენახვის მიმდინარე ხარჯები			200	200
ჯამი	1,000		200	1,300

5.6. სხვა პროგრამები

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სრულფასოვანი მართვისთვის აუცილებელი ყველა პროგრამის ზუსტი განსაზღვრა დღეისთვის შესაძლებელი არ არის, რის გამოც გათვალისწინებულია გამოყოფილ იქნეს ერთიანი ბიუჯეტი 25 000 აშშ \$-ის ოდენობით.

მეტი მოსახერხებლობისთვის მთელი საბიუჯეტო თანხა კონვენტირებულია აშშ დოლარად, 21.01.06 წლის საქართველოს ეროვნული ბანკის კურსით 1 აშშ \$=1.8075 ლარს.

სახელმწიფოს მიერ გამოყოფილი თანხა გადახდილი იქნება ლარებში და მათზე სავალუტო კურსის ცვალებადობა არ აისახება. ხოლო აშშ დოლარებში გადახდილი თანხა ყოველწლიურად უნდა დაზუსტდეს და მიესადაგოს შესაბამისი წლის სავალუტო კურსს, რათა გამოირიცხოს თანხის ლარის კურსთან შესაბამისობით გამოწვეული ცვლილება.

ქრონოგრამა

1. რესურსების მართვის და კვლევა/მონიტორინგის პროგრამა										
№	კმედების დასახელება	I წელი	II წელი	ჯამი	III წელი	IV წელი	V წელი	VI წელი	კმაჯა მი	ჯამი
1.1.	მეცნიერული კვლევა, მონაცემთა ბაზის შექმნა									
1.1. 1.	ძირითადი ჰაბიტატების ინვენტარიზაცია									
1.1. 1.1.	ტყეების ინვენტარიზაცია ლანდშაფტურ-ეკოლოგიურ საფუძველზე	4200	0	4200						4200
1.1. 1.2.	ჭაობების ლანდშაფტურ-ეკოლოგიური ინვენტარიზაცია	0	2550	2550						2550
1.1. 2.	ბოტანიკური კვლევები									
1.1. 2.1.	ფლორის ინვენტარიზაცია	4500	0	4500						4500
1.1. 3.	ფაუნისტური კვლევები									
1.1. 3.1.	უხერხემლო ცხოველთა ინვენტარიზაცია	0	2350	2350						2350
1.1. 3.4.	ამფიბიებისა და ქვეწარმავლების კონსერვაციული სტატუსის დადგენა	0	1450	1450						1450
1.1. 3.5.	ფრინველების ინვენტარიზაცია	3050	0	3050						3050
1.1. 3.6.	ძუძუმწოვრების ინვენტარიზაცია და პოპულაციების სტატუსის შეფასება	0	2400	2400						2400
1.1. 3.8.	ინვაზიური სახეობების ინვენტარიზაცია	4300	0	4300						4300
1.1. 4.	ანთროპოგენური ზემოქმედების შედეგების ინვენტარიზაცია	0	1850	1850						1850
1.2.	ეკოსისტემის აღდგენასთან დაკავშირებული სამეცნიერო კვლევები									

1.2.1.	ტყის ეკოსისტემების აღდგენის სტრატეგიისა და პროექტის შემუშავება	0	1850	1850						1850
1.2.2.	ტორფიანი ჭაობების აღდგენის პროექტის შემუშავება	0	5000	5000						5000
	შემდგომი კვლევები	0	10000	10000						10000
	ჯამი	16050	27450	43500						43500

2. ვიზიტორთა მომსახურებისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების პროგრამა										ჯამი
№	ქმედების დასახელება	I წელი	II წელი	ქვეჯამი	III წელი	IV წელი	V წელი	VI წელი	ქვეჯამი	
2.1.	ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის პოპულარიზაცია მას. ინფ. საშუალებებით	700	700	1400	700	700		700	2100	3500
2.2.	ვიზიტორთა და საინფ. ცენტრებში საინტერპრეტაციო მასალების შექმნა	1000	2000	3000	300	300		300	900	3900
2.3.	საინფორმაციო პოლიგრაფიული პროდუქციის წარმოება და გავრცელება	3000	3000	6000	1500	1500		1500	4500	10500
2.4.	საერთაშორისო საინფ. ქსელში-ინტერნეტში სარეკლ. გვერდის შექმნა	1000	300	1300	300	300		300	900	2200
2.5.	ვიზიტორთა სტატისტიკა	0	1600	1600	1100	1100		1100	3300	4900
2.6.	სემინარები მასწავლებლებისა და მოსწავლეებისათვის	3400	3400	6800	1200	1200		1200	3600	10400
	ჯამი	5700	7600	20100	5100	5100	0	5100	15300	35400

3. კანონიერების დაცვის პროგრამა										ჯამი
№	ქმედების დასახელება	I წელი	II წელი	ჯამი	III წელი	IV წელი	V წელი	VI წელი	ქვეჯამი	
3	დაცვის ოპერატიული გეგმის შემუშავება და განხორციელება	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3	სხვა პროგრამებით დაგეგმილი საქმიანობის ხელშეწყობა	X	X	X	X	X	X	X	X	X

5. ინფრასტრუქტურის და სამეურნეო მომსახურების პროგრამა										ჯამი
№	ქმედების დასახელება	I წელი	II წელი	ქვეჯამი	III წელი	IV წელი	V წელი	VI წელი	ქვეჯამი	
	ვიზიტორთა ინფრასტრუქტურა									
6	შესას/საინფორმაციო ცენტრის მოწყობა	20000	0	20000	400	300	0	300	1000	21000
5.13	ტურისტული ბილიკების მოწყობა	8800	0	8800	600	700	0	700	2000	10800
5.15	შესასვენებელი ადგილების მოწყობა	0	4200	4200	0	100	200	100	400	4600
5.16	ფრინველებზე სათვალთვალოების მოწყობა	1100	0	1100	0	100	550	100	200	1300
	ჯამი	29900	4200	34100	1000	1200	750	1200	3400	37700

6. ადმინისტრაციის პროგრამა										ჯამი
№	ქმედების დასახელება	I წელი	II წელი	ჯამი	III წელი	IV წელი	V წელი	VI წელი	ქვეჯამი	
6	სახელფასო ფონდები	13533	16240	29773	17864	18757	19695	20680	76996	106769
7	პროგრამების განხორციელების საჭირო აღჭურვილობა	23630	3730	27360	1680	12450	2100	2100	18330	45690
	მიმდინარე ხარჯები	2430	2430	4860	3280	3280	4085	4085	14730	19590
7	პროფესიული უნარ-ჩვევების ამაღლება	5600	30600	36200					0	36200
	ქვეჯამი	15963	18670	34633	22824	34487	25880	26865		144689
	ჯამი	45193	53000	98193	22824	34487	25880	26865		208249

№	პროგრამის დასახელება	I წელი	II წელი	ჯამი	III წელი	IV წელი	V წელი	VI წელი	ქვეჯამი	ჯამი
1	რესურს. მართვისა და კვლევა/მონიტორინგის პროგ.	16050	27450	43500	0	0	0	0	0	43500
2	ვიზიტორთა მომსახურ. და ინტერპრეტ. პროგრამა	9100	11000	20100	5100	5100	0	5100	15300	35400
3	კანონიერების დაცვის პროგრამა	X	X	X	X	X	X	X	X	X
4	მოსახლეობის გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების და საქმიან წრეებთან ურთ. პროგრამა	30700	25250	55950	0	0	0	0	0	55950
5	ინფრასტრუქტურის და სამეურნ. მომსახურის პროგრამა	37700	0	37700	0	0	0	0	0	37700

6	ადმინისტრაციის პროგრამა	45193	53000	98193	22824	34487	25880	26865	110056	208249
	ჯამი	138743	116700	255443	27924	39587	25880	31965	125356	380799

შენიშვნა: სამუშაოებზე გამოყოფილი ხელფასი და სამივლინებო თანხები მოცემულია დაბეგვრის გარეშე.

VI. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის გარემოზე ზემოქმედების ანალიზი

6.1. შესავალი

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მიხედვით გამოკვეთილ იქნა შემდეგი ძირითადი გარემოსდაცვითი პრობლემები:

1. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ინფრასტრუქტურის მშენებლობა-მოწყობის გარემოზე ზემოქმედება;

2. სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში ეკოტურიზმის გარემოზე ზემოქმედება;

3. სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში რესურსების მართვაში ცვლილებების გარემოზე ზემოქმედება.

გარემოზე ზემოქმედების ანალიზის აჯამებს გარემოზე არასასურველი ზეგავლენის სპეციფიურ შემამსუბუქებელ ღონისძიებებს სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ფუნქციონირების სხვადასხვა ფაზაში და გამოყოფს ამ ღონისძიებების განხორციელებაზე პასუხისმგებელ პირებს.

6.2. მშენებლობის ფაზა

მშენებლობის ფაზა მოიცავს ინფრასტრუქტურის შექმნას და განვითარებას.

6.2.1. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ინფრასტრუქტურის მშენებლობა-მოწყობა

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მართვისათვის, აგრეთვე, ბიომრავალფეროვნების დაცვისა და მდგრადი განვითარებისათვის, სამეცნიერო, საგანმანათლებლო და საქმიანობისა და ეკოტურიზმის ხელშეწყობისთვის შექმნილია შესაბამისი ინფრასტრუქტურის მოდელი.

დაგეგმილი ინფრასტრუქტურის კომპონენტებია: სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის საზღვრების სადემარკაციო ელემენტები, მცველების თავშესაფარი, შესასვლელი/საინფორმაციო ცენტრი, ტურისტული ბილიკები, ფრინველების სათვალთვალოები, შესასვენებელი, საინტერპრეტაციო სტენდები, დაფები და ნიშნები.

▪ დაგეგმილი ინფრასტრუქტურა და გარემოზე ზემოქმედების ანალიზი:

□* შესასვლელის/საინფორმაციო ცენტრის მშენებლობა-მოწყობა გათვალისწინებულია აღკვეთილის მოდიფიცირებულ ტერიტორიებზე – დეგრადირებული, მეორადი წარმოშობის ფიტოცენოზების ფარგლებში;

ამდენად, ძალზე მცირე მასშტაბის ინფრასტრუქტურის განვითარებით გამოწვეული ზემოქმედება იქნება მინიმალური; მშენებლობის პროცესით გამოწვეული ხმაური, მტვერი და სხვ. დროებითი შემამსუბუქებელი ფაქტორი იქნება ეკოსისტემისთვის და უმნიშვნელო პირდაპირ ზემოქმედებას მოახდენს მხოლოდ მცენარეულ საფარზე.

□* შესასვენებელი მოწყობა სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილის ჩრდილო-აღმოსავლეთ საზღვართან, მეორადი ბუჩქნარების ზოლის კიდეზე;

* □ფრინველთა სათვალთვალოების მოწყობა დაგეგმილია გადამფრენი და ადგილობრივი ფრინველების დასასვენებელ და გამოსაზამთრებელ ადგილებში – მდინარეების გასწვრივ მდებარე ჭაობებთან და მეორად და დაჭაობებული ტყე-ბუჩქნარების ზოლში;

* ბილიკების მოწყობა დაგეგმილია სახელმწიფო ნაკრძალის საზღვრის გასწვრივ და აღკვეთილში.

ინფრასტრუქტურის ამ ელემენტების მოწყობისას ადგილი ექნება მცირემასშტაბიან გარემოზე უარყოფით ზემოქმედებას, რაც შესაძლოა ზოგიერთი ცენოზის უმნიშვნელო ხასიათის ცვლილებებით გამოიხატოს; თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ეს ცვლილებები არ შეეხება ხელუხლებელ ცენოზებს.

* გარემოზე ზემოქმედების შემამსუბუქებელი ღონისძიებები:

☐ * დაცული ტერიტორიის ინფრასტრუქტურის აშენების დაწყებამდე ჩატარდება შესაბამისი ექსპერტიზა და გაიცემა სპეციალური ნებართვა გარემოს დაცვის სამსახურიდან;

☐ * ფლორისა და ფაუნის ინვენტარიზაციის შედეგად დაზუსტდება ინფრასტრუქტურისა და ბილიკების ადგილები, რათა მინიმუმამდე იქნეს დაყვანილი მშენებლობისა და მასთან დაკავშირებული საქმიანობების სათუთ ტერიტორიებზე ზემოქმედება;

☐ * ყველანირი კონსტრუქციის დაგეგმარებისას გათვალისწინებული იქნება განსაზღვრული სახეობების სამიგრაციო გზები და გამრავლების პერიოდები;

☐ * ინფრასტრუქტურის პროექტირების პროცესში გათვალისწინებული იქნება ლანდშაფტთან ჰარმონიული შერწყმის აუცილებლობა;

☐ * შენობა-ნაგებობებს ექნება კონტექსტუალური ერთიანი ხასიათი;

☐ * ძირითადად გამოყენებული იქნება ბუნებრივი სამშენებლო მასალები;

☐ * მყარი ნარჩენების შეგროვება და გატანა მოხდება სანაგვე ბუნკერებით;

☐ * გათვალისწინებულია კონტეინერული ან მშრალი ტუალეტი (შესასვენებელთან);

☐ * შემუშავდება სარეაბილიტაციო სამუშაოების სტრატეგია: (სამშენებლო ნარჩენების გატანა, მცენარეული საფარის აღდგენა და სხვ.);

☐ * ინფრასტრუქტურის დასახლებულ პუნქტებთან ახლოს განთავსების გამო, ადგილობრივი მოსახლეობა ინფორმირებული იქნება სამშენებლო საქმიანობის შესახებ;

☐ * სათუთი ცენოზების ტერიტორიაზე მოეწყობა ფიცარნაგის ტიპის ბილიკები, რათა თავიდან იქნეს აცილებული იშვითი ცენოზების შემქმნელი სახეობების დაზიანება;

☐ * აღკვეთილში არსებულ წყალსაწრეტ არხებზე გადასასვლელები მოეწყობა ხის ბოგირებით;

☐ * ფრინველთა სათვალთვალოების მოწყობა გათვალისწინებულია მეორადი ტყე-ბუჩქნარების ზოლში ისლით, ლელით და ლაქაშით შენიღბულ ხიმინჯებიან კოშკურებზე.

6.3. ფუნქციონირების ფაზა

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ფუნქციონირების პერიოდში გარემოზე უარყოფითი და დადებითი ზემოქმედება ძირითადად უკავშირდება ვიზიტორთა ნაკადს და რესურსების მართვაში ცვლილებებს.

6.3.1. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში პოტენციური ტურიზმის გარემოზე ზემოქმედება

სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში ბუნებრივი რესურსების შენარჩუნების ერთ-ერთი აუცილებელი პირობაა ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარება, რომელიც ხელს შეუწყობს საზოგადოების გათვითცნობიერებასა და ეკოლოგიურ განათლებას სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მხარდამჭერების რიცხვის ზრდის მიზნით.

▪ ეკოტურიზმი და გარემოზე ზემოქმედების ანალიზი:

ამჟამად, სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილს ვიზიტორები არ ჰყავს (ა)ადეკვატური ინფრასტრუქტურის არ არსებობის, (ბ) ინფორმაციისა და (გ) საზოგადოების გათვითცნობიერების სიმცირის გამო.

ტურისტული ინფრასტრუქტურის შექმნით, სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის რეკლამირებისა და მოსახლეობის გათვითცნობიერების (რაც გათვალისწინებულია მენჯმენტის გეგმით) შედეგად მოხდება მდგრადი ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა. ვიზიტორთა რაოდენობის ზრდა მოხდება თანდათანობით, ვიზიტორთა რაოდენობის მართვის პირობებში, რათა მინიმუმამდე იქნეს დაყვანილი ტურიზმის მავნე ზემოქმედება გარემოზე. პოტენციური ზემოქმედება შესაძლოა მოიცავდეს:

* ზემოქმედებას, რომელიც გამოწვეულია ვიზიტორთა რაოდენობის ზრდით და აქედან გამომდინარე, ხმაურისა და შემაწუხებელი ფაქტორების მომატებით, გარემოს დაბინძურებითა და ნარჩენების მომატებით, ადგილობრივ მოსახლეობაზე არასასურველი სოციალურ-ფსიქოლოგიური ზემოქმედების შესაძლებლობით;

* ზემოქმედებას, რომელიც გამოწვეულია ვიზიტორებისა და ინფრასტრუქტურის არაადეკვატური მართვით, ან ვიზიტორების მიერ წესებისა და რეგულირებების დარღვევით: ბილიკების ან შესასვენებლის გადატ-ვით, ცხოველთა გამიზნული შეწუხებით (დაჭერა, კვება და სხვ.), შემთხვევითი ხანძრებით, იშვიათი ან გადაშენების პირას მყოფი ველური მცენარეების ყვავილებისა და ნაყოფების შეგროვებით, სათუთი ზონების მიმანიშნებელი და შემომზღუდავი საშუალებების ნაკლებობით, ბილიკების არაადეკვატური მოვლა-პატრონობით და ა.შ.

■ გარემოზე ზემოქმედების შემამსუბუქებელი ღონისძიებები:

* დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაცია პასუხისმგებელია ვიზიტორების მზარდი რაოდენობით გამოწვეული ზემოქმედების შემსუბუქებაზე, რისთვისაც მას პროექტის დაფინანსებით გაეწევა ტექნიკური დახმარება და ჩაუტარდება შესაბამისი წვრთნა საჭირო კვალიფიკაციის შესაძენად. ეს აუცილებელია ტურიზმის ეფექტური მართვისთვის. გარემოსდაცვით სამენეჯმენტო გეგმებში, რომლებიც ყოველწლიურად კორექტირდება, ჩართული იქნება სპეციალური კომპონენტები, რომლებიც დეტალურად განმარტავს თუ როგორ უნდა იქნეს უზრუნველყოფილი ეკოსისტემასა და ადგილობრივ მოსახლეობაზე ვიზიტორების უარყოფითი ზეგავლენის მინიმუმამდე დაყვანა; უნდა აღინიშნოს, რომ გამომდინარე ტერიტორიის სპეციფიკიდან, ვიზიტორთა მოსალოდნელი ნაკადი შეზღუდული იქნება;

* ტურისტული ინფრასტრუქტურა მოეწყობა მას შემდეგ, რაც დასრულდება ბუნებრივი რესურსების ინვენტარიზაცია, რათა გარანტირებულ იქნეს მინიმალური ზეგავლენა ბიომრავალფეროვნებაზე;

* ტურისტული მარშრუტების დაგეგმვისას გასათვალისწინებელია ტერიტორიის ეკოლოგიური ტევადობა. სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილის საზღვრებში დაგეგმილია 2 მარშრუტი, თითო მარშრუტზე დღეში მხოლოდ ერთი, 5-10-კაციანი ჯგუფის წაყვანა;

* მენეჯმენტის გეგმის ვიზიტორთა პროგრამით გათვალისწინებულია ვიზიტორთა სტატისტიკა ვიზიტორთა მონიტორინგის წარმოების მიზნით, რათა აღრიცხულ იქნეს ტურიზმის განვითარებით გამოწვეული ზემოქმედებები სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ფლორასა და ფაუნაზე. ეს აუცილებელი პირობაა სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ფუნქციონირების შემდგომ ეტაპებზე ვიზიტორთა რაოდენობისა და ნაკადის რეგულირებისათვის;

* პერიოდულად ჩატარდება ადგილობრივი მოსახლეობის გამოკითხვა ვიზიტორთა ნეგატიური სოციალური ზეგავლენის გასაკონტროლებლად.

6.3.2. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილში რესურსების მართვაში ცვლილებების გარემოზე ზემოქმედება

სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე ბუნებრივი რესურსების მართვის ცვლილებებით გამოწვეული გარემოზე ზემოქმედება იქნება დადებითი, რადგანაც მენეჯმენტის გეგმა ითვალისწინებს სასიცოცხლო გარემოს აღდგენასა და დაცვას. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მართვის პროცესში აუცილებელი იქნება მჭიდრო თანამშრომლობა მოსახლეობასა და ადგილობრივ მმართველობასთან, რათა მათთვის ნათელი გახდეს, რომ მიწათსარგებლობაში ცვლილებებით გამოწვეული სოციალური ზეგავლენა მეტად უმნიშვნელო იქნება, რადგან მოსახლეობა, არც თუ ისე ინტენსიურად იყენებს სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ბუნებრივ რესურსებს.

- არსებული პირობები და გარემოზე ზემოქმედების ანალიზი:

* გამომდინარე სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სპეციფიკიდან, აკრძალული იქნება ისეთი ქმედებების განხორციელება, როგორიცაა ამჟამად მიმდინარე საქონლის მოვება და თიბვა.

□ მოვებისა და თიბვის აკრძალვა დადებით ზემოქმედებას მოახდენს ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ბუნებრივ ჰაბიტატებზე და მცენარეულ ერთობებზე, მაგრამ უარყოფით სოციალურ ზემოქმედებას იქონიებს ადგილობრივი მოსახლეობის იმ ნაწილზე, რომელიც სამოვრად და სათიბად იყენებს აღნიშნულ ტერიტორიებს.

- სოციალური ზეგავლენის შემამსუბუქებელი ღონისძიებები:

აქ მოყვანილი გარემოზე ზემოქმედების ანალიზი მთლიანად არის გათვალისწინებული მენეჯმენტის გეგმაში და შემამსუბუქებელი ღონისძიებების განსახორციელებლად საჭირო თანხები გათვალისწინებულია მენეჯმენტის პროგრამების შესაბამის ქმედებებში.

რეკომენდებულ გარემოზე ზემოქმედების ანალიზის შედეგები ექვემდებარება საზოგადოებრივ კონსულტაციებს.

ძირითადი საკითხები

საქართველო გამოირჩევა ეკოსისტემების მრავალფეროვნებით; აქ გვხვდება მცინვარები, ალპური მდელოები და ტბები, მთის ტყეები, ნახევარუდაბნო, დაჭაობებული ტყეები, ტორფიანი ჭაობები, ჭალები, მდინარეები, დიუნები, ზღვა და ა.შ. „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით ბევრ მათგანს მინიჭებული აქვს დაცული ტერიტორიის სტატუსი. ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილს განსაკუთრებული ადგილი უკავია საქართველოს დაცული ტერიტორიების სისტემაში. წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმაში მოცემულია ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის განვითარების ექვსწლიანი გეგმა.

„ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი და აღკვეთილი ფუნქციონირებს“ დაცული ტერიტორიის სისტემის შესახებ“ და „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონების შესაბამისად.

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალსა და აღკვეთილს მართავს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება დაცული ტერიტორიების დეპარტამენტი. იგი აკონტროლებს მენეჯმენტის გეგმის განხორციელებას და დეპარტამენტის ხელმძღვანელობით შეიქმნება ეფექტური და მაღალკვალიფიციური ადმინისტრაცია.

საბაზისო მონაცემები და გარემოსდაცვითი შეფასება:

მენეჯმენტის გეგმის პირველ ნაწილში (თავი 1 და 2) მოცემულია ბუნებრივი და ანთროპოგენური გარემოს აღწერა, განხილულია არსებული სამართლებრივი და ინსტიტუციონალური მოწყობის საკითხები. აღნიშნული ინფორმაცია განხილული და შეფასებულია მენეჯმენტის გეგმის საკვანძო საკითხების განისაზღვრის მიზნით. ყველაფრის მომცველი საკითხი არის ისპანის ჭაობის კონსერვაცია, ერთ-ერთი მსოფლიოში ცნობილი პერკოლაციური ჭაობისა²².

ცნობილია, რომ პერკოლაციურ ჭაობებში, სხვა ჭაობებისაგან განსხვავებით, სადაც წყალი ძირითადად გაედინება ჭაობის ზედაპირზე, ან მხოლოდ მის ზედა ფენებში, წყლის ჩაქონვა ტორფის მთელ მასაში ხდება. ზედაპირული წყლის ნაკადის უქონლობის გამო, ისპანის ჭაობის გუმბათოვანი ზედაპირი მოსწორებულია, ყოველგვარი კოლბოხებისა და ჩაღრმავებების გარეშე (რაც ტიპურია სხვა ჭაობებისათვის). ისპანის ჭაობში, წყლის მარაგი თანაბრადაა განაწილებული დროში, ხოლო წყლის

²² კავეკი, ა; კოუვენბერგი, ჯ; იოსტენი, ჰ; მაჩუტაძე, ი & შულცი, ჯ. (2000): ისპანი II: მსოფლიოში პირველი პერკოლაციური ტორფიანი ჭაობი.

დანაკარგი (აორთქლებისა და ჩამონადენის ხარჯზე) არასოდეს აღემატება მის მარაგს. ამ „პერკოლაციური ჭაობისათვის“ შედგენილი იქნა შემდეგი სახის ფენომენოლოგიური მოდელი:

- მთელი წლის განმავლობაში თანაბრად განაწილებული უხვი ნალექები;
- ჭაობის ზედაპირის ომბროგენული ხასიათი, რაც მისი ამობურცულობით არის განპირობებული;
- ჭაობური ჰორიზონტის მონოლითური ხასიათი მკვეთრად გამოხატული ტორფის ფენების გარეშე. ნაწილობრივ ეს იმით არის გამოწვეული, რომ ჭაობის ზედაპირის დანაწევრება – კოლბოხებისა და მცირე ჩაღრმავებების განვითარება ძირითადად ზედაპირული წყლის ნაკადების მოქმედებით არის განპირობებული.
- ჭაობის მცენარეული საფარი გარკვეულწილად მჟავე გარემოსთან შეგუებულია; სავარაუდოა, რომ რეოტროპული ეფექტის გამო, იგი უფრო მდიდარია საკვები ნივთიერებებით, ვიდრე „ჩვეულებრივი“ ჭაობი.

მენეჯმენტის გეგმის მიზანი

მე-3 თავში განსაზღვრულია ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის მისია და წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის მიზნები. სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ძირითად მიზანს წარმოადგენს ბუნების დაცვა, ადგილობრივი მოსახლეობის ცხოვრების დონის გაუმჯობესება და რესურსების მდგრადი გამოყენების გზით ადამიანისა და ბუნების ჰარმონიული თანაარსებობის ხელშეწყობა. კერძოდ, მენეჯმენტის გეგმის მიზნები შემდეგ ჯგუფებათაა დაყოფილი:

ბუნებრივ გარემოსთან დაკავშირებული მიზნები:

- ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის, როგორც საქართველოს დაცული ტერიტორიების სისტემის შემადგენელი ნაწილის განვითარება;
- ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე ბუნებრივი სახით შემორჩენილი სფაგნუმიანი-ბალახოვანი ჭაობის დაცვა და შენარჩუნება;
- სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის ტერიტორიაზე სხვადასხვა ხარისხით ხელოვნურად სახეშეცვლილი ჭაობური ეკოსისტემის ბუნებრივ, ან ბუნებრივთან მიახლოებულ მდგომარეობაში აღდგენა შესაბამისი დაცვის რეჟიმის განხორციელებით, ხელოვნური ღონისძიებების ჩატარების გარეშე;
- აღკვეთილის ტერიტორიაზე არსებული მეორადი (ანთროპოგენური) დაჭაობებული ტყე-ბუჩქნარების ადგილზე ბუნებრივი დაჭაობებული მურყნარების აღდგენა და დაცვა.

ანთროპოგენურ გარემოსთან დაკავშირებული მიზნები:

- საზოგადოების ინფორმირება ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის, როგორც განსაკუთრებული ბუნებრივი მემკვიდრეობის შესახებ;
- ვიზიტორთა ნაკადების რეგულირება;
- რესურსების გამოყენების კონტროლი (კერძოდ, ვიზიტორთა ნაკადების, მოვების, ხის ჭრის, მცენარეებისა და კენკრის შეგროვების, და სხვა);
- ბუნებრივი კატასტროფების შედეგების შერბილება (ხანძრები ტორფიან ჭაობებზე).

მენეჯმენტის პროცესთან დაკავშირებული მიზნები:

- ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის სრულფასოვანი ფუნქციონირება.
- ამ თავში აგრეთვე შეფასებულია პოტენციური დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების ზეგავლენა მენეჯმენტის მიზნების განხორციელებაზე. გარდა ამისა, შემუშავებულია ოპერატიული მიზნების სრული სია, რაც საფუძვლად უნდა დაედოს ოპერატიულ გეგმას.

მენეჯმენტის გეგმის მეთოდოლოგია

შესავალი

მენეჯმენტის გეგმის მე-4 თავში დეტალურადაა განხილული ზემოთ ჩამოთვლილი მიზნების მიღწევისათვის აუცილებელი ღონისძიებები:

- □□ ღონისძიებები და სტრატეგიები
- □□□ მენეჯმენტის პროგრამები

ქობულეთის ჭარბტენიანი ტერიტორიების ტერიტორიულ-ფუნქციური გეგმარება

მენეჯმენტის მიზნების მიღწევის ხელშეწყობის მიზნით, ქობულეთის ჭარბტენიან ტერიტორიაზე ეწყობა შემდეგი დაცული ტერიტორიის კატეგორიები:

- ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი;
- □□ ქობულეთის აღკვეთილი;

აღნიშნული კატეგორიები წარმოადგენს ტერიტორიული ფუნქციური გეგმარების სქემაზე.

ღონისძიებები და სტრატეგიები

მენეჯმენტის გეგმის ძირითად საკითხს წარმოადგენს ბუნებრივი რესურსების მართვა. კერძოდ, ხელუხლებელი ტორფიანი ჭაობების (ისპანი II) ლანდშაფტისა და მათი ბუნებრივი ღირებულებების დაცვას და ნაწილობრივ დეგრადირებული ჭაობების აღდგენას (ისპანი III). შესაბამის ღონისძიებებს საფუძვლად დაედება კვლევის შედეგები (საბაზისო კვლევები, ინვენტარიზაციები), შედეგებზე რეგულარულად იწარმოებს მონიტორინგი.

მენეჯმენტის პროგრამები

ზემოთ აღნიშნული სტრატეგიული ღონისძიებები განხორციელდება შესაბამისი პროგრამების მეშვეობით. აღნიშნული პროგრამები დეტალურადაა აღწერილი თავ 5-ში. პროგრამებში განსაზღვრულია შესაბამისი პროგრამის მიზანი, მეთოდოლოგიური მიდგომა, პასუხისმგებელი ორგანიზაცია/პირი, განხორციელების დრო და საჭირო ხარჯები. მენეჯმენტის გეგმით განსაზღვრული პროგრამების მოკლე მიმოხილვა ნაჩვენებია ცხრილ 5.1.-ში.

დანართი I

საკანონმდებლო ინფორმაცია

1.1. საქართველოს კანონმდებლობა გარემოსა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის დაცვის სფეროში²³

№	ნორმატიული აქტი	მიღების თარიღი
1.	საქართველოს კანონი „ნიადაგის დაცვის შესახებ“	1994 წლის 12 მაისი
2.	საქართველოს კანონი „მავნე ორგანიზმებისაგან მცენარეთა დაცვის შესახებ“	1994 წლის 12 ოქტომბერი
3.	საქართველოს კანონი „დაცული ტერიტორიების სისტემის“	1996 წლის 7 მარტი

²³ განახლებულია: 31.12.05-ის ინფორმაციით.

	შესახებ	
4.	საქართველოს კანონი „სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის საკუთრების შესახებ“	1996 წლის 22 მარტი
5.	საქართველოს კანონი „წილის შესახებ“	1996 წლის 17 მაისი
6.	საქართველოს კანონი „გარემოსდაცვითი ნებართვის შესახებ“	1996 წლის 15 ოქტომბერი
7.	საქართველოს კანონი „სახელმწიფო ეკოლოგიური ექსპერტიზის შესახებ“	1996 წლის 15 ოქტომბერი
8.	საქართველოს კანონი „სელექციური მიღწევების დაცვის შესახებ“	1996 წლის 18 ოქტომბერი
9.	საქართველოს კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ“	1996 წლის 10 დეკემბერი
10.	საქართველოს კანონი „ცხოველთა სამყაროს შესახებ“	1996 წლის 26 დეკემბერი
11.	საქართველოს კანონი „საქართველოს საზღვაო კოდექსი“ თავი XVIII	1997 წლის 15 მაისი
12.	საქართველოს კანონი „საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი“ თავი VII	1997 წლის 12 ივნისი
13.	საქართველოს კანონი „წყლის შესახებ“	1997 წლის 16 ოქტომბერი
14.	საქართველოს კანონი „კურორტებისა და საკურორტო ადგილების სანიტარიული დაცვის ზონების შესახებ“	1998 წლის 20 მარტი
15.	საქართველოს კანონი „საშიში ქიმიური ნივთიერებების შესახებ“	1998 წლის 12 ივნისი
16.	საქართველოს კანონი „სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის მართვისა და განკარგვის შესახებ“	1998 წლის 28 ოქტომბერი
17.	საქართველოს კანონი „ბირთვული და რადიაციული უსაფრთხოების შესახებ“	1998 წლის 30 ოქტომბერი
18.	საქართველოს კანონი „პესტიციდებისა და აგროქიმიკატების შესახებ“	1998 წლის 25 ნოემბერი
19.	საქართველოს კანონი „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“	1998 წლის 9 დეკემბერი

20.	საქართველოს კანონი „საქართველოს საზღვაო სივრცის შესახებ“	1998 წლის 24 დეკემბერი
21.	საქართველოს კანონი „ნავთობისა და გაზის შესახებ“	1999 წლის 16 აპრილი
22.	საქართველოს კანონი „საქართველოს ტყის კოდექსი“	1999 წლის 22 ივნისი
23.	საქართველოს კანონი „ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“	1999 წლის 22 ივნისი
24.	საქართველოს კანონი „საქართველოს საგადასახადო კოდექსი“ კარი X	ცვლილებები 1999 წლის 19 ივლისი
25.	საქართველოს კანონი „საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი“ კარი X	1999 წლის 22 ივლისი
26.	საქართველოს კანონი „საშიში ნივთიერებით გამოწვეული ზიანის კომპენსაციის შესახებ“	1999 წლის 23 ივლისი
27.	საქართველოს ზღვისა და მდინარეთა ნაპირების რეგულირებისა და საინჟინრო დაცვის შესახებ	
28.	საქართველოს კანონი „ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ტერიტორიის გაფართოების შესახებ“	2001 წლის 28 მარტი
29.	საქართველოს კანონი „ნიადაგების კონსერვაციისა და ნაყოფიერების აღდგენა-გაუმჯობესების შესახებ“	2002 წლის 8 მაისი
30.	საქართველოს კანონი „ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“	2005 წლის 24 ივნისი
31.	საქართველოს კანონი „თუშეთის, ბაწარა-ბაზანეურის, ლაგოდეხისა და ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“	2003 წლის 22 აპრილი
32.	საქართველოს სანიტარიული კოდექსი	2003 წლის 8 მაისი
33.	საქართველოს კანონი „საქართველოს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“ შესახებ“	2003 წლის 6 ივნისი
34.	საქართველოს კანონი „გარემოს დაცვის სახელმწიფო კონტროლის შესახებ“	2005
35.	საქართველოს პარლამენტის დადგენილება „საქართველოს რესპუბლიკის საკოლმეურნეობათშორისო და მუნიციპალური ტყეების შესახებ“	1995 წლის 7 მარტი
36.	საქართველოს პარლამენტის დადგენილება „საქართველოს დასახლებულ პუნქტებში გამწვანების ზონების, პარკების, ბაღებისა და სკვერების დაცვის შესახებ“	1998 წლის 17 ივლისი

37.	საქართველოს პარლამენტის დადგენილება „ტყითსარგებლობის მოწესრიგების ზოგიერთი გადაუდებელი ღონისძიებების შესახებ“	2001 წლის 27 აპრილი
38.	საქართველოს პარლამენტის დადგენილება „ტყითსარგებლობისა და ხე-ტყის ექსპორტის მოწესრიგების ზოგიერთი გადაუდებელი ღონისძიებების შესახებ“	2001 წლის 20 ივლისი

1.2. საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებები და შეთანხმებები გარემოს დაცვის სფეროში²⁴

№	ხელშეკრულების ან შეთანხმების დასახელება	რეატიფირების ან შეერთების თარიღი
1.	შავი ზღვის დაბინძურებისგან დაცვის კონვენცია ბუქარესტი, 1992 Convention on the Protection of the Black Sea Against Pollution Bucharest, 1992	1992 წ.
2.	ბიომრავალფეროვნების კონვენცია რიო დე ჟანეირო, 1992 CONVENTION ON BIOLOGICAL DIVERSITY RIO DE JANEIRO, 1992	1992 წ.
3.	კონვენცია კლიმატის ცვლილების შესახებ ნიუ იორკი, 1992 UNITED NATIONS FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE NEW YORK, 1992	1994 წ.
4.	კონვენცია გემებიდან დაჟუჟყიანების თავიდან აცილების შესახებ ლონდონი, 1973 INTERNATIONAL CONVENTION FOR THE PREVENTION OF POLLUTION FROM SHIPS, LONDON, 1973	1993 წ.
5.	კონვენცია გაუდაბნოების შესახებ UNITED NATIONS CONVENTION TO COMBAT DESERTIFICATION PARIS, 1994	1995 წ. 1999წ. 23 ივნისი (რატ.)
6.	ვენის კონვენცია ოზონის შრის დაცვის შესახებ ვენა, 1985 VIENNA CONVENTION FOR THE PROTECTION OF THE OZONE LAYER VIENNA, 1985	1995 წ.

²⁴ 2000 წლის 30 მაისის მდგომარეობით

7.	<p>მონრეალის ოქმი ოზონის შრის დამშლელ ნივთიერებათა შესახებ</p> <p>მონრეალი, 1987</p> <p>MONTREAL PROTOCOL ON SUBSTANCES THAT DEplete THE OZONE LAYER</p> <p>MONTREAL, 1987</p>	1995 წ.
8.	<p>კონვენცია საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი, განსაკუთრებით წყლის ფრინველთა საბინადროდ ვარგისი, ტერიტორიების შესახებ; რამსარი, 1971</p> <p>CONVENTION ON WATLANDS OF INTERNATIONAL IMPORTANCE ESPECIALLY AS WATERFOWL HABITAT</p> <p>RAMSAR, 1971</p>	1996 წ. 30 აპრილი
9.	<p>კონვენცია გადაშენების პირას მისული ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ</p> <p>ვაშინგტონი, 1973</p> <p>CONVENTION ON INTERNATIONAL TRADE IN ENDANGERED SPECIES OF WILD FAUNA AND FLORA</p> <p>WASHINGTON, 1973</p>	1996 წ. 12 აგვისტო
10.	<p>ხელშეკრულება ხმელთაშუა და შავ ზღვებში მცირე ვეშაპისებრთა დაცვის შესახებ</p> <p>AGREEMENT ON THE CONSERVATION OF CETACEANS OF THE MEDITERRANEAN AND THE BLACK SEAS</p>	1996 წ.
11.	<p>კონვენცია შორ მანძილებზე ჰაერის ტრანსსასაზღვრო დაბინძურების შესახებ</p> <p>ჟენევა, 1979</p> <p>CONVENTION ON LONG-RANGE TRANSBOUNDARY AIR POLLUTION,</p> <p>GENEVA, 1979</p>	1999 წ. 13 იანვარი (მიერთება)
12.	<p>კონვენცია სახიფათო ნარჩენების ტრანსსასაზღვრო გადაზიდვასა და მათ განთავსებაზე კონტროლის შესახებ</p> <p>ბაზელი, 1989</p> <p>CONVENTION ON THE CONTROL OF TRANSBOUNDARY MOVEMENTS OF HAZARDOUS WASTES AND THEIR DISPOSAL,</p> <p>BASEL, 1989</p>	1999 წ. 4 მაისი (მიერთება)
13.	<p>გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციის კიოტოს ოქმი; კიოტო, 1997</p> <p>KYOTO PROTOCOL TO AMEND THE UNITED NATIONS FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE</p> <p>KYOTO, 1997</p>	1999 წ. 28 მაისი

14.	კონვენცია ველური ცხოველების მიგრირებადი სახეობების დაცვის შესახებ (ბონის კონვენცია) CONVENTION ON PROTECTION OF MIGRATORY SPECIES OF WILD FAUNA (BONN CONVENTION)	2000 11 თებერვალი (მიერთება)	წ.
15.	კონვენცია გარემოსდაცვით საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის, გადაწყვეტილების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობისა და ამ სფეროში მართლმსაჯულების საკითხებზე ხელმისაწვდომობის შესახებ (ორჰუსის კონვენცია) CONVENTION ON TRANSPARENCY OF ENVIRONMENTAL INFORMATION, PUBLIC PARTICIPATION IN DECISION-MAKING PROCESS AND TRANSPARENCY OF ENVIRONMENTAL LEGAL ISSUES (ORHUS CONVENTION)	2000 11 თებერვალი (რეტიფიცირება)	წ.
16.	„ნარჩენების გადაყრით ზღვის დაბინძურებისა და სხვა საკითხების შესახებ“ კონვენციის 1996 წლის 7 ნოემბრის ლონდონის ოქმი LONDON PROTOCOL OF NOVEMBER 7, 1996, ON CONVENTION ON SEA POLLUTION FROM WASTE AND OTHER ISSUES	2000 10 მარტი (მიერთება)	წ.
17.	ნავთობით დაბინძურებით მიყენებული ზიანის კომპენსაციის საერთაშორისო ფონდის შექმნის შესახებ 1992 წლის კონვენცია CONVENTION OF 1992 ON SET UP OF INTERNATIONAL FUND FOR COMPENSATION OF DAMAGE FROM OIL POLLUTION	2000 10 მარტი (მიერთება)	წ.
18.	ნავთობით დაბინძურებით გამოწვეული ზიანისათვის სამოქალაქო პასუხისმგებლობის შესახებ“ 1992 წლის კონვენცია CONVENTION OF 1992 ON BRINGING A CIVIL SUIT FOR DAMAGE FROM OIL POLLUTION	2000 10 მარტი (მიერთება)	წ.
19.	„ოზონის შრის დამშლელ ნივთიერებათა შესახებ“ მონრეალის 1987 წლის ოქმის მონრეალის 1997 წლის ცვლილება MONTREAL CHANGE OF 1997 TO MONTREAL PROTOCOL ON SUBSTANCES THAT DEplete THE OZONE LAYER OF 1987	2000 14 ივნისი (მიერთება)	წ.
20.	„ოზონის შრის დამშლელ ნივთიერებათა შესახებ“ მონრეალის 1987 წლის ოქმის ლონდონის 1990 წლის ცვლილება LONDON CHANGE OF 1990 TO MONTREAL PROTOCOL ON SUBSTANCES THAT DEplete THE OZONE LAYER OF 1987.	2000 14 ივნისი (მიერთება)	წ.
21.	„ოზონის შრის დამშლელ ნივთიერებათა შესახებ“ მონრეალის 1987 წლის ოქმის კოპენჰაგენის 1992 წლის ცვლილება COPENHAGEN CHANGE OF 1992 TO MONTREAL PROTOCOL ON SUBSTANCES THAT DEplete THE OZONE LAYER OF 1987	2000 14 ივნისი (მიერთება)	წ.

ფლორა

ქობულეთის დიდი ტორფიანი ჭაობი, ისპანი.

41°52' 093

41°48' 193

ამ ჭაობზე საკმაოდაა გავრცელებული იმერულისლიანი. მას ქმნის მაღალმოზარდი მარცვლოვანი მცენარე-*Molinia litoralis*. ეს ფორმაცია ტიპოლოგიურად საკმაოდ ნაირგვარია და ხშირად ასოცირდება ტორფის ხავსებთან. შედარებით მცირე ფართობზეა გავრცელებული ისლიანი-*Carex lasiocarpa*-დომონანტობით. ეს ისლიანი ქობულეთის ჭაობზე ტიპოლოგიურად ერთგვაროვანია. აღწერილ ფორმაციაში საკმაო სიმრავლით მონაწილეობს ობლიგატი ჰელოფიტები-*Rhynchospora caucasica*, *Rhynchospora alba*, ტორფის ხავსის ზოგიერთი სახეობა და სხვა. ქობულეთის ტორფიან ჭაობზე სფაგნუმელებს ძირითადად ქმნის *Sphagnum papillosum*, *Sphagnum imbricatum* და *Sphagnum palustre*, იშვიათად გვხვდება ზოგი სხვა სახეობაც, მაგრამ მათი ცენტრიკური მნიშვნელობა შედარებით შეზღუდულია. სფაგნუმებით შექმნილ მთლიან საფარზე უმეტესწილად განვითარებულია ბალახოვან მცენარეთა სინუზიები. ამ სინუზიის ძირითადი კომპონენტებია *Molinia litoralis*, *Rhynchospora caucasica*, *Carex lasiocarpa* და სხვა. შედარებით იშვიათად გვხვდება *Drosera rotundifolia*, *Osmunda regalis*, *Menyanthes trifoliata*, *Rhynchospora alba* და სხვა. ზოგან გვხვდება ბუჩქები, როგორიცაა იელი *Rhododendron luteum*, შქერი *Rhododendron ponticum*, ხეჭრელი *Frangula alnus*, დაბუჩქული მურყანი – *Alnus barbata* და სხვა. ბუჩქნარიანი-სფაგნუმელები მცირეფართიან ნაკვეთებზეა წარმოდგენილი და განვითარებულია ტორფიანის ამობურცულ ზედაპირებზე.

აღნიშნული მცენარეულობის კომპლექსში უფრო დიდ ფართობზე განვითარებული იყო ტყიანი ჭაობები. ამჟამად ამ ტყეების მხოლოდ ნაშთებია შემორჩენილი მცირე ფართობზე. ამ ტიპის ტყეებში გაბატონებულია მურყანი ანუ თხმელა-*Alnus barbata*. ხემცენარეებიდან მასთან ერთად ხშირად გვხვდება ლაფანი- *Pterocarya pterocarpa*, ხოლო შედარებით მშრალ ადგილებზე-რცხილა (*Carpinus caucasica*) და იმერული მუხა- *Quercus imeretina*. ქვეტყეში ჩვეულებრივ მონაწილეობს ხეჭრელი-*Frangula alnus*, კუნელი-*Crataegus microphylla*, ძახველი-*Viburnum opulus* და სხვა. ზოგან, განსაკუთრებით გამეჩხერებულ ადგილებზე ამნაირი ტყე გადაბარდულია მაყვლით და ზოგი ლიანა მცენარით, როგორიცაა ეკალიჯი-*Smilax excelsa*, ღვედკეცი-*Periploca graeca*, კრიკინა-*Vitis sylvestris*, სურო-*Hedera colchica* და სხვა.

მურყნარები ძირითადად ვითარდება ჭარბი გრუნტული დატენიანების პირობებში, მაგრამ უკიდურესად ჭაობიან ადგილსამყოფელზე მურყანი სუსტი ზრდა-განვითარებით ხასიათდება. ასეთ მურყნარებში ბალახოვან მცენარეთა სინუზია შექმნილია ჭაობის მცენარეულობის ტიპური კომპონენტებით, როგორიცაა *Molinia litoralis*, *Iris pseudacorus*, *Carex lasiocarpa*, *Carex riparia*, *Carex acutiformis*, *Juncus effusus* და სხვა. შედარებით მცირე ფართობზე განვითარებულია გვიმრიანი, შერეულბალახნარიანი და ხავსიანი მურყნარები, ხოლო იშვიათად, ჩვეულებრივ ნაკლებად ტენიან ნიადაგებზე-შქერიანი მურყნარი.

კოლხეთის დაცული ტერიტორიების რეგიონში გავრცელებული იშვიათი მცენარეები ²⁵

	სახეობა (ლათინური და ქართული სახელწოდება)	სასიცოცხლო ფორმა, მნიშვნელობა (ენდემიზმი, რელიქტურობა და ა.შ.)	გავრცელება და ჰაბიტატი (ადგილსამყოფელი)	დინამიკა	არსებული და (ან) სამომავლო სტატუსი
1	2	3	4	5	6
	OSMUNDA REGALIS სამეფო გვიმრა	მრავალწლოვანი ბალახოვანი გვიმრა, მესამეულის რელიქტი	აფხაზეთი (გალის რ-ნი), ქ. ქობულეთთან, პალიასტომის ტბასთან ჭაობები და ჭარბტენიანი სუბსტრატი, მდინარისპირა მუყნარები	საგრძნობლად შემცირებულია ჭაობების ამოშრობის გამო.	შეტანილია საქართველოს წითელ წიგნში, საჭიროებს ჰაბიტატის დაცვას.
1.	Taxus baccata L. ურთხელი, უთხოვარი	მარადმწვანე ხე, მესამეულის რელიქტი	საქართველოს თითქმის ყველა ტყიანი რაიონი; დაჩრდილული ტენიანი ადგილები, უმთავრესად წიფლნარები (ფოთი, ქობულეთის მიდამოები)	შემცირებულია მასობრივი ჭრისა და ჰაბიტატის დაზიანების გამო.	შეტანილია საქართველოს წითელ წიგნში, საჭიროა ურთხელის ჭრის აკრძალვა და ჰაბიტატის დაცვა.
2.	Soligado turfosa Woronov ex Grossh. ოქროწვეპლა	მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარე, კოლხეთის ენდემი	აჭარა: ქ. ქობულეთთან; სფაგნუმიანი ტორფიანი ჭაობები	მცირდება ჭაობების ამოშრობის გამო	სასურველია საქართველოს წითელ წიგნში შეტანა და ჰაბიტატის დაცვა.
3.	DROSER ROTUNDIFOLIA L. მრგვალფოთოლა დროზერა	მრავალწლოვანი მწერიკამია ბალახოვანი მცენარე, უძველესი ბორეალური ფლორის რელიქტი.	ქ. ფოთთან პალიასტომის ტბისპირა სფაგნუმიანი ტორფიანი ჭაობები. ქ. ქობულეთთან, სფაგნუმიანი ტორფიანი ჭაობები.	შემცირებულია ჭაობების ამოშრობის და ტორფის მოპოვების მიზეზით.	შეტანილია საქართველოს წითელ წიგნში, საჭიროებს ჰაბიტატის დაცვას.
4.	Castanea sativa Mill. წაბლი	ფოთოლმცვენი ხე; მცირფასმერქნიანი მცენარე	ქობულეთთან; სენაკის რ-ნის მთის ქვედა და შუა სარტყელის ტყეები	უსისტემო ჭრის გამო მნიშვნელოვნად მცირდება არეალი და მის ფარგლებში ინდივიდუალური რიცხვი.	შეტანილია საქართველოს წითელ წიგნში, საჭიროებს არეალის ფარგლებში აღკვეთილების გამოყოფას.

²⁵ ლიტერატურულ წყაროებზე დაყრდნობით („კოლხეთის ჭარბტენიანი დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის სახელმძღვანელო დოკუმენტის- მასალები)

5.	<i>Quercus hartwissiana</i> Stev. ჰართვისის მუხა	ფოთოლმცვენი ხე, საქართველოს ფლორის იშვიათი და უძველესი სახეობა, სწორადმზარდი, მაღალხარისხოვანი მერქნის მქონე დეკორატიული მცენარე	ფოთსა და ჭალადიდის შორის, სენაკსა და სუჯუნას შორის, ქობულეთთან.	მცირდება. შემცირების მიზეზები: ჭრა; დაბლობისა და ვაკის ტყეების ტერიტორიების სამეურნეოდ ათვისება; საქონლის ძოვება.	შეტანილია საქართველოს წითელ წიგნში, საჭიროა კორომების აღკვეთილებად გამოყოფა.
6.	<i>Nymphaea colchica</i> (Woronow) Kem.-Nath. თეთრი დუმფარა	მრავალწლოვანი ბალახოვანი წყლის მცენარე, იშვიათი, უძველესი სახეობა	ფოთთან ახლომდებარე ჭაობებსა და რიონის დელტაში, ქობულეთის ჭაობებში; ტბები, ჭაობები და მდორე მდინარეთა სანაპიროების მახლობლად.	მცირდება ჭაობების ამოშრობის გამო.	შეტანილია საქართველოს წითელ წიგნში, საჭიროებს ჰაბიტატის დაცვას.
7.	<i>Nuphar luteum</i> (L) Smith. ყვითელი დუმფარა	მრავალწლოვანი ბალახოვანი წყლის მცენარე, საქართველოს ფლორის უძველესი სახეობა	ფოთი-ჭალადიდის ჭაობი, სენაკის რ-ნი, სოფ. ენერთან, ქობულეთის ჭაობი; ტბები, მდორე წყლები, ჭაობები	მცირდება ჭაობების ამოშრობის გამო.	შეტანილია საქართველოს წითელ წიგნში, საჭიროებს ჰაბიტატის დაცვას.
8.	<i>Pterocarya pterocarpa</i> (Michx.J) Kunth ლაფანი, ფრთიანაყოფა ლაფანი	ფოთოლმცვენი ხე, მესამეულის რელიქტი, დეკორატიული და საღებავი მცენარე	სენაკის რ-ნი, ფოთთან, ჭალადიდი, სოფ. ურეკი; ქობულეთი, მდინარისპირა ტენიანი ჭალების ტყეები	შემცირებულია. მიზეზი: ჭრა, დაბლობისა და ჭალის ტყეების ტერიტორიის ინტენსიური ათვისება.	შეტანილია საქართველოს წითელ წიგნში, საჭიროებს ჭრის აკრძალვას
9.	<i>Pancratium maritimum</i> L. ზღვის შროშანი	მრავალწლოვანი ბოლქვიანი მცენარე, ხალხურ მედიცინაში გამოყენებული დეკორატიული მცენარე	ფოთის, ურეკის, ქობულეთის მიდამოები; ზღვისპირა დაბლობები, ქვიშნარი ნიადაგები	შემცირებულია. მიზეზი: დიდი რაოდენობით შეგროვება, როგორც სამკურნალო და ლამაზად მოყვავილე მცენარისა.	შეტანილია საქართველოს წითელ წიგნში, საჭიროებს აღკვეთილის გამოყოფას.
10.	<i>Molinia litoralis</i> Host ისლი	მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარე, რელიქტი	ფოთის რ-ნი, პალასტომისპირა ჭაობები, ქობულეთი, სენაკი; სფაგნუმის ტორფიანი ჭაობები, მდინარეებისა და ტბების	შემცირებულია. მიზეზი: ტენიან-ჭაობიანი ადგილების ამოშრობა და მათი ათვისება სუბტროპიკული კულტურებისათვის.	შეტანილია საქართველოს წითელ წიგნში, საჭიროებს ჰაბიტატის დაცვას

ფაუნა

2.2.1. ქობულეთის ალკვეთილის ფრინველების სია მათიას კრებსის, ანდრიას კაფკეს & კრისტიან გონერის მონაცემებით

	ლათინური სახელი	ქართული სახელი	სტატუსი
1.	Accipiter nisus	მიმინო	
2.	Alauda arvensis	მინდვრის ტოროლა	
3.	Alcedo atthis	ალკუნი	
4.	Anas querquedula	იხვინჯა ჭახჭახა	
5.	Aquila pomarina	პატარა მყივანი არწივი	
6.	Ardea cinerea	რუხი ყანჩა	
7.	Ardea purpurea	წითელი ყანჩა	
8.	Ardeola ralloides	ყვითელი ყანჩა	
9.	Asiotus flammeus	ბაიყუში	
10.	Bubulcus ibis	ეგვიპტური ყანჩა	
11.	Buteo buteo	ჩვეულებრივი კაკაჩა	
12.	Caprimulgus europaeus	ბოლოკარკაზი	
13.	Carduelis chloris	მწვანულა	
14.	Chlidonia leucopterus	თეთრფრთიანი თევზიყლაპია	
15.	Circus aeruginosus	ჭაობის ძელქორი	
16.	Circus pygargus	მდელოს ძელქორი	
17.	Circus cyaneus	მინდვრის ძელქორი	
18.	Circus macrourus	ველის ძელქორი	
19.	Coracias garrulus	ყაყაპი	
20.	Coturnix coturnix	მწყერი	
21.	Crex crex	ღალღა	IUCN -ის წითელი ნუსხა
22.	Cuculus canorus	გუგული	
23.	Corvus corone	ყვავი	
24.	Egretta alba	დიდი ოყარი	საქ. წით. წიგნი

25.	<i>Egretta garzetta</i>	პატარა ოყარი	საქ. წით. წიგნი
26.	<i>Erithacus rubecola</i>	გულწითელა	
27.	<i>Falco subbuteo</i>	მარჯანი	
28.	<i>Falco tinnuculus</i>	ჩვეულებრივი კირკიტა	
29.	<i>Falco vespertinus</i>	თვალშავი	
30.	<i>Gallinago gallinago</i>	ჩიბუხა	
31.	<i>Gallinago media</i>	გოჭა	IUCN -ის წითელი ნუსხა
32.	<i>Grus grus</i>	რუხი წერო	საქ. წით. წიგნი
33.	<i>Haliaeetus albicilla</i>	თეთრკუდა არწივი	საქ. წით. წიგნი, IUCN-ის წით. ნუსხა
34.	<i>Hieraaetus pennatus</i>	ჩია არწივი	
35.	<i>Himantopus himantopus</i>	ოჩოფეხა	
36.	<i>Lanius collurio</i>	ლაჟო	
37.	<i>Lanius excubitor</i>	რუხი ლაჟო	
38.	<i>Luscinia svecica</i>	კურკურა	
39.	<i>Merops apiaster</i>	კვირიონი	
40.	<i>Milvus migrans</i>	ძერა	
41.	<i>Motacilla citreola</i>	ბოლოქანქალა	
42.	<i>Motacilla flava feldegg</i>	ყვითელი ბოლოქანქალა	
43.	<i>Netta rufina</i>	წითელცხვირა ყურყუმელა	
44.	<i>Numenius arquata</i>	დიდი კრონშნეპი	
45.	<i>Oenanthe oenanthe</i>	ჩვეულებრ. მელორდია	
46.	<i>Pernis apivorus</i>	კრაზანაჭამია არწივი	
47.	<i>Philomachus pugnax</i>	ტურუბტანი	
48.	<i>Plegadis falcinellus</i>	ივეოსი	
49.	<i>Porzana porzana</i>	ქათამურა	
50.	<i>Rallus aquaticus</i>	ჩვეულებრივი ლაინა	
51.	<i>Saxicola torquata</i>	მდელოს ოვსადი	

52.	<i>Saxicola torquata</i>	შავთავა ოვსადი	
53.	<i>Streptopelia turtur</i>	ჩვეულებრივი გვრიტი	
54.	<i>Tringa glareola</i>	ფიფი	
55.	<i>Upupa epops</i>	ოფოფი	

2.2.2. საქართველოს წითელი წიგნის სახეობები

რეპტილიები

ესკულაპის მცურავი – *Elaphe longissima* – იშვიათი სახეობა.

ფრინველები

თეთრკუდა არწივი – *HALIAEETUS ALBICILLA* – გამქრალი ან მიუვალ ადგილებში შემორჩენილი სახეობა.

რუხი წერო – *Grus grus* – გადაშენების პირას მყოფი სახეობა.

დიდი ოყარი – *Egretta alba* – იშვიათი სახეობა.

პატარა ოყარი – *egretta garzetta* – იშვიათი სახეობა.

ძუძუმწოვრები

მდინარის წავი – *LUTRA LUTRA* – გადაშენების პირას მყოფი სახეობა.

2.2.3. IUCN -ის წითელი ნუსხის სახეობები (1994 წ)

ფრინველები

ღალღა – *Crex crex* – იშვიათი (R).

თეთრკუდა არწივი – *HALIAEETUS ALBICILLA* – მოწყვლადი (V).

ჩიბუხა – *GALLINAGO GALLINAGO*

დანართი 3. ოპერატიული და აღჭურვილობის შეძენისათვის საჭირო ხარჯები

3.1. აღჭურვილობის შეძენისათვის საჭირო ხარჯები

ტრანსპორტი/ აღჭურვილობა /მასალები/მი მდინარე ხარჯები	წლები/რაოდენობა/საქონლის ღირებულება/ხარჯები																		
	I			II			III			IV			V			VI			სულ
		ერთეულის ფასი	ღირებულება		ერთეულის ფასი	ღირებულება		ერთეულის ფასი	ღირებულება		ერთეულის ფასი	ღირებულება		ერთეულის ფასი	ღირებულება		ერთეულის ფასი	ღირებულება	
მსუბუქი ავტომანქანა	1	5500	5500							1	5500	5500							11 000
ცხენი	3	400	1200																1200
ცხენის აღჭურვილობა	3	150	450																450
პერსონალური კომპიუტერი	1	2500	2500																2500
პერსონალური კომპიუტერი (ლეპტოპი)										1	2500	2500							2500
პროგრამული უზრ-ყოფა (ESRI ArcView)	1	1250	1250							1	1250	1250							2500
პრინტერი (ლაზერული)	1	500	500							1	500	500							1000
სკანერი	1	1200	1200																1200
GPS	1	1200	1200																1200
ფოტოკამერა (ციფრული)	1	400	400																400
ტელევიზორი				1	700	700													700
ვიდეომაგნიტოფონი				1	1250	1250													1250
ელ. დენის სტაბილიზატორი				1	100	100													100

ორი																			
მოზ. ტელეფონი	1	200	200						1	300	300							500	
მოზ. ტელეფონი	2	150	300						2	150	300							600	
საოფისე ტელეფონი	1	50	50															50	
ბინოკლი	3	200	600															600	
სეიფი	1	500	500															500	
უნიფორმა კომპლექტი (ზაფხულის) (ზამთრის)	7	80	560	7	80	560	7	80	560	7	100	700	7	100	700	7	100	700	3780
	7	160	1120	7	160	1120	7	160	1120	7	200	1400	7	200	1400	7	200	1400	7560
მუდმივი კვების წყარო (UPC)	1	300	300															300	
გენერატორი	1	800	800															800	
ავეჯის კომპლექტი (ადმინ. ცენტრის)	2	2500	5000															5000	
სულ ხარჯები (აშშ \$)	23630			3730			1680			12450			2100			2100			45690

3.2 ოპერატიული ხარჯები დანერგვის მთელ ეტაპზე

ტრანსპორტი/აღჭურვილობა /მასალები	წლები/რაოდენობა/საქონლის ღირებულება/ხარჯები დანერგვის ეტაპზე (აშშ \$)						სულ
	I	II	III	IV	V	VI	
	ფასი	ფასი	ფასი	ფასი	ფასი	ფასი	
სამივლინებო ხარჯები	160	160	240	240	320	320	1 440
საკანცელ. მასალების შეძენა	360	360	420	420	480	480	2 520
საწვავ/საცხ. მასალების შეძენა	750	750	900	900	1 125	1 125	5 550
სატრანსპ. საშ. მოვლა-შენახვა	300	300	600	600	720	720	3 240
საკომუნიკაციო ხარჯები	300	300	400	400	500	500	2 400
კომუნალური მომსახურება	360	360	420	420	540	540	2 640
გაუთვალისწინებელი ხარჯები	200	200	300	300	400	400	1 800
ჯამი	2 430	2 430	3 280	3 280	4 085	4 085	19 590
სატრანსპ. საშ. მოვლა-შენახვა	300	300	600	600	720	720	3 240
საკომუნიკაციო ხარჯები	300	300	400	400	500	500	2 400
კომუნალური მომსახურება	360	360	420	420	540	540	2 640
გაუთვალისწინებელი ხარჯები	200	200	300	300	400	400	1 800
ჯამი	2 430	2 430	3 280	3 280	4 085	4 085	19 590

დანართი 4. საზღვრების აღწერა²⁶

ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალისა და აღკვეთილის საზღვარი ქობულეთის რაიონში პირობითად იწყება ყოფილი აერპორტის მისასვლელი გზიდან ჩრდილოეთით 650 მეტრში და მიუყვება არხს 20 -25 მეტრის დაშორებით 1040.2 მეტრი და მკვეთრად უხვევს აღმოსავლეთით შემოვლის საოსოფლო-სამეურნეო სავარგულებს და 1775 მეტრში ისევ მიუყვება არხს ჩრდილოეთის მიმართულებით 20-25 მეტრის მოშორებით 911 მეტრში ისევ მკვეთრად უხვევს აღმოსავლეთით უვლის სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებს და 1152 მეტრში უხვევს სამხრეთ აღმოსავლეთით და მიუყვება ჭაობის სადრენაჟო არხს, 1101 მეტრში უხვევს სამხრეთით და საზღვარი მიუყვება კერძო საკუთრების სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების საზღვარს 1930 მეტრში ისევ მიემართება აღმოსავლეთის მიმართულებით და 952 მეტრი და მიუყვება სადრენაჟო არხს და სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებს, რომლის შემდეგაც საზღვარი მიუყვება სამხრეთის მიმართულებით 1347 მეტრი შეჭრილ-შემოჭრილი ფორმით და უხვევს ჩრდილოეთის მიმართულებით 995 მეტრში უხვევს ჯერ

²⁶ საზღვრების აღწერისათვის გამოყენებულ იქნა ს.ი.მ. ცენტრის ფარგლებში, გეოინფორმაციული სისტემების და დისტანციური ზონდირების საკონსულტაციო ცენტრი „გეოგრაფიკის მიერ განხორციელებული პროექტის, „კოლხეთის დაცული ტერიტორიების საზღვრების გამიჯვნისა და მიღება-ჩაბარების პროცედურების უზრუნველყოფა“ მასალები.

დასავლეთის ხოლო შემდეგ სამხრეთის მიმართულებით და 1568 მეტრში უერთდება ყოფილი აეროპორტის მისაველ გზას, სადაც უხვევს დასავლეთის მიმართულებით მიუყვება გზას და 202 მეტრში ისევ უხვევს ჩრთილოეთის მიმართულებით და სწორხაზოვნად მიემართება 900 მეტრი, რის შემდეგაც მკვეთრად უხვევს დასავლეთის მიმართულებით და 1850 მეტრში უერთდება პირველ საწყის პირობით წერტილს. საერთო ჯამში ქობულეთის ნაკრძალის საზღვრის სიგრძე შეადგენს 15829 მ-ს, ხოლო ფართობი 603,47 ჰექტარს.